EPIFANIE MONAHUL SIMEON METAFRASTUL
MAXIM MĂRTURISITORUL

despre

Nașterea, Viața și Adormirea Maicii Domnului

trei Vieți bizantine

DEISIS

Trei Vieţi bizantine
ale Maicii Domnului

Epifanie Monahul
Simeon Metafrastul
Maxim Mărturisitorul

Trei Vieți bizantine ale Maicii Domnului

Ediția a II-a

Traducere și postfață
diac. Ioan I. Ică jr

DEISIS
Sibiu 2007

Colecția Philosophia christiana
Seria Hagiographica

Lector și viziune grafică: Maria-Cornelia Ică jr

Tehnoredactori și corectori: Paul și Violeta Morar

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

EPIFANIE, monahul

Trei Vieți bizantine ale Maicii Domnului / Epifanie Monahul, Simeon Metafrastul, Maxim Mărturisitorul; trad. și postf.: diac. Ioan I. Ică jr. — Ed. a 2-a. — Sibiu: Deisis, 2007

ISBN 978-973-7859-23-5

I. Simeon Metafrastul, st.
II. Maximus Confessor, st.
III. Ică, Ioan I., jr (trad.; postf.)

232.931

© DEISIS

I

Trei Vieţi bizantine ale Maicii Domnului

EPIFANIE MONAHUL ŞI PREOTUL

Cuvânt despre viaţa Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi anii ei[1]

Cine a scris despre viaţa Maicii Domnului?

1. Despre cea propriu-zis şi cu adevărat Născătoare de Dumnezeu şi Pururea-Fecioară Maria au vorbit mulţi dintre învăţătorii din vechime: unii au spus mai înainte prin felurite chipuri şi nume profetice minunile ei şi ale Celui născut în chip netâlcuit din ea, Hristos adevăratul Dumnezeul nostru; Sfinţii Apostoli s-au sârguit despre Dumnezeu Cuvântul întrupat din ea şi au zăbovit în faptele Lui, dar despre ea au spus puţine lucruri trecând îndată la altele, aşa rânduind lucrurile economia Duhului, dar toţi spun că se trage din David.

Dar, deşi mulţi din Sfinţii Părinţi au lăudat-o în elogii, nici unul din ei nu a însemnat în mod corect şi acceptabil despre viaţa ei, despre anii, creşterea şi sfârşitul ei. Dar chiar şi cei ce au întreprins să spună câte ceva în parte n-au mers pe calea cea dreaptă, ci s-au făcut acuzatorii lor înşişi, ca de pildă Iacob Evreul[2], Afrodisian Persanul[3] şi

---

[1] Traducere după *PG* 120, 186–216.

[2] Iacob cel Mic, „fratele Domnului" (*Mc* 15, 40), presupusul autor al aşa-numitei *Protoevanghelii a lui Iacob*, tradusă mai jos, secţiunea II. Izvoare, p. 221–235; alte traduceri la I. G. COMAN, *„Şi Cuvântul trup S-a făcut". Hristologie şi mariologie patristică*, Timişoara, 1993, p. 313–327, şi C. BĂDILIŢĂ, *Evanghelii apocrife*, ed. II, Ed. Polirom, Iaşi, 1999, p. 31–58.

alţi câţiva care, vorbind numai despre naşterea ei, îndată au tăcut. Iar Ioan al Tesalonicului, care a alcătuit un mult faimos cuvânt despre adormirea ei[4], s-a ţinut pe sine însuşi în umbră. Un alt Ioan, care s-a numit pe sine însuşi Teologul, şi-a atras asupră-şi învinuirea de minciună[5]. Andrei din Ierusalim, episcopul Cretei, spunând lucruri puţine dar corecte, a pus relatarea în forma unei laude[6].

Noi însă, cercetând bine pe aceştia mulţi şi strângând cele vrednice de crezare, sigure şi adevărate, precum şi din „Istoria bisericească" a lui Eusebiu[7] zis şi Pamfil şi din ceilalţi scriitori şi învăţători, vom înfăţişa celor ce doresc cele despre ea în cuvinte simple. Am dat numele fiecăruia de la care am luat ceva, ca să nu i se pară cuiva că poate să ne defaime că am pus în faţă — fie adăugând ceva propriu, fie lăsând deoparte — ceva spus deja de alţii, şi ca nimeni să nu ne reproşeze că am luat ceva din apocrife sau de la eretici, căci mărturiile de la duşmani sunt mai vrednice de credinţă, cum spune Marele Vasile[8]. Dar şi minunatul Chiril, episcopul Alexandriei, a făcut acelaşi lucru când a trasat de la Avraam şi până la David genealogia lui Iosif, logodnicul preacuratei şi de-Dumnezeu-Născătoarei Maria[9]; de altfel, dat fiind că Iosif şi Născătoarea de Dumnezeu

---

[3] De fapt, Sextus Africanus (160–240), autorul unei importante *Cronografii* (*PG* 10), unde vorbeşte şi despre înfăţişarea exterioară a Fecioarei Maria (col. 108B).

[4] Ed. M. JUGIE, *PO* 19, 375–438; trad. românească C. Bădiliţă, *op. cit.*, p. 247–264.

[5] Autorul extrem de larg răspânditului apocrif *Cuvânt despre Adormirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu;* trad. românească C. Bădiliţă, *op. cit.*, p. 221–246.

[6] Sfântul Andrei Cretanul († 740), autor a opt omilii mariologice (4 la Naşterea, 1 la Buna Vestire şi 3 la Adormirea Mariei) şi a 2 canoane imnografice (unul la zămislirea Anei şi altul la Naşterea Mariei) publicate în *PG* 97.

[7] *PG* 20, 45–906 [*PSB* 13, 1987].

[8] PS. VASILE, *Omilii la Naşterea lui Hristos* 5; *PG* 31, 1469B; cf. GRIGORIE AL NYSSEI, *Contra lui Eunomie* 3; *PG* 45, 616B.

[9] Cf. *Împotriva blasfemiilor lui Nestorie* 3, 3; *PG* 76, 137B; şi *Apologia celor 12 capitole; PG*76, 328B–332A.

s-au născut din fraţi, arătând că cei doi evanghelişti sunt de acord — Matei [1, 1–17] făcând genealogia în sens ascendent, iar Luca [3, 23–38] în sens descendent —, pleacă şi el de la Natan, fiul lui David [*2 Rg* 5, 14; *1 Par* 3, 5; *Lc* 3, 31]. Iar demonstraţia acestora este aşa[10]:

Cele două genealogii ale lui Iisus;
Iosif şi Maria, copii de fraţi

2. Din seminţia lui Natan, fiul lui David, se naşte Levi; Levi însă l-a născut pe Melchi şi Panther; Melchi şi-a luat femeie, dar a murit fără să aibă fii. Panther a născut pe Barpanther, iar Barpanther l-a născut pe Ioachim, tatăl Născătoarei de Dumnezeu. Din seminţia lui Solomon, fiul lui David, se naşte Mathan; acesta naşte pe Iacob, tatăl lui Iosif, şi moare; şi atunci pe mama lui Iacob a luat-o femeie Melchi, fratele lui Panther, şi a născut pe Eli; deci Iacob coboară din seminţia lui Solomon. Iar Eli din seminţia lui Nathan a luat femeie, dar a murit fără fii, şi pe femeia lui a luat-o fratele lui din acelaşi pântec, Iacob, şi l-a născut pe Iosif; deci Iosif e după fire fiu al lui Iacob, iar după lege fiu al lui Eli. Cei doi fraţi au luat aceeaşi femeie, fiindcă legea [leviratului] spunea că, dacă moare cineva fără copii, fratele său să ia pe femeia lui şi să ridice urmaşi fratelui său [*Fc* 38, 8; *Dt* 25, 5]. Ioachim şi Eli au fost fraţi după tatăl lor Panther; Eli şi Iacob au fost fraţi după tatăl lor Nathan. Ioachim a născut pe Maria, Născătoarea de Dumnezeu, iar Eli a născut pe Iosif după lege, aşa încât Iosif şi Maria erau copii de fraţi. Iosif era de meserie dulgher, iar de la Iacob avea ca frate de acelaşi pântec pe Cleopa sau Clopa[11].

---

[10] Cf. SFÂNTUL IOAN DAMASCHINUL, *Expunerea exactă a credinţei ortodoxe* IV, 14: „Despre genealogia Domnului şi Sfânta Născătoare de Dumnezeu" (a se vedea mai jos secţiunea II. Izvoare, p. 262–266), şi EUSEBIU, *Istoria bisericească* I, 7.

[11] Soţ, nu tată al „Mariei a lui Cleopa" [*In* 19, 25]; după o veche tradiţie, era considerat frate al lui Iosif şi deci unchi al lui Iisus; cu certitudine tată al fraţilor lui Iisus, Simon şi Iuda.

Naşterea Mariei din Ioachim şi Ana

3. După mamă, Născătoarea de Dumnezeu a fost aşa: Matham, preot din Betleem, avea trei fiice: Maria, Sobe şi Ana. Maria a născut pe Salome, moaşa; Sobe a născut pe mama lui Ioan Botezătorul, iar Ana l-a luat de bărbat pe Ioachim, fratele tatălui lui Iosif. Căsătorindu-se, Ana a coborât în Galileea, în oraşul Nazaret, şi a locuit Ana împreună cu Ioachim cincizeci de ani şi n-au făcut copii. Dar s-a întâmplat că s-au urcat la Ierusalim de praznicul Înnoirii [Templului][12]; şi rugându-se Ioachim în templu, s-a făcut auzit un glas din cer zicându-i: „Vei avea un copil şi prin el vei fi slăvit!" Deci a zămislit Ana, femeia lui, la bătrâneţile ei şi a născut un copil de parte femeiască şi i-au pus numele Mariam, după sora ei, şi s-au bucurat de ea toate rudele şi prietenii ei.

Maria, consacrată Domnului, trăieşte în Templu

4. Când Maria a făcut trei ani, părinţii ei au adus-o la Ierusalim şi au înfăţişat-o Domnului cu daruri; şi a primit-o pe ea şi darurile ei preotul Ioada, zis şi Barachia[13], tatăl lui Zaharia. Şi toţi preoţii s-au bucurat şi, rugându-se, au binecuvântat pe Ioachim şi pe Ana şi pe copila Maria, iar ei s-au întors la Nazaret. Iar când a făcut şapte ani, părinţii au dus-o iarăşi la Ierusalim şi au dăruit-o Domnului ca afierosire [consacrare] pentru toate zilele vieţii ei. Şi făcând ei aceasta, după puţin timp Ioachim, tatăl ei, s-a săvârşit fiind, pe cum se spune, în vârstă de optzeci de ani. Dar Maria nu se depărta de templu zi şi noapte. Şi Ana, lăsând

---

[12] Hannuka, prăznuit la sfârşitul lui decembrie (cf. *1 Mac* 4, 36–59; *2 Mac* 1, 1–2. 19; 10, 1–8; *In* 10, 22–39).

[13] După *Mt* 23, 15, fiul acestuia Zaharia a fost ucis între templu şi altar, fiind vorba deci de profetul lapidat menţionat în *2 Par* 24, 20 sq, unde i se atribuie ca tată pe preotul Ioada. Tradiţia va identifica însă pe acest Zaharia cu preotul Zaharia, tatăl lui Ioan Botezătorul. După autorii bizantini târzii (Gherman, Tarasie, Gheorghe al Nicomidiei), acesta din urmă a primit-o el însuşi pe prunca Maria în templu.

Nazaretul, a venit la Ierusalim şi era împreună cu fiica ei, Maria. Şi a mai trăit doi ani, după care a murit fiind în vârstă de şaptezeci şi doi de ani.

Maria se dedică Scripturilor şi ţesutului

5. Iar Maria, ajunsă orfană de amândoi părinţii şi lipsită de purtare de grijă, nu ieşea din templul Domnului, iar dacă avea nevoie de ceva, cerea numai de la Elisabeta, căci locuia aproape de ea. Pe când trăia încă Ioachim, tatăl ei, învăţase să scrie în ebraică, iar singură fiind era iubitoare de învăţătură pe care o prindea uşor, ostenindu-se şi zăbovind în dumnezeieştile Scripturi, în lucrul lânii, inului, mătăsii şi al fibrelor de „byssos"; iar în înţelepciune şi în înţelegere era mai presus decât toate tinerele de vârsta ei, aşa cum spusese strămoşul ei Solomon, grăind cu adevărat despre ea: *Femeie vitează cine va putea găsi?* [*Pr* 31, 10] ş. a. m. d.

6. În templul Domnului era un loc retras, aproape de porticul jertfelnicului, unde stăteau numai fecioarele. După adunările liturgice şi încheierea lor, fecioarele se întorceau toate la ai lor, dar Maria stăruia în paza jertfelnicului şi a templului şi slujind preoţilor. Iar purtarea ei era aceasta: serioasă în toate, vorbind puţin, repede la ascultare, plăcută la vorbă, lipsită de îndrăzneală faţă de orice om, fără să râdă, netulburată, fără să se mânie, închinătoare, respectuoasă, cinstind şi închinându-se oricărui om, astfel încât toţi se mirau de înţelegerea şi vorba ei.

De statură era mijlocie, iar unii spun că era ceva peste cea mijlocie, pielea avea culoarea grâului, părul era blonziu, ochii frumoşi de culoarea alunii aurii, sprâncene negre, nasul drept, mâinile, degetele şi faţa lungi, plină de graţie şi frumuseţe dumnezeiască, neînfumurată, nesofisticată, neatrasă spre moliciune, având o smerenie covârşitoare, de aceea, cum însăşi a zis, *a căutat* spre ea Dumnezeu când L-a *mărit pe Domnul* [*Lc* 1, 46. 48]; iubea şi purta haine nevopsite, martor fiind sfântul ei văl [*maphorion*]. Lucra veşminte de lână care se foloseau la templul Domnului şi

se hrănea de la templul Domnului stăruind în rugăciuni, în citire, în post, în lucrul mâinilor şi în toată virtutea; astfel încât, prin felurimea şi starea lucrurilor ei, sfânta Maria devenise cu adevărat învăţătoare a multor femei.

Iar pe când avea doisprezece ani, în timp ce se ruga într-o noapte lângă uşile jertfelnicului, aproape de miezul nopţii, i-a strălucit o lumină mai presus decât strălucirea soarelui şi un glas din locul ispăşirii a venit zicând: „Vei naşte pe Fiul Meu!" Iar ea a tăcut nespunând nimănui taina, până când Hristos S-a înălţat la cer.

Iosif ia femeie pe Salome

7. Iar Abia arhiereul a născut pe Ioada pe care l-au numit Barachia; acesta a născut pe Aggai şi Zaharia, preoţi şi ei. Şi Zaharia a luat femeie pe verişoara Mariei şi a locuit la Betleem, unde au născut pe Ioan Botezătorul. Iar Aggai, fratele lui Zaharia, a născut o fiică pe nume Salome. Pe aceasta a luat-o de femeie Iosif dulgherul, fiul lui Eli şi vărul Mariei după tată, şi de la ea [Salome] a născut şase copii: Iacob, Simon, Iuda, Iosi [*Mc* 6, 3], Sobe, Marta şi Maria. Şi a murit Salome, femeia lui, iar Iosif petrecea în văduvie şi înfrânare, căci avea ca la şaptezeci de ani; era sărac ca avere, dulgher de meserie, petrecând în Nazaret, oraş din Galileea.

Maria încredinţată spre pază lui Iosif

8. Iar Maria era în Ierusalim în casa Domnului. Şi când a împlinit paisprezece ani, vârstă la care se arată şi slăbiciunea firii femeilor, preoţii, socotind că este una din cele multe, căci tainele ei erau încă nearătate, făcând sfat au stat la rugăciune pentru ea. Iar Zaharia arhiereul, tatăl lui Ioan Botezătorul, a luat douăsprezece toiege de la preoţii rude ale Fecioarei şi le-a pus pe jertfelnic zicând: „Arată, Doamne, un semn, al cui să fie fecioara!" Şi pe când se rugau ei, toiagul lui Iosif dulgherul a odrăslit şi aşa, cu judecata lui Dumnezeu, i-au încredinţat-o pe Fecioara Maria:

nu spre căsătorie, ci spre paza şi păstrarea neprihănitei ei feciorii. Şi acest lucru este vădit din înseşi cuvintele Sfintei Fecioare către îngerul Gavriil; căci spunându-i acesta după salutare: *Iată vei zămisli fiu şi-i vei pune numele lui Iisus, şi Domnul Dumnezeu îi va da tronul lui David, tatăl lui* şi celelalte, Fecioara i-a răspuns: *Cum va fi mie aceasta, fiindcă nu cunosc bărbat?* [*Lc* 1, 32–33]. Căci dacă Iosif ar fi luat-o după legea căsătoriei şi cu nuntă, nu i-ar fi răspuns aşa, ci i-ar fi zis: „Voi zămisli negreşit de la bărbatul cu care sunt căsătorită sau logodită." Dar ştiind bine că nu spre căsătorie a luat-o, ci spre pază şi păstrare, a spus acel cuvânt plin de tot adevărul: *Cum va fi mie aceasta, dacă nu cunosc bărbat?*, adică: „Nu am fost dată unui bărbat spre unire conjugală, ci ca să mă păzească necontenit fecioară curată şi neatinsă." Acesta fost deci motivul logodnei.

Buna Vestire

9. Luând deci Iosif pe verişoara lui Maria din mâna Domnului, martori fiind toţi preoţii, a dus-o în casa sa şi i-a încredinţat cele două fiice ale sale ca să le facă înţelepte şi înţelegătoare ca şi cum ar fi ale ei. Şi ea petrecea în casa lui Iosif cu toată smerita-cugetare şi seriozitatea. Şi când s-au împlinit şase luni de când se afla acolo şi postea după obicei rugându-se, ca la ceasul al nouălea din zi i s-a arătat arhanghelul Gavriil trimis de Dumnezeu, şi i-a spus toate tainele cele despre Fiul Cel Unul-Născut al lui Dumnezeu câte sunt scrise în Evanghelii. Şi nimeni n-a cunoscut ce s-a întâmplat în casa ei, nici ea n-a vestit cuiva, nici măcar lui Iosif, până ce n-a văzut pe Fiul ei urcând la cer. De aceea zice Evanghelistul Matei: *Şi nu a cunoscut-o până ce a născut pe Fiul ei Cel Întâi-Născut* [*Mt* 1, 25]; cu alte cuvinte, Iosif n-a cunoscut tainele lui Dumnezeu, nici adâncul ascuns al lucrurilor ce se săvârşeau în ea. Era însă prima zi a săptămânii, în prima lună după ciclul lunar, adică aprilie; aceasta era prima lună a anului, şi era prima zi în care întunericul creat întâi a fost risipit şi Dumnezeu a zis: *Să fie lumină!, şi s-a făcut lumină* [*Fc* 1, 3], dar era luna a şasea

de când a fost zămislit Ioan Botezătorul. Căci în luna a şaptea, a sărbătorii Corturilor, când se săvârşea Înnoirea şi odihna chivotului, Zaharia a intrat singur în Sfânta Sfintelor după legea tămâierii şi i s-a arătat îngerul Gavriil [*Lc* 1, 11]. Deci, potrivit ciclului lunar, lunile se numără începând de atunci; ulterior numai au fost introduse de romani indictioanele şi lunile de acum.

Zămislirea feciorelnică

10. Dar faptul că Fecioara i-a zis îngerului: *Cum va fi mie aceasta, fiindcă nu cunosc bărbat?*, cum am spus şi mai înainte, are şi un alt înţeles, care nu e în acord cu prima explicaţie de mai înainte; şi anume: „Nu doresc bărbat, nu am dorinţă de bărbat, nu cunosc voinţa trupească a poftei unui bărbat"; căci ea nu avea fecioria, înfrânarea şi lupta ca femeile cele mai alese care se îngrijesc de feciorie, ci le avea din fire, ceea ce e un lucru excepţional, superior tuturor femeilor, şi străin de firea omenească. Acesta era lucrul spus de profetul Iezechiel: *Şi uşa dinspre răsărit va fi încuiată şi nu va intra nimeni prin ea, decât numai Domnul Dumnezeul lui Israel; El singur va intra şi va ieşi prin ea şi uşa va fi încuiată* [*Iz* 44, 2–3]. Şi toţi profeţii, şi apostolii dau mărturie de aceasta, dar şi luminătorii noştri Părinţi şi dascăli ai Bisericii sobornicеşti şi apostoleşti conglăsuiesc împreună cu ei. Fiindcă şi marele Dionisie Areopagitul zice despre Hristos că „a făcut mai presus de om cele omeneşti"[14] şi dă mărturie de naşterea feciorelnică şi fără dureri. Iar Atanasie al Alexandriei şi Leon al Romei au spus despre ea că n-a cunoscut poftă de bărbat. Şi Sfintele Sinoade ortodoxe au dat şi ele mărturie. Iar Iacob Evreul[15], care a fost atunci de faţă, scriind despre ea zice: „Din pricină că naşterea a fost întru totul străină şi extraordinară, fiind pipăită de moaşă a fost găsită fecioară ca şi înainte de naştere; de acest lucru s-a încredinţat prin in-

[14] *Epistola* 4; *PG* 3, 1072B.

[15] Cf. *Protoevanghelia lui Iacob.*

termediul moaşei şi preotul Ruben." Iar alţii au zis despre această minune uimitoare [paradoxală]: „Firea a găsit un lucru excepţional"; iar alţii: „S-a făcut mai presus de marginile firii."

Maria o vizitează pe Elisabeta

11. Iar după ce a trecut vedenia îngerului, Sfânta Fecioară s-a dus îndată la Betleem, la Elisabeta. Dar Iudeea în care se află oraşul Betleem e un loc mai înalt decât Galileea în care e Nazaretul; fiindcă zice Luca: *Iar Maria a alergat degrabă în ţinutul muntos şi a intrat în casa lui Zaharia şi a îmbrăţişat-o pe Elisabeta* [*Le* 1, 39–40]. Intrând şi salutând-o, i-a făcut cunoscută vedenia îngerului şi cuvintele lui şi că are un prunc de parte bărbătească în pântecele ei, şi Elisabeta a înştiinţat-o că Zaharia a văzut un înger în templu şi de aceea a fost mut, fiindcă Zaharia n-a spus nimic pentru că nici nu putea [*Lc* 1, 12. 22]. Şi au ţinut taina în ele însele şi n-au vestit nimănui cele spuse lor.

Şi după trei luni a coborât sfânta Maria în Galileea în casa lui Iosif. Iar sfânta era ordonată în cuvânt, purtare şi călcare. Trecând însă vremea şi pântecul ei umflându-se, Iosif văzând-o pe sfânta şi neştiind tainele privitoare la ea, fiind cuprins de ruşine, a vrut să o alunge pe ascuns din casa lui. Dar îngerul Domnului l-a oprit, precum spune Evanghelistul Matei [*Mt* 1, 19–21].

Naşterea lui Iisus, închinarea magilor, tăierea-împrejur şi fuga în Egipt

12. În vremea aceea a ieşit o poruncă de la Cezarul August[16] *să se facă un recensământ* [*Lc* 2, 1]. Şi Iosif s-a suit din Galileea în Iudeea împreună cu toată casa lui ca să se înscrie potrivit poruncii Cezarului: pe fii i-a trimis mai înainte, iar pe fiice şi pe Sfânta Fecioară Maria le-a luat cu sine în căruţă. Neajungând la Ierusalim, s-au culcat în ve-

[16] Împărat al Romei între 27 î. Hr. – 14 d. Hr.

cinătatea Betleemului pe o proprietate a Salomeii, verişoara Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Şi, în aceeaşi noapte, Sfânta Fecioară a născut pe Immanuel, slujindu-i ca moaşă Salome care era în Betleem şi era verişoara după mamă a Sfintei Născătoare de Dumnezeu şi Fecioarei Maria. Acolo era o peşteră şi un sălaş de dobitoace. Aflând însă Elisabeta de acestea, ea şi alte câteva rude ale lor i-au adus cele de trebuinţă. Şi auzind cele spuse de păstori s-au minunat. Iar după două zile, din Babilon, cetatea Persiei, au venit magii din Răsăritul văratic [*Mt* 2, 1–12], care văzuseră steaua în stânga Ierusalimului, căci aşa e aşezată Persia faţă de Iudeea. Şi steaua nu era una din celelalte stele, ci era mai aproape de pământ şi nu se mai văzuse vreodată, cum zice Ioan Gură de Aur[17]. Şi în ziua a opta au tăiat împrejur pruncul şi i-au pus numele Iisus, adică Mântuitorul [*Lc* 2, 21], după care s-au întors la Nazaret. Şi după ce s-au înscris şi Iacob şi fraţii lui, fiii lui Iosif, au coborât şi ei în Nazaret. Şi când s-au împlinit patruzeci de zile, au adus Pruncul la Ierusalim şi L-au înfăţişat Domnului cu daruri şi L-au dat bătrânului preot Simeon care i-a binecuvântat [*Lc* 2, 28]; şi acolo Iosif a fost avertizat de Dumnezeu să fugă în Egipt [*Mt* 2, 13].

Uciderile lui Irod şi moartea lui

13. În acele zile Irod avea un conflict cu Salome[18], fiica arhiereului Hyrkan, care era şi femeia lui, şi cu fiii ei, Alexandru şi Aristobul. Şi omorându-şi femeia, s-a dus la Roma şi luând putere, întorcându-se acasă i-a înecat în râu şi pe fiii Salomeii, uitând de cele spuse lui de magi. Aducându-şi aminte cu acel prilej, l-a cuprins furia şi la doi

[17] *Omilia* 6, 2 *la Facere* (*PG* 57, 64–65).

[18] De fapt, Alexandra, care era fiica lui Hyrkan II şi soţia vărului său Alexandru. Fiica ei, Mariamne, a fost soţia lui Irod. Ea a avut drept fii de la Irod pe Alexandru şi Aristobul. Irod îi va ucide atât pe Alexandru, cât şi pe Mariamne (cf. IOSIF FLAVIU, *Antichităţi iudaice* 15, 183–186. 202–215. 218–239 şi EUSEBIU, *Istoria bisericească* I, 6–8).

ani după venirea magilor, Irod a făcut uciderea pruncilor [*Mt* 2, 16], iar pe Zaharia soldaţii l-au omorât înăuntrul altarului pe când slujea [*Mt* 23, 35]. Elisabeta însă, care era în Betleem, luându-l pe Ioan a ieşit în pustie şi s-a ascuns într-o peşteră timp de patruzeci de zile. Iar Irod după omorârea pruncilor s-a omorât pe sine însuşi cu spada fiind în vârstă de şaptezeci de ani. Ioan însă, crescut acolo, a rămas în pustie până la arătarea sa lui Israel.

Familia lui Iosif

14. Iosif însă a rămas în Egipt împreună cu fiii şi fiicele lui, cu Născătoarea de Dumnezeu şi cu Hristos, timp de cinci ani, după care primind o descoperire a plecat şi, întorcându-se, a venit în Nazaretul Galileii [*Mt* 2, 19–23]. Şi fratele lui, Cleopa, a luat femeie pe Maria fiica lui Iosif — căci Cleopa era fratele lui Iosif, având acelaşi părinte cu el, pe Iacob — şi a născut pe Simeon; acest Simeon a fost episcop în Ierusalim după Iacob fratele Domnului, şi a fost răstignit după multe chinuri sub Domiţian, împăratul Romei[19], fiind în vârstă de o sută douăzeci de ani[20]. Iacob însă, fiul lui Iosif, cum spun unii, a avut femeie timp de doi ani şi, murind aceasta, n-a mai avut alta. Iuda însă, fratele lui, a făcut doi fii, Zoker şi Iacob, numiţi aşa. Aceştia înfăţişându-se înaintea lui Domiţian, împăratul Romei, pentru virtutea şi înţelepciunea lor au făcut să înceteze persecuţia creştinilor[21]. Iacob şi Iuda, fraţii Domnului, sunt în numărul celor doisprezece apostoli. Iar Iosi şi Simeon şi-au luat femei. Sobe a fost împreună cu Născătoarea de Dumnezeu tot timpul, iar Iosi a fost părăsit de mama sa pe când era încă prunc şi a fost hrănit de Maria, fiica Salomeii, verişoara Născătoarei de Dumnezeu.

---

[19] Între anii 81–96 d. Hr.

[20] EUSEBIU, *Istoria bisericească* II, 9; III, 11 şi 34.

[21] *Ibid.* III, 19–20.

Portretul fizic al lui Iisus

15. Pe când Iisus avea doisprezece ani, de Paşte, ei s-au urcat la Ierusalim. Şi venind ei aici, Iisus a fost cunoscut de mulţi care s-au mirat de înţelegerea şi înţelepciunea Lui, ce i-a uimit pe mulţi. Căci era frumos foarte la vedere, precum zice prorocul: *Frumos la vedere mai mult decât toţi fiii oamenilor* [*Ps* 44, 3]; era înalt de şase picioare, ochii de culoarea alunii aurite, nas drept, ochi frumoşi, păr negru şi lung, barbă blondă şi niciodată briciul sau mână de om nu s-a ridicat asupra capului Său, afară de a maicii sale când era prunc. Şi ajungând la treizeci de ani a fost botezat de Ioan în râul Iordan [*Mt* 3, 13–17].

Botezul lui Iisus

16. Ioan însă era în pustie, şi el avea treizeci şi unu de ani. La începutul anului, adică în luna septembrie, i s-a făcut cuvânt despre botez. Şi a ieşit la Iordan propovăduind botezul pocăinţei spre iertarea păcatelor [*Lc* 3, 3–4], iar prin botez şi Împărăţia lui Dumnezeu, dar nu în Duhul Sfânt [*Lc* 3, 16]. Iar poporul, văzând vieţuirea lui înfricoşătoare şi minunată, l-au urmat mulţi; între care şi Andrei din Betsaida, oraşul Galileii, şi Ioan din Zebeda. Dar arhiereii iudeilor auzind despre Ioan şi învăţătura lui, unii ziceau că e Hristos [Mesia], alţii că nu e încă. Şi făcându-se mare dispută între ei despre acest cuvânt, au trimis la Ioan şi l-au întrebat; iar el le-a zis: „Nu sunt eu Hristosul [Mesia], dar El vine după mine şi stă deja în mijlocul vostru." Într-o zi au ieşit mulţi oameni şi domni în pustie la Iordan mărturisindu-şi păcatele şi fiind botezaţi de el. Iar pe când Ioan învăţa poporul la Betabara, un loc dincolo de Iordan, a venit Iisus în pustia Iordanului şi a rămas acolo patruzeci de zile şi iarăşi s-a întors la Ioan. Iar când L-a văzut Ioan pe Iisus venind spre el, a zis despre El: *Iată Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatul lumii!* [*In* 1, 29]; *căci am văzut Duhul Sfânt pogorându-se din cer şi rămânând peste El şi glas zicându-i: „Acesta este Fiului Meu Cel*

iubit" [*Mt* 3, 17]. Şi mulţimile au auzit şi au rămas uimite. A doua zi iarăşi L-a văzut Ioan pe Iisus umblând şi a zis despre El: *Iată Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatul lumii!* [*In* 1, 36].

Primii ucenici, moartea lui Iosif

17. Şi auzind ucenicii lui, Andrei şi Ioan, l-au lăsat şi au urmat lui Iisus [*In* 1, 40–41] şi au venit împreună cu El în locul unde stătea şi au rămas cu El în ziua aceea. Andrei însă l-a căutat pe fratele său Simon şi găsindu-l l-a adus la Iisus. Şi în ziua următoare, Iisus a ieşit în Galileea cu cei trei ucenici. Şi găsind pe Filip [*In* 1, 43–51] l-a atras şi pe el, iar el l-a atras pe Natanael. Şi au venit în Cana Galileii şi în a treia zi s-a făcut nuntă şi au fost chemaţi şi ei, şi Iisus a făcut apa vin [*In* 2, 1–11]; iar numele mirelui era Simon, care după câteva zile a urmat lui Iisus. Şi de aici a venit la Betsaida, oraş din Galileea, şi a intrat în casa lui Petru şi aflând că soacra lui era bolnavă a vindecat-o [*Lc* 4, 38–40]. Întorcându-se ei la Nazaret, Iosif, logodnicul Mariei, s-a săvârşit din viaţă bătrân şi plin de zile, în vârstă de o sută zece ani, cum spun unii. Iar fiii lui Iosif, Iacob şi Ioan, L-au urmat pe Iisus. Şi mergeau toţi umblând prin cetăţi şi sate şi vestind Împărăţia şi tămăduind toată boala şi neputinţa. Şi soacra lui Petru, care fusese vindecată, alături de fiica ei, femeia lui Petru, urmau lor şi erau împreună cu Născătoarea de Dumnezeu.

Activitatea publică a lui Iisus

18. Şi plecând de acolo au venit într-un sat din Betsaida Galileii unde era şi lacul numit Ghenizaret sau „cupa" din pricina egalităţii circumferinţei; apa lui e foarte străvezie şi curată, are o circumferinţă de şapte mile, untdelemnul măslinilor din jurul lui e minunat, în jurul lui sunt pomi cu poame şi în el peşti plăcut mirositori. Venind Iisus în Zebeda împreună cu Mama şi ucenicii Lui, a tras să se odihnească la Zebedai [*Mc* 1, 20], care avea femeie şi doi

fii, Iacob şi Ioan [*Mt* 4, 21; 20, 20], pe care i-a luat ucenici. Iar mama lor, crezând că vestea o împărăţie pământească, I-a cerut ca ei să şadă unul de-a dreapta şi altul de-a stânga Lui în Împărăţia Sa [*Mt* 20, 20–21]. Şi ieşind de acolo, au venit în Capernaum şi l-a vindecat aici pe olog şi pe mulţi alţii. Oriunde trăgeau să se odihnească, cei vindecaţi şi mai-marii oraşelor le aduceau din proprie iniţiativă o mulţime de bunuri. Ucenicii învăţau şi botezau pe mulţi, dar Iisus nu boteza, şi numai învăţa şi vindeca pe cei bolnavi oriunde mergeau. Zebedai însă a murit, şi auzind aceasta Iacob a venit şi a zis Domnului: „Îngăduie-mi să mă duc să-l îngrop pe tatăl meu", şi nu i-a îngăduit. Şi după puţin i-a trimis pe cei doi fraţi Iacob şi Ioan, iar ei ducându-se l-au îngropat pe tatăl lor, iar pe mama lor au adus-o la Hristos şi ea a fost cu Născătoarea de Dumnezeu tot restul vieţii ei. Vânzând însă proprietăţile lor, care erau multe, au venit la Ierusalim şi au cumpărat Sionul. Venind însă Iisus împreună cu mama şi cu ucenicii Lui în Iudeea şi vestind Evanghelia, botezând şi vindecând pretutindeni, au urcat la Ierusalim. Şi Salome[22], femeia lui Chuza, epitropul lui Irod Filip, având şapte duhuri ale răutăţii, a venit la Iisus şi I-a cerut să o vindece şi a fost eliberată şi nu s-a mai depărtat de Domnul, ci a urmat Lui.

Maria Magdalena, alegerea Apostolilor

19. Petrecând acolo câteva zile, căci era sărbătoarea Corturilor, şi Hristos luminând pe mulţi cu învăţătura Sa a izgonit din templu pe negustori [*Mt* 21, 12–13] şi vindecând pe mulţi de multe şi felurite boli, s-a întors în Galileea şi a venit în oraşul Magdala. Şi o femeie pe nume Maria L-a primit în casa ei; şi auzind cuvântul Lui şi văzând lucrurile minunate pe care le făcea, lăsându-şi casa şi toate cele ale ei, a venit la Hristos şi I-a urmat şi era împreună cu Născătoarea de Dumnezeu şi cu celelalte [*Lc* 8, 1–3]; era însă o femeie foarte înţeleaptă, arzând cu duhul ca şi

[22] Luca o numeşte pe soţia lui Chuza Ioana, nu Salome (*Lc* 8, 3).

Petru în lacrimile ei, şi le slujea cu averile ei[23]. Iar ucenicii Lui erau Andrei şi Petru, fraţii din oraşul Betsaida, Filip şi Bartolomeu, Iacob şi Iuda, fraţii Domnului — căci Iosif avea porecla Alfeu [*Mt* 3, 18] —, Simon din Cana şi Matei Evanghelistul [*Mt* 9, 9], Iuda din Ierusalim [*Lc* 6, 16; *In* 14, 12; *FA* 1, 13], Tadeu din Edessa Siriei, Iuda vânzătorul din oraşul Skara[24], Iacob şi Ioan din Zebeda.

Cina cea de Taină din Sion

20. Iar Ioan, fiul lui Zebedai, după moartea tatălui său a vândut proprietatea sa care era în oraşul Zebeda, şi care era mare; şi venind în Ierusalim a cumpărat sfântul Sion, care este partea cea mai înaltă a Ierusalimului. Iar arhiereii de pe atunci se schimbau în fiecare an şi nu erau localnici, ci din diferite provincii; de aceea şi Caiafa din oraşul Chio, din provincia Bithynia, ajuns arhiereu în anul acela, a rămas în locul cumpărat de Ioan Teologul. De aceea spune [Evanghelia] că *era cunoscut arhiereului* [*In* 18, 15]. Şi aici au pregătit lui Hristos Paştele, adică Cina cea de Taină, împreună cu ucenicii şi ucenicele. Iar când Hristos zice: *Duceţi-vă la cutare*, se referă la Ioan Teologul. Acolo s-a săvârşit Cina cea de Taină şi acolo au rămas după Învierea Domnului [*In* 20, 19]; căci atunci când Ioan, stând la picioarele crucii a luat-o de la Iisus pe maica Lui, a adus-o la ale sale [*In* 19, 25–27], adică în sfântul Sion. Acolo *a intrat Iisus uşile fiind încuiate, a stat în mijlocul lor şi le-a zis: Pace vouă!* şi celelalte [*In* 20, 19].

Mironosiţele şi viaţa lor cu Apostolii şi Maria în Sion

21. Iar mironosiţele erau şapte: Maria Magdalena, Salome, mama fiilor lui Zebedai, Maria mama lui Iacob cel mic, femeia lui Iuda fratele Domnului, mama lui Iosi şi cea care

[23] Epifanie o confundă pe Maria Magdalena (*Lc* 8, 2) cu Maria din Betania (*Lc* 7, 36–50).

[24] De fapt Is Keriot, de unde cognomenul lui Iuda: Iscarioteanul.

l-a crescut pe fratele Domnului, Ioana — aceasta era, zic unii, femeia lui Petru, iar alţii mama lui Clement — şi sora Maicii Domnului, Maria lui Cleopa, femeia fratelui lui Iosif, fiindcă Ioachim şi Ana n-au făcut alt copil. Aceste mironosiţe au venit de şapte ori la mormântul Domnului şi n-au ştiut când a înviat. Născătoarea de Dumnezeu nu s-a dus la mormânt în noaptea aceea, căci zăcea lovită de durere. Dar, pe când îngerul grăia cu Maria Magdalena, Hristos S-a arătat în casa Teologului, adică în sfântul Sion. Acolo au rămas împreună cu ea [Maria] toţi ucenicii, împreună cu femeile şi fraţii Lui, rugându-se în postiri, culcări pe pământ şi lacrimi şi în cântări neîncetate cu bucurie mare. Şi acolo li S-a arătat Iisus mai des; iar ei, fiind trimişi şi mergând în diferite locuri, iarăşi se adunau acolo.

Viaţa de sfinţenie a Mariei după Înălţarea lui Hristos

22. Văzând însă Sfânta Născătoare de Dumnezeu înălţarea la cer a Fiului ei [*Lc* 24, 51], s-a predat încă şi mai mult ascezei şi îngenuncherilor; cum spune Andrei din Ierusalim, arhiepiscopul Cretei[25]; până astăzi se arată în marmura sfântului Sion urmele genunchilor ei, iar patul de piatră, unde gusta puţin somn, avea cinste şi frică şi slavă la toţi oamenii, nu numai la credincioşi, ci şi la iudei; nimeni dintre căpeteniile iudeilor şi păgânilor nu îndrăznea să vorbească despre ea sau să se apropie de casa unde rămânea. Sionul şi Gheţimani sunt acelaşi lucru. Dar ea săvârşea şi multe vindecări asupra celor bolnavi, elibera pe demonizaţi de duhurile necurate, făcea milostenie celor săraci şi se îngrijea de văduve. Nici unul din cei doisprezece Apostoli n-a fost trimis în misiune, nici nu s-a depărtat de ea cât a fost în viaţă. Chiar şi la omorârea cu pietre a întâiului mucenic Ştefan [*FA* 6–7], care s-a făcut la şapte ani după Înălţarea Mântuitorului, toţi s-au risipit afară de cei Doisprezece; ei îl aveau drept cel dintâi pe Iacob fratele Domnului

[25] *Cuvânt la Adormirea Preasfintei Fecioare; PG* 97, 1073A.

şi fără el nu făceau nimic[26]. Erau însă împreună cu Născătoarea de Dumnezeu şi femei de neam bun din diferite provincii: unele eliberate de duhuri necurate, altele întoarse la credinţă, între care, zic unii, era şi femeia lui Pavel.

Alte mărturii despre viaţa Mariei

23. Ipolit Tebanul istoriseşte că [Maria] a trăit în trup cincizeci şi nouă de ani[27]; dar noi găsim că a trăit mai mult. Andrei, mai sus-pomenitul episcop al Cretei, zice din predanie că a trăit până la adânci bătrâneţi[28], dar cincizeci şi nouă de ani nu sunt o bătrâneţe adâncă. Din pricina tulburărilor însă, nici unul n-a scris despre ea; negreşit din pricina distrugerii Ierusalimului care s-a făcut douăzeci şi opt de ani după Înălţarea la cer a lui Hristos[29], când Apostolii ieşind din Ierusalim la porunca unui înger au venit într-un oraş cu numele Pella[30]. Iar Dionisie Areopagitul spune[31] că a fost de faţă la adormirea ei împreună cu Timotei, Ierotei şi alţii; aceştia au fost ucenici ai Sfântului Pavel care după şase ani a fost botezat, şi după trei ani a început să propovăduiască, iar după alţi nouă ani l-a făcut ucenic pe Dionisie. Căci zice fericitul Pavel că după douăzeci de ani s-a urcat la Ierusalim *după descoperire* [*Ga* 2, 1][32]. În scolii găsim că, atunci când Pavel a fost răpit din Efes, a fost răpit din pricina adormirii Născătoarei de Dumnezeu şi că ceea ce spune el însuşi corintenilor, zicând că Hristos

---

[26] Aşa cum reiese de aici şi de mai jos (§ 26), Epifanie reflectă o veche tradiţie pentru care centrul comunităţii creştine apostolice apare situat în Sion — unde se afla un cartier esenian — în jurul Apostolului Iacob (nu Petru) şi al Fecioarei Maria.

[27] Cf. *Chronikon; PG* 117, 1037A.

[28] Cf. *PG* 97, 1080C–1085C; 1053A–1056D.

[29] În anul 70 d. Hr. de către generalul Titus.

[30] În anul 67 d. Hr. când a izbucnit revolta iudeilor împotriva romanilor.

[31] *Despre Numele divine* III, 2; *PG* 3, 681C–684A citat în *Viaţa* lui Simeon Metafrastul § 40 (cf. mai jos).

[32] Pavel vorbeşte însă aici de 14 ani, nu de 20, şi de Tit, nu de Dionisie.

S-a arătat la mai mult de cinci sute de fraţi o dată [*1 Co* 15, 6], spune cu referire la adormirea Sfintei Născătoare de Dumnezeu.

Adormirea Mariei

24. Un monah, preot virtuos şi evlavios cu fapta şi cu cuvântul, a spus: „Preocupat fiind eu odată de acestea, într-o noapte stă cineva lângă mine şi-mi spune că Apostolul Pavel a fost răpit pe nor la adormirea Născătoarei de Dumnezeu şi s-a ridicat până la a treia centură de stele şi de acolo a văzut marginile oceanului şi ale raiului; iar când a auzit cuvinte negrăite [*2 Co* 12, 4], se referă la imnele îngerilor şi ale apostolilor, căci cei Doisprezece au ajuns acolo pe nori." Dar acesta minte; căci cei prezenţi acolo — Iacob, Ioan şi Matei — cum au venit pe nori? Sau poate că aşa au venit cei de departe? Dar Dionisie, care era atunci de faţă, nu spune aceasta; şi nici unul din cei Doisprezece nu murise mai înainte, afară de Iacob fratele lui Ioan Teologul, pe care l-a ucis Irod Agripa, fiul primului Irod născut din Mariamne [*FA* 12, 1. 19] care a murit mâncat de viermi [*FA* 12, 20–23]. Iar de la ceilalţi sfinţi, care se săvârşiseră mai înainte, au venit [la adormire] sufletele lor.

25. Dar Sfânta Născătoare de Dumnezeu a prezis cu cincisprezece zile înainte despre ieşirea ei [din viaţă]. Şi cu trei zile înainte a venit îngerul Gavriil şi s-a vestit ieşirea ei şi venirea Domnului. Şi trimiţând a chemat pe toţi apostolii; şi mulţi au venit la ea, încât s-a făcut venire mare foarte şi multă. Le-a înfăţişat şi tainele înfricoşătoare pe care le păzea în inima sa: salutarea îngerului şi vederea lui şi prima lui arătare pe care a văzut-o pe când se ruga în templu. Şi-a făcut şi un testament, cum spune Sfântul Apostol Bartolomeu[33]. Din pricina ascezei ei anterioare, ea era slăbită. Iar când a venit ceasul ei, S-a arătat tuturor Hristos şi, din pricina fulgerării luminii, toţi au căzut de frică la pământ şi s-au făcut ca morţi. Şi le-a zis: „Pace vouă!" [cf. *In* 20, 19].

---

[33] *Evanghelia* apocrifă *a lui (Pseudo-)Bartolomeu* 2, 15.

Şi toţi s-au umplut de bucurie şi au cântat mai întâi îngerii, şi oamenii au stat muţi, apoi au cântat apostolii. Şi ca deschizându-şi gura pentru o cântare dulce s-a predat duhul Fiului şi Dumnezeului ei, fiind în vârstă de şaptezeci şi doi de ani. Şi îngerii au plecat cântând iarăşi. Iar Sfinţii Apostoli, cum spune Dionisie Areopagitul care era de faţă, au cântat fiecare un imn propriu, nu toţi împreună, după care toţi au admirat imnul lui Ierotei[34]. Şi după imne făcând solemnitatea îngropării au pus-o în mormânt; evident în Ghetimani. Şi după puţin timp, pe când îl contemplau toţi, trupul s-a făcut nevăzut de la ochii lor. Şi cântând iarăşi imne, a plecat fiecare la ale lui.

Anii vieţii Mariei

26. Iar anii ei se numără aşa: la şapte ani au adus-o părinţii Domnului la Ierusalim, în templu a rămas şase ani şi jumătate; în casa lui Iosif şase luni până când a primit vestea cea bună a bucuriei a toată lumea; la cincisprezece ani a născut; cu Fiul ei a fost treizeci şi trei de ani, care fac împreună cu ceilalţi patruzeci şi opt; după Înălţarea Fiului a fost în casa lui Ioan Teologul, în sfântul Sion, împreună cu el şi cu cei ce erau aici douăzeci şi patru de ani; care împreună cu ceilalţi fac şaptezeci şi doi de ani. Iar după adormirea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, toţi apostolii s-au risipit şi Ioan Evanghelistul a venit la Efes. Evanghelistul Matei spune că până la căderea Ierusalimului nimeni dintre apostoli n-a fost trimis. Iar el şi-a scris Evanghelia după treizeci de ani, la îndemnul lui Iacob fratele Domnului, care a trăit după Înălţarea Domnului douăzeci şi opt de ani. Acest Iacob le-a împărţit ţările şi i-a trimis poruncindu-le fiecăruia să scrie în fiecare an cum învaţă, ceea ce au şi făcut, ca să conglăsuiască cu propovăduirea lui Hristos. Căruia fie slava şi puterea în veci. Amin.

---

[34] *Despre Numele divine* 3, 2; *PG* 3, 681C.

SIMEON METAFRASTUL

Luna aceeaşi [august] ziua 15

Cuvânt despre câte s-au întâmplat de la naşterea şi creşterea Preasfintei Stăpânei noastre de-Dumnezeu-Născătoarea, de la naşterea cu dumnezeiască cuviinţă a lui Hristos Dumnezeul nostru şi până la săvârşirea ei de-viaţă-purtătoare, încă şi despre arătarea veşmântului ei scump şi cum această mare bogăţie s-a făcut comoara creştinilor[1]

Prolog

1. Aşa cum Fecioara a trebuit să fie găsită locaş vrednic şi cuvenit al lui Dumnezeu pentru ca Dumnezeu să vină la oameni, tot aşa şi acum a trebuit cu adevărat ca ea să-şi procure o limbă vrednică de tema laudelor pusă înainte care să povestească cu eleganţă cele ale ei şi să-i aducă lauda cuvenită. Dar, pentru că pe cât e de mare acest lucru, pe atât e aproape cu neputinţă, să râvnim să-i împletim lauda pe cât ne stă în putere; căci şi ea, care cedează legilor Copilului ei, ştie să socotească drept lucru prietenos ceea ce se

[1] *Cod. Mosquensis bibl. Synod 9/IX (382 Vladimir)*, anul 1063, f. 159v–192v (*BHG* 1047), ed. V. LATÎŞEV: *Menologii Anonymi saec. X quae supersunt*, fasc. 2, Skt. Petersburg, 1912, p. 347–383; reeditare cu traducere neogreacă la D. TSAMIS, *Meterikon* V, Tesalonic, 1995, p. 338–427, şi ID., *Theometorikon* I, Tesalonic, 1998, p. 56–141.

face după putinţă. Prin urmare, trebuie spus şi povestit în mod exact de unde a ieşit şi care au fost părinţii ei, creşterea, purtarea şi capătul vieţii ei, dar şi câte s-au petrecut în jurul ei dintr-o economie mai dumnezeiască şi din raţiuni negrăite. Iar dacă cuvântul va cuprinde şi altele şi se va întinde cu necesitate, ceea ce se va face nu va fi făcut fără rost, fiindcă toate au legătură cu ea şi sunt o slavă şi o laudă a ei. Povestirea lor nu se va face fără martori, nici fără o chezăşie, nici nu va fi luată de la persoane întâmplătoare, ci va fi cea pe care au alcătuit-o cu iubire de osteneală bărbaţi vrednici de crezare care au introdus în aceasta împreună cu cuvântul şi o grijă pentru purtare, şi anume Grigorie al Nyssei, Atanasie al Alexandriei, Dionisie Areopagitul şi mulţi alţii, al căror cuvânt nu poate fi uşor disprețuit şi a căror viaţă e minunată, iar cel mai mult se va baza pe relatarea pe care o desfăşoară însăşi de-Dumnezeugrăitoarea Evanghelie.

Copilăria Fecioarei

2. Aşadar, în cuvântul pe care l-a alcătuit la Naşterea Domnului, dumnezeiescul Grigorie[2] zice despre ea unele ca acestea:

„Am auzit o istorie ascunsă[3] care înfăţişa despre ea relatări ca acestea: Tatăl ei [Ioachim] era vestit prin vieţuirea riguroasă potrivit Legii [Vechi] şi cunoscut între cei mai buni cetăţeni, dar a îmbătrânit fără copii pentru că soaţa lui [Ana] nu era în măsură să nască prunci, iar Legea cinstea mamele, cinstire de care nu se împărtăşeau cele sterpe. A imitat deci şi ea cele relatate despre [Ana] mama lui Samuel [*1 Rg* 1, 1 sq] şi fiind în templu înăuntrul Sfintei Îl implora pe Dumnezeu să nu cadă din binecuvântarea Legii pentru că n-a păcătuit împotriva Legii, iar dacă va deveni mamă va închina pruncul născut lui Dumnezeu. Şi fiind

[2] § 2–4 sunt un citat din PS. GRIGORIE AL NYSSEI, *In Diem Natalem Christi; PG* 46, 1137D–1141B.

[3] *Protoevanghelia lui Iacob.*

întărită prin semn dumnezeiesc în harul pe care l-a cerut, după ce a născut prunca, a numit-o Maria ca prin însuşi numele ei să fie însemnat harul dat de Dumnezeu.

Iar când fetiţa a crescut până într-atât încât să nu mai aibă nevoie să sugă de la sân, a dat-o lui Dumnezeu şi împlinind făgăduinţa a adus-o la templu. Iar după asemănarea lui Samuel [*1 Rg* 2, 18–21], preoţii au crescut-o în Sfânta. Iar când a crescut, au strâns sfat ca să nu păcătuiască împotriva lui Dumnezeu făcând ceva acelui sfânt trup; căci a o supune jugului legii firii şi a o înrobi prin căsătorie celui care ar lua-o, li se părea un lucru din cele mai absurde, fiindcă socoteau a fi un adevărat sacrilegiu ca un om să devină stăpânul unuia dumnezeiesc; pentru că în Lege bărbatul era rânduit să fie stăpân peste soaţa lui [*Fc* 3, 16]. Dar nu era potrivit Legii, nici cuvenit poruncii ei, nici ca o femeie să petreacă împreună cu preoţii înăuntrul templului şi să fie văzută în Sfânta.

Logodirea cu Iosif, Buna Vestire

3. Sfătuindu-se ei despre acestea, a fost dat un sfat de la Dumnezeu să o dea unui bărbat sub nume de logodnă, iar acesta să fie în aşa fel încât să fie potrivit pentru paza fecioriei ei. A fost găsit deci Iosif aşa cum îl cerea cuvântul, din aceeaşi seminţie şi patrie cu Fecioara, şi el s-a logodit cu copila potrivit sfatului preoţilor, legătura lor mergând până la logodnă.

Atunci Fecioara a fost iniţiată în taină de Gavriil, iar cuvintele iniţierii ei în taină au fost o binecuvântare: *Bucură-te, cea plină de har! Domnul este cu tine* [*Lc* 1, 28]. Cuvântul făcut acum către Fecioara era inversul glasului făcut mai întâi către femeie [Eva în rai], căci din pricina păcatului aceea fusese osândită la naştere în dureri [*Fc* 3, 16], iar la aceasta întristarea e izgonită prin bucurie; la aceea întristarea a premers durerilor naşterii, aici bucuria moşeşte durerile naşterii. Căci îngerul zice: *Nu te teme!* [*Lc* 1, 30]. Pentru că aşteptarea durerilor naşterii face teamă oricărei femei, iar făgăduinţa unei dulci dureri de naştere

izgoneşte frica: *Căci vei lua în pântece şi vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus* [*Lc* 1, 31].

Convorbirea Fecioarei cu îngerul

4. Deci ce face Maria? Ascultă glasul curatei Fecioare! Îngerul îi aduce vestea cea bună a naşterii, iar aceea se lipeşte de feciorie socotind nestricăciunea preferabilă arătării îngerului, şi nu are nici motiv să nu-l creadă pe înger, nici să iasă din judecăţile ei [hotărârea de a rămâne fecioară]. Şi zice: «Nu am experienţa legăturii cu un bărbat, deci cum mi se va întâmpla aceasta, fiindcă nu cunosc bărbat [cf. *Lc* 1, 34]?» Această glăsuire a Mariei e o dovadă a celor istorisite în ascuns; căci dacă ar fi fost luată de Iosif pentru căsătorie, cum şi-ar mai fi ieşit din sine uimindu-se la vestea naşterii ei în cazul în care se aştepta să devină mamă după legea firii? Dar pentru că trupul închinat lui Dumnezeu trebuia păzit neatins ca unul din vasele sfinte, de aceea zice: «Chiar dacă eşti înger, chiar dacă vii din cer, chiar dacă ceea ce se arată e mai presus de om, e cu neputinţă ca eu să cunosc bărbat. Deci cum voi fi mamă fără bărbat? căci pe Iosif îl ştiu logodnic, dar bărbat nu cunosc!» Deci ce spune atunci Gavriil cel care găteşte mireasa pentru Mire? Ce pat de nuntă înfăţişează nunţii curate şi neprihănite? El zice: *Duhul Sfânt va veni peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va adumbri* [*Lc* 1, 35].

Fericit trupul acela care pentru covârşirea curăţiei lui a atras la sine cele bune ale sufletului! Căci dacă la toţi ceilalţi un suflet curat de-abia putea primi venirea Duhului, aici trupul devine receptaculul Duhului. Dar ce înseamnă în chip negrăit *puterea Celui Preaînalt te va adumbri? Hristos,* zice Pavel, *e Puterea şi Înţelepciunea lui Dumnezeu* [*1 Co* 1, 24]. Deci prin venirea Duhului Sfânt, Puterea Celui Preaînalt Care e Hristos ia chip în Fecioară. Căci aşa cum umbra trupurilor se conformează figurii celor ce o preced, tot aşa întipărirea şi semnele distinctive ale Dumnezeirii Fiului transpar în puterea Celui Născut, Care prin lucrările facerii de minuni Se arată icoană, pecete, adum-

brire şi reflex al strălucirii Prototipului." Acestea le spune dumnezeiescul Grigorie. Iar celelalte le învaţă cu iubire de adevăr Sfânta Evanghelie şi ceilalţi bărbaţi iubitori de Dumnezeu, atât cei ale căror nume le-am spus, cât şi cei pe care nu i-am pomenit.

Smerenia şi înţelepciunea Fecioarei

5. Deci când Fecioara a auzit acestea, mintea ei fiind numaidecât luminată de Duhul Care S-a sălăşluit în ea, a arătat o dispoziţie favorabilă vestirii şi a zis îngerului: *Iată roaba Domnului! Fie mie după cuvântul tău!* [*Lc* 1, 38], păzind în acelaşi timp grija exactă faţă de glasul îngerului pe cât se cuvenea şi nemaialegând să fie cu neîncredere faţă de cuvintele lui demne de crezare, ci printr-una [smerenie] fuge de înşelăciunea primei mame [Eva], iar prin cealaltă [înţelepciune] evită neîncrederea peste cuviinţă a lui Zaharia [*Lc* 1, 20].

Vizitarea Elisabetei

6. Deci *îngerul,* spune [Evanghelistul Luca], *a plecat de la ea* [*Lc* 1, 38]. După care la puţin timp are loc plecarea în grabă a Mariei în ţinutul muntos şi intrarea ei în casa lui Zaharia [*Lc* 1, 39]; căci se grăbea să se întâlnească cu Elisabeta, pentru că aflase de la înger noua ei zămislire. Aşadar, vine şi o salută cu prietenie, iar salutarea face o dulce săltare a pruncului din pântecul Elisabetei, căci robul [Ioan] L-a cunoscut încă din pântec pe Stăpânul [Hristos] aflat în pântec[ul Mariei] şi simţind venirea Lui în lume s-a bucurat mai presus de fire, fiindcă acest lucru l-a arătat în chip vădit săltarea întru veselie [*Lc* 1, 44]. Să nu-ţi rămână însă ascunsă nici evlavia şi supunerea foarte mare a Elisabetei cu minunată prorocie. Fiindcă ea e nedumerită de vizita Fecioarei ca una care era mai presus de vrednicia ei, zicând: *De unde mie aceasta...* [*Lc* 1, 43], ca şi pruncul ei [Ioan] în vremea botezului Stăpânului [*Mt* 3, 14]. Şi o numeşte *mamă* şi *stăpână* a ei, precum şi *binecuvântată între*

femei, iar pe Cel purtat în pântecul ei îl numeşte în chip uimitor *rod al pântecului*, întrucât nu existase părtăşia nici unei seminţe de bărbat.

7. Dar care e şi minunata prezicere a minunatei Maria cu care va fi cântată de toate generaţiile? Căci nu se fericeşte pe ea însăşi mişcată de o trufie deşartă, nici nu rosteşte acestea cu o limbă comună, ci slujind dumnezeiescului Duh prezice ceea ce se va săvârşi în veci. Şi Maria măreşte pe Dumnezeu arătând că ea crede în aceasta din pricina cuvântului Elisabetei, fiindcă zice: *Fericită cea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de Domnul* [*Lc* 1, 45], şi pentru că slujeşte unui lucru atât de mare. Acestea sunt deci aşa. Şi Maria a locuit în casa Elisabetei ca la trei luni după care, spune [Evanghelistul], *s-a întors la casa ei* [*Lc* 1, 56], căci aşa ne învaţă Evanghelia. Dar ce vrea să fie pentru Maria această rămânere? Poate că dorea să înţeleagă rezultatul zămislirii uimitoare [paradoxale], căci, pe drept cuvânt, era nedumerită întru sine şi avea uimire nu puţină; sau poate că dorea să împărtăşească cu Elisabeta asemenea lucruri mari şi făgăduinţe. Dar de ce locuirea ei împreună cu ea a fost pentru trei luni, nu mai mult, decât numai pentru că Elisabeta urma atunci să nască? Căci dacă trimiterea îngerului la Fecioara s-a făcut la şase luni după ce aceea zămislise, iar venind la Elisabeta a rămas la ea trei luni, e vădit că Fecioara se întoarce la casa ei pentru că se sfârşea timpul scurs de la zămislirea ei şi circumscris de numărul nouă. Şi, pentru că venind ceasul naşterii Elisabetei, avea să întâlnească o mulţime de oameni în casa Elisabetei, iar sfiala feciorelnică nu suporta acestea. Căci era obiceiul ca fecioarele să se retragă atunci când femeia care avea în pântec urma să nască (fiindcă trebuie să luăm în considerare şi acest lucru); acum însă, Elisabetei sosindu-i ceasul naşterii, Maria, care deci era şi ea însărcinată, iese din casa acesteia ca o fecioară şi se întoarce la casa ei. Iar după ce s-a întors, n-a mai ieşit nicicând altundeva petrecând după acestea acolo până ce a cunoscut că s-a apropiat şi vremea sarcinii ei.

8. Dar pântecul Fecioarei care se ridica umflându-se i-a trezit lui Iosif (fiindcă nu ştia că era de la Duhul Sfânt) un gând necuviincios, şi el se socotea cum să facă să-i dea drumul pe ascuns; *căci Iosif*, zice [Evanghelistul], *era drept şi nu voia să o dea drept exemplu* [*Mt* 1, 9]. Deci fiind drept, nu voia nu numai să o pedepsească, deşi Legea îi poruncea aceasta [*Lv* 20, 10], dar nici măcar să facă vădit acest lucru, nici să-l trâmbiţeze, fiindcă aceasta vrea să spună expresia *să o dea drept exemplu*. Deci cugetând el acestea, vine îngerul dezlegându-i îndată încurcătura; căci se cădea ca aceea ce era curată mai presus decât orice prihană să nu sufere nici un lucru de ocară sau oprobriu. Dar care a fost cuvântul îngerului către Iosif? *Iosife, fiul lui David, nu te teme să iei la tine pe Maria femeia ta* [*Mt* 1, 20]. Îl numeşte *fiu al lui David* nevrând altceva decât să-i aducă aminte de unde va veni Hristos. Iar spunându-i *nu te teme*, îl arată temându-se să nu-L supere pe Dumnezeu având în casa lui o adulteră. De aceea pe aceasta o numeşte limpede *femeia ta*, desfiinţând bănuiala, căci n-ar fi putut fi numită femeie a aceluia dacă ar fi fost stricată. Iar că aici *femeie* înseamnă logodnică, să te convingă Scriptura care numeşte *logodnici* pe gineri chiar şi înainte de nuntă [*Fc* 19, 14]. Dar cum de-i porunceşte [îngerul] să o ia la el pe ea care era deja cu el şi rămânea înăuntrul [casei lui]? Evident pentru că el în mintea sa îi dăduse deja drumul şi era afară din casă. Deci pe drept cuvânt Cel care mai apoi pe cruce a încredinţat-o ucenicului Său [*In* 19, 26] a încredinţat-o acum prin glasul îngerului lui Iosif. *Căci ceea ce se va naşte din ea e de la Duhul Sfânt*, zice [Evanghelistul; *Mt* 1, 20] şi din ceea ce e în prisos dezleagă lupta [interioară a lui Iosif], căci nu spune numai că Fecioara e neatinsă de o împreunare în afara Legii, ci şi că sarcina ei e mai înaltă decât firea şi mai presus de om. Astfel încât [Iosif] trebuie nu numai să se elibereze de frică, ci şi să se umple de bucurie. Acestea sunt lucrurile tale măreţe,

Fecioară, şi slăvindu-te pe tine Cel Puternic a făcut economiile unor lucruri mai presus de fire.

Începutul stăpânirii lui Irod

9. Acum suntem însă împinşi să lămurim cum anume au ajuns la capătul lor cele ale proorociei care spunea că *nu va lipsi domn din Iuda nici stăpânitor din mijle lui până va veni Cel căruia îi sunt puse deoparte toate şi El este aşteptarea neamurilor* [*Fc* 49, 10], spunând acestea despre Hristos. Fiindcă Acela vine atunci când domnii Iudeii au lipsit şi iudeii au ajuns sub sceptrul romanilor, căci naşterea lui Hristos are loc deodată cu acel prim recensământ [*Lc* 2, 1] făcut atunci când romanii au ajuns stăpâni şi ai neamului iudeilor şi i-au adus sub jugul împărăţiei lor. Fiindcă Antipater, tatăl lui Irod care a stăpânit mai apoi Iudeea, şi-a luat o femeie din Arabia, cu numele Cipris, care l-a făcut tată a patru copii, dintre care unul era Irod. Hyrkan, fratele lui Aristobul, care, după uciderea lui Aristobul care era arhiereu, a purtat diadema împărătească, a fost trimis în chip ruşinos de Pompei la Roma ca prizonier împreună cu copiii lui, după care li s-a impus iudeilor să plătească tribut [romanilor]. Acest Hyrkan impus arhiereu de Pompei a fost capturat apoi de parţi, iar Antipater, tatăl lui Irod care a împărăţit după acestea în Iudeea, a fost şi el ucis prin viclenie; şi aşa, nemaifiind nimeni care să reziste lucrurilor în Iudeea, acest Irod, fiul lui Antipater, dând mulţi bani romanilor şi încheind cu ei o alianţă, a ajuns să deţină el puterea. Voi spune pe scurt şi de unde i s-a ivit prilejul pentru acest lucru.

10. Cezar Augustus ducându-se în Egipt cu armată foarte mare la război cu Cleopatra (care stăpânea Egiptul şi al cărei neam se trăgea din Ptolemei, cum i se pare şi lui Iosif [Flavius][4]), acest Irod a venit la el oferindu-i ajutor nu puţin în armate şi cheltuieli. Iar după ce Cleopatra şi Egiptul au căzut în mâinile lui Augustus în al doisprezecelea an al

[4] *Antichităţi iudaice* 14, 8, 5 şi *Războiul iudaic* 1, 8, 5.

stăpânirii lui, întorcându-se acesta la Roma şi aducându-şi aminte, pe cât se pare, de serviciile lui Irod, cu sfatul senatului roman îl investeşte rege al Iudeii punându-i pe cap şi diademă[5]. Acesta întorcându-se la Ierusalim, pentru că ştia că iudeii n-aveau o părere bună despre el ci-l socoteau că e de neam străin şi avea un caracter dificil, şi de aceea erau apăsaţi de stăpânirea lui, pe unii din ei i-a ucis, iar pe cei mai mulţi i-a tratat rău, reducând în stare de sclavie în chip nebunesc şi ticălos cetatea şi locaşul sfânt al lui Dumnezeu[6]. Deci folosindu-se rău de putere, a mai adăugat un semn şi exemplu limpede al răutăţii lui: căci, făcând un lucru inspirat de pizmă şi nebunie, a aruncat în foc toate registrele publice ale triburilor şi familiilor din Iudeea care erau din timpul lui Ezra[7], pentru ca iudeii să nu mai poată şti din ce seminţie sunt şi care dintre ei sunt băştinaşi şi din partea locului şi care sunt numiţi de obicei venetici. Pe lângă acestea şi altele, punând veşmântul preoţesc într-un vas şi pecetluindu-l, a dat arhieria pe bani — vai! — unor bărbaţi neînsemnaţi[8]. Acestea erau deci aşa.

Recensământul lui Augustus

11. Acum însă, Cezar Augustus era în al patruzeci şi doilea an al împărăţiei sale când *a ieşit de la el poruncă să se facă recensământul întregii lumi locuite* [*Lc* 2, 1]. Aşadar, fiecare a plecat să se înscrie în cetatea lui. Căci se cădea ca la venirea pe pământ a Celui ce împărăţeşte în ceruri să-şi aducă slujirea lor şi domnii pământului. Şi pentru că porunca înscrierii îl silea pe fiecare să o facă în patria sa, ascultând de ea şi Iosif a venit din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea în oraşul Betleem care e un oraş al lui

---

[5] Confuzie între Antipater şi fiul acestuia, Irod. Acesta din urmă a fost recunoscut rege al Iudeii de către romani în anul 40 î. Hr., când parţii au invadat Palestina şi l-au capturat pe Hyrkan II (eliberat în anul 35, el va fi ucis de Irod în 30 î. Hr.).

[6] Cf. *Antichităţi iudaice* 14, 6, 41 şi *Războiul iudaic* 1, 18, 3.

[7] Cf. *Ezra* 2 şi *Neemia* 7.

[8] *Antichităţi iudaice* 17, 2, 4.

David, pricina fiind aceea că era din casa şi seminţia (adică rudenia) lui David [*Lc* 2, 3–4]. Dar vine la înscriere împreună cu acea minunată între femei Maria care era însărcinată [*Lc* 2, 5]. Căci Galileea e un ţinut al Palestinei, iar Nazaretul un oraş al Galileii, iar Iudeea e un ţinut numit aşa, şi Betleemul un oraş al Iudeii. Toţi prorocii au spus că Hristos [Mesia] va veni şi se va naşte nu din Nazaret, ci din Betleem. Şi iată zăcând la picioare şi prorocia care spune: *Şi tu, Betleeme, pământul Iudeii, nicidecum nu eşti cel mai mic între stăpânitorii lui Iuda...* [*Mi* 5, 1] şi celelalte ale ei să ţi le facă vădite Evanghelia [*Lc* 2, 6–7]. Deci pentru că era vădit tuturor că Hristos [Mesia] vine din Betleem, dar Iosif şi Maria, deşi erau cetăţeni ai lui, lăsând şi ei Betleemul — aşa cum se întâmplă de multe ori cu mulţi care lăsându-şi cele ale lor au ales să locuiască mai degrabă în pământ străin — locuiau în Nataret, de aceea, precum s-a zis, porunca i-a împins să vină chiar şi fără voie la Betleem, Dumnezeu rânduind şi întorcând aceste lucruri în chip uimitor [paradoxal].

Naşterea lui Iisus

12. Deci ajungând ei acolo pentru recensământ, *s-au împlinit*, zice [Evanghelistul], *zilele naşterii Fecioarei şi a născut pe Fiul ei Cel Întâi-Născut* şi pe Cel nemărginit *L-a înfăşat în scutece şi, pentru că nu mai era loc de găzduire pentru ei, L-a culcat în iesle* [*Lc* 2, 6–7] — o, negrăita Ta sărăcie pentru mine, Hristoase! — pe Cel ce dă hrana la toate, cuprinzându-L în chip negrăit pe Cel ce nu e cuprins de nimic. Căci mulţi fiind pe drept cuvânt cei ce s-au revărsat spre înscriere din multe părţi, şi locurile fiind ocupate mai dinainte de ei, iar cei veniţi mai pe urmă având multă strâmtorare din această pricină, ieslea Îl primeşte pe Cel ce dintru început n-avea loc împreună cu alţii, pe Cel ce a luat asupra Sa sărăcia şi a cinstit-o în Sine Însuşi. Căci zice [Evanghelistul]: *Şi păstori erau în ţinutul acela care făceau de strajă noaptea la turmele lor* [*Lc* 2, 8], şi la ei a venit un înger al Domnului şi slava Domnului i-a învă-

luit cu strălucirea ei; şi pentru că se temeau de priveliştе (*căci*, zice [Evanghelistul], *s-au temut cu frică mare*), îngerul alungând teama care-i cuprinsese zicând: *Nu vă temeţi! Căci iată vă vestesc bucurie mare, care va fi pentru tot poporul* [*Lc* 2, 10], nu numai pentru iudei, ci pentru toţi, arată adăugând şi mai limpede motivul bucuriei: *Căci s-a născut vouă un Mântuitor, care e Mesia Domnul, în cetatea lui David* [*Lc* 2, 11]. Iar ca glasul să fie socotit de la Dumnezeu şi nemincinos, vine îndată şi încredinţarea: *Căci dintr-odată împreună cu îngerul s-a auzit şi o laudă dintr-o mulţime de oştire îngerească zicând: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire!"* [*Lc* 2, 13–14].

Tăierea-împrejur a lui Iisus şi curăţirea Fecioarei

13. Dar care erau, minunată Marie, lucrurile pe care le-ai păzit şi strâns în inima ta [*Lc* 2, 19]? Oare cele pe care ţi le-a spus îngerul şi, iarăşi, câte ziceau păstorii? Căci strângându-le pe acestea în inima ta şi comparându-le între ele, ai văzut că toate erau de acord că Acela care Se născuse din tine şi ţi-a arătat o minune care nu poate fi cuprinsă de cer şi de pământ era Dumnezeu. El primeşte şi tăiere-împrejur în ziua a opta[9] (adică duminica, în care va avea loc şi Învierea) şi primeşte numele Iisus, care înseamnă mântuirea poporului, nume pe care i l-a spus Fecioarei îngerul înainte de zămislire [*Lc* 2, 21]: *Şi vei pune numele Lui Iisus, căci El va mântui pe poporul său de păcatele lor* [*Lc* 1, 31; *Mt* 1, 21]. După care aşteaptă iarăşi vremea curăţirii, căci zice [Evanghelistul]: *Iar când s-au împlinit zilele curăţirii lor după Legea lui Moise* — căci se împlineau patruzeci de zile — *L-au adus pe Pruncul Iisus la Ierusalim, ca să-L pună înaintea Domnului precum s-a zis în Legea Domnului, că „orice întâi-născut de parte bărbătească să fie chemat sfânt şi să fie închinat Domnului"* [*Iş* 13, 2] *şi să dea jertfă,*

[9] Cf. *Lv* 12, 3; 14, 10; 15, 14; *Lc* 2, 21.

precum este scris în Legea Domnului, o pereche de turturele sau doi pui de porumbel [*Lc* 2, 22–24; *Lv* 5, 11; 12, 8].

O contradicție aparentă între evangheliști, dreptul Simeon și prorocia lui

14. Nu este rău să rezolvăm aici păruta contradicție între evangheliști: căci cum zice Matei că după naștere Iisus e dus în Egipt [*Mt* 2, 13–14], iar dumnezeiescul Luca zice că după patruzeci de zile a fost adus la Ierusalim [*Lc* 2, 22]? Dar zic aceasta neavând nici un dezacord între ei, nici care să nu urmeze succesiunii realității; fiindcă Hristos e dus în Egipt la doi ani după nașterea Sa; deci Luca spune cele ce au avut loc în acest interval și pe care Matei le-a lăsat deoparte, adică acelea care cuprind tăierea-împrejur și curățirea, și zice: *Și iată era un om în Ierusalim, numele lui era Simeon, și acesta era un om drept și Duhul Sfânt era peste el* [*Lc* 2, 25–26], *și a venit în Duhul în locașul sfânt* [*Lc* 2, 27] și a întins brațele sale ca să-L primească [pe Prunc în ele]. Și care e mântuirea pe care bătrânul a văzut-o cu ochii săi? Însuși doritul Iisus, căci acest lucru îl arată limpede și numele Lui. Iar taina Lui era pregătită spre mântuirea nu numai a iudeilor, ci și a lumii întregi; căci acest lucru vrea să-l spună: *înaintea feței tuturor popoarelor* [*Lc* 2, 31], precum și *lumină spre descoperirea neamurilor* [păgânilor] *și slavă poporului său Israel* [*Lc* 2, 32]. Vezi și precizia evanghelistului, căci zicând: *Iar Iosif și mama Lui se minunau de cele spuse despre El* [*Lc* 2, 33], el spune *mama Lui*, ceea ce și era cu adevărat, numind-o după însăși această relație, iar pe Iosif îl numește doar după numele lui, ca unul care părea doar tată al Lui, dar nu era după adevăr. De aceea Simeon îi binecuvântează pe amândoi, iar lăsându-l deoparte pe Iosif, vorbește cu Mariam ca, cu una care se făcuse slujitoare sfatului dumnezeiesc: *Căci iată acesta e pus spre căderea și ridicarea multora și ca semn de contradicție* [*Lc* 2, 34]. Dar cum trebuie luat, iubitorule de cuvânt ascultător, ceea ce urmează: *Și prin sufletul tău va trece sabie* [*Lc* 2, 35]? Ce vrea să spună această

sabie decât îndoiala, scandalul, încercarea care vor trece prin sufletul ei în vremea crucii? Căci şi de tine, chiar dacă ai fost învăţată frumos de sus cele ale Domnului, se va atinge o zguduire şi te vei sfâşia în tine însăţi. Dar pe drept cuvânt prin *sabie* vrea să sugereze şi întristarea care a cuprins-o în vremea Patimii ca una care nu ştia că va fi Stăpân chiar şi peste moarte. Fiindcă acel *ca să se descopere gândurile din multe inimi* [*Lc* 2, 35] vrea să arate şi aceasta: că după aceste sminteli care au zdruncinat inima ucenicilor şi a Mariei, în scurt timp a strălucit în mijlocul lor de la Dumnezeu şi vindecarea, umplând sufletele lor de linişte şi întărindu-le credinţa în El prin măreţia Învierii.

Venirea magilor şi tulburarea lui Irod

15. Dar cuvântul nostru să revină la urmarea şi rânduiala lui şi să reia din nou cele pe care le-a lăsat deoparte. Căci zice [Evanghelistul]: *Şi născându-Se Iisus în Betleemul Iudeii în zilele regelui Irod* [*Mt* 2, 1]. Vezi? Evanghelistul ne însemnează în chip asemănător şi timpul şi locul şi demnitatea: demnitatea ca să-l distingă limpede de celălalt Irod care l-a omorât pe Ioan [*Mt* 14], căci acela era tetrarh şi acesta era rege; iar locul şi timpul le indică trimiţându-ne spre prorocii, dintre care una a fost rostită de Miheia care a zis: *Şi tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nicidecum nu eşti cel mai mic dintre stăpânitorii lui Iuda* [*Mi* 5, 1], iar alta de patriarhul Iacov: *Nu va lipsi domn din Iuda, nici stăpânitor dintre miile lui* [*Fc* 49, 10].

Dar de unde le-a venit magilor să străbată atât de mult pământ şi să vină la închinarea unui prunc înfăşat încă în scutece de o mamă neînsemnată şi sărmană şi care n-avea nici măcar o colibă? E vădit că Dumnezeu e Cel ce a pus în mişcare sufletul lor spre aceasta. Căci vezi că virtutea lor e vădită nu numai de locurile de unde au venit, ci şi de cele pe care le spun cu îndrăzneală; căci, pentru ca să nu fie socotiţi că sunt înşelători, spun atât care a fost călăuza lor: *Căci am văzut steaua Lui* [*Mt* 2, 2], cât şi lungimea drumului, adăugând apoi: *la răsărit* [*Mt* 2, 1], după care se

arată şi îndrăzneala lor: *Şi am venit să ne închinăm Lui* [*Mt* 2, 2] neţinând seama nici de mânia poporului, nici de tirania regelui. *Auzind acestea,* zice [Evanghelistul], *Irod s-a tulburat* [*Mt* 2, 3], căci se temea pentru stăpânirea lui, şi de aceea a strâns la el pe arhiereii şi cărturarii poporului căutând să afle mai precis unde trebuia să se nască Hristos [Mesia] [*Mt* 2, 4].

16. Priveşte, aşadar, minunata rânduire a lucrurilor şi cum adevărul îi ia ca avocaţi ai săi pe duşmani; căci dat fiind că întrebarea făcută iudeilor era unde trebuia să se nască Hristos, aceştia au zis: *În Betleemul Iudeii* [*Mt* 2, 5], cum şi era, şi îndată l-au adus martor pe profetul care lăudase Betleemul şi vestise mai înainte că din el va ieşi conducător care va paşte poporul lui Israel [*Mt* 2, 6; *Mi* 5, 1]. Astfel, cei ce erau nefavorabili adevărului au fost nevoiţi să declare limpede, chiar şi fără voie, profeţia, măcar că nu toată, căci au lăsat deoparte continuarea: *şi ieşirile Lui sunt dintru început, din zilele din veac* [*Mi* 5, 1]. De ce au făcut aceasta? Ca să placă regelui. Dar acesta ce face? Îi cheamă în ascuns pe magi şi află lămurit timpul arătării stelei [*Mt* 2, 7], căutând deja să omoare pruncul născut, lucru care era nu numai o lipsă de minte, ci şi o nebunie extremă. Căci magilor chemaţi în ascuns le spune unele ca acestea: *Mergând cercetaţi cu de-amănuntul despre prunc, dacă-l veţi afla, vestiţi-mi şi mie ca venind şi eu să mă închin lui* [*Mt* 2, 8]. Nebunia sa e vădită şi limpede; căci dacă cuvintele tale sunt adevărate şi sănătoase, pentru ce atunci vorbirea ta cu ei s-a făcut în ascuns? Iar dacă vrei să ascunzi un lucru strâmb şi viclean, cum de nu ţi-ai dat seama că prin aceasta eşti prins de magi ca ticălos şi viclean prin însuşi faptul că încerci să-l ascunzi?

După care arătându-li-se iarăşi, steaua li se face călăuză ca la început, fiindcă după ce s-a arătat la răsărit, s-a ascuns, pentru ca, pierzându-şi călăuzitorul, aceştia să fie nevoiţi să-i întrebe pe iudei şi aşa lucrul să se facă arătat tuturor. Dar după ce i-au avut ca învăţători pe duşmani, li s-a arătat iarăşi.

17. Vezi acum prin câte lucruri li se încredinţează lucrul: acum steaua, acum poporul iudeilor, apoi uneltirea regelui, după care prorocia care învaţă cele arătate. După ce au vorbit cu regele, luându-i iarăşi, steaua îi conduce din Ierusalim în Betleem, nu umblând pur şi simplu, ci trăgându-i şi ducându-i de mână în mijlocul zilei, ca să-ţi facă cunoscut că această stea nu e din cele multe, nici nu urmează o rânduială asemănătoare celorlalte; căci umblând din Ierusalim nu se opreşte până ce nu ajunge la iesle, după care se opreşte deasupra pruncului [*Mt* 2, 9]. De aceea, acum ascunzându-se, acum arătându-se, iar apoi arătându-se iarăşi şi oprindu-se, a arătat că e o stea cu o putere mai mare decât altele şi le-a sporit credinţa. Şi ei se bucură cu bucurie foarte mare pentru că au găsit ceea ce căutau şi n-au făcut calea în zadar, pentru că Pruncul născut era dumnezeiesc şi îngeri întăreau adevărul. Toate lucruri care devin laude ale minunatei Copile prin Cel născut de ea şi o înalţă drept cea mai mare între femei. *Iar după ce au intrat în casă, au văzut Pruncul împreună cu Maria, mama Lui* [*Mt* 2, 11]. Dar ce lucru au văzut de se închină, deşi toate nu erau lipsite de un exces de umilitate? Oare peştera? Ieslea? Scutecul? Sau mama care era atât de simplă? Deci ce lucru i-a uimit şi i-a făcut nu numai să se închine, ci şi să aducă daruri, şi încă daruri care-L arătau Dumnezeu şi împărat, căci acest lucru vor să-l arate aurul, tămâia, iar smirna preînchipuia moartea Lui pentru mine. Dar ce anume i-a pus în mişcare? Ceea ce i-a făcut să se scoale de acasă şi să străbată atâta cale este negreşit steaua şi strălucirea făcută de Dumnezeu în mintea lor.

18. Dar ce gânduri se roteau în mintea maicii Lui care vedea acestea? Şi Mamă a Cărui Prunc se făcuse, la Care bărbaţi atât de străluciţi veniseră astfel, folosindu-se ca de o călăuză de o stea, şi I se închinaseră pe când era încă în scutece şi I-au adus daruri ca urmărind o familiarizare cu El şi căutând de aici un lucru mare pentru ei înşişi? Cum nu trebuia să se bucure, cum nu trebuia să se lumineze? Ce nădejdi nu trebuia să nutrească acum, nu numai plecând

de la acestea, ci şi de la cele deja venite, strângând în ea cele uimitoare [paradoxale]? Căci Pruncul îi dădea deja o asemenea anticipare înfăţişându-i cele slăvite prin cele smerite, pentru ca văzând numai peştera, coliba, ieslea şi simplitatea scutecelor, să nu-şi închipuie că e umilă şi să fie abătută de gânduri, ci observând cele mari să se ridice iarăşi spre înalt şi să se socotească fericită din pricina naşterii noi. Căci ceea ce Acesta a făcut de obicei de la început ridicându-le în chip uimitor [paradoxal] pe cele smerite şi lipsite de slavă şi smerind, iarăşi, pe cele mândre, aceasta se arată făcând de la sine şi acum.

19. Dar de ce magilor li s-a poruncit să nu se întoarcă iarăşi la Irod şi de ce a avut loc apoi fuga puţin demnă a lui Hristos în Egipt, ca şi cum altfel nu putea scăpa? Fiindcă zice [Evanghelistul]: *Irod voia să caute Pruncul ca să-L omoare* [*Mt* 2, 14]. S-a făcut aceasta pentru ca prin aceste lucruri mici şi omeneşti să Se arate că a luat trup şi să fie crezută măreţia economiei Lui. De aceea, de la bun început a hotărât să nu facă minuni pentru orice, căci cele ce s-au făcut la început s-au făcut negreşit pentru Maica Sa, pentru Iosif, pentru păstori şi pentru magi. Magilor li s-a făcut înştiinţarea în vis să nu se reîntoarcă la Irod, atât ca să fie trimişi în grabă învăţători în Persia, cât şi ca să întrerupă nebunia tiranului şi acesta să înveţe că întreprinde lucruri care nu pot fi duse la bun sfârşit, iar dacă nu devine mai bun, vina nu trebuie socotită a fi a Celui ce a rânduit în economia Sa acestea, ci a excesului nebuniei lui; şi, pe lângă acestea, ca şi tu, care ai ales să vieţuieşti potrivit lui Hristos, să găseşti de aici prilejuri nu puţine ca să te îndrume spre iubirea de înţelepciune şi că atunci trebuie să te aştepţi de la bun început să fii în ispite şi gata la uneltiri. Iar [lui Iosif] i se porunceşte să ia Pruncul şi pe mama Lui şi să fugă în Egipt [*Mt* 2, 13] nu ca mai înainte; căci atunci pe acesta o numeşte *Maria, femeia ta* [*Mt* 1, 20], dar acum o numeşte *mamă* întrucât naşterea a avut deja loc şi bănuiala s-a destrămat. Iar pricina fugii e teama de uneltire. Priveşte deci iarăşi cele umile împletite cu cele mari şi ves-

tite, şi cele triste cu cele de bucurie. După călăuzirea de către stea, după închinarea adusă de aceia ca unui împărat sau mai degrabă ca unui Dumnezeu şi aducerea darurilor, vine o frică de moarte şi o fugă lipsită de slavă de aceasta, iar Cel vestit mai înainte că va mântui pe poporul Său [*Lc* 2, 30–32] pare a nu putea să se mântuiască nici măcar pe Sine Însuşi. Şi, iarăşi, ce dispoziţii au iscat acestea în sufletul Fecioarei şi ce gândea ea pe drept cuvânt faţă de unele ca acestea? Aşa vei găsi însă la toţi sfinţii la care împreună cu cele după socotinţa lor sunt amestecate şi cele de întristare.

Fuga în Egipt

20. Astfel pe Hristos L-a avut Egiptul, iar Irod neatingându-şi scopul şi-a dezlănţuit toată furia împotriva pruncilor care nu făcuseră nici o nedreptate, răzbunându-se în acest fel pe magii care-şi bătuseră joc de el. Sau, mai degrabă, din pricina nebuniei împotriva lui Hristos, pe care o avea din pricina temerii sale pentru stăpânirea lui, omoară împotriva oricărei primiri obşteşti a firii pe toţi pruncii din Betleem, socotind că prin această omorâre generală a pruncilor Îl va ucide negreşit şi pe Acela unul [de care-i vorbiseră magii], şi ca să scape de frică îi face pe toţi să jelească, fără ca el să simtă vreo durere. Un altul s-ar fi ferit să facă ceva chiar şi faţă de fiinţele neînsufleţite, şi văzând plante tinere i-ar fi fost milă să le taie. Dar voi, cei ce iubiţi stăpânirea şi sunteţi învinşi de slavă deşartă, vedeţi cum îi înnebuneşte aceasta pe cei ce o îndrăgesc şi până unde îi convinge să ajungă şi ce lucruri îi sileşte să îndrăznească. Deci această ucidere a pruncilor o anunţase cu mulţi ani înainte Ieremia şi vestise mai înainte tragedia înfăţişând-o pe Rahila plângându-şi copiii şi neprimind mângâiere [*Ir* 31, 15], astfel încât acestea s-au făcut nu fără ştiinţa lui Dumnezeu, căci deşi le ştia şi putea să le împiedice, le-a îngăduit din unele raţiuni negrăite. Dar Irod, culegând roadele celor făcute de el, tot trupul lui a fost lovit de Dumnezeu cu rană şi, rău fiind, a pierit rău, iar regatul său a fost împărţit în patru: Archelaos stăpânind Iudeea, Irod

[Antipa] stăpânind Galileea, Filip stăpânind Itureea şi Trahonitida, iar Lisania stăpânind tetrarhia Abilene [cf. *Lc* 3, 1; *Mt* 2, 22].

Întoarcerea din Egipt

21. Iar după ce Irod a pierit dintre oameni, un înger i se arată iarăşi în vis lui Iosif în Egipt şi-i porunceşte să ia Pruncul cu mama Lui şi să vină în pământul lui Israel [*Mt* 2, 20]. Câte anomalii ale celor întâmplate n-ai suferit, Maică a lui Hristos? câte schimbări ale lucrurilor? Căci iată acum ţi s-a destrămat exilul şi te întorci în ţinutul tău şi, mai mult, vezi că a pierit rău cel care căuta să facă rău. Dar intrând în casă, găseşti iarăşi continuarea relelor şi vezi domnind în locul lui pe fiul tiranului care a uneltit, vai!, împotriva Fiului tău. Dar poate cineva dintre cei iubitori de istorie s-ar putea întreba cum anume stăpânea Archelaos Iudeea când atunci era guvernator Pontius Pilat? Poate pentru că moartea lui avusese loc doar de puţin timp şi regatul nu fusese împărţit încă, de aceea ţinea stăpânirea fiul aceluia, iar adaosul evanghelistului *tatăl său* atunci când zice: *auzind că în Iudeea domneşte Archelaos în locul lui Irod, tatăl său* [*Mt* 2, 22] nu e degeaba, ci ca să-l distingă de fratele lui care se numea şi el Irod.

Contradicţia aparentă între Matei şi Luca

22. Aşadar, primind înştiinţare în vis, Iosif vine în Nazaret — căci aşa i se pare dumnezeiescului Matei — vrând în acelaşi timp să fugă de primejdie şi să locuiască în patria sa, şi, ca să aibă şi mai multă îndrăzneală, primeşte înştiinţare în vis de la înger. Luca însă nu spune că venirea acolo s-a făcut potrivit unui oracol, ci că *împlinind toate cele ale curăţirii s-au întors iarăşi la Nazaret* [*Lc* 2, 39]. Cum trebuie deci rezolvată de noi această contradicţie? Luca spune acestea istorisind timpul dinainte de coborârea în Egipt, fiindcă ei n-au coborât acolo înainte de curăţire, ca să nu se facă nimic împotriva Legii; căci trebuia să se cureţe negre-

şit, după care să vină la Nazaret, şi abia apoi să coboare în Egipt. Întorcându-se ei înapoi, primesc porunca să meargă la Nazaret [*Mt* 2, 22–23]. Înainte de aceasta însă, ei nu primiseră nici o înştiinţare minunată să vină acolo, ci au făcut aceasta, precum spuneam, în mod spontan vrând să locuiască în patria lor. Fiindcă urcuşul lor [în Iudeea] nu se făcuse pentru nimic altceva decât pentru recensământ şi, neavând nici unde să stea [*Lc* 2, 7], plinind cele pentru care urcaseră acolo, s-au coborât iarăşi la Nazaret; deci negreşit şi îngerul, odihnindu-i după acestea, i-a redat înapoi casei lor. Dar vrând să însemne nu pur şi simplu acest lucru, ci şi împlinirea proorociei făcute cu mulţi ani înainte, Matei zice: *ca să se împlinească cele spuse de proroci, că nazarinean Se va numi* [*Mt* 2, 23]. *Iar Pruncul,* zice dumnezeiescul Luca, *creştea şi se întărea cu Duhul, plin de înţelepciune, şi harul lui Dumnezeu era peste El* [*Lc* 2, 40], acestea trebuind să fie luate ca fiind zise potrivit umanităţii Lui.

Iisus Copilul la Templu şi ascultarea Sa de Dumnezeu şi de părinţi

23. Iar după ce a împlinit doisprezece ani, a urcat împreună cu părinţii la Ierusalim săvârşind praznicul Paştelui, iar când s-a sfârşit acel praznic, ei s-au întors înapoi, dar Iisus rămâne [la Ierusalim] fără ca ei să-şi dea seama [*Lc* 2, 41–43]. Ei L-au căutat, iar El a rămas nevăzut timp de trei zile, după care li se face arătat în templu *şezând în mijlocul învăţătorilor ascultându-i şi vorbind cu ei, uimindu-i pe toţi cei care-L ascultau cu răspunsurile Lui* [*Lc* 2, 46–47]; căci în aceasta se întărea cu duhul şi sporea în înţelepciune şi în har [*Lc* 2, 52; cf. *1 Rg* 2, 26] ca Unul care Se arăta aşa multora. Dar se ascunde de părinţi ca să nu fie împiedicat de ei de la convorbirea cu acei învăţători de Lege, ca unii care îi ştiau lipsa de carte şi se temeau să nu cadă în cuvinte; sau, mai degrabă, fugind de ei ca să nu pară că nu-i cinsteşte pe părinţi prin aceea că nu-i asculta

când ei îi porunceau să urmeze cele potrivite oamenilor. Vezi însă cum face şi cele ce se cuvin unui copil, căci nu-i învaţă pe învăţătorii de Lege, deşi e Dăruitorul înţelepciunii, ci îi *ascultă* şi îi *întreabă* făcând amândouă acestea cu pricepere. Dar de ce nu e găsit Cel căutat de părinţi întâia oară, nici a doua oară, ci doar a treia oară? Poate însemnând mai înainte îngroparea şi Învierea cea după trei zile, căci atunci S-a arătat după ce a fost acoperit de mormânt.

24. Dar ca învinsă de dragostea maternă, minunata Maică Îl cheamă cu afecţiune *copil* şi îi pune înainte ca mustrându-l căutarea ei cu durere zicând: *Iată, tatăl Tău şi cu mine Te-am căutat îndureraţi* [*Lc* 2, 48]. De aceea, întrucât aceea vorbea despre *tatăl* Său părut [Iosif], Hristos, ca îndreptând cele spuse, vorbeşte despre Tatăl Său Cel adevărat, aducând-o la gândirea adevărului şi pregătind-o nu să umble jos, ci să se ridice spre înălţime, zicând: *Nu ştiţi oare că se cuvine să fiu în cele ale Tatălui Meu?* [*Lc* 2, 49]. Aşa Se arată pe Sine Însuşi fiind Dumnezeu prin fire, dacă e adevărat că întotdeauna copilul e de aceeaşi fire cu cel care-l naşte. Iar pentru că templul e al Tatălui, El era în cele ale Tatălui, chiar dacă ei încă nu înţelegeau acest cuvânt. După care *a coborât cu ei şi a venit la Nazaret şi le era supus* [*Lc* 2, 51], învăţând de la El Însuşi să-i cinstească pe părinţi, împlinind Cel dintâi ceea ce poruncise El Însuşi [*Iş* 20, 12] şi învăţând să-i cinstească pe părinţi, dar să-i cinstească negreşit după Dumnezeu, fiindcă cinstirea lui Dumnezeu trebuie preferată acelora. De aceea, lăsându-i, a rămas în templu şi porunceşte că dragostea de El trebuie să fie mai tare decât cea naturală şi părintească.

Maria păstrează toate în inima ei

25. Dar vezi-mi-o încă o dată pe Maria cea mai înţeleaptă dintre femei, cea care e Maica adevăratei Înţelepciuni şi a Cunoaşterii negrăite; fiindcă ea, zice [Evanghelistul], *păstra toate aceste cuvinte în inima ei* [*Lc* 2, 51], cum făcuse şi

mai înainte la venirea păstorilor cu cele pe care spuneau că le-au văzut şi auzit aceia, căci şi atunci Luca zice că Maria *păstra toate aceste cuvinte punându-le în inima sa* [*Lc* 2, 19]. Fiindcă ea nu lua aminte la El ca la un copil oarecare, ci făcea mare caz de cele spuse, şi nu era nimic din cele spuse sau făcute de El pe care ea să nu-l facă vrednic de râvnă şi să nu-l ascundă în inimă meditând la el, socotind pe bună dreptate că sunt seminţe şi semne ale unor lucruri dumnezeieşti şi negrăite.

Nunta din Cana

26. După acestea a venit botezul [*Lc* 3, 21–22], după care a făcut începutul minunilor, cum zice dumnezeiescul Ioan [*In* 2, 11], cea dintâi pe care a făcut-o fiind prefacerea apei în vin la nunta [din Cana] în prezenţa Maicii Lui [*In* 2, 1–11], când ambiţia femeiască a luat-o, pe cât se pare, înainte; căci ea aduce aminte prima de lipsa vinului oferind astfel Copilului ei prilejul facerii de minuni, iar El primeşte cu greu aducerea aminte şi o numeşte *femeie* nu „mamă" [cf. *In* 2, 4], arătând că nu se cuvine a ceda iubirii de slavă. De aceea, deşi vrea să refuze, face totuşi cele cerute de ea, cinstind-o negreşit ca pe o mamă şi ca dându-i răsplata purtării Sale la sânul ei. Dar vezi şi aici întocmai măsura şi înţelepciunea Maicii lui Dumnezeu, căci nu-i porunceşte Copilului ei facerea de minuni cu îndrăzneală ca o mamă, ci face doar o simplă aducere-aminte şi aceasta în chip foarte evlavios şi supus şi cât să arate voia ei. Căci ce spune ea Copilului ei? *Nu mai au vin* [*In* 2, 2]. Căci deşi Îl ştia Fiu al ei, nu era neştiutoare şi de faptul că El era şi Făcătorul ei. De aceea, vrând în acelaşi timp să se arate mamă a unui asemenea Fiu şi să mulţumească celor care i-au invitat, sugerează în chip înţelept facerea minunii; după care spune slujitorilor: *Orice vă va spune să faceţi, faceţi!* [*In* 2, 5], spunând aceasta despre Copilul ei. Fiindcă ştia puterea Fiului ca una care văzuse multe lucruri uimitoare [paradoxale], pe care le strângea câte puţin în inima ei [*Lc* 2, 51], precum am cunoscut deja bine din cele dinainte.

Maria mereu alături de Fiul ei

27. Dar pentru că tema care ne stă înainte nu e alta decât să arătăm măreţiile Fecioarei, unul din aceste lucruri frumoase ale ei va fi negreşit şi acesta; şi anume dacă o vom arăta fiind neîncetat împreună cu Fiul ei şi lângă El pururea, neseparându-se de El nici în vremea lucrurilor de întristare, nici în vremea Patimii, când şi ucenicii şi prietenii şi cunoscuţii toţi, unii lăsându-L cu totul singur, priveau în jos, iar alţii rămânând scurt timp cu El L-au tăgăduit mai apoi. Deci fiindcă lucrurile stau aşa, lăsându-le deoparte pe celelalte, să le spunem pe acelea.

Căci atunci când a venit vremea Patimii şi S-a predat pe Sine Însuşi de bunăvoie şi a stat în mijlocul celor care L-au omorât, a fost dus la Pilat, a stat înaintea lui Caiafa[10] şi a fost trimis la Irod spre cercetare [anchetare] şi, în cele din urmă, a fost dat verdictul împotriva Lui şi a fost osândit la răstignire, atunci Maica, aşa cum şi în celelalte a biruit cele ale femeilor, aşa şi aici se arată mai mult decât femeie şi nicidecum nu se depărtează de El, ci Îi urmează îndeaproape, nici un lucru înfricoşător neputând să o înspăimânte, nefiind atât biruită de afecţiunea maternă cât supunându-se mai degrabă judecăţii dumnezeieşti, astfel încât, cum învaţă Evanghelia [*Mc* 15, 40], şi pe celelalte femei şi pe cele două Marii le îndeamnă la acestea şi le convinge să fie împreună cu ea tot timpul, pe ele care au suflete cu adevărat nobile şi vor să se alipească de acest Mire nevăzut Care se apropie în chip nevăzut; căci zice [Evanghelistul]: *Şi erau şi unele femei care Îi urmau din Galileea şi Îi slujeau* [*Mc* 15, 41]. De aceea, deşi se pare că n-au şezut nicidecum la masă împreună cu Cei Doisprezece, făceau parte totuşi din aceeaşi familie şi se aflau în aceeaşi casă. Căci atunci când [la Cina de Taină] a predat Tainele şi învăţătura înaltei smerenii, [Hristos] i-a avut şezând la masă împreună cu El pe ucenici, iar celei ce L-a născut i-a poruncit să

[10] Ginerele lui Ana (*In* 18, 13), Caiafa a fost arhiereu cu acordul romanilor între anii 18–36 d. Hr.

poarte de grijă de femeile care slujeau [la masă], împlinind prin ea bunăvoinţa faţă de ele şi răsplătindu-le slujirea lor mâncând împreună cu ele.

Maria alături de Hristos în Patima Sa

28. Astfel ea a intrat împreună cu El şi în curtea lui Ana[11] şi Caiafa, văzând fiecare din cele îndrăznite împotriva Lui: rămânând lângă El când a fost judecat, urmându-I când a fost dus la moarte, observând ieşirile şi intrările celor ce ieşeau şi intrau în casă şi fiind atentă la gurile tuturor ca să afle care e hotărârea împotriva Lui şi cine e de acord cu ea sau care sunt cei ce-L socotesc vinovat. Căci e mărturisit că ea a văzut toate acestea, pentru că a fost de faţă şi lângă cruce atunci când a fost încredinţată ucenicului de Însuşi Copilul ei răstignit [*In* 19, 26]. Şi de aici se poate vedea cine era ea care a văzut acele lucruri grele: batjocurile, biciuirile, pălmuirile, îmbrăcarea purpurei, punerea cununii de spini, scuipările, purtarea de jur-împrejur în ocări, şi ce suflet avea, atât atunci când judeci pur şi simplu tăria cu care suportă suferinţa naturală pentru Fiul ei, cât şi atunci când, cunoscându-L superior oricărui om, se minunează de covârşirea suportării, sau mai degrabă le suportă pe amândouă, fiind încovoiată atât de suferinţa naturală, cât şi uimită de minuni.

29. Iar când ucigaşii au ajuns la locul Căpăţânii [*Mt* 27, 33] şi a fost înfiptă crucea, iar Fiul ei a fost pironit pe ea, cum crezi că a suferit acel suflet văzându-L pătimind astfel? Cum L-a văzut dezbrăcat de haine pe Cel ce îmbracă cerul cu nori? Cum vedea preacuratele Sale mădulare străpunse de piroane? Cum de loviturile acelea nu loveau mai degrabă mădularele ei, ca să se împlinească prorocia minunatului Simeon: *Iar prin sufletul tău va trece sabie* [*Lc* 2, 35]? Cum râurile de lacrimi care curgeau din ochii ei nu erau mai dese decât picăturile de sânge care curgeau din trupul Lui? Cum a suportat să-L vadă întins pe cruce pe El

[11] Arhiereu între anii 6/7–15 d. Hr.

Care privea cu atâta blândeţe spre ea şi spre cei de faţă? Dar şi cele ale celor ce Îl luau în râs şi în bătaie de joc şi ocările urâtoare de Dumnezeu ale trecătorilor, batjocurile celor nerecunoscători, ocările celor ce stăteau de faţă, care toate îi produceau în suflet o tăietură mai adâncă decât a piroanelor, fiind rănită de zeci de mii de răni şi lovită de zeci de mii de împunsături? Dar lucrul cel mai dureros dintre toate pentru ea era că înseta să se apropie de El şi să-I vorbească, dar era împinsă de mulţimea *câinilor* care o înconjurau, căci aşa i-a numit dumnezeiescul ei strămoş [David, *Ps* 21, 17].

30. Iar după ce s-au împlinit toate câte au vrut să facă acei ucigaşi de Dumnezeu şi nu mai aşteptau decât să plece, când înşişi cei apropiaţi şi prietenii fugiseră sau, mai bine zis, ca să vorbim cu prorocul, stăteau departe [*Ps* 37, 31] iar paza Celui pironit pe cruce slăbise, atunci se pare că Născătoarea de Dumnezeu a primit permisiunea să se apropie de El Care se afla în această stare. Şi atunci ea a sărutat cu bucurie preacuratele Sale picioare şi rănile întipărite în ele şi a amestecat cu sângele Lui lacrimile ei, lipindu-şi de ele ochii şi obrajii. Şi văzându-L, zice cu multă durere: „De ce acestea, Stăpâne şi Dumnezeule? Acestea sunt răsplătirile îndurării Tale negrăite faţă de oameni? Aceasta e plata iubirii Tale de oameni? Cu acestea ţi-au răsplătit cei ce au suferit binefacerile Tale? Cu purpură de batjocură Te îmbracă acum cei pe care i-ai făcut să strălucească îmbrăcându-i ca un părinte în veşmânt de slavă, şi ca un vultur care-şi ocroteşte cuibul ţi-ai întins aripile şi i-ai purtat pe penele tale [*Dt* 32, 11]. Cu cunună de ocară te-au încununat cei pe care i-ai încununat Tu Însuţi cu arma bunei voiri [*Ps* 5, 12] şi i-ai întărit să-şi ridice capul împotriva vrăjmaşilor. Dureri de piroane îţi aduc cei ce au fost izbăviţi de chinurile robiei egiptene şi alte zeci de mii de chinuri. Cu trestie te lovesc peste cap cei înaintea cărora, când fugeau, marea s-a retras fiind lovită cu toiagul. Ci spune ceva, chiar şi puţin, spre răcorirea sufletului celei ce Te-a născut! Căci eu, care Te-am născut fără durere, nu

suport durerile. Căci unde Te voi vedea după acestea? Care va fi mângâierea mea? Cine-mi va sta în preajmă?"

31. Văzând-o stând de faţă aşa de îndurerată lângă ucenicul cel iubit, Hristos îi grăieşte mai apoi ceea ce redă dumnezeiasca Evanghelie: privind-o mai întâi, îl arată pe ucenicul zicând: *Femeie, iată fiul tău!* [*In* 19, 26]. Astfel chiar şi răstignit, purta de grijă de mama Lui şi a încredinţat-o ucenicului Său iubit, învăţându-ne să nu fim nepăsători până la ultima suflare faţă de părinţii care ne-au născut chiar dacă uneori ea a părut să-L tulbure împingându-L la lucruri pe care nu voia să le facă; căci atunci i-a zis: *Ce este Mie şi ţie, femeie?* [*In* 2, 4] şi: *Cine este mama Mea?* [*Mt* 12, 48]. Dar aici îşi arată deschis afecţiunea şi o încredinţează ucenicului mângâind-o astfel pe ea, iar pe acela cinstindu-l prin această încredinţare şi arătându-i prin această mărturie că-l iubeşte foarte. Căci ce altceva făcând sau zicând l-ar fi făcut vrednic de o asemenea cinste? Dar şi răsplătindu-l astfel pentru rămânerea sa [lângă El pe cruce]. După care, privind spre ucenic spune: *Iată mama ta!* [*In* 19, 27]. Prin aceasta El i-a legat în iubire şi, în acelaşi timp, a arătat vrednicia amândurora. Aşadar, zice [Evanghelistul, *In* 19, 27], *de atunci ucenicul a luat-o în ale sale*, înţelegând unde bate cuvântul şi slujind cu adevărat voii Stăpânului.

32. Iar după ce toate s-au sfârşit, spune: *Mi-e sete* [*In* 19, 28], iar cei grabnici spre răutate şi mai nerecunoscători decât nerecunoscătorii i-au adus să bea vin amestecat cu fiere [*Mt* 27, 34], ei care în arsura setei în pustie au băut apă [din piatră, *Iş* 17, 1–7]; ei care s-au săturat cu mană dulce ca mierea [*Iş* 16, 31] i-au adus fiere; ei ai căror struguri sunt struguri otrăviţi şi a căror mânie e vinul şerpilor [*Dt* 32, 32–33]. Dar cum a trebuit să fie împuns şi sfâşiat sufletul celei ce a văzut iarăşi acestea? Cum a suportat însă când L-a văzut şi murind? Cum de nu i s-a rupt sufletul? Cum a îndurat văzându-i pe vrăjmaşi neîmpăcaţi cu Copilul ei nici măcar după moartea Lui, ci răsuflând şi atunci ucidere împotriva Lui şi împungându-I coasta cu suliţa [*In*

19, 34]? Dar despre acestea relatează dumnezeiasca Evanghelie. Iar limbi ale unor oameni care fac mare caz de adevăr spun că Născătoarea de Dumnezeu văzând cu ochii ei aceste lucruri noi şi minunate şi coasta Copilului ei ţâşnind şi după moarte, de parcă era viu, sânge şi apă, le-a strâns cu foarte mare evlavie şi râvnă.

Maria şi îngroparea lui Iisus

33. După care se dedică întreagă îngropării, cum anume să coboare de pe lemn acel dumnezeiesc trup şi să găsească un mormânt cuvenit pentru el. Dar pentru că nu era în stare să săvârşească acestea prin ea însăşi, Fiul ei îi pune în mişcare mintea să cerceteze locul din jurul dealului Căpăţânii, lucru pe care făcându-l o aduce cu uşurinţă la scopul ei; căci atunci ea găseşte un mormânt foarte nou şi preafrumos şi un loc cuviincios în care să fie pus, deşi nu era nicidecum vrednic de El (căci oare care lucru din cele pământeşti ar putea fi vrednic de El?), dar nu era deloc nevrednic de dorinţa celei care-l căuta. Deci, precum s-a zis, mormântul era foarte nou şi cu totul neatins, fără să fi primit încă pe nimeni în el [*Lc* 23, 53], pentru ca nu cumva fiind puşi în el şi alţi morţi să existe îndoială cu privire la Cel Înviat; iar locul era aşezat în într-un aer frumos şi împodobit cu frumuseţea unei grădini. Iar după ce s-a informat şi a aflat că stăpânul grădinii e nu numai prieten, ci şi ucenic, chiar dacă în ascuns (căci acest lucru îl învaţă Evanghelia [*In* 19, 38]), de frica ucigaşilor de Dumnezeu, Fecioara se duce la el şi-l convinge cu cuvinte potrivite să o lase să pună în mormântul lui ca într-o vistierie acea bogăţie prisositoare şi aşa să aibă la sine însăşi viaţa veghindu-i casa. „Căci cele ale vrăjmaşilor, îi zice, au luat sfârşit şi ei L-au adus pe Învăţătorul la o moarte de ocară, nelăsând deoparte nici un exces de insultă şi necinste. Dar chiar şi acum spânzură mort şi gol pe lemn, priveliştе înfricoşătoare pentru mine şi pentru întreaga făptură, fiind supus mai degrabă batjocurii decât milei. Arată-mi deci har mie şi

acestui Învățător obștesc și îndrăznește de cere trupul Aceluia ca să fie dat jos și pus în mormânt, fiindcă și după moarte Iisus e pradă pizmei lor. Și așa se va arăta mare mângâiere nouă tuturor celor ce ne aflăm în mare încurcătură și nu avem nici o îndurare de la nimeni. *Căci prietenii mei și vecinii mei în preajma mea s-au apropiat și au șezut, și cei de aproape ai mei departe au stat* [*Ps* 37, 11]. Eu nu pot să fac ceva de la mine însămi, precum vezi, fiind singură și străină, și iau aminte la Cel răstignit împreună cu unul singur din ucenicii Lui. Așa îmi vei dezlega durerea, așa îmi vei opri lacrimile."

34. Înduplecându-l și stârnindu-l cu astfel de cuvinte pe Iosif [din Arimateea], Născătoarea de Dumnezeu îl trimite la Pilat, iar el, scuturând toată frica și însuflețit poate de acel Mort care insuflă viață morților, intră *cu îndrăzneală la Pilat* [*Mc* 15, 43] și, cerând cu cuvinte potrivite, ia acel dumnezeiesc trup arătând o socotință nu egală, ci diametral opusă lui Iuda: căci acela având-L L-a dat în mâinile celor ce L-au omorât, iar acesta L-a luat cerându-L de la cei ce L-au omorât.

Dar să continue acum cuvântul nostru relatând cele ale Maicii. Căci cei ce au tratat despre acestea spun că ea s-a ținut tare de la început și până la sfârșit, folosindu-se de suferință în chip ales și nobil, dar arătând din fapte că e Maică; însă Maică a Celui care a arătat afecțiunea Sa pentru [Lazăr] prietenul mort, dar și-a oprit suferința între anumite limite [*In* 11, 33–44]. Așadar și ea, văzându-L pe Fiul ei cum se folosea de suferință, așa cum se cuvine, a slujit cu mâinile ei de maică la coborârea Lui de pe cruce; a primit la sânul ei piroanele scoase și a îmbrățișat mădularele Lui când strângându-L în brațe, când curățindu-I rănile cu lacrimile ei și revărsându-se întreagă peste trupul Său. „Iată, Stăpâne, a ajuns la capăt pentru tine taina hotărâtă mai înainte de veci", spune ea cu glas blând, și înmânându-i lui Iosif giulgiul îi zice: „Tu să te îngrijești de celelalte, ca să-l înfășori bine în acesta, să-l ungi cu smirnă și să-l îngropi frumos!"

Fecioara Maria nedezlipită de mormânt
şi celelalte Marii

35. Deci predând astfel mormântului nou dumnezeiescul trup, Iosif şi Nicodim împreună cu ceilalţi câţi erau în jurul lor s-au retras îndată de la mormânt; numai Maica a rămas singură la mormânt ţinându-şi ochii neadormiţi. Căci chiar dacă Matei a arătat că Maria Magdalena împreună cu cealaltă Marie *şedeau* [în faţa mormântului; *Mt* 27, 61], dar ele făceau aceasta numai ca *să-L vadă* neîndrăznind să se apropie de El în vremea îngropării, căci au fost silite să se retragă şi să plece de frica iudeilor şi la venirea străjii; fiindcă zice [Evanghelistul Matei]: *Iar după ce a trecut sâmbăta, când se lumina de ziua întâi a săptămânii, au venit Maria Magdalena şi cealaltă Marie ca să vadă mormântul* [*Mt* 28, 1]. Căci n-ar fi zis „au venit", dacă ar fi rămas acolo şi n-ar fi plecat şi ele de la mormânt asemenea tuturor celorlalţi. Deci unii, necugetând bine nici exact adevărul, au presupus că Născătoarea de Dumnezeu e *cealaltă Marie* de care vorbea Matei şi despre care Marcu arată lămurit cine este, zicând: *Iar Maria Magdalena şi Maria mama lui Iosi priveau unde era pus* [*Mc* 15, 47], iar alţii că e Maria mama lui Iacob [cel Mic; *Mc* 15, 40]. Căci pretutindeni în dumnezeieştile Evanghelii după naşterea ei negrăită [Fecioara Maria] e numită în chip arătat şi propriu-zis *mamă* şi are acest apelativ foarte cunoscut: *Ia Pruncul şi pe mama Lui* [*Mt* 2, 14]; şi iarăşi: *Şi era acolo mama lui Iisus* [*In* 2, 1], şi altundeva: *Zice mama Lui slujitorilor* [*In* 2, 5]; şi: *A coborât în Capernaum El şi mama Lui* [*In* 2, 12]; şi: *Mama Lui şi fraţii Lui stăteau afară* [*Mt* 12, 47]; dar şi: *Şi stăteau lângă crucea lui Iisus mama Lui şi sora mamei Lui* [*In* 19, 25]. Dacă vrei, îl ai şi pe Luca pledând în *Faptele Apostolilor* în favoarea celor de mai sus: *toţi aceştia stăruiau în rugăciune împreună cu femeile şi cu Maria, mama lui Iisus* [*FA* 1, 14]. Şi foarte greu poate fi ea găsită numită altfel după sarcină, poate după tată sau după o altă relaţie de rudenie, cum am spus, astfel încât ea nu e nici una din acelea.

Maria, prima martoră a Învierii

36. Căci ele au intrat şi au ieşit toată noaptea de la mormânt vestind apostolilor cele întâmplate, de aceea nu s-au întâmplat să vadă cele mai multe minuni care au însoţit Învierea; ea însă, care a şezut nedezlipită de mormânt, a văzut toate limpede, dar nu le-a adus la lumină şi nu le-a vestit îndată, ci după aceea. Căci cum ar fi putut vedea frumos femeile care plecau şi iarăşi veneau, în acelaşi timp cutremurul şi pogorârea dintr-odată a îngerului, rostogolirea pietrei, amorţirea străjerilor şi trezirea lor din nou, precum şi întoarcerea unora din ei în cetate? Dar e limpede că ea, care a şezut necontenit cu o afecţiune maternă aprinsă şi a stat trează cu duh fierbinte, a văzut toate exact aşa cum au fost; ea care nu s-a depărtat câtuşi de puţin de mormânt, precum spuneam, până ce n-a văzut de-viaţă-purtătoarea Înviere. Căci piatra rostogolită şi îngerul şezând pe ea au fost văzute şi de celelalte femei, dar când şi cum s-au lucrat acestea ele n-au cunoscut deloc, ci numai ea care a şezut acolo a văzut în chip exact. Se pare deci că ei celei dintâi i s-a dat vestea cea bună a Învierii şi că atunci ea s-a făcut, pe cât îi era cu putinţă, văzătoare a strălucirii Fiului. Şi aşa Maica lui Dumnezeu vede ea însăşi foarte lămurit scularea Fiului şi-i întăreşte despre aceasta pe vestitorii Lui [apostoli] mai mult decât femeile mironosiţe. Şi dacă acestea n-au făcut nici o pomenire despre ea în cuvintele Învierii, au făcut astfel temându-se ca nu cumva mărturia mamei să nu arunce vreo bănuială şi să nu trezească neîncredere din pricina familiarităţii ei cu Fiul ei. Iar după ce a primit înăuntrul ei cu privirea şi cu ochii Învierea Copilului ei, Născătoarea de Dumnezeu a locuit în casa ucenicului iubit aşteptând vremea Înălţării lui Hristos.

Maria între Înviere şi Cincizecime

37. Dar pentru că trebuia să ajungă la capăt toate cele ale Economiei Lui şi aşa să fie înălţată la cer firea luată de

El, Mântuitorul arătându-Se prietenilor Lui (căci după Înviere a fost cel mai adeseori nevăzut pentru ei), a vorbit cu ei multe altele şi le-a dat făgăduinţa bunului Duh; după care, ducându-i cu puţin afară din cetate şi binecuvântându-i cum se cădea, s-a înălţat la cer încă privindu-L ei [*Lc* 24, 50–51], şi, pentru ca lucrul acesta să nu le fie spre întristare şi lipsa Învăţătorului să nu le producă durere, Bunul Păstor s-a îngrijit şi de aceasta: le trimite îngeri care să le lămurească urcarea Sa la ceruri şi să-i umple de mângâiere negrăită şi minunată [cf. *FA* 1, 10–11]. Iar ei, închinându-se Lui, s-au întors iarăşi acasă cu veselie petrecând în foişorul cel de sus potrivit poruncii [*FA* 1, 13] şi aşteptând venirea Mângâietorului. Potrivit Apostolului Luca, petreceau în rugăciune; căci enumerându-i pe nume pe ucenicii lui Hristos, adaugă apoi: *Aceştia toţi stăruiau într-un suflet în rugăciune şi în cerere împreună cu femeile şi cu Maria, mama lui Iisus, şi cu fraţii Lui* [*FA* 1, 13–14]; căci ea era peste tot împreună cu ei, nelipsind deloc de la lucrurile cele mai bune.

Maria primeşte de la înger vestea morţii apropiate

38. Iar după ce în vremea Cincizecimii apostolii, umplându-se de mângâierea dumnezeiescului har, au fost trimişi la învăţarea Evangheliei unul într-o parte, altul în alta, şi acum se vestea propovăduirea credinţei, Fecioara locuia iarăşi împreună cu ucenicul iubit căruia îi fusese încredinţată, în casa acestuia din Sion, dându-i-se cinste din partea tuturor ca unei maici a lui Dumnezeu. Dar cum şi ea trebuia să guste moartea (şi oare cum nu, dacă şi Fiul ei a gustat-o fiind om cu adevărat?), înaintând în vârstă şi ajungând la o adâncă bătrâneţe, a sosit vremea ieşirii ei [din trup], ea este iniţiată de către Fiul ei printr-un înger că are să plece la El, aşa cum a fost şi mai înainte când a trebuie să vină Acela în pântecul ei. Deci cum a fost iniţiată în ieşirea ei, socotind că lucrul acesta e vrednic de bucurie nespusă (căci ce era mai plăcut pentru ea decât să fie împreună cu

Fiul ei şi să împărăţească cu El?), de îndată a poruncit să se aducă cât mai multe lumini. Şi casa a fost curăţită, patul şi iatacul au fost deopotrivă împodobite, iar rudele şi vecinii câţi erau au fost chemaţi să ia parte la veselia ei. Şi după ce toate au fost pregătite pentru ieşirea ei [din trup], ea face cunoscut celor adunaţi mesajul Copilului ei venit prin înger. Le arată şi ramura de palmier dată ei de acela, care, cum spuneau despre aceasta limbile obişnuite cu adevărul, era un simbol al biruinţei asupra morţii şi o icoană a vieţii veşnice, aşa cum odinioară făcuseră copiii evreilor mişcaţi de Dumnezeu Fiului ei; căci pe când Acela se apropia de patima Lui, aceştia I-au adus ramuri de palmier [*In* 12, 13], arătând mai înainte biruinţa Lui asupra morţii. Iar acum, sosind vremea ieşirii ei, Maica Vieţii adevărate stătea întinsă pe patul ei, fiind de faţă Ioan care o primise în casa lui şi se numea un alt fiu al ei, precum şi persoane de vază din Ierusalim, împreună cu prietenele şi rudele ei. Deci Fecioara, privind spre Ioan cel feciorelnic şi vorbind puţine cu el, a zis: „Cele două cămăşi, pe care le-am avut toată viaţa acoperământ trupului meu, poruncesc să fie date acestor două femei de aici!" Iar ele erau văduve şi legate de ea mai mult decât celelalte. Deci ea a zis acestea, iar cei de faţă văzând simbolurile ieşirii ei [din trup] aveau în ochi multe lacrimi. Căci cine putea suporta fără suferinţă lipsirea de o asemenea femeie? După care Fiul ei coboară din cer luându-i sufletul ei dumnezeiesc; dar îi strânge pe nori şi pe ucenicii Lui, ca să dea îngropării cinstitul ei trup.

Adormirea Mariei

39. Deci când Născătoarea de Dumnezeu i-a văzut, a cunoscut pricina pentru care au fost chemaţi toţi, a ascultat cererile pe care le avea fiecare, le-a împărţit pe drept cuvânt binecuvântări şi a rostit tuturor cuvintele de rămas-bun: „Voi însă bucuraţi-vă, copii, — a zis — şi nu plângeţi deloc ieşirea mea, ci socotiţi-o mai degrabă plină de bucurie. Fiţi convinşi că mă mut spre bucuria cea adevărată.

Şi trupul acesta al meu aşa să-l predaţi mormântului în forma în care-l voi lăsa eu, căci aceasta e voia mea." După care l-a chemat pe Petru şi apoi pe ceilalţi şi, aprinzând ei luminile, veselindu-se ea cu duhul şi-a deschis buzele şi a zis: „Te binecuvântez pe Tine, Dătătorule a toată binecuvântarea, Pricina luminii, Care ai locuit în pântecul meu. Binecuvântez, Stăpâne, iubirea Ta cu care ne-ai iubit pe noi, şi măresc cuvintele Tale pe care ni le-ai dat în adevăr, şi cred că mi se vor face câte mi-ai spus mie." Şi vorbind aşa, s-a întins pe patul ei, după care ridicându-şi mâinile în sus şi alcătuind cu trupul ei neprihănit un chip nobil şi împodobit, şi deschizându-şi şi cinstita gură, căci vedea deja pe Domnul venind la ea cu mulţime de îngeri, s-a umplut în întregime de plăcere şi bucurie şi zicând: „Fie mie, Doamne, iarăşi după cuvântul Tău!" [cf. *Lc* 1, 38] şi-a dat duhul ca în somn şi l-a pus în mâinile iubite ale Fiului său. Dar ca să nu pară că e altfel cuvântul despre adunarea apostolilor făcută la adormirea Fecioarei, nu e nimic rău a adăuga cuvântului cele spuse de Dionisie Areopagitul în cel de-al treilea capitol [al tratatului *Despre Numele divine*] al cărui titlu e: „Care e puterea rugăciunii şi despre fericitul Ierotei, despre evlavie şi scrierea teologică", acestea fiind rostite către un Timotei, episcop al Efesului. Iar cele aflate în acest capitol sunt cuvânt de cuvânt aşa:

Mărturia lui Dionisie Areopagitul

40. „Atunci când mulţi dintre sfinţii noştri fraţi ne-am adunat şi noi, precum ştii, şi el pentru vederea trupului de-viaţă-obârşietor şi de-Dumnezeu-începător, şi erau de faţă şi Iacob fratele lui Dumnezeu şi Petru, vârful şi culmea cea mai în vârstă a teologilor [autorilor Scripturii], s-a socotit potrivit ca toţi ierarhii să laude în imne, pe cât era în stare fiecare, bunătatea nesfârşită în putere a lucrării sfinte tearhice. Atunci între toţi ierarhii noştri prinşi de Dumnezeu, el [Ierotei] ridicându-se cu totul peste sine, ieşind cu totul din sine însuşi, a fost mai tare decât toţi

după teologi [autorii Scripturii] pătimind comuniunea cu cele lăudate în imne, şi fiecare din cei care îl auzeau şi-l vedeau, şi îl cunoşteau şi nu-l cunoşteau, îl socoteau plin de Dumnezeu şi un imnolog dumnezeiesc. Şi ce ţi-aş putea spune despre cele teologhisite de acela? Căci, dacă nu uit şi de mine însumi, ştiu multe de la tine auzind unele părţi din acele imnodii entuziaste"[12]. Acestea le spune dumnezeiescul Dionisie. Iar cuvântul nostru să-şi urmeze calea mai departe.

Înmormântarea Mariei

41. Deci corul apostolilor şi toţi bărbaţii şi femeile de seamă câţi erau acolo înconjurând în cerc sfântul trup al Fecioarei l-au cinstit cu imne funebre şi au sărutat cu evlavie şi afecţiune orice mădular al lui arătând nu numai cele ale dorului, ci şi crezând că din atingerea de el au cele ale folosului. Iar credinţei i-a urmat dovada faptelor: orbilor li s-au luminat ochii, surzilor li s-au deschis urechile, ologilor li s-au întărit tălpile picioarelor şi orice suferinţă şi fel de boală s-a destrămat cu uşurinţă. Dar de ce să nu spun cele mai desăvârşite? Văzduhul şi cerul s-au sfinţit prin urcarea duhului ei; iar pământul în chip asemănător pune aşezarea în el a sfântului trup; dar nici firea apei n-a rămas nepărtaşă de binecuvântare, ci şi ea s-a împărtăşit de sfinţire prin baia trupului; căci aceasta nu avea nevoie de curăţire (căci cine ar putea afirma aceasta nefiind cu totul lipsit de minte şi de cuget?) ci mai degrabă sfinţea prin atingerea de el tot ceea ce se atingea de el. După care ce s-a întâmplat? Învăluit în giulgiuri curate, curatul trup a fost aşezat iarăşi pe pat, şi aşa, puterile înţelegătoare cântând imne iar apostolii şi dumnezeieştii părinţi cântând cântări cuvenite lui Dumnezeu, dumnezeiescul chivot a fost purtat cu zeci de mii de lumini pe mâinile şi umerii apostolilor din Sion spre locul sfânt numit Ghetimani, escortat, precedat

[12] *Despre Numele divine* 3, 2; *PG* 3, 681C–684A.

şi urmat, pe drept cuvânt, de îngeri care îl umbreau cu aripile lor, pompa fiind mai strălucită şi mai cinstită decât la mutarea chivotului Vechiului Legământ al Domnului, cum relatează Sfintele Scripturi [*1 Rg* 6, 1; *3 Rg* 8, 4].

Ultima nelegiuire a iudeilor

42. Acestui lucru frumos şi dumnezeiesc i se întâmplă însă şi un lucru grav şi denigrator, vrednic nu de tăcere, ci de pomenire spre slava şi lauda drept-cinstitorilor şi spre ruşinea celor vicleni şi alipiţi pururea de răul necredinţei. Pe când acest sfânt convoi a ajuns în Ghetimani, în locul în care Născătoarea de Dumnezeu se gândise dinainte să fie dat mormântului neprihănitul ei trup, iudeii cei plini pururea de pizmă nici acum n-au ştiut să tacă, ci şi-au închis ochii înaintea strălucirii celor ce aveau loc şi au lăsat să răbufnească patima care-i bântuia înăuntru. Prin urmare, cel mai nebun şi mai neruşinat dintre ceilalţi s-a năpustit asupra năsăliei purtate, plin de o năvală şi nebunie iraţională; scopul lui era să doboare la pământ sfânta năsălie şi să o batjocorească cu o asemenea batjocură, preaîndrăzneţul. Dar dreptatea dumnezeiască n-a stat nepăsătoare, ci mâinile care s-au apucat de năsălie au fost numaidecât retezate de la coate. Dar cea care a umplut lumea de bucurie prin naşterea ei nu trebuia să se facă prin moartea ei nici o pricină de întristare pentru absolut nimeni. Dar pentru că cel ce pătimea era rău, dar răutatea, pe cât se pare, nu era de nevindecat dacă cerea din pătimirea sa rea frumoasa pocăinţă pentru cele făcute cunoscute mai înainte. Dar pentru că era lipsit de mâini şi nu le mai avea ca să le întindă spre implorare, atunci scoate lacrimi din ochi şi aşa cere vindecarea. Vezi, aşadar, atât pedepsirea, cât şi tămăduirea: căci îndată cei ce duceau patul s-au oprit, iar cel ce suferise tăierea s-a apropiat, iar mădularele retezate fiindu-i potrivite la coate — la porunca lui Petru — îndată a urmat vindecarea mâinilor.

Înălţarea trupului Mariei la cer

43. De aici preasfântul trup a fost dus în preasfântul Gheţimani şi acolo a fost predat mormântului — şi ce era de mirare, căci Fiul ei, Care era Dumnezeu, a fost şi El îngropat omeneşte? —, iar prin acesta a fost trimis spre corturile cereşti şi dumnezeieşti. Încredinţează cuvântul acesta Iuvenalie, dumnezeiescul episcop al Ierusalimului[13], iar acesta e un bărbat sfânt şi purtător-de-Dumnezeu care zice că dintr-o predanie veche şi adevărată a ajuns la el cuvântul acesta, şi spune aşa: Trei zile întregi sfinţii apostoli au rămas la mormânt ascultând imne dumnezeieşti cântate de sus; dar după a treia zi, pentru că unul din apostoli s-a întâmplat să lipsească de la îngropăciune din motive ţinând de o economie mai dumnezeiască, astfel încât această minunată depărtare să se facă cunoscută tuturor, atunci vine şi el şi, pe drept cuvânt, lucrul i se face prilejul unei întristări nemăsurate şi nu suporta faptul că n-a fost părtaş la un lucru aşa de frumos. Deci sfânta ceată a apostolilor, socotind că nu e drept să nu vadă şi să îmbrăţişeze şi el acel trup de viaţă purtător, porunceşte să i se deschidă îndată mormântul. Acesta a fost deschis, dar comoara dinăuntrul lui nu era nicăieri, zăcând în el numai cele de îngropare, ca la Copilul ei după Înviere [*In* 20, 6–7]. Pe care acela şi cei de faţă, îmbrăţişându-le şi umplându-se de negrăită bună mireasmă şi har, pecetluiesc din nou mormântul iar mireasma o transmit din tată în fiu celor de după ei. Aşa este cuvântul îngropării dumnezeieşti a trupului de-viaţă-purtător, căci Cuvântul Cel născut din ea a mutat-o întreagă la Sine Însuşi şi a binevoit ca ea să vieţuiască şi să fie împreună cu El pururea. Iar în locul preacuratului său trup, cea care ne-a dat pricină de mult bine ne-a dat moştenire veşmântul ei. Iar cum şi în ce chip s-a întâmplat aceasta şi a ajuns la noi acest fericit dar şi cum Constantinopolul s-a îmbogăţit cu această comoară nejefuită, va arăta acum cuvântul nostru.

---

[13] Între anii 422–458, pomenit ca sfânt pe 11 iulie.

Relatarea descoperirii şi aducerii la Constantinopol a veşmântului Mariei de către Galbios şi Candidos

44. Leon cel Mare[14] care în acea vreme ţinea cu putere sceptrul împărăţiei romanilor, acest evlavios Leon avea sub el doi oameni cărora le încredinţase conducerea armatei, numele unuia era Galbios iar al celuilalt Candidos[15], fiind fraţi după neam şi după virtute şi, scurt spus, erau foarte vestiţi în toate şi puţini erau asemenea lor. Dar le lipsea un lucru foarte mare, dacă faptul de a nu avea o credinţă sănătoasă înseamnă a fi bolnav în lucrurile cele mai mari şi mai de seamă, fiindcă erau părtaşi ai vătămării lui Arie, acest rău venindu-le ca o moştenire din tradiţia părintească; căci se spunea că erau foarte apropiaţi de Ardaburios şi Aspar care tiranizau pe vremea aceea curtea împărătească şi pe care adevărul îi vădea în chip arătat că gândeau cele ale lui Arie. Dar harul lui Dumnezeu nu i-a lăsat pe Candidos şi Galbios, care în celelalte privinţe erau buni şi prieteni ai Lui, să fie neluminaţi cu privire la acest lucru de cea mai mare însemnătate pentru mântuire, ci îi aduce de la rătăcire la adevăr într-un chip atât de sigur încât nu numai ei au ajuns să fie drepţi şi siguri în ce priveşte buna credinţă, dar pe cât le stătea în putere se grăbeau să-i facă de aceeaşi credinţă cu ei şi pe ceilalţi pe care-i ştiau că nu umblă în adevăr. Având o astfel de dispoziţie drept credincioasă s-au dedicat cu intensitate şi generozitate sufletească şi milosteniilor faţă de cei săraci, râvnind să răsplătească lui Hristos pentru cunoaşterea adevărului. Prin urmare, preacurata Maică a marelui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru, vrând să dea cetăţii ei [Constantinopolului] drept comoară nejefuită veşmântul ei, rânduieşte ca prin aceşti bărbaţi iubitori de Dumnezeu acest lucru să se facă într-un mod mai dumnezeiesc. Iar aceasta a fost aşa.

---

[14] Împărat între anii 457–474.

[15] Sau Canadidian; împreună cu Ardaburios şi Aspar, alţi generali de origine alanică şi ariană, au luptat în 424 în Italia împotriva uzurpatorului Ioan.

45. Sădeşte în ei dorinţa închinării la Locurile Sfinte din Ierusalim; lucru pe care l-au şi făcut din porunca lui Leon şi Verina, fiind urmaţi de nu puţini dintre cei ai casei lor şi de prieteni. Deci aşternându-se ei pe drum, au ajuns în Palestina, dar au preferat căii maritime pe cea care ducea în Galileea, socotind că e mai important să vadă Nazaretul şi Capernaumul decât să se delecteze de priveliştile coastei maritime. Căci acolo a fost sfânta locuinţă a Născătoarei de Dumnezeu fiindcă în ea a fost văzut Cuvântul lui Dumnezeu Care a ieşit din ea, şi a fost sălaşul Său iubit şi obişnuit. Deci ajungând ei aici, precum spuneam, pentru că vremea nu le ajungea să meargă mai departe, căci era deja seară şi noapte lipsită de lumină, a fost rânduit printr-o economie din care negreşit n-a lipsit Dumnezeu[16] ca să-i primească un sat mic în care locuiau şi alţii, nu puţini, printre care şi o femeie care strălucea prin curăţie şi împodobită cu simplitate, ajunsă la adânci bătrâneţi şi cinstită, cu părul alb, dar strălucind încă şi mai mult cu podoaba virtuţilor, la care era adăpostită comoara dumnezeiască a veşmântului [Mariei]. Dar cum ar fi putut fi păzitoarea unui lucru atât de mare dacă n-ar fi fost împodobită cu frumuseţea virtuţilor şi curăţia sufletului? Femeia era evreică, căci ne este prieten adevărul. S-ar putea spune că sufletul ei era lipsit de lumină, dar gata şi potrivit spre primirea luminii, iar şi în aceasta se arăta în chip vădit economia [lui Dumnezeu], pentru ca, pe cât se grăbea aceasta să ascundă comoara pe care o avea, cu atât mai mult să fie crezut lucrul făcut arătat.

46. Vezi, aşadar, graţia excepţională a economiei. Căci venind înţelepţii Galbios şi Candidos să înnopteze la ea, fiind conduşi astfel de mână de dumnezeiescul har, casa ei era minunată numai prin ceea ce era ascuns în ea, căci în celelalte nu avea nimic măreţ, ci era extrem de umilă. Aşadar, când a venit vremea cinei, aşezându-se la masă au văzut o altă cămăruţă interioară luminată de o mulţime de sfeşnice aprinse, înmiresmată de tămâie şi miruri, şi o

[16] Cf. *Odyssea* 18, 353.

mulţime de bolnavi zăcând în ea. De unde au bănuit că ceea ce se vedea era un lucru dumnezeiesc şi venerat, chiar dacă nu aveau deloc habar de adevărul lucrului. Aşadar, o chemară pe acea bună bătrână să şadă la masa lor dorind să cunoască de la ea despre ce lucru e vorba. Ea însă nu se învoia la aceasta, pretextând religia şi că nu-i este îngăduit unei evreice să guste hrană împreună cu creştinii. Ei însă, mistuiţi de setea cunoaşterii lucrului acela, n-au dat înapoi nici o clipită ci o chemau încă şi mai stăruitor să şadă la masă cu ei, iar la refuzul ei i-au opus o obiecţie încă şi mai puternică zicând: „Ce piedică este dacă mănânci cele ale tale, din care obişnuieşti să guşti, iar noi vorbim cu tine, împărtăşindu-te numai din mâncărurile tale?" Femeia s-a lăsat convinsă de acestea şi a venit la masă.

47. Şi după ce au mâncat îndeajuns, bărbaţii i-au cerut în comun să le facă cunoscut ce anume erau cele ce se săvârşeau în camera interioară, căci socoteau că era un lucru ce ţinea de legea veche şi umbratică. Atunci femeia le spune cele ce se făceau, dar nu s-a lăsat convinsă să dezvăluie câtuşi de puţin pricina prin care se făceau acelea. Şi a zis: „Voi, dumnezeieştilor, vedeţi mulţimea bolnavilor, căci în acest loc vrea Dumnezeu să fie alungaţi demonii, orbii să vadă liber, ologii să umble, surzii să audă şi muţii să vorbească în chip minunat [cf. *Mt* 11, 5], se vindecă uşor şi alte boli şi defecte trupeşti nevindecate deloc de meşteşugurile doctorilor." Iar ei, care nu erau bărbaţi nepricepuţi nici nu lăsau să le scape să afle ceva de folos, au întrebat-o: „De când a început locul acesta să facă astfel de lucruri?" Iar aceea a zis: „La noi, la evrei, stăpâneşte un cuvânt transmis din părinţi care spune că Dumnezeu S-a arătat în acest loc unuia dintre părinţii noştri, şi de atunci locul şi-a păstrat darul său." Zicând ea acestea, ei nu erau convinşi în inima lor, ci li se părea că — aşa cum şi stăteau lucrurile — femeia ascundea adevărul sub masca frumoasă a unor cuvinte convingătoare. Prin urmare, i-au cerut încă şi mai fierbinte să le descopere ce era, ruşinându-se, dacă nu de altceva, atunci de osteneala unui drum atât de mare făcut

cu nici un alt pretext decât vederea Locurilor Sfinte şi auzirea unor cuvinte sfinte şi iubitoare de Dumnezeu. Ea însă nu se învoia, ci rămânea la ce spunea, socotind o ruşine a religiei ei descoperirea limpede a adevărului şi zicând că nu ştie nimic mai mult decât că locul e plin de harul dumnezeiesc.

48. După ce aceia şi-au dat bine seama că ştia exact despre ce este vorba, dar evita să li-l facă cunoscut şi, de aceea, se prefăcea neştiutoare, au ajuns şi mai doritori în ce priveşte aflarea lucrului de care era vorba, şi inima lor a început să ardă ca la cei din jurul lui Cleopa [*Lc* 24, 32]. Însăşi [Maria] îi aţâţa spre aceasta vrând să dăruiască bizantinilor o comoară dumnezeiască şi nejefuită. Deci ei au pus în mişcare orice mijloc pentru ca femeia, renunţând la ascunderea ei neclintită, să facă arătat lucrul pe care-l trecea sub tăcere. De aceea a fost nevoie şi de jurăminte puternice care să înmoaie încăpăţânarea sufletului ei. Şi aşa, legând-o din toate părţile şi ca învăluind-o în legături cu neputinţă de scăpat din ele, de-abia au convins-o să le descopere lucrul. Suspinând deci adânc şi lăcrimând şi cu ochii fixaţi în pământ, ea a zis atunci: „Nicicând până azi această dumnezeiască taină n-a fost vădită vreunui bărbat. Căci cu jurăminte strămoşii mei au predat-o din generaţie în generaţie unei singure femei, şi aceea fecioară. Dar pentru că vă văd bărbaţi respectuoşi şi cinstitori de Dumnezeu, vreau să vă fac cunoscut şi aceasta: pentru că până la mine au fost femei din neamul meu, dar după mine nu este altă fecioară căreia să-i încredinţez cunoaşterea acestei taine, vă fac cunoscut lucrul vouă, căci socot că şi voi veţi avea cuvântul păzit în voi. Aici zace păzit veşmântul acelei Născătoare de Dumnezeu; căci acesta e lucrul care ne-a fost predat de sus." Iar bărbaţii au tremurat de frică auzind şi numai începutul lucrului. După care femeia a adăugat: „Căci această Născătoare de Dumnezeu săvârşindu-şi viaţa a dat în dar ca binecuvântare în parte cele două veşminte ale ei la două femei fecioare. Dintre care una, fiind strămoaşa neamului meu, primind lucrul dăruit

l-a pus într-un chivot şi a poruncit femeilor din neamul ei să-l lase moştenire negreşit unei fecioare din fiecare generaţie. Acesta e, prin urmare, chivotul pe care-l vedeţi aşezat în camera interioară, iar veşmântul care se află în el este pricina tuturor minunilor care se fac. Acesta e, bărbaţi, adevărul despre lucrul căutat de voi, iar cunoaşterea lui să fie mărginită doar la voi şi nimeni din toţi cei din Ierusalim să nu-l afle!"

49. Auzind acestea, o frică încă şi mai mare a intrat în bărbaţi, amestecată cu veselie: frică din pricina măreţiei celor auzite, iar veselia din pricina împărtăşirii unor asemenea taine. Dar ce s-a întâmplat după aceasta? Aruncându-se la pământ şi ţinându-i picioarele, bărbaţii au zis: „Nimănui din cei din Ierusalim nu-i vor fi făcute cunoscute cele grăite nouă, să nu ai nici o îndoială, doamnă, căci te chemăm doamnă ca una ce te-ai învrednicit de asemenea taine — martoră pentru aceasta ţi-o aducem pe Născătoarea de Dumnezeu. Îngăduie-ne însă nouă, care te rugăm, şi altceva: să dormim în locul acesta în care zace acest lucru dumnezeiesc!" Deci femeia le-a îngăduit numaidecât. Au fost aduse în acel loc cuverturi, dar ei nu s-au predat somnului, ci profitând de liniştea nopţii au petrecut toată noaptea în rugăciune şi mulţumind cu lacrimi fierbinţi Născătoarei de Dumnezeu că s-au învrednicit de asemenea auziri şi privilegii sfinte. Iar după ce i-au văzut şi pe bolnavi cuprinşi de somn, au luat din toate părţile măsura chivotului în care se afla dumnezeiescul veşmânt, şi au cercetat cu de-amănuntul felul lemnului din care era făcut chivotul. După care, în zori, plecând au îmbrăţişat-o pe venerabila bătrână şi au îndrumat-o ca, dacă are nevoie de ceva din Ierusalim, să le spună cu îndrăzneală, căci la întoarcere — ziceau — vor trece iarăşi pe acelaşi drum. După care au plecat spre Ierusalim, din moment ce aceea le-a spus că n-are nevoie de nimic altceva de la ei decât de rugăciunile lor şi că doreşte să-i vadă iarăşi voioşi.

50. Ajungând, aşadar, Galbios şi Candidos la Ierusalim şi împlinind lui Dumnezeu făgăduinţele lor şi împărţind

săracilor şi nevoiaşilor cu mână largă, chemară în ascuns câţiva meşteşugari priceputi în lemn cărora le porunciră să facă un chivot asemănător după măsurile pe care le luaseră, şi după forma şi felul lemnului, poruncind ca acesta să fie vechi, ca prin asemănarea lui exactă să nu se deosebească cu nimic de acela. S-au gândit apoi şi la altceva pentru ascunderea celor ce se vor face, şi fac rost de un acoperământ aurit ca să acopere cu el chivotul. Deci, după ce şi-au făcut frumos făgăduinţele şi împărţirea bunurilor, luând chivotul meşteşugit se întorc iarăşi în sat sănătoşi şi voioşi, dăruind venerabilei femei arome şi tămâie potrivite spre slujirea sfântă. Ea îi primeşte iarăşi pe bărbaţi cu bucurie, ca pe unii obişnuiţi deja ai casei, iar ei îi cer ca şi mai înainte să înnopteze în camera sfântă. Şi ea îi lasă, nebănuind nimic. Iar ei intrând înăuntru au petrecut tot timpul în rugăciuni către preacurata Maică a Domnului, îngrăşându-le cu lacrimi ca pe o jertfă sfântă şi zicând: „Ştim, preadumnezeiască şi preasfântă Stăpână, noi, robii tăi, ce s-a întâmplat cu Ozan acela când s-a atins în vechime cu îndrăzneală de chivotul Legii [*2 Rg* 6, 6–7]. Deci cum noi, care suntem vinovaţi de multe păcate, vom îndrăzni să ne atingem de acest dumnezeiesc chivot în care e depusă o asemenea comoară? Şi nu numai să ne atingem de el cu mâini necurate, ci şi să-l mutăm în altă parte? Dă deci un semn de încuviinţare voinţelor sufletelor noaste, bună Maică a Celui Bun! Căci mutarea se face în cetatea ta, care e împărăteasa tuturor celorlalte cetăţi şi care a ştiut să cinstească întotdeauna cu sârg cele ale tale. Căci ne sârguim să-i aducem acest dar dumnezeiesc spre asigurare şi slavă a ei în veci nestinsă." Acestea zicându-le în rugăciune toată noaptea, şi scăldând cu lacrimi pământul, au ajuns dintr-odată mai plini de îndrăzneală amestecată cu evlavie. După care, apropiindu-se de dumnezeiescul chivot cu suflet bucuros şi tremurător şi, pentru că din pricina somnului toţi cei ce dormeau acolo nu simţeau nimic (o, fericite mâini! o, furt mai presus de orice reproş!) l-au luat cu bunăvoirea dumnezeiescului har, şi l-au luat punând în

locul lui chivotul asemănător meşteşugit în Ierusalim, punând peste el şi un acoperământ a cărui înfăţişare era de aur, aşa cum a arătat deja cuvântul.

51. Iar în zori o îmbrăţişează pe sfânta femeie cerându-i rugăciunile şi să nu înceteze a se ruga pentru ei şi a-i pomeni. După care îi arată cu degetul acoperământul care învăluia pretinsul chivot adevărat, şi care i s-a părut femeii că a fost adus ofrandă de aceia în semn de cinste. După care, arătându-se făcători de bine faţă de nevoile săracilor aflaţi acolo, o apucară pe drumul de întoarcere bucurându-se foarte. Iar după ce au ajuns în Bizanţ, n-au socotit că e bine să împărtăşească taina împăraţilor de atunci sau patriarhului, căci le era frică să nu le fie luat de aceia lucrul acela în care-şi puneau binele lor. Deci sfătuindu-se mult, li s-a părut cel mai bine să facă ceva în ascuns, mişcându-i spre aceasta negreşit şi Născătoarea de Dumnezeu. Ei aveau un loc înaintea zidului cetăţii aproape de golful mării Cornul de Aur, cu numele Vlaherne. În acest loc au ridicat o casă de rugăciune, dar socotind să ţină ascuns lucrul, au numit casa a lui Petru corifeul [Apostolilor] şi a lui Marcu. Deci punând în ea acea comoară sfântă, şi-au dat toată sârguinţa ca în biserică să se înalţe neîncetat imne şi bună-mireasma aromelor şi să se bucure de strălucirea necontenită a luminilor. Şi aşa multă vreme acea dumnezeiască taină a continuat să rămână cu adevărat taină.

52. Dar atunci când cea cinstită prin această taină n-a mai binevoit ca acel veşmânt al ei să fie un bine restrâns doar la doi oameni şi ascuns într-o adâncă tăcere, şi ca acea bogăţie comună să fie proprie doar lor, iar de acel ospăţ obştesc să se desfete numai aceia, îi pune în mişcare pe aceia spre arătarea a ceea ce era trecut sub tăcere. Şi atunci, venind, aceştia vestesc celor ce ţineau atunci puterea şi le lămuresc şi arată care era minunea şi cum a fost adusă acolo; iar cei care i-au ascultat au fost cuprinşi de bucurie mare şi lucrul ascuns e făcut public. Galbios şi Candidos au fost socotiţi fericiţi întru toate şi cinstiţi cu cinstiri publice pentru slujirea lor, iar în locul acela a fost

zidită Născătoarei de Dumnezeu cu cheltuieli împărăteşti o casă dumnezeiască; şi făcându-se o raclă din argint şi din aur, aceasta a primit acea comoară sfântă, şi casa a fost cinstită cu multe alte danii şi daruri. Iar Ioan şi Verina (căci ei erau cei ce domneau atunci, sub care această mare taină s-a arătat şi a fost adusă în cetatea împărătească), împărăţind frumos şi evlavios, încă şi Galbios şi Candidos care au slujit în modul cel mai graţios această slujire, s-au mutat la viaţa cea neîmbătrânitoare.

53. Astfel deci această sfântă raclă nu ne poartă nişte tăbliţe scrise de mâna lui Moise, ci ne aduce un veşmânt dumnezeiesc şi preacinstit care a îmbrăcat nu numai trupul preaneprihănit şi preacurat, ci în care — vorbind în chip îndrăzneţ — a fost strâns la piept şi alăptat Cuvântul lui Dumnezeu când era Prunc, astfel încât a fost pătat cu picături din înfricoşătorul lapte cu care a fost hrănită Hrana şi Viaţa a toate. De aceea nici un cuvânt nu este de ajuns pentru a lăuda cu adevărat acel veşmânt, ci lucrul trebuie adus numai cu mulţumire Născătoarei de Dumnezeu şi Fiului ei, Mântuitorul şi Împăratul nostru obştesc, Care rânduieşte toate spre folosul şi mântuirea noastră. Lui fie slava şi puterea acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

SIMEON METAFRASTUL

Tânguirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu atunci când a îmbrăţişat cinstitul trup al Domnului nostru Iisus Hristos[1]

Acesta e motivul, preadulce Iisuse, pentru care magii veniţi în Betleem ţi-au adus Ţie Celui abia născut nu numai aur ca unui împărat şi tămâie ca unui Dumnezeu, ci şi smirnă ca unui mort [*Mt* 2, 1–12]. Acesta e motivul pentru care sabia va trece prin inima mea, cum a prorocit Simeon [*Lc* 2, 35]. Acesta e focul pe care ai venit să-l arunci pe pământ, cum ai învăţat Tu Însuţi [*Lc* 12, 49]. Căci mai arzătoare decât focul este pentru o mamă iubitoare de copii moartea Copilului ei Unul-Născut. Puţin mai lipseşte şi salutul lui Gavriil se ridică împotriva mea, căci acum Domnul nu mai este cu mine, precum mi-a vestit acela [*Lc* 1, 28], ci Tu acum fără suflare eşti între cei morţi şi cercetezi cele mai dinăuntru ale iadului [*Rm* 10, 7; *1 Ptr* 4, 6; *Ap* 1, 18], iar eu respir aerul şi sunt între cei vii. Şi nu înţeleg pentru care lucru ai fost omorât. Căci virtutea Ta a acoperit cerurile, potrivit lui Avacum [3, 3], şi acum zaci fără chip, Tu Cel frumos între fiii oamenilor [*Ps* 44, 3], şi eşti îngropat fără slavă în pământ, Tu Cel a Cărui slavă o povestesc cerurile [*Ps* 18, 1]. Şi un mormânt săpat în piatră Te poartă pe Tine, pe Care Daniel Te-a văzut piatră tăiată din munte fără mână de om [*Dn* 2, 34–35]. Nepătimitor Te-a arătat naşterea aşa cum în rug[ul nears; *Is* 3, 2] se

[1] *PG* 114, 201–217 (*BHG* 1048).

arăta dumnezeiasca Ta unire cu oamenii, aşa cum în Iosif [*Fc* 37, 19 sq] s-a arătat uneltirea iudeilor şi în Isaac [*Fc* 22, 1 sq] asemănarea morţii Tale. Rămâne, aşadar, semnul lui Iona [*Mt* 12, 39; 16, 4], taina Învierii Tale.

Vai mie! că zaci mort în piatră, Cel ce ridici din pietre pe copiii lui Avraam [*Mt* 3, 9]. Căci şi atunci când pietrele s-au despicat din pricina patimii Tale mântuitoare [*Mt* 27, 51], mulţi n-au crezut în numele Tău. Tu, Care ai spus că n-ai unde să-Ţi pleci capul [*Mt* 8, 20] iudeilor pe care i-ai numit vulpi din pricina gândurilor lor viclene, Ţi l-ai plecat murind pe cruce, găsind cu recunoştinţă aşternută ca un pat credinţa tâlharului [*Lc* 23, 39–43]. *„M-a privit soarele"*, să spună cea care cântă [*Cânt* 1, 6]; *„Apus-a soarele încă fiind miezul zilei"*, să-mi spună Ieremia [15, 9]! Da, căci mâhnirea a cuprins şi soarele simţit, atunci când a lipsit soarele gândit cu mintea [spiritul]. Da, pietrele au suferit despicare [*Mt* 27, 51] şi împreună cu ele e în primejdie să se despice şi inima mea. O, Trup sfânt, care te-ai închegat din sângele meu mai presus de fire; căci vechea mea datorie a fost pe deplin plătită. Pentru aceasta, Stăpâne, ai plecat cerurile şi ca o ploaie ai pogorât pe pământ [*Ps* 71, 6] ca să suferi şi moarte. El va scula şi trupurile sfinţilor adormiţi [*Mt* 27, 52], dar mă va omorî pe mine, care Te-am născut. De ce acestea, Copile preadorit? Căci fără vătămare s-au amestecat cele neamestecate şi focul nematerial al Dumnezeirii nu a ars măruntaiele mele; dar acum alt foc mistuie înăuntrul meu toate şi vatămă miezul inimii. Peţiri de bucurie am primit odinioară prin înger şi am şters orice lacrimă de pe faţa pământului; dar această durere se îngraşă numai din lacrimile mele. Ştiu că te-ai pogorât la iad dezlegând sufletele încuiate acolo, dar smulge împreună cu ele şi sufletul meu de aici, netrecând pe lângă mine pentru că sunt un mort care răsuflă.

O, mortule gol şi Cuvinte al Dumnezeului Celui Viu, de bunăvoie Te-ai lăsat osândit să fi înălţat pe cruce, ca pe toţi să-i atragi la Tine Însuţi [*In* 12, 32]! Care oare dintre mădularele trupului Tău a rămas scutit de pătimire?

O, creştet al meu dumnezeiesc, rănit de spini şi pe care i-ai înfipt şi-n inima mea!

O, cap sfânt şi împodobit, care odinioară n-aveai unde să te pleci şi să te odihneşti, acuma te-ai plecat numai spre mormânt şi te odihneşti, cum spunea Iacob [*Fc* 49, 9], ca un leu!

O, capul meu drag şi iubit, lovit cu trestie [*Mt* 27, 30], ca să îndrepţi trestia stricată de cel rău şi ajunsă departe de rai!

O, obraji care aţi primit palme [*Mt* 26, 67]!

O, gură asemenea unui fagure de miere, deşi ai gustat amărăciunea fierii şi ai băut oţetul cel iute [*Mt* 27, 34. 48]!

O, gură, în care nu s-a găsit vicleşug, chiar dacă un sărut viclean te-a predat morţii [*Mt* 26, 49]!

O, mâini, care l-aţi plăsmuit pe om şi acum sunteţi pironite pe cruce şi întinse în iad, care atingeţi mâna care s-a atins odinioară de pom [*Fc* 3, 1–3] şi sculaţi din cădere pe Adam întreg!

O, coastă străpunsă de suliţă [*In* 19, 34], din pricina strămoaşei care a fost plăsmuită din coastă [*Fc* 2, 21–25]!

O, picioare, care aţi umblat pe ape ca pe uscat şi aţi sfinţit curat firea curgătoare!

Vai mie, Fiule mai vechi decât Maica Ta! Ce tânguiri funebre şi ce imne de îngropare îţi voi cânta? Nu mai sunt vasul cu mană, căci mana hrănitoare de suflet s-a vărsat acum în mormânt. Nu mai sunt rugul nears, căci sunt cu totul mistuită de focul gândit cu mintea al îngropării Tale. Nu mai sunt sfeşnicul de aur, căci lumina a fost pusă sub obroc [*Mt* 5, 15]! Ce multe sunt lucrurile mari pe care mi le-ai arătat [*Lc* 1, 49]! Din toate generaţiile m-ai ales. Ai limpezit pentru mine glasurile prorocilor. Vrând să cobori din cer precum Însuţi ştii, ai aşteptat venirea mea în lume, neavând vas vrednic să primească Dumnezeirea Ta. Numai Ţie, chiar înainte de zămislirea mea, m-au făgăduit mireasă născătorii mei. Am fost adusă la lumina vieţii şi am rămas doar pentru foarte scurtă vreme cu părinţii mei, căci după ce am fost înţărcată de la sâni de lapte, am fost înţărcată şi de părinţi, şi am fost adusă întreagă Ţie întreg,

şi am fost închinată la templu ca una care aveam să mă fac templu preacurat Ţie. Tatăl meu şi mama mea m-au părăsit, dar Tu m-ai luat şi m-ai hrănit printr-un înger şi, cum spune David: *Pâinea îngerilor a mâncat omul* [*Ps* 77, 25]! Am văzut înger întâi-stătător vorbind cu mine ca şi cu o Doamnă; pe care văzându-l mai înainte Zaharia, a surzit şi i s-a împiedicat limba [*Lc* 1, 5. 59–63; 3, 2]. S-a veselit şi un prunc [Ioan] în pântec şi a răspuns săltând salutării, închinându-se Ţie Celui purtat în pântecul meu [*Lc* 1, 41]! Ai dezlegat întru mine legile firii. Te-ai zămislit fără sămânţă, precum ştii, şi după naştere m-ai păzit fecioară. M-ai făcut mamă ce se veseleşte de copilul ei [*Ps* 112, 9], potrivit [lui David, a] celui ce este din pricina mea părinte al lui Dumnezeu, şi mai presus decât toate fiicele, cum a prorocit Solomon [*Pr* 31, 29]. Deşi sunt săracă, împăraţi mi-au dat închinăciune cuvenită din partea unor robi. M-ai largă decât cerurile m-ai arătat pe mine, din care a răsărit Soarele slavei. Şi ca să las deoparte celelalte lucruri uriaşe din jurul meu, m-ai făcut fericită în toate generaţiile [*Lc* 1, 48] şi ai rânduit ca prin mine să se umple lumea de sus. Nu ştiu cum s-au amestecat acestea şi miere mi se face din pelin. Căci acum sunt împinsă să mor şi să mă îngrop împreună cu Tine şi până la iad să cobor lacrimile. Oare nu despre mine s-a spus mai dinainte: *Părăsită va fi fiica Sionului ca un cort în vie* [*Is* 1, 8]. Căci iată zdrobit zace strugurele curat al vieţii, care şi-a golit sângele de-viaţă-purtător ca un vin veselind inimile credincioşilor [*Ps* 103, 16]. Vai, cum această piatră rece, lovită ca de un fier de braţul Tău tare, trimite scântei gândite cu mintea [spirituale] în inima mea! De ce nu mi se rupe şi pieptul şi să nu-Ţi sap în piatra lui un mormânt mai tainic, ca să Te primesc iarăşi în măruntaiele mele şi să Te îngrop în inima mea? Scoică tainică sunt nedesprinsă de stânca care poartă mărgăritarul meu sădit în mine de un fulger luminat de Dumnezeu.

O, ce lucruri văd acum în locul acestora! O stea nouă luminând ca ziua a fost lucrată la naşterea Ta de măreţia

Ta, şi cerul Te vestea în ascuns pe Tine Cel Născut, dar azi ai ascuns chiar şi soarele cel simţit, aducând noapte în mijlocul zilei [*Mc* 15, 33] şi mustrându-i pe necredincioşi. Steaua a adus acolo nişte perşi care şi-au plecat genunchiul înaintea Ta, iar aici frica de ucigaşii de Dumnezeu i-a îndepărtat chiar şi pe cunoscuţi şi prieteni. Acolo a fost aducere de daruri şi închinăciune, aici împărţirea hainelor, batjocura şi cununa de ocară. Acum iudeii, care mai înainte ceruseră semn din cer [*Lc* 11, 29–32; *Mt* 12, 39–41], să vadă un soare întunecat şi lumina ascunsă de cei vrednici de întuneric. Acum şi acel templu neînsufleţit Te plânge după obiceiul iudaicesc; căci aşa cum, atunci când cineva hulea împotriva lui Dumnezeu, iudeii îşi sfâşiau veşmintele, aşa şi acesta îşi sfâşie ca pe o cămaşă catapeteasma [*Mt* 27, 51] văzându-Te maltratat de luptătorii împotriva lui Dumnezeu. Se zguduie şi pământul cutremurându-se [*Mt* 27, 51], pătimind şi el patima Ta. Dar unde e mulţimea de cinci mii de bărbaţi pe care ai hrănit-o în chip minunat [*Mc* 6, 44], pentru că singur Iosif a îndrăznit la Pilat şi a cerut trupul Tău, ca să nu rămână neîngropat [*In* 19, 38]. Unde sunt cetele neputincioşilor pe care i-ai vindecat de mulţime de boli sau pe care i-ai sculat chiar din iad, pentru că singur Nicodim [*In* 19, 39] a scos piroanele din mâinile şi picioarele Tale şi, coborându-Te întreg de pe lemn, Te-a pus cu durere în braţele mele, care Te-au purtat odinioară cu bucurie pe când erai Prunc. Căci aceste mâini ale mele, care Ţi-au slujit mai înainte când erai Prunc, Îţi slujesc şi acum ca unui Îngropat. O, amară îngropare! Pentru că Tu Cel ce dai morţilor viaţă stai mort înaintea ochilor mei. Şi eu, care odinioară ţi-am slujit cu scutecele prunceşti, acum mă tulbur făcând cele de înmormântare. Te-am spălat cu apă blândă şi acum mă umplu de lacrimi fierbinţi. Te purtam în braţele mele de mamă săltând şi jucându-Te ca pruncii, şi acum Te port pe aceleaşi braţe, dar fără suflare şi zăcând între cei morţi. Odinioară buzele îmi erau rourate de buzele Tale dulci ca mierea şi rourate. Atunci puteam fi numită fericită pentru că m-am arătat născătoarea Făcătorului meu,

acum, dimpotrivă, nu pot fi decât nenorocită pentru că mă îngrijesc de îngropăciunea Fiului meu. Acolo am scăpat de dureri la naştere, aici primesc dureri prin îngropare. În chip cuvenit pruncilor, de multe ori Te-am adormit la piept, iar acum dormi tot acolo în chip cuvenit morţilor. Îl fericesc pe Simeon care din braţele mele Te-a primit în templu; căci dacă prorocii mi-au prorocit cele făcătoare de bucurie şi ale slavei, el singur mi-a prezis cele de mâhnire şi ale întristării [*Lc* 2, 25–35]! Cum ai îndurat să fi scuipat, Tu Care ai înnoit ochii prin scuipat [*In* 9, 1–41]? Cum ai suportat palmele, Tu Care ai biciuit cu funia pe cei ce vindeau cele dumnezeieşti şi ai răsturnat mesele lor [*Mt* 21, 12–13]? Cum ai suportat o moarte fără vină, Fiule fără păcat? Ţi-au fost rănite mâinile şi picioarele, dar piroanele Tale le-am cunoscut trimiţând durerile lor în mijlocul sufletului meu. Ţi-a fost împunsă coasta, dar şi inima mea a fost împunsă împreună cu Tine. Am fost împreună răstignită odată cu chinurile Tale, am murit odată cu patima Ta şi mă îngrop odată cu îngroparea Ta. Căci ce mai contează pentru mine viaţa mea dacă nu mai eşti Tu, Făcătorul meu şi Fiul meu dorit?

Dar unde e ceata ucenicilor să plângă împreună cu mine, cea distrusă de suferinţă? Păstorul a fost bătut şi oile s-au risipit [*In* 10, 1–30]. Dormi, capul meu, şi mâinile şi picioarele Tale rămân nelucrătoare. Şi alţii când mor îşi pleacă capetele lor dar mai înainte îşi dau duhul. Tu însă, dimpotrivă, Ţi-ai plecat mai întâi capul apoi, poruncind morţii să vină, Ţi-ai dat duhul [*Mt* 27, 50; *In* 19, 30]. De aceea nu Ţi s-au zdrobit fluierele picioarelor [*In* 19, 36], pentru că nici odinioară mielului junghiat nu i se zdrobea nici un os [*Iş* 12, 46]. Închinându-mă patimilor Tale, sărut şi restul trupului Tău. Iau apa care a curs din coasta Ta, prin care mi se întipăreşte baia naşterii din nou. Iau şi sângele care curge împreună, care e icoana botezului prin martiriu [*Mc* 10, 38], care l-a sfinţit pe tâlharul cel recunoscător botezându-l şi pe el prin botezul morţii Tale. O, acea amară gustare a lemnului care a făcut ca din pământ să ne

întoarcem iarăşi în pământ. Tu însă, deşi n-ai fost plămădit din pământ, n-ai fost creat din ţărână, nici n-ai făcut o neascultare, căci Tu Însuţi eşti Plăsmuitorul, Tu Însuţi eşti Creatorul, Tu Însuţi eşti Cel ce ai dat porunca Ta drept lege făpturii, şi atunci ce este comun între Tine şi moarte? Ce unire este între mormânt şi Viaţa Însăşi? Ce părtăşie este între tronul din cer şi mormântul de pe pământ? Acolo şezi împreună cu Tatăl, aici eşti îngropat împreună cu făptuirea. Generaţia adulteră Ţi-a dat rele în locul celor bune. Acum arunci mărgăritarul înaintea porcilor; acum pui cele sfinte înaintea câinilor [*Mt* 7, 6]. Acum un lemn este pus în pâinea dumnezeiască [cf. *Ir* 11, 19]. O, turbarea iubirii de arginţi de care a bolit Iuda, căci n-a câştigat arginţi, ci ură de oameni. Căci dacă era iubitor de arginţi, de ce a mai venit la Cel ce fericeşte pe cei săraci [*Mt* 5, 1]? Şi de ce s-a arătat amestecând cele de neamestecat? O, negrăită economia Ta, Stăpâne! Cine Te va lăuda după vrednicie pe Tine? Cine Te va plânge după cuviinţă ca pe un mort? Dar zideşte-Ţi în trei zile, precum ai zis [*In* 2, 19], templul [trupul] pe care Tu Însuţi l-ai dărâmat. Acesta e rezumatul cuvintelor, pentru că nu am nici imne vrednice, nici tronuri cuvenite să-Ţi ofer Ţie, măresc faptele Tale ca Unul Care toate întru înţelepciune le-ai făcut [*Ps* 103, 25].

FERICITUL PĂRINTELE NOSTRU MAXIM FILOZOFUL ŞI MĂRTURISITORUL

Cânt şi preamărire, slavă şi laudă a Preasfintei Împărătese, Preacuratei şi Preabinecuvântatei Născătoare de Dumnezeu şi Pururea-Fecioară Maria, şi însemnare cu privire la viaţa sa neprihănită şi fericită de la naştere şi până la moarte[1]

Prolog

1. Ascultaţi aceasta toate neamurile şi plecaţi urechea, locuitori ai pământului [cf. *Dt* 32, 1]. Veniţi toţi credincioşii şi adunaţi-vă toţi prietenii lui Dumnezeu, împăraţii pământului şi toate popoarele, mai-marii şi toţi judecătorii pământului, băieţii şi fetele, bătrânii şi pruncii, toată limba şi tot sufletul! Vom prăznui, vom cânta şi vom preamări pe Preasfânta, Preacurata, Preabinecuvântata Pururea-Fecioară Maria, cea de pe scaunul Împăratului mai înalt decât heruvimii şi serafimii, Maica lui Hristos, Dumnezeul nostru, în cetatea lui Dumnezeu [Constantinopol] întru care a fost proclamată

slăvită [cf. *Ps* 86, 3],
aleasă înainte de toţi vecii prin planul cel negrăit al lui Dumnezeu,
templul Duhului Sfânt,

[1] Traducere şi note după versiunea franceză făcută după textul georgian păstrat editat şi tradus de Michel-Jean van Esbroeck: MAXIME LE CONFESSEUR, *Vie de la Vierge* (Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium 479: Scriptores iberici 22), Lovanii, 1986.

izvorul Apei celei Vii,
raiul Pomului Vieţii,
via înverzită din care s-a ivit Strugurele Nemuririi,
râul Apei celei Vii,
arca în care a fost cuprins pe Cel Necuprins,
vasul de aur care a primit Mana Nemuririi,
toiagul cel neroditor care a odrăslit Spicul Vieţii,
floarea Fecioriei cea plină de mireasma harului,
crinul Frumuseţii dumnezeieşti,
Fecioara şi Maica din care S-a născut Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatul lumii,
grânarul mântuirii noastre mai înalt decât toate puterile cerului.

Toate neamurile care aţi primit propovăduirea Evangheliei, înălţaţi-vă mâinile şi lăudaţi-o cu glas de bucurie şi cuvinte dulci, cu glas auzit, cu glas răsunător, căci e de datoria noastră, a tuturor limbilor şi a întregii firi a oamenilor, să preamărim şi să lăudăm pe cea care s-a făcut mântuirea noastră. Căci cuvenit lucru a fost ca în clipa în care Ziditorul şi Dumnezeul a toate a vrut să vină printre oameni, această Preafericită şi Prealăudată să se fi aflat vrednică de El şi sălaş al Lui cu adevărat dumnezeiesc şi frumos. *Frumuseţea ei a plăcut Împăratului* [cf. *Ps* 44, 13] şi El a hotărât să Se sălăşluiască întru ea. În acelaşi chip, e acum de datoria noastră să pregătim lauda ei, ca să primim o limbă vrednică şi o înţelegere care să rostească după cum se cuvine slava şi prăznuirea ei. Dar nimeni dintre oameni nu poate cânta şi preamări cu vrednicie şi după cuviinţă pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, chiar dacă s-ar aduna zeci de mii de limbi, chiar dacă ar veni la unison toate neamurile oamenilor, ele n-ar fi în stare să atingă vrednicia laudei şi slavei ei. Or, fiindcă nu e cu putinţă să ne apucăm cu vrednicie de lucrarea preamăririi ei, ne vom arăta pe măsura puterilor noastre înflăcărarea în a lăuda şi a cânta pe Maica lui Dumnezeu, nădejdea şi mijlocirea noastră. Căci aşa cum nimeni n-are destulă tărie pen-

tru Fiul şi Dumnezeul ei, tot aşa şi Preasfânta Lui Maică se va arăta sfinţind cu milostivire pe măsura neputincioaselor noastre puteri lauda ce se cuvine dulceţii sale.

2. De unde s-a ivit, care au fost părinţii ei, cum a avut loc creşterea şi purtarea ei neprihănită, şi câte preamăriri s-au săvârşit în ea de la naşterea şi până la moartea ei, vom spune cu ajutorul harului şi Preasfintei Fecioare, căci însuşi harul şi ajutorul ei ne vor da tăria şi cuvântul potrivit în clipa deschiderii gurii. Căci dacă vom spune ceva după puterile noastre despre Stăpânul şi Fiul ei, lucrul nu va fi nepotrivit, fiindcă slava şi renumele ei rămân întregi, pentru că de la El şi prin El este fericirea şi slava neprihănitei Sale Maici. Astfel, tot ceea ce vom scrie şi vom însemna sunt lucruri vrednice de crezare venind de la martori adevăraţi din adunările oamenilor iubiţi de Dumnezeu. Întâi de toate de la Sfinţii Evanghelişti şi Apostoli, apoi de la de-Dumnezeu-purtătorii Sfinţi Părinţi, ale căror cuvinte pline de toată înţelepciunea sunt scrise de harul Duhului Sfânt, iar faptele lor sunt frumoase şi plăcute lui Dumnezeu. Aceştia sunt Grigorie al Neocezareii Făcătorul-de-minuni, Marele Atanasie al Alexandriei, Fericitul Grigorie al Nyssei şi Dionisie Areopagitul, şi alţii asemenea lor. Chiar dacă vom spune unele lucruri care provin din cărţi apocrife, aceste lucruri vor fi totuşi adevărate şi lipsite de greşeală, fiind deja primite şi întărite de Sfinţii Părinţi pomeniţi mai sus. Căci aşa grăieşte Sfântul Grigorie al Nyssei: „După cum am citit într-o carte apocrifă că era cineva care se distingea în purtarea sa potrivit Legii, şi că părintele Preasfintei Fecioare Maria era renumit pentru milostivirea lui..."[2].

Copilăria

3. El se numea Ioachim şi se trăgea din casa lui David, împăratul şi prorocul, iar numele femeii sale era Ana. Şi a

[2] PS. GRIGORIE AL NYSSEI, *PG* 46, 1137D. Dacă Maxim redă numai acest scurt cuvânt din omilia lui Grigorie, Simeon Metafrastul transcrie întregul pasaj (ed. LATÎŞEV II, p. 348–349; cf. mai sus, p. 28–31).

fost lipsit de copii până la adânci bătrâneţi, căci femeia sa era stearpă. Dar prin Legea lui Moise îi fusese hărăzită acesteia cinstea femeilor care nasc prunci, şi care n-a fost dată femeilor lipsite de prunci. Într-adevăr, Ioachim şi Ana erau respectaţi şi cinstiţi în fapte şi în cuvânt, căci erau cunoscuţi ca fiind din neamul lui Iuda şi David şi urmaşi ai împăraţilor [lui Israel]. După care, la sfârşit, casele lui Iuda şi Levi s-au unit, spiţa împărătească şi cea preoţească s-au amestecat. Căci aşa stă scris despre Ioachim şi Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare [cf. *Mt* 1, 16 şi *Lc* 1, 5]. Şi măcar că după rudenia cea mai apropiată, el se numea din casa şi seminţia lui David, ei se vor face atât una, cât şi cealaltă: una prin firea care este a lui David, cealaltă prin Legea ai cărei leviţi erau. Fericita Ana era astfel şi ea o ramură aleasă a aceleiaşi case, şi acest lucru prevestea că Împăratul care urma să se nască din copilul lor avea să fie Preot în cel mai înalt înţeles al cuvântului, fiind Dumnezeu şi om. Dar lipsa copiilor întrista tare pe respectaţii şi cinstiţii părinţi ai Fecioarei din pricina Legii lui Moise şi a flecărelilor din partea oamenilor lipsiţi de minte, pe când ei voiau să se nască din ei ceva nu numai pentru a şterge ocara lor, dar şi cea a lumii întregi, pentru a o duce la o slavă mai înaltă. Atunci, asemenea întâiei Ane, maica lui Samuel [cf. *1 Rg* 1, 9], fericita Ana a plecat la Templu şi s-a rugat Ziditorului a toate să-i dea rodul naşterii, pentru ca la rândul său ea să-i închine în schimb darul primit de la El. Vrednicul Ioachim n-a rămas nici el mai prejos, şi cerea lui Dumnezeu să fie izbăvit de lipsa pruncilor.

4. Şi Împăratul milostiv şi dăruitor din belşug a privit la rugăciunea dreptului [cf. *Pr* 15, 29] şi a dat de veste fiecăruia dintre ei. Mai întâi i-a dat de veste lui Ioachim pe când acesta se afla la rugăciune în templu. Un glas venit de sus s-a făcut auzit lui spunând: „Vei primi un copil care va fi o slavă nu numai pentru tine, ci pentru lumea întreagă." Ioachim a făcut cunoscută această veste şi fericitei Ana, dar aceasta n-a încetat rugăciunea sa către Dumnezeu cu lacrimi arzătoare. Şi atunci a primit şi ea din partea lui

Dumnezeu vestea cea bună în grădina în care-I aducea jertfă lui Dumnezeu cererile şi rugăciunile ei. Îngerul lui Dumnezeu a venit la ea şi i-a spus: „Dumnezeu a auzit rugăciunea ta şi vei naşte pe vestitoarea bucuriei, şi vei pune numele ei Maria, căci prin ea se va face mântuirea întregii lumi!"[3]. Vestirii i-a urmat însărcinarea, şi Ana cea stearpă a născut pe Maria luminătoarea a toate, căci aşa se tălmăceşte numele Mariam: „luminătoarea"[4]. Atunci cinstiţii părinţi ai fericitului şi sfântului prunc au avut mare bucurie şi Ioachim a făcut ospăţ[5] şi a chemat pe toţi vecinii, ştiutori de carte sau nu, şi toţi au preamărit pe Dumnezeu Care a făcut pentru ei o asemenea minune, şi astfel chinul Anei s-a prefăcut într-o slavă mai înaltă, adică uşa uşii lui Dumnezeu, uşă a vieţii şi început al slăvitei sale petreceri. Începând de acum se cuvine să înălţăm cuvântul nostru spre slavele şi tainele ei mai înalte, prin harul, mijlocirea şi ajutorul ei, căci ea este pricina şi dăruitoarea a tot binele.

5. Când cea care avea să hrănească pentru noi pe Hristos Dumnezeu Ce urma să se nască din ea, a trecut de vârsta prunciei şi a avut trei ani, fericiţii ei părinţi au dus-o la templu, la Templul lui Dumnezeu. Şi acolo au închinat-o lui Dumnezeu, aşa cum îi făgăduiseră înainte de naşterea ei. Au adus-o cu slavă şi cinste, după cum se cuvenea. Fecioare multe mergeau înainte însoţind-o cu făclii strălucitoare[6], după cum vestise încă de la început împăratul şi prorocul, strămoşul neprihănitei fecioare, spunând: *Aduce-se-vor Împăratului fecioare în urma ei, prietenele ei se vor aduce ţie* [*Ps* 44, 16]; căci prorocul a spus de mai înainte aceasta cu referire la aducerea ei la Templu şi cu referire la fecioarele care mergeau înainte şi o însoţeau. Dar această

---

[3] Cf. *Protoevanghelia lui Iacob* IV, 1 şi IV, 2 (cf. mai jos, p. 223. Diferenţa în vestiri însă e evidentă.

[4] Cf. EUSEBIU AL CEZAREII, *Onomastica sacra*, ed. P. DE LAGARDE, Göttingen, 1870, p. 175, 22: *Mariam: phōtizousa.*

[5] Cf. *Protoev.* VI, 2 (cf. mai jos, p. 224–225), unde Fecioara avea deja un an în momentul ospăţului.

[6] Cf. *Protoev.* VII, 2 (cf. mai jos, p. 225).

prorocie nu se înţelege numai cu referire la acest fapt, ci şi, mai departe, cu referire la sufletele feciorelnice care au călcat pe urmele ei, şi pe care el le-a numit prietenele ei [*In* 15, 15]. Măcar că toate sunt mai prejos în ce priveşte prietenia şi asemănarea, totuşi, prin harul şi bunătatea care vin de la Pruncul ei, Domnul, sufletele sfinţilor sunt numite prietenii ei tot aşa cum Însuşi Domnul şi Ziditorul a toate n-a socotit nevrednic să fie numiţi fraţi ai Săi [cf. *Lc* 8, 21] cei care-I sunt plăcuţi şi Îl imită. Căci, într-adevăr, toate sufletele dreptilor, care prin făptuirea sfinţeniei au reuşit să se facă prietenii ei, vor fi vrednice de ajutorul său şi vor fi unite prin har cu Domnul şi Fiul şi vor fi conduse în Sfânta Sfintelor cerească. Sau, după cuvântul Apostolului Pavel, aşa cum Fiul său a intrat ca înainte-mergător pentru noi [cf. *Evr* 9, 12], tot aşa şi această Preasfântă Maică a Domnului va intra cea dintâi dintre toate în odihna cerului, iar în urma ei, prin mijlocirea ei, vor fi conduse aici şi celelalte suflete ale sfinţilor.

6. Mă grăbesc să povestesc celelalte lucruri ale Fecioarei celei dumnezeiesc împodobite, dar cugetul meu nu se poate lua la întrecere cu cuvintele fericitului proroc David. Să ne aducem, aşadar, aminte pornind puţin mai de sus şi să cugetăm ce fel de prorocie ne împărtăşeşte mai dinainte slăvitul rege şi proroc cu privire la fericita împărătească şi fiică, Maica lui Dumnezeu. Căci în *Psalmul* 44 el a făcut mai întâi aluzie la Împăratul şi Fiul ei spunând că Duhul Sfânt e Cel care I-a dat chipurile slavei Lui: frumuseţea *vederii Lui, din amândouă părţile* [*Ps* 44, 3a şi 5], revărsarea harului pe buzele Lui [*Ps* 44, 3b] şi pogorârea înţelepciunii, ungerea bucuriei [*Ps* 44, 9], vasul puterii, paza arcului, încingerea sabiei peste coapsele Lui [*Ps* 44, 4], toiagul purtării de grijă şi toiagul puterii [*Ps* 44, 8] care sunt vestitorii Lui, chipul întrupării Sale prin aceea că şade cu adevărat pentru pace şi dreptate, şi, mai presus de toate acestea, izbânda Lui obştească, biruinţa şi împărăţia Sa veşnică. Dar făcând asemenea prorocii strălucite cu privire la Domnul nostru Iisus Hristos, de îndată le-a potrivit în

găteli pentru Preasfânta Sa Maică. Şi dacă unii au tâlcuit aceste cuvinte cu privire la Biserică, nu este nici o piedică în a cugeta la ele şi ca la unele ce o privesc pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, căci cuvintele Duhului Sfânt nu trebuie înţelese într-un singur chip, ci după feluritele lor înţelesuri, pentru că sunt comori de lucruri bune, şi chiar şi Părinţii care le-au tâlcuit cu privire la Biserică au spus lucruri bune. Iar a cugeta din nou la prorocia privitoare la Născătoarea de Dumnezeu e lucru adevărat şi lipsit de rătăcire.

7. Vedeţi, aşadar, cât de plină de har e învăţătura acestuia, nu numai cu privire la aducerea la Templu, ci şi la celelalte haruri duhovniceşti, şi la frumuseţea ei: *Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta* [*Ps* 44, 11]. Acest cuvânt învaţă ducerea la Templu, aşezarea la dreapta altarului în Sfânta Sfintelor, socotită cu adevărat a fi dreapta lui Dumnezeu. După care, aminteşte mănunchiul podoabelor ei, cât de plină de graţie a fost, şi cât de mult a fost împodobită cu veşminte cusute de aur şi în multe culori. Veşmântul cade pe ea plin de graţie, fiindcă toate acestea sunt spuse despre găteala ei duhovnicească. Şi dacă pomeneşte de ţesătura de aur, mulţimea podoabelor sale în multe culori învaţă nu mai puţin că fiecare din acestea sunt graţioase şi străvezii; dar adunate şi reunite, graţia lor este încă şi mai adâncă şi sporită, fiindcă sunt adunate în sufletul fericit al Preacuratei Fecioare. De aceea s-a spus: *înfrumuseţată de găteală în multe culori* [*Ps* 44, 11], adică o frumuseţe alcătuită din fapte bune şi cuvinte dumnezeieşti cu totul după voia lui Dumnezeu, Mântuitorul ei; aşa cum curcubeul ce se vede în nori e unul prin ipostasă şi prin nume, dar se vede în multe culori şi graţios, tot aşa Preacurata Fecioară a fost împodobită încă din pruncie cu găteala de nerostit a podoabelor în culori felurite, şi pe măsură ce creştea cu vârsta, pe atâta creştea şi găteala podoabei ei. De aceea frumuseţea ei a plăcut Împăratului şi El s-a sălăşluit întru ea.

8. Însă cât de bune şi potrivite sunt şi cuvintele următoare: *Ascultă, fiică, şi pleacă urechea ta* [*Ps* 44, 12]!

Ascultă, adică, întâile vestiri despre tine ale proorocilor din partea Duhului Sfânt, şi istoriile noi cu privire la părinţii tăi, la sterpiciunea şi bătrâneţile lor, la rugăciunile şi cererile lor, şi la vestirile din partea lui Dumnezeu cu privire la naşterea ta, şi la naşterea ta neaşteptată şi minunată prin harul său. Vezi şi aducerea ta de acum la Templu şi sălăşluirea ta cu cinste înăuntrul acestuia, şi creşterea minunată în Sfânta Sfintelor, unde arhiereii intrau doar o dată pe an [*Evr* 9, 7]. Vezi creşterea ta minunată şi pe Cel ce dăruie o creştere încă şi mai minunată, pleacă urechea şi fii gata să primeşti această vestire şi salutarea slăvită şi zămislirea fără de sămânţă a Cuvântului lui Dumnezeu. Şi mintea ta să nu stea la poporul iudeilor şi la casa părintească. *Şi uită poporul tău şi casa părintelui tău* [*Ps* 44, 12], şi tot ceea ce e în lume, şi îmbracă un cuget nou şi o nădejde tare, *şi aşa frumuseţea ta va plăcea Împăratului* [*Ps* 44, 13], şi vei fi vrednică să te numeşti cu adevărat Maica Lui. Dar el [David] şi-a împodobit încă şi mai mult prorocia şi a învăţat trimiterea sa din partea celor bogaţi şi slujirea sa; de aceea a spus: *feţei tale vor sluji bogaţii norodului* [*Ps* 44, 14b]. Căci şi atunci mulţi oameni de neam bun şi de vază din popor s-au adunat la venirea ei la Templu, dar şi acum încă bogaţii cei plini de bunăvoinţa dumnezeiască sunt cei ce o slujesc şi o preamăresc în Duhul Sfânt.

9. Dar pentru ca şi lucrurile să se asemene unul altuia, şi ca în respectul din afară să se vadă lăuntrul încă şi mai adânc şi mai slăvit, de aceea spune: *Toată slava dinăuntru a fiicei Împăratului* [*Ps* 44, 15]. Dar nu numai prin gătelile ei ne va învăţa ea bogăţia lăuntrică, ci şi prin harurile Duhului Sfânt mai adânci decât orice cuget, şi a căror prisosire şi frumuseţe sunt negrăite. De aceea, ca un chip al unirii şi al amestecului lor, ea a primit vălul de aur. *E înveşmântată în văl de aur şi gătită în culori felurite* [*Ps* 44, 11] pentru că, aşa cum acestea apar împărţite fiecare după chipul său şi sunt reunite toate în veşmântul a cărui culoare sunt, tot aşa harurile şi podoabele Fericitei Fecioare sunt şi ele felurite şi toate sunt aduse şi gătite de unicul Duh Sfânt. Aşa

se săvârşeşte aducerea la Templu a Fecioarei, într-o asemenea bogăţie pe care nu o poate urma un cuget slab, nici nu o poate rosti o limbă gângavă. Dar care a fost şederea ei în Templu şi pe ce scară a minunilor sale? Trebuie să urcăm scara cerului, căci după noua şi minunata ei trimitere şi înfăţişare la Templu, prezenţa ei în Templu va rămâne mai nevăzută, şi creşterea sa mai minunată, şi sporirea cu cugetul mai adâncă, pentru că hrana sa venea din cer şi ea o primea din mâna arhanghelului. Şi odată cu creşterea trupului, sporea şi rânduiala şi cunoaşterea minţii, şi ea primea învăţătura desăvârşirii de la îngerul, hrănitorul ei; am spune chiar mai mult că prin harul Sfintei Treimi ea sporea crescând în statură şi în har, aşa cum spune Evanghelistul despre Fiul ei [*Lc* 2, 40]; înainta prin creşterea staturii pe măsura hranei cu care se hrănea, iar în cele duhovniceşti pe măsura călăuzitorului ce îi fusese dat prin harul lui Dumnezeu şi prin ocrotirea arhanghelului; pentru că lucrurile stăteau astfel încât, pentru cea hărăzită să cuprindă în sânul său firea dumnezeiască cea necuprinsă, lucrarea sa să fie mai adâncă decât firea.

10. De aceea, Scriptura vorbeşte despre înfăţişarea sa trupească şi despre podoabele ei, fiindcă totul la ea a fost minunat, faimos şi vestit. Căci îi plăcea să înveţe şi era o ucenică bună, păstrând orice cuvânt bun, şi plină de cugetare la dumnezeieştile Scripturi şi de toată înţelepciunea, fiindcă urma să se facă Maică a Cuvântului şi Înţelepciunii lui Dumnezeu, gata spre a rosti cuvânt şi a primi vestire prin viu grai, după cum stă scris: *deschis-a gura sa cu înţelepciune şi a pus rânduială limbii sale* [*Pr* 29, 43], căci acestea sunt cuvintele lui Solomon spuse despre ea, şi următoarele: *a îmbrăcat tăria şi frumuseţea sa* [*Pr* 29, 44] prin harul şi tăria care s-au născut din ea, şi s-a îmbrăcat în frumuseţe. A îmbrăcat tăria şi s-a încins prin Cel ce S-a întrupat din ea. S-a îmbrăcat în frumuseţe şi s-a încins în tărie, şi de aceea este potrivit să rostim despre ea şi cuvântul următor: *s-a bucurat în zilele de pe urmă* [*Pr* 29, 44] ca Împărătească a toate, căci ea ţine toate şi de la o margine

la alta a lumii toate îi sunt supuse şi o preamăresc, pentru că ea împărăţeşte împreună cu Fiul şi Domnul ei şi, mai mult încă, va domni în zilele de pe urmă, atunci când va avea loc sfârşitul şi mistuirea acestei lumi trecătoare. Atunci va domni împreună cu Fiul său preadulce în Împărăţia Sa fără de sfârşit şi nepătrunsă.

11. Căci bun şi foarte potrivit lucru este să pomenim şi aceste cuvinte ce-şi urmează unele altora. Femei fără număr au avut bogăţii spirituale sau materiale. Multe au avut putere, dar tu le-ai întrecut pe toate prin fire şi, prin cunoaştere, ai sporit mai mult decât toate în harul dumnezeiesc printr-o naştere mai presus de fire. Şi dacă mărturiile Scripturii ne fac să zăbovim puţin asupra întâmplărilor vieţii ei, e bine şi potrivit ca acestea să fie scrise întru slava ei şi spre folosul prietenilor lui Dumnezeu. Dar să ne întoarcem la întâiul scop al cuvântului, căci aşa cum din toate părţile ea este mai adâncă şi mai slăvită decât toţi oamenii, tot aşa şi rânduiala şi purtarea de grijă dumnezeiască a vieţii sale e neasemănată. În văzul tuturor, ea s-a făcut toată plină de har, ba chiar, am putea spune, şi cinstită mai presus de orice har, înţelegătoare prin privire şi cuvânt, având înăuntrul ei vedenii dumnezeieşti, cu totul străină de tulburare, mânie şi flecăreală, frumoasă la suflet şi la trup, şi potrivită la înălţimea staturii, plină de toate podoabele şi de toate faptele bune. Or prin fire era atât de sfântă şi cu adevărat fecioară, încât nu era câtuşi de puţin atinsă atunci când dorinţa vreunei patimi venea să tulbure sfinţenia ei duhovnicească.

12. Mai mult decât toate, sufletul ei sfânt era plin de iubire de oameni şi de compătimire, şi, prin urmare, mai mult decât orice plin de imitarea harului şi iubirii de oameni a Fiului său, paşnic şi smerit cu cugetul, mai presus de orice asemenea bogăţie de podoabe şi de prisosire a harului, încât într-adevăr era Împărătească mai presus de fire, prin faptă, cuvânt şi cuget; căci urma să se facă Maica adevăratului Împărat a toate Care S-a făcut pe sine atât de sărac *şi S-a smerit* pentru noi *până la moarte şi încă*

moarte pe cruce [*Flp* 2, 8]. Astfel, această fericită şi slăvită Pururea-Fecioară era săracă şi smerită cu sufletul, potrivit fericirii rostite de Domnul [*Mt* 5, 3]. Era supusă preoţilor, grijulie la slujire şi respectată de toţi, căci era născută prin harul lui Dumnezeu şi avea să dea naştere Împăratului îngerilor şi oamenilor. Astfel deci, din cea mai fragedă pruncie, puterea lui Dumnezeu a acoperit-o şi a împodobit-o cu toată găteala podoabelor, asemenea unui văl ţesut din aur şi în felurite culori pentru suflet şi pentru trup. Cu astfel de rânduială şi cu un astfel de chip petrecea ea înăuntrul Templului lui Dumnezeu ca o jertfă dumnezeiască şi icoană duhovnicească şi cu totul înţelegătoare, înfricoşătoare demonilor şi dorită îngerilor, ba chiar încă şi mai mult, minunată şi înfricoşătoare îngerilor, dar plăcută şi supusă Tatălui, Fiului şi Duhului Sfânt.

13. De aceea, încă de la început fericitul David şi ceilalţi profeţi au prorocit despre ea, numind-o *muntele lui Dumnezeu în care a binevoit Dumnezeu să locuiască* [*Ps* 67, 16–17], cetatea lui Dumnezeu cea numită slăvită, *chivotul sfinţirii pentru odihna Domnului* [*Ps* 131, 8] şi *Sionul care a plăcut lui Dumnezeu şi pe care Şi l-a ales drept sălaş* [*Ps* 131, 13], scaunul lui Dumnezeu şi carul Său pe care îl însoţesc mii de puteri îngereşti [cf. *Ps* 67, 18] într-o slavă negrăită, grădina neatinsă, izvorul viu [*Cânt* 4, 12 şi 4, 15], carte pecetluită pe care o învaţă toţi îngerii, în care este scris Cuvântul ce nu poate fi scris, fără început şi fără sfârşit, aşternutul Domnului în jurul căruia stau de strajă şaizeci de viteji [*Cânt* 3, 7] care sunt cuvintele sfintelor Sale Scripturi, învăţătorii, sfeşnicul de aur, toiagul împărătesc care a înflorit, vasul cu mană dumnezeiască, masa pâinii vieţii, tablele legii celei adevărate, chivotul împodobit cu totul cu aur [cf. *Evr* 9, 2–4] prin harul Duhului Sfânt şi care cuprinde pe necuprinsul Stăpân al tuturor făpturilor. Aşadar, cu astfel de rânduială şi cu un astfel de chip plăcut lui Dumnezeu petrecea Preafericita Fecioară în Templu şi sporea cu vârsta şi în podoabă, în chip mai adânc decât cunoştinţa. Şi cine ar putea zugrăvi în amănunţime oste-

nelile ei, rugăciunile sale împodobite cu toate faptele cele bune? Ea le arătase încă din fragedă pruncie, căci toată lucrarea ei era mai adâncă decât cunoştinţa şi, de asemenea, toată viaţa ei era mai presus de fire, căci urma să se facă Împărătească a toate şi Maică a Împăratului şi Domnului şi Dumnezeului a toate; pentru că era aleasă de Tatăl şi gătită dinainte de Duhul Sfânt spre a cuprinde în sânul său pe Fiul Cel unul şi nedespărţit de Ei şi Cuvântul lui Dumnezeu şi pentru a se face pricină a Întrupării şi sălăşluirii Sale printre oameni. Deci dacă, precum spun, e cu neputinţă să zugrăvim în amănunţime toate măreţiile petrecerii şi lucrărilor pe care le-a săvârşit din copilăria sa în Templu, voi rosti cel puţin darul cel mai adânc între toate nenumăratele sale osteneli şi rugăciuni.

14. După puţină petrecere aici a avut loc un semn înaintevestitor al vestirii sale, pe când avea doisprezece ani. Era cu totul împodobită de înţelepciune şi dreptate, în post, rugăciune, smerenie, pace, în iubirea şi frica de Dumnezeu. Într-o zi, pe la miezul nopţii, se găsea între porţile altarului, aducând lui Dumnezeu rugăciuni şi cereri cu inimă îndurerată şi sfântă. Şi iată că un lucru măreţ şi înfricoşător de înţeles, o mare lumină a strălucit în Templu cu o asemenea strălucire că puţin mai rămânea ca să umbrească strălucirea soarelui. Şi un glas s-a făcut auzit din altar zicând: „Marie, din tine se va naşte Fiul Meu!" Când Fericita Marie a auzit aceasta, nici nu a tremurat, nici nu s-a temut din pricina vârstei sale copilăreşti, nici nu s-a trufit cu o bucurie prea mare, nici nu a povestit aceasta celorlalţi, nici nu şi-a schimbat purtarea şi cugetarea, dar s-a minunat de felul în care s-a întâmplat acest cuvânt. A ascuns în inima sa această taină cu adevărat mare şi hărăzită înainte de veci, necunoscută chiar şi îngerilor, până când a văzut împlinirea tainelor proniei dumnezeieşti cu privire la ea, când S-a născut din ea Împăratul Hristos împlinind planul de a vieţui în mijlocul oamenilor, a înviat din morţi şi S-a înălţat la cer.

15. După aceasta, Sfânta Fecioară a sporit cu vârsta, împlinind doisprezece ani[7], vârsta căsătoriei după rânduiala Legii. Însă preoţii nu aveau curaj să-şi spună părerea cu privire la ea, căci se temeau să o scoată din Templu pe cea care fusese închinată lui Dumnezeu şi li se părea un lucru înfricoşător să o predea jugului căsătoriei pe cea care fusese închinată lui Dumnezeu şi fusese hărăzită spre a fi în slujire doar sub jugul lui Dumnezeu. Dar rânduiala Legii lui Moise oprea o tânără fată ajunsă la vârsta împlinită să stea mereu în Templu. Din pricina acestor constrângeri s-a făcut între ei mare sfat pentru a vedea care era lucrul cel mai potrivit. Dumnezeu a trimis însă în inima lor un gând aşezat şi rânduit spre a împlini, pe de o parte, porunca Legii şi a lăsa în acelaşi timp deoparte căsătoria, şi au hotărât să o dea numai în logodnă, nu în căsătorie, unui bărbat care să nu mai fie potrivit de căsătorie, ci bătrân şi ramolit, dar care a ajuns să dobândească împlinirea virtuţii, pentru ca el să fie mai degrabă păzitorul fecioriei ei. Aceasta a fost şi pronia dumnezeiască hotărâtă dinainte de sus, pentru ca, aşa cum Domnul şi Împăratul a toate a ascuns El Însuşi în veşmânt de trup strălucirea orbitoare a Dumnezeirii Sale, pentru ca stăpânul întunericului să nu-L poată recunoaşte, tot aşa, sub chipul logodnei, fecioria Maicii Sale să se facă necunoscută, pentru ca nimeni să nu afle prin cine sau în ce vreme va avea loc Întruparea Sa, pentru ca astfel, prin chipul Său omenesc, să pună mâna pe vrăjmaşul cel răzvrătit, căci acesta ştia din cuvintele lui Isaia şi ale celorlalţi proroci că urma să vină pe lume dintr-o fecioară.

16. Ţinând acest sfat, preoţii n-au îndrăznit să se facă chezaşii darurilor unui bărbat atât de drept, ci au încredinţat totul pe seama proniei lui Dumnezeu, aşa cum a făcut odinioară şi Moise, când mulţi cereau pentru ei cinstea arhieriei; el însă, luând drept chezăşie judecata lui Dumnezeu, au adus în lăcaşul cel sfânt toiegele seminţiilor, şi prin acestea s-a făcut cunoscută voia lui Dumnezeu prin

[7] Cf. *Protoev.* VIII, 2 (cf. mai jos, p. 226).

înflorirea toiagului [cf. *Nm* 17, 8]. Tot prin rugăciune şi tragere la sorţi aveau mai apoi să găsească Petru şi ceilalţi apostoli pe cel ce avea să ia locul vânzătorului [Iuda; cf. *FA* 1, 26]. Tot aşa şi acum arhiereul şi preoţii au început să se roage şi să ceară Domnului sub conducerea marelui Zaharia, tatăl lui Ioan Botezătorul, îmbrăcat pe atunci cu haina arhieriei. El a fost martorul vieţii dumnezeieşti şi al ostenelilor mai adânci decât cunoştinţa săvârşite de Preabinecuvântata Fecioară. În vremea petrecerii sale la Templu, Zaharia a pus-o înainte pe Sfânta Fecioară, nu doar pentru că era din casa sa, din pricina reunirii caselor împărătească şi preoţească, ci şi din pricina femeii lui Elisabeta, şi nu numai pentru că era învăţat din alte Scripturi despre faptul că Maria şi Elisabeta erau copiii a două surori, ci şi pentru că o întăreşte cuvântul arhanghelului, după cum stă scris în Sfânta Evanghelie: *Şi iată că Elisabeta, vara ta* [*Lc* 1, 36]. Atunci Dumnezeu a dat un gând lui Zaharia, iar el a împărţit douăsprezece rămurele bătrânilor propuşi pentru Sfânta Fecioară, şi le-a aşezat pe altarul lăcaşului sfânt. Iar el împreună cu ceilalţi preoţi au înălţat rugăciuni şi cereri către Dumnezeu cu lacrimi îndurerate şi au cerut să săvârşească o minune dacă s-ar potrivi ca unul din ei să o primească pe fecioară. Şi Domnul a dat un semn minunat, şi ramura lui Iosif a înflorit şi a rodit ca odinioară toiagul lui Aaron [*Nm* 17, 8]. Astfel, prin pronia dumnezeiască şi sfatul preoţilor, Iosif a primit de la Zaharia pe Preacurata Fecioară ca să lucreze pentru ea şi să slujească marii taine şi minunii celei mai adânci decât cunoştinţa.

17. Iosif era pe atunci în vârstă de peste şaptezeci de ani, pentru ca nimeni să nu aibă nici o bănuială asupra căsătoriei. Era văduv şi sărac în avuţii pentru ca în casa sa să crească cu creştere în cele materiale Cel ce S-a făcut sărac pentru noi, ca să ne îmbogăţească cu Dumnezeirea Sa [*2 Co* 8, 9]. Era dulgher de meserie, iscusit în acest lucru mai mult decât toţi dulgherii, căci a trebuit să slujească adevăratului arhitect, ziditor şi dulgher al tuturor făpturilor. Aşa cum era cunoscut prin meseria sa, Iosif era cunoscut şi

prin blândeţea, evlavia şi faptele sale cele bune. Dintre toţi cei de acolo, el era cel mai adânc în acestea, afară de părinţii Sfintei Fecioare. Şi de ce mai e nevoie să mai vorbim despre el, când dreptatea sa era mărturisită de Dumnezeu Însuşi? Toţi oamenii seminţiei lui dădeau mărturie despre aceasta. Dă mărturie Matei Evanghelistul: Iosif era drept [*Mt* 1, 19]. Când acest Iosif a primit-o pe Sfânta Fecioară, a dus-o de la Ierusalim şi din Sion în Galileea, în cetatea Nazaret, căci acolo era semnul tainei slăvite care ne-a venit de la Ierusalimul cel de Sus şi nevăzut, de la măreţiile negrăite şi nerostite şi de la scaunul împărătesc, Cuvântul lui Dumnezeu, Împăratul şi Ziditorul a toate.

18. Iar atunci când Iosif a dus-o la el pe Preasfânta Fecioară Maria ca împărătească şi stăpână a casei sale, el a pus-o peste fiicele sale, cum stă scris despre întâiul Iosif: şi Faraon *l-a aşezat ca stăpân al casei sale şi asupra tuturor bunurilor sale* [*Ps* 104, 20; cf. *Fc* 41, 40]; tot astfel acest al doilea Iosif a făcut-o stăpânitoare, povăţuitoare şi doamnă peste toţi cei din casa sa. El a aşezat-o pe Sfânta Maria *spre a le povăţui ca pe sine însăşi*, pentru ca fiicele sale *să ajungă înţelegătoare* cum spune prorocul [cf. *Ps* 104, 21], şi chiar dacă acestea erau mai în vârstă decât ea, prin harul Duhului Sfânt, Sfânta Maria a fost aşezată peste ele. Or, aşa cum Preafericita şi Preasfânta era o comoară a podoabei, tot aşa avea îndeosebi linişte, pace şi smerenie. În cea mai mare parte a timpului era închisă în casa ei şi învăluită în rugăciune şi cerere către Dumnezeu, în post şi osteneli încordate. Or, la puţine zile după ce a ieşit din Templu, a sosit praznicul Corturilor şi odihna Chivotului [cf. *Fc* 8, 4]. Era luna a şaptea după întâia, potrivit rânduielii numărării lunilor la evrei. Şi arhiereul Zaharia a intrat după rânduială în Sfânta Sfintelor să tămâieze cu căţuia, şi atunci i-a fost vestită naşterea lui Ioan, pentru că acesta trebuia să fie un sfeşnic înainte-mergător al Luminii, o auroră pentru Soare, un glas pentru Cuvântul, un însoţitor pentru Mire şi un cavaler pentru Rege. Trebuia ca zămislirea celei sterpe, mai puţin minunată decât minunea, să

premeargă zămislirii fără de sămânţă a Fecioarei, precum întăreşte cuvântul arhanghelului care spune: *Iată Elisabeta, vara ta, a zămislit şi ea fiu la bătrâneţea ei* [*Lc* 1, 36].

Buna Vestire

19. La şase luni de la zămislirea Elisabetei, arhanghelul Gavriil a fost trimis de Dumnezeu în cetatea Nazaretului în casa lui Iosif şi el a adus Fecioarei Maria această vestire slăvită şi minunată, de nerostit, de necugetat, cap şi temelie a tuturor celor bune. În care ceas, după ce rânduială şi în ce loc a avut loc vestirea? Fecioara era deja în post şi în picioare la rugăciune lângă izvor, fiindcă avea să zămislească Izvorul Vieţii. Era luna întâi, când Dumnezeu a zidit lumea întreagă, ca să ne înveţe că acum înnoieşte din nou lumea învechită. Era întâia zi a săptămânii, care este duminica, zi în care a nimicit întunericul dintâi şi a zidit lumina întâi-născută, zi în care a avut loc slăvita înviere din mormânt a Împăratului şi Fiului Său şi, în acelaşi timp, învierea firii noastre; şi nu era doar ziua întâia, dar şi ceasul întâi, după cuvântul proorocului: *o va ajuta Dumnezeu dis-de-dimineaţă* [*Ps* 45, 6].

20. Care au fost cuvintele arhanghelului şi cât de pline au fost ele de taină? *Bucură-te, ceea ce eşti plină de har* [*Lc* 1, 28]! A spus „bucură-te" spre a nimici întristarea dintâi şi ursita vrăjmăşiei şi din pricina harului celui nou făcut acum cunoscut oamenilor, iar „plină de har" din pricina bogăţiei podoabelor Fecioarei şi a harurilor care au venit peste ea. Era doar o singură zestre, chezăşia Mirelui nemuritor şi desfacerea blestemului dintâi venit asupra noastră prin neascultarea şi rătăcirea maicii noastre dintâi, iar în locul întristării şi spaimei, darul bucuriei veşnice, şi această a doua descoperire a bogăţiei Mirelui nenuntit. Şi arhanghelul a vestit aceste două lucruri. După care a adăugat: *Domnul este cu tine* [*Lc* 1, 28]! Aceasta este deci bogăţia desăvârşită a Împăratului. Aceasta este împlinirea făgăduinţei: Însuşi Cuvântul lui Dumnezeu, Cuvânt mai înalt

decât cuvântul, a intrat în pântecele Fecioarei Maria. S-a unit cu firea omenească nu printr-o sămânță, ci prin Puterea Celui Preaînalt și prin venirea Duhului Sfânt. El Însuși era Cel care unea și Cel unit, unificatorul celor două firi într-o singură ipostasă, și unitul prin har în firea omenească. El Însuși și-a zidit templul trupului Său așa cum i s-a părut potrivit. Totul în același cuvânt: *Domnul este cu tine!* El era dezlegătorul și nimicitorul blestemului dintâi ce apăsa asupra femeilor, căci bărbatul fusese ales să fie domn al femeii, iar femeia primise porunca să se întoarcă după bărbatul său. Iar aducerea pe lume a copiilor fusese rânduită să fie în întristare și durere din pricina neascultării dintâi [cf. *Fc* 3, 16], după cum dă mărturie prorocul: când vin durerile nașterii în ceasul venirii pe lume, ea strigă de durere. Robia, întristarea și durerea femeilor n-avea astfel capăt. Dar când arhanghelul a spus Preasfintei Fecioare: *Domnul este cu tine!*, duse au fost toate datoriile întristării. *Domnul este cu tine* și nu mai e asupra ta puterea bărbatului, nici durerea aducerii pe lume, fiindcă într-adevăr ea singură a fost fecioară mai presus de toate fecioarele, înainte de naștere și în naștere și după naștere, Fecioară Preacurată. Și El i-a dat nu numai harul pururea-fecioriei ci, plecând de aici, ea s-a făcut începătoarea fecioriei celorlalte femei, și prin ea a dat putere femeilor ce vor să fie fecioare. Or, înainte de aceasta, femeile n-aveau puterea de a fi fecioare, dar această preafericită, preasfântă și Pururea-Fecioară Născătoare de Dumnezeu Maria s-a făcut începătoarea și pricina fecioriei femeilor care ar dori-o; căci într-adevăr ea s-a făcut pricina tuturor bunătăților, și această măreață și preasfântă Maică a Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos s-a făcut schimbătoare a bărbaților și femeilor, podoabă, laudă pentru firea omenească și salutare pentru îngeri, ajutor al oamenilor și putere pentru toți credincioșii.

21. Iar încheierea cuvântului arhanghelului e desăvârșită și concisă: *Binecuvântată ești tu între femei!* [*Lc* 1, 28], adică mai mult decât toate femeile, căci prin tine femeile

însele au fost făcute vrednice de binecuvântare, aşa cum bărbatul a fost făcut vrednic de binecuvântare de către Fiul tău şi, mai mult încă, firile bărbaţilor şi ale femeilor sunt binecuvântate de către amândoi, de către tine şi de către Fiul tău. Şi aşa cum începând cu Adam şi cu Eva au fost hotărâte blestemul, suferinţa şi întristarea bărbaţilor şi femeilor, tot aşa începând cu tine şi cu Fiul tău s-au revărsat peste toţi bucuria şi binecuvântarea. Dar să vedem firea şi cuvântul înţelegător şi plin de înţelepciune al Sfintei Fecioare. Ea nu s-a împotrivit pe faţă, nici nu s-a arătat necredincioasă, nici n-a primit cu uşurinţă într-o clipă cuvântul. Ci în ascultarea care nu ştie ce anume se petrece s-a arătat imitându-l pe Isaia [*Is* 6, 8], iar în necredinţa fără măsură a lui Zaharia ea a stat la mijloc şi s-a tulburat după cum se şi cuvenea. Nu s-a tulburat însă la vederea arhanghelului, căci era obişnuită de nenumărate ori cu vederea sa atunci când acesta îi aducea hrana în Templu, ci s-a tulburat din pricina cuvintelor ce răsunau în urechile ei. De aceea, vestitorul i le-a tâlcuit şi i-a vorbit. *Iar ea s-a tulburat de cuvântul lui şi cugeta în sine ce fel de salutare poate să fie aceasta* [*Lc* 1, 29], căci nu cunoştea adâncimea tainei şi tresărea la această unire a firii dumnezeieşti cu cea a oamenilor, şi cugeta cum anume s-ar putea întâmpla aceasta. Dar prin mintea sa ce străbate minţile, minunatul vestitor Gavriil a simţit, deşi Fecioara nu-i vorbise, cugetarea înţelegerii ei, şi nu numai că i-a nimicit această temere, dar a revărsat asupra ei şi bucurie şi, tâlcuind naşterea negrăită, a spus: *Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu* [*Lc* 1, 30]! Harul pe care-l găsise era cinstea şi numele de Născătoare de Dumnezeu, căci ea a fost chemată Născătoare de Dumnezeu şi s-a făcut Născătoare de Dumnezeu cu adevărat. Cu adevărat a aflat mare har la Dumnezeu, harul de a se fi făcut Maică a Fiului Unul-Născut al lui Dumnezeu. Har mai înalt decât toate harurile, pe care mintea nu-l poate pătrunde şi limba nu-l poate rosti.

22. Să plecăm acum urechea şi noi şi să vedem slava miresei nenuntite şi zestrea fecioriei ei. Să pătrundem ceea ce

arhanghelul descoperă cu scurtime şi limpezime: *Iată vei lua în pântece şi vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus* [*Lc* 1, 31]! Iată că vei zămisli, pentru ca într-o clipă, odată cu cuvântul, ea să cunoască zămislirea minunată. *Şi vei naşte un fiu şi-I vei pune numele Iisus*, căci El n-are tată pe pământ, El este fără tată după naşterea omenească, cum este fără mamă după naşterea veşnică. De aceea Îl vei aduce pe lume fără tată, şi-i vei pune numele Iisus, care se tâlcuieşte Mântuitor, pentru că nu vei avea nimic din rânduielile şi durerile femeilor, ci aşa cum zămislirea ţi-a fost dată fără sămânţă, aşa şi naşterea va fi fără stricăciune şi fără durere pentru mântuirea lumii întregi, şi lucrul însuşi va fi cunoscut plecând de la numele său. *Acesta va fi mare şi Fiul Celui Preaînalt se va chema* [*Lc* 1, 32]. A spus aceasta din pricina firii omeneşti, căci prin firea Sa dumnezeiască e mai înalt decât orice slavă. Nu numai din pricina unirii Sale ipostatice, dar şi din pricina numirii Sale venite de Sus şi din pricina întăririi faptelor Sale minunate, căci Îi vei pune numele lui Iisus. După care Tatăl cerului Îl va chema Fiu preaiubit şi, atunci când va începe să săvârşească minuni fără număr, se va face cunoscut tuturor celor care au înţelegere că Acesta este Fiul Celui Preaînalt, *şi Domnul Dumnezeu Îi va da tronul lui David, părintele Său* [*Lc* 1, 32]. Şi acest lucru din urmă s-a spus din pricina firii Sale omeneşti, căci începând de atunci El a început propovăduirea Evangheliei şi primirea celor ce cred în numele Său, a celor care Îl cheamă şi Scaun al lui David şi Casă a lui Iacob, şi *va domni peste casa lui Iacob în veac, şi Împărăţia Sa nu va avea sfârşit* [*Lc* 1, 33]. Vorbeşte despre o Împărăţie fără de sfârşit nu numai cu privire la Dumnezeirea Sa, ci şi cu privire la firea Sa omenească, căci prin amândouă firile Sale nu va fi sfârşit al Împărăţiei Sale. Va domni peste cei ce au primit Împărăţia Sa cu credinţă. Acum, aşadar, va domni peste cei ce vor crede în cuvântul Său, iar la sfârşit peste toţi, *când Îşi va supune Lui toate*, cum spune Sfântul Apostol Pavel; de Împărăţia Sa e nevoie *până ce va pune pe toţi vrăjmaşii Săi sub picioarele Sale*, căci atunci când I

se vor supune toate, El Însuşi Îşi va fi supus sub picioarele Lui toate, şi *atunci şi Fiul Însuşi Se va supune Celui ce I-a supus Lui toate* [cf. *1 Co* 15, 27–28], lui Dumnezeu şi Tatăl; căci este lucru potrivit ca supunerea de acum a firii noastre să I se supună, fiindcă El Îşi face ale Sale lucrările firii noastre.

23. Vedeţi însă înţelepciunea Preafericitei şi Preasfintei Fecioare şi înalta treaptă a iubirii sale de feciorie. Ea a primit cuvântul arhanghelului, dar a fost uimită de cuvintele sale. De aceea, răspunde şi spune: *Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat* [*Lc* 1, 34]? Aceasta însă nu se poate, fiindcă am fost închinată fără de prihană lui Dumnezeu, iar fără bărbat zămislirea nu este cu putinţă. Căci aşa de mare era frica şi grija ei să nu se lipsească de fecioria ce domnea în inima sa, şi să rămână în feciorie până la sfârşit, cum ni s-a împărtăşit din cuvintele de-Dumnezeu-purtătorilor noştri Părinţi. Fiindcă era cu desăvârşire neştiutoare nu numai de cele ale căsătoriei, dar şi de gândul dorinţei, întrucât de la bun început fusese crescută în suflet şi în trup cu desăvârşire sfântă şi fără prihană. Iar în inima şi mintea sa nu intrase nici un gând al vreunei patimi. Şi în acest chip, ea a fost mai adâncă şi mai înaltă decât toată firea omenească. De aceea, frumuseţea sufletului său a plăcut Împăratului şi Ziditorului a toate, Care vede gândurile şi cercetează inimile şi rărunchii [cf. *Ps* 44, 12 şi 7, 10], şi El a făcut sfânt lăcaşul ei şi a socotit potrivit să se sălăşluiască în el şi să îmbrace din el firea noastră. De aceea şi vestitorul şi înştiinţătorul tainei negrăite o izbăveşte de această uimire şi-i tâlcuieşte naşterea negrăită, după cum spune fericitul Apostol Luca. Căci îngerul răspunde şi îi spune: *Duhul Sfânt va veni peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri.* Tu spui: *Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat?* Dar nu e nevoie de bărbat pentru acest lucru, faptele tale nu sunt ca ale celorlalte femei, aşa cum faptele Fiului tău care se va naşte din tine nu vor trebui să fie ca ale celorlalţi copii ai pământului, care însărcinează pântecele femeii întru neascultare şi ei se

nasc în păcat. Zămislirea ta nu va trebui să dezlege fecioria ta, ci va fi mai degrabă o pecete şi o chezăşie a lipsei oricărei prihane şi un răsad al sfinţeniei. Căci Duhul Sfânt va veni peste tine dinainte spre a te găti ca logodnică vrednică a Domnului, ca să sfinţească încă de la început atât acest suflet sfânt gătit cu podoabe dumnezeieşti, cât şi trupul tău. Şi de îndată Mirele nemuritor şi Fiul tău, Care este Puterea Celui Preaînalt, te va adumbri, căci Hristos este Puterea şi Înţelepciunea lui Dumnezeu, El Însuşi te va adumbri şi îşi va zidi înăuntrul tău templul trupului Său cu totul sfânt. Şi Cel Nematerial şi Netrupesc va îmbrăca un trup văzut şi material din tine, Puterea şi Strălucirea Tatălui te va adumbri fiinţial, şi Cuvântul Tatălui se va întrupa din tine, Dumnezeul nevăzut Se va arăta văzut ca om, şi Fiul lui Dumnezeu Se va face şi va fi chemat pentru tine Fiul Tatălui, iar fiul tău se va numi Fiul Celui Preaînalt, căci fecioria ta va rămâne fără prihană şi neatinsă.

24. O, minunate şi măreţe lucruri! O, taine negrăite şi de nepătruns! Dacă însă chipul şi arătarea zămislirii tale minunate şi a naşterii tale, mai adânci decât cunoştinţa, nu se găsesc în această lume decât în cea mai umilă dintre minuni, crede în ea ca şi în cea mai înaltă şi cugetă că Cel ce se va naşte din tine se va chema sfânt şi Fiul Celui Preaînalt gata să facă tot ce vrea. *Şi iată că Elisabeta, vara ta, a zămislit şi ea fiu la bătrâneţea ei şi aceasta este a şasea lună pentru ea, cea numită stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputinţă* [*Lc* 1, 36–37], şi tot ceea ce vrea El săvârşeşte într-o clipă. Dar el [îngerul] a simţit din nou treapta înţelepciunii şi tăria sfinţeniei preafericitei Fecioare. Până ce a avut o îndoială cu privire la bărbatul după legea firii, ea n-a primit zămislirea, ci a spus: *cum va fi aceasta, de vreme ce nu ştiu de bărbat.* Deşi eşti arhanghel şi vesteşti taine mai adânci decât firea, pentru mine unirea cu un bărbat nu e cu putinţă. Dar atunci când arhanghelul a înştiinţat-o că Duhul Sfânt va veni şi că o va adumbri Puterea Celui Preaînalt, el a bucurat-o şi a convins-o că nimic nu e cu neputinţă la Dumnezeu. Ea nu s-a trufit, nici nu s-a

înălţat în mintea ei, ci s-a îmbrăcat într-o smerenie şi zdrobire de inimă încă şi mai mare, şi plină de respect Maria a spus: *Iată roaba Domnului! Fie mie după cuvântul tău!* [*Lc* 1, 38]. Şi îngerul a lăsat-o, căci şi-a împlinit slujirea ce-i fusese poruncită şi s-a minunat de frumuseţea fecioriei sale. Dar Fecioara sfântă trebuia să ţină această mare taină ascunsă în inima ei, căci era plină de înţelepciune ca o Maică a Înţelepciunii. În zilele acelea ea n-a împărtăşit nici măcar lui Iosif vestirea îngerului, nici nimănui altcuiva. De aceea, unii Părinţi tâlcuiesc astfel cuvântul Evanghelistului care spune despre Iosif că nu a cunoscut-o până ce a născut pe fiul său [*Mt* 1, 25] cel întâi-născut, cum că el nu ştia această taină, nici vestirea îngerului, nici zămislirea mai presus de fire. Dacă ar fi ştiut, cum i s-ar mai fi strecurat atunci în suflet îndoiala nepotrivită că sarcina ei ar fi o ruşine pentru el? Cum ar mai fi cugetat să o părăsească în ascuns până ce a văzut arătarea îngerului? Iar la naşterea Domnului s-au arătat iarăşi minuni, vestirea făcută păstorilor şi sosirea magilor călăuziţi de stea. După care şi Fecioara binecuvântată i-a făcut cunoscută vestirea arhanghelului. Or, în clipa în care vestirea a fost făcută de înger, nimeni n-a ştiut-o, şi ea a plecat la Elisabeta, vara sa, care o imita prin podoaba purtării sale, pentru ca să cunoască adevărul cuvintelor îngerului ce fuseseră spuse cu privire la Elisabeta, cum că şi aceasta era însărcinată.

25. Când ea s-a dus în casa Elisabetei şi aceasta i-a auzit salutarea, de îndată glasul Cuvântului, lumina Luminii, prorocul Harului a vieţuit mai adânc în sânul maicii sale şi a auzit glasul salutării ei, şi prin săltarea lui în sânul ei a vestit chipul salutării şi închinării Împăratului Care urma să se nască din ea, de către care Acesta înţelegea să fie botezat pentru a-l arăta El Însuşi pe prorocul, înaintemergătorul şi botezătorul Său, ce urma să vină. De aceea şi maica lui a vestit-o Maică a Domnului, *şi cu glas mare a strigat şi a zis: Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău! Şi de unde mie aceasta, ca să vină la mine maica Domnului meu? Că iată, de cum*

a venit la urechile mele glasul salutării tale, pruncul a săltat de bucurie în pântecele meu. Şi fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul [*Lc* 1, 42–45]! După aceasta, ea a povestit Maicii Domnului toate despre sine, necinstea sterpiciunii sale, arhieria şi tămâierea bărbatului ei Zaharia, vestirea îngerului şi muţenia care nu i-a îngăduit lui Zaharia să vorbească, ci doar să dea în scris Elisabetei, femeia lui. Or cuvintele Elisabetei i s-au părut Fecioarei cu adevărat de la Duhul Sfânt, cum spune şi Sfântul Evanghelist: Elisabeta s-a umplut de Duhul Sfânt şi a strigat cu glas mare şi a zis: *Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău!* [*Lc* 1, 42], căci îi fusese împărtăşit de către Duhul Sfânt că El era sămânţa şi zămislirea fără de bărbat. De aceea l-a şi numit rodul pântecelui său, căci fiinţa trupului sfânt era numai din pântecele său, iar nu dintr-o sămânţă străină. Binecuvântat este rodul pântecelui tău!, căci acesta e adevăratul rod, hrană a lumii, după cum dă mărturie David: *Ochii tuturor spre Tine nădăjduiesc şi Tu le dai lor hrană la bună vreme. Deschizi Tu mâna Ta şi saturi pe toţi cei vii de bunăvoinţă* [*Ps* 144, 15–16]. După care El Însuşi ne-a dat deopotrivă hrana duhovnicească: cinstit Trupul Său şi preasfânt Sângele Său. Cu adevărat binecuvântat este Rodul pântecelui tău, Fecioară fără prihană, care a nimicit blestemul venit peste noi începând cu rodul neascultării. Acest rod ne-a izgonit din rai, dar Rodul binecuvântat ivit din pântecele tău ne-a deschis uşa raiului, şi ne-a hărăzit drept moştenire raiul.

26. Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău [*Lc* 1, 42]! Căci roadele celorlalte femei au fost sub blestemul ivit din păcatul întâiului Adam şi al Evei, şi au venit pe lume prin căsătoria trupească şi stricăciunea păcatului, dar numai acest rod, rodul pântecelui tău, e binecuvântat, căci a crescut nu din sămânţă de bărbat, nici prin stricăciunea păcatului, ci fără sămânţă şi fără stricăciune a îmbrăcat din tine trup şi n-a săvârşit nici un păcat şi n-a fost viclenie în gura sa. Şi nu numai că e bine-

cuvântat şi fără de păcat, dar prin harul Său dumnezeiesc unit cu firea omenească osândită la blestem a dat binecuvântarea, iar Mielul lui Dumnezeu cel binecuvântat a purtat păcatele lumii. Atunci Preafericita Maria împodobită cu tot harul, aşa cum a fost Maică şi Fecioară într-un chip mai adânc decât firea, tot aşa s-a făcut şi aici pricină de prorocie pentru ceilalţi. Şi astfel a rostit ea însăşi cuvinte pline de prorocii, pline de har, de rugăciune şi de prorocie, căci s-a umplut de Duhul Sfânt, cum ne învaţă Evanghelistul. Şi Maria a zis: *Măreşte suflete al meu pe Domnul şi s-a bucurat Duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu, că a căutat spre smerenia roabei Sale. Că iată de acum mă vor ferici toate neamurile* [*Lc* 1, 47–48]! Sufletul ei era plin de toată smerenia, liniştea şi evlavia, şi pentru aceasta a privit la ea Dumnezeu, Mântuitorul său, cum s-a spus prin prorocul: *Peste cine îmi voi arunca ochii mei decât peste cel smerit, paşnic şi care tremură în faţa cuvintelor Mele* [*Is* 66, 2]? Astfel a aflat-o pe Maria binecuvântată, a privit-o şi a văzut că n-are asemănare în neamul oamenilor. De aceea a socotit potrivit să se sălăşluiască întru ea şi a primit de la ea trup omenesc şi a plecat în căutarea celor pierduţi. Şi pricina Întrupării Lui e sălăşluirea Dumnezeirii Sale. Cel Preaînalt a făcut-o sfântă şi fericită pentru toate neamurile. Prin aceste cuvinte Preafericita Maică a lui Dumnezeu a întărit cuvintele Elisabetei despre ea, cuvintele şi vestirea arhanghelului ce fuseseră spuse de la Domnul după cum a şi zis: *Fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul!* [*Lc* 1, 45], căci cele câteva cuvinte spuse ei de arhanghel au fost spuse de la Domnul, de Care a şi fost trimis.

27. De aceea, cea care a primit harul a mulţumit lui Dumnezeu şi a slăvit sfânt numele Său şi s-a numit pe ea însăşi smerită şi roabă, şi a rostit întru prorocie: *Că iată de acum mă vor ferici toate neamurile* [*Lc* 1, 48]! O numesc cu adevărat fericită oştirile îngerilor, precum şi neamurile oamenilor, iar cei ce nu o numesc fericită şi nu o preamăresc nu sunt număraţi împreună cu oamenii, ci sunt

fiii pierzaniei şi partea diavolului. Dar toate neamurile oamenilor adevăraţi o numesc fericită şi o preamăresc, şi o au drept ajutor şi mijlocire la Domnul. Şi cât de plină de har şi înţelepciune sunt cuvintele următoare: *Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic şi sfânt este Numele Lui, şi Mila Lui din neam în neam spre cei ce se tem de El* [*Lc* 1, 49–50]! Numele Său şi mila Lui sunt Fiul Său Cel Unul Care din milă faţă de cei ce se tem de El S-a întrupat din Sfânta Fecioară ca să Se milostivească de cei căzuţi şi să-i caute pe cei pierduţi. Dar cum de vorbeşte de Fiul în numele Tatălui? Pentru că Tatăl e cunoscut din Fiul, aşa cum Domnul a spus despre Sine Însuşi: *Am descoperit numele Tău oamenilor* [*In* 17, 6]. *Făcut-a tărie cu Braţul Său* [*Lc* 1, 51], adică cu Fiul său, căci El se numeşte Braţul lui Dumnezeu [*Ps* 43, 4], cum se numeşte Puterea lui Dumnezeu [*Ps* 61, 13], şi Înţelepciunea şi Chipul puterii [cf. *1 Co* 1, 24], pecete neschimbată [cf. *2 Tim* 2, 19] şi Dreaptă a Celui Preaînalt [*Ps* 76, 11]. Tot aşa e numit şi Braţ al lui Dumnezeu prin care Dumnezeu şi Tatăl i-a înfrânt pe cei nelegiuiţi în cugetele inimilor lor. *Coborât-a pe cei puternici de pe scaunele lor* [*Lc* 1, 51], pe cei ce erau mai-marii ţărilor, pe demonii cei răi care, începând de la întâia neascultare şi călcare a păcatelor, tiranizau neamul oamenilor şi-l sileau spre păcate şi neascultări.

28. Dar atunci când Fiul lui Dumnezeu a îmbrăcat prin voia Tatălui trup de la Duhul Sfânt şi din Fecioara Maria, El a zdrobit înfumurarea şi cerbicia demonilor celor fără de lege şi le-a răsturnat scaunele puterii lor, şi i-a închis cu lanţurile întunericului dându-i chinurilor, după cum spune Apostolul Petru [cf. *2 Ptr* 3, 7; 2, 17]. Astfel i-a zdrobit pe cei nevăzuţi, pe demonii vrăjmaşi şi ticăloşi, precum şi pe mai-marii şi împăraţii necredincioşi care-i prigoneau pe cei credincioşi. Şi a răsturnat şi doborât puterea lor, şi a făcut deşarte cugetele lor. *Şi a înălţat pe cei smeriţi, pe cei flămânzi i-a umplut de bunătăţi şi pe cei bogaţi i-a scos afară deşerţi* [*Lc* 1, 52–53] şi fără nume. Iar pe sărmanii pescari, fără carte şi neştiutori, umili şi dispreţuiţi de oameni, i-a

înălţat în fapte şi în cuvânt, şi i-a făcut povăţuitorii şi apostolii lumii întregi, astfel că glasul lor a ieşit în lumea întreagă până la marginile pământului şi cuvintele lor i-au făcut respectaţi de către împăraţi şi regi, şi cinstiţi în popor. Şi le-a dat lor Împărăţia cerurilor şi i-a făcut fericiţi în această lume şi în cea veşnică. Cu adevărat, El a înălţat prin înălţimea sa nesfârşită pe smeriţii şi fericiţii Apostoli. A umplut de bunătăţi, prin propovăduirea Apostolilor, popoarele flămânde ale păgânilor, flămânde de cuvântul lui Dumnezeu, lipsite de învăţătură şi înţelegere. Le-a umplut de buna învăţătură a Duhului Sfânt şi de înţelegerea tainelor dumnezeieşti.

29. Dar pe cei bogaţi şi nelegiuiţi prin deşertăciunea ticăloasă a înţelepciunii lumii şi pe cei mândri, pe cei nelegiuiţi din pricina nebuniei lor îi alungă după cum este scris: *Pierde-voi înţelepciunea înţelepţilor şi ştiinţa cunoscătorilor o voi nimici* [*Is* 29, 14]. *Primit-a pe Israel sluga Sa ca să-şi aducă aminte de mila Sa, precum a grăit către părinţii noşti, lui Avram şi seminţiei lui până în veac* [*Lc* 1, 54–55]. Au primit pe Israel sluga Sa cei care au crezut în Cuvântul Său şi prin Fiul său Cel Unul s-au învrednicit să intre în înfierea dumnezeiască şi s-au făcut minte care vede pe Dumnezeu, căci aşa se tâlcuieşte Israel: „minte care vede pe Dumnezeu"[8]. Aceştia sunt urmaşii lui Avraam şi cu ei se împlineşte jurământul pe care Tatăl nostru l-a făcut lui Avraam. Cu Hristos Cel întrupat pentru noi ca întâi-născut şi, prin El, cu toţi cei ce cred în sfânt numele Său şi s-au făcut prin El copii ai lui Dumnezeu, cum spune Ioan Teologul şi Evanghelistul: *iar tuturor celor ce L-au primit, le-a dat puterea de a se face copii ai lui Dumnezeu* [*In* 1, 12]. Cum spune Apostolul Pavel: *căci nu toţi din Israel sunt şi israeliţi; nici pentru că sunt urmaşi ai lui Avram, sunt toţi fii, ci întru Isaac a zis, se vor chema ţie urmaşi, adică:*

[8] Jocul de cuvinte *Israel: nous* [în loc de *anthrōpos*] *horōn Theon* se găseşte la EUSEBIU AL CEZAREII, *Onomastica sacra*, ed. P. DE LAGARDE, Göttingen, 1870, p. 170.

nu copiii trupului sunt copii ai lui Dumnezeu, ci fiii făgăduinței se socotesc urmași care au crezut cuvântului Domnului [*Rm* 9, 7–8] și au fost botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt, fie ei iudei sau păgâni, și s-au făcut creștini și au învățat împlinirea poruncilor Domnului. Ei se numesc Israel și slujitori ai lui Dumnezeu, și cu ei se împlinește cuvântul Sfintei Născătoare de Dumnezeu: „Primit-a pe Israel sluga Sa, ca să-și aducă aminte de mila Sa." *Și a rămas Maria împreună cu ea ca la trei luni; și s-a înapoiat apoi la casa sa* [*Lc* 1, 56] pentru că, după moartea fericiților părinți ai Sfintei Fecioare, ea vedea în Elisabeta pe mama sa. De aceea, când a primit vestirea lui Gavriil, de îndată s-a grăbit să meargă să o salute și să-i dezvăluie cuvintele ce i-au fost spuse din partea lui Dumnezeu. Și cu dragoste dumnezeiască și a sa proprie a rămas împreună cu ea trei luni, cum spune sfântul Evanghelist. Dar când s-a apropiat vremea nașterii Elisabetei, iar Maria și-a cunoscut propria sarcină, s-a întors la casa lui Iosif, dar Sfânta Fecioară nu i-a făcut cunoscută vestirea îngerului.

Nașterea

30. Or, atunci când Iosif și-a dat seama de sarcina ei, s-a întristat, căci nu fusese înștiințat de marea taină. De aceea s-a umplut de mâhnire, pentru că era un bărbat drept [*Mt* 1, 19] și socotea un chin a vedea legea răsturnată în casa sa și să-și atragă asupra sa îndoiala, iar, pe de altă parte, îi era greu să o vădească și să o dea spre pedeapsă arhiereilor. Din pricina marii podoabe a vieții sale dumnezeiești, se simțea tulburat și îi era milă. De aceea, s-a gândit să o trimită în ascuns din casa sa, *și cugetând el acestea, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme!* [*Mt* 1, 20] pentru aceasta nici de Dumnezeu, nici de pedepsele Legii, și nu te îndoi de Maria care a fost logodită cu tine după legea oamenilor. El o numea pe logodnica sa femeia lui, dar ea nu-i fusese dată ca femeie în chipul celorlalte femei, să nu fie! Ci fusese logodită cu el

spre paza ei ca o comoară dumnezeiască şi închinată Domnului. Nu te teme să o ţii în casa ta, *căci Cel ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt. Ea va naşte fiu şi vei chema numele lui: Iisus, căci El va mântui poporul Său de toate păcatele lor* [*Mt* 1, 21]. Prin aceste cuvinte îngerul a nimicit teama de care suferea Iosif, strecurând în schimb în sufletul său altă teamă: aceea de a se teme şi de a cinsti încă şi mai mult pe Sfânta Fecioară cea plină de Duhul Sfânt şi născătoare după trup a unui Fiu de nerostit şi de nepătruns, născut mai înainte de toţi vecii, care urma să mântuiască pe poporul Său de păcatele sale; căci pentru aceasta S-a pogorât din cer pe pământ Împăratul milostiv, ca să ne mântuiască pe noi credincioşii şi închinătorii Săi, din robia păcatului şi din puterea demonilor celor răi.

31. Astfel s-a împlinit prorocia patriarhului Iacob care spune: atunci când vor lipsi mai-marii căpeteniilor lui Iuda, va veni nădejdea tuturor păgânilor [cf. *Fc* 49, 10], Împăratul şi Hristosul Care e cu adevărat nădejdea păgânilor şi a israeliţilor care cred în Numele Său cel Sfânt. Căci nu toţi cei ce se trag din Israel se numesc Israel [*Rm* 9, 7], ci cei care au primit propovăduirea Evangheliei precum stă scris mai sus. Şi aşa ne înştiinţează deopotrivă Simeon, căci el i-a dat drept nume *lumină spre descoperirea neamurilor* [păgâne] *şi slava poporului său Israel* [*Lc* 2, 32], cei care au crezut în El. Şi i-a chemat împreună spre mântuirea poporului său. *Căci văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea întregului popor* [*Lc* 2, 30]. De ce atunci când au lipsit mai-marii lui Iuda a venit Domnul Însuşi? Pentru că El Însuşi era Căpetenia tuturor şi Împăratul Cel adevărat şi s-a arătat în casa lui Iuda. E recunoscut, aşadar, că prorocia patriarhului nu vestea o împărăţie duhovnicească, ci vorbea despre regi trupeşti şi lumeşti. Domnul a spus: *Împărăţia Mea nu e din lumea aceasta* [*In* 18, 36], pentru faptul că vorbea la sfârşit, când împăraţii Romei stăpâneau întreaga Iudee. Totuşi, Mântuitorul a primit domnia şi asupra romanilor şi asupra tuturor păgânilor care au crezut în Numele Său cel Sfânt. Şi nu vorbesc

numai de împărăţia Dumnezeirii Sale după fire, El care este Împărat şi Domn din veac şi până în veac [cf. *Ps* 28, 10], ci de supunerea de bunăvoie faţă de El a tuturor celor credincioşi. El a chemat cu nume nou şi unic pe toţi cei ce ascultă de Împărăţia Sa; adevăratul creştin, acesta este numele cinstit care ni s-a dat prin tine. Aşadar, atunci când puterea şi stăpânirea evreilor au dispărut, şi lumea întreagă era sub stăpânirea romanilor, cum spune Sfânta Evanghelie: *În zilele acelea a ieşit poruncă de la cezarul August să se înscrie toată lumea* [*Lc* 2, 1], atunci S-a născut adevăratul Împărat şi Mântuitor al lumii întregi. Astfel a rânduit lucrurile pronia Sa, ca lipsa căpeteniilor lui Iuda să fie desăvârşită şi toată puterea împărăţiei să revină romanilor. Ei domneau peste evrei cu toiag de fier [cf. *Ps* 2, 9], care este puterea romanilor, căci toiag de fier se numeşte cel prin care evreii au fost cu desăvârşire zdrobiţi, după Patima şi Învierea lui Hristos, fiind surghiuniţi cu un surghiun veşnic. Astfel deci, pronia lui Hristos i-a făcut pe romani să domnească asupra evreilor, iar El Însuşi a domnit asupra romanilor şi a păgânilor ca şi asupra evreilor care au crezut, şi domneşte în veci peste toate făpturile.

32. Lucrurile văzute ale tainelor nevăzute sunt însă o învăţătură; înscrierea e chipul unei alte înscrieri, căci stăpânirea împăratului peste toţi vestea singura stăpânire a singurului Dumnezeu adevărat şi Împărat a toate. Or această înscriere preînchipuia supunerea de bunăvoie a tuturor şi înscrierea în ceruri a tuturor celor ce o doresc. Şi aşa cum atunci porunca a ieşit în toată ţara, aşa şi propovăduirea lui Hristos a ieşit în tot pământul, şi oricine urca spre cetatea sa învăţa tuturor întoarcerea la întâia patrie şi cetate, de unde am fost izgoniţi şi împrăştiaţi în felurite lucrări şi pământuri, şi darea pe care toţi o dădeau împăratului ne învăţa că toţi trebuie să-i închinăm lui Dumnezeu datoria roadelor duhovniceşti prin milostenie, bună purtare şi cugetare dumnezeiască. Prin pronia de Sus, această poruncă l-a silit atunci pe Iosif să meargă în patria sa, în Iudeea, ieşind din Nazaret spre Betleem, ca să se împlinească pro-

rociile: întâia că *Nazarinean se va chema* [*Mt* 2, 23], şi cea de a doua, că din Betleem vine Hristos [*Mt* 2, 6], fiindcă Nazaret a fost locul vestirii şi al zămislirii, iar în Betleem s-a săvârşit naşterea minunată. Vedeţi, aşadar, îndoita smerenie a Împăratului bogat făcut sărac pentru noi [*2 Co* 8, 9], căci Nazaretul era un orăşel disprețuit, de unde nu se ivise nici măcar un proroc, cum spune Natanael: *Poate să iasă din Nazaret ceva bun* [*In* 1, 46]? Iar Betleemul, deşi fusese cinstit de proroc, în toate celelalte lucruri era cu desăvârşire sărac şi umil, de aceea prorocul îl mângâie şi spune: *Şi tu, Betleeme, pământul Iudeii, nu eşti nicidecum cel mai mic între căpeteniile lui Iuda, fiindcă din tine va ieşi Conducătorul care va paşte pe poporul meu Israel* [*Mt* 2, 6; *Mi* 5, 1–3]! Iosif era cetăţean al acestui Betleem şi, aşa cum se întâmplă multor oameni să-şi lase ţara lor mergând să trăiască într-alt pământ sau într-altă cetate, tot aşa şi Iosif s-a dus să trăiască în Nazaret. Şi pe când stătea el acolo, pentru dreptatea sa şi respectul de care se bucura, a fost logodit de către preoţi cu Fecioara Maria, şi acolo a vestit arhanghelul vestea cea mai presus de minte şi preaslăvită.

33. Atunci când a ieşit însă porunca cezarului August ca toţi oamenii să se înscrie şi ca fiecare să se înscrie în patria sa, *s-a suit şi Iosif din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numeşte Betleem, pentru că el era din casa şi din neamul lui David, ca să se înscrie împreună cu Maria cea logodită cu el, care era însă însărcinată* [*Lc* 2, 4–5] de la Duhul Sfânt, şi timpul naşterii ei era aproape; dar porunca împăratului o silea şi pe Maria să urce la Betleem, căci şi ea era din casa şi seminţia lui David. Pronia dumnezeiască i-a condus astfel la Betleem, căci porunca pe care o primise de la înger îl silea pe Iosif să o slujească cu respect pe Maria. De aceea, ceilalţi fii şi rude ale sale au fost trimise înainte, iar el însuşi împreună cu Maria şi fiicele sale mergeau mai încet. Iar când au ajuns la Ierusalim şi Betleem, a sosit vremea naşterii minunate şi mai adânci decât cunoştinţa. Dat fiind însă că pentru înscriere se adunase o mulţime numeroasă,

locurile de găzduire fuseseră ocupate încă de la început în toate casele Betleemului, aşa că au trebuit să se adăpostească într-o peşteră de lângă Betleem. O, ce strâmtorare şi surghiun pentru noi a Stăpânului tuturor făpturilor! Nu s-a găsit nici loc, nici găzduire pentru El. De aceea Cel Neapropiat şi Necuprins a fost cuprins într-o mică peşteră, într-o iesle nepotrivită. Cuvântul lui Dumnezeu Cel fără de început şi necuprins, Ziditorul lumii întregi, a fost călăuza Maicii Sale într-o peşteră de lângă Betleem, cum spune Sfântul Evanghelist: *dar pe când erau ei acolo, s-au împlinit zilele ca ea să nască, şi a născut pe Fiul său, Cel Unul-născut, şi L-a înfăşat şi L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei* [*Lc* 2, 6–7]. Atunci Stăpânul cerului şi al pământului a fost înfăşat în scutece. O, mare minune! Cel ce hrăneşte toate a fost hrănit cu lapte, Cel ce le înscrie pe toate a fost înscris. Atunci s-a împlinit prorocia lui David cu privire la Betleem şi la naşterea Domnului, care spune: *Nu voi da somn ochilor mei, nici genelor mele dormitare, nici odihnă trupului meu, până ce nu voi afla loc Domnului, locaş Dumnezeului lui Iacob. Iată, am auzit de el în Efrata: Găsitu-l-am pe el în câmpia dumbrăvii* [*Ps* 131, 4–6]. Acesta le-a spus despre Betleem unde a fost locul naşterii Domnului. De aceea a adăugat: *Intra-vom în lăcaşurile Lui, închina-ne-vom în locul unde au stat picioarele Lui* [*Ps* 131, 7]! Cine va spune deci nemăsurata smerenie a puterilor Domnului şi va face auzite toate lucrurile Sale?

34. Dar în ceasul naşterii Domnului, vrednica maică a lui Ioan Înainte-mergătorul şi Botezătorul, Elisabeta, nu lipsea nici ea, căci în fuga ei cu copilul nu sosise încă în munte. Dar cum fusese prorociţa şi martora zămislirii Sfintei Fecioare, tot astfel a fost şi păzitoare slăvită a casei şi martora oculară, iar mai apoi martora şi vestitoarea naşterii Fecioarei. Şi era plină de bucurie şi privea naşterea negrăită ca pe un praznic minunat. Atunci peretele cel din mijloc al despărţiturii s-a surpat [cf. *Ef* 2, 14] şi vrăjmăşia neînduplecată s-a destrămat, iar pacea şi iubirea făpturilor s-au revărsat:

Dumnezeu S-a făcut om şi cerul şi pământul s-au unit, îngerii se ţineau deasupra păstorilor şi păstorii au fost luminaţi de către îngeri şi s-au bucurat de vestea cea mare, şi l-au văzut pe Bunul Păstor ca pe un miel fără prihană nou-născut în peşteră. Pământul învăţa lauda cerului, iar cei din cer se bucurau de pacea de pe pământ şi de bunăvoirea dintre oameni. Iar atunci când păstorii s-au temut şi au tremurat la vederea minunilor, un înger de lumină le-a risipit teama şi le-a vestit bucuria: *Nu vă temeţi, căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David. Şi acesta vă va fi semnul: veţi găsi un prunc înfăşat, culcat în iesle. Şi deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, mulţime de oaste cerească, lăudând pe Dumnezeu şi zicând: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire* [*Lc* 2, 10–14]! După această vedenie şi auzire înfricoşătoare, păstorii uimiţi s-au dus de cu noapte la Betleem să caute pe mântuitorul şi lumina tuturor. Mulţi alţii dintre ei şi din cunoştinţele lor s-au adunat atunci minunându-se de cuvintele păstorilor.

35. Iar Maria păstra toate aceste cuvinte, punându-le în inima ei [*Lc* 2, 19], nu numai pe cele ale păstorilor, dar şi tot ceea ce văzuse şi auzise de la început în Templu, şi după Templu: vestirea îngerului şi zămislirea fără sămânţă, naşterea fără durere şi fecioria după naştere şi faptul că nu numai că a ocolit durerile femeii şi s-a arătat maică fiind păstrată fecioară, dar şi faptul că n-a cunoscut naşterea însăşi. Iată rânduielile lucrurilor dumnezeieşti şi mutarea firii lor, căci Fiul Cel minunat n-a făcut cunoscută maicii cunoştinţa naşterii, şi într-o clipă, fără ca ea să o ştie, El s-a aflat în afara pântecelui ei, şi a şezut pe tronul braţelor sale, pentru ca aşa cum zămislirea fusese făcută fără sămânţă şi fără ştiinţă, tot aşa şi naşterea să fie fără stricăciune şi fără cunoştinţă. Chipul acestei naşteri slăvite şi minunate a fost roua cea de pe lână [cf. *Jd* 6, 37–40], dar adevărul ei a fost mai înalt decât chipul, căci atunci când

roua vine dintr-odată şi în tăcere pe lână, ea nu se simte în lână fără mână. Dar această rouă dumnezeiască, care dă viaţă tuturor, a intrat pe tăcute şi fără suferinţă în pântecele Fecioarei, şi tot aşa şi ieşirea sa negrăită n-a fost cunoscută de Maica cea fără prihană, ci El a îmbrăcat din ea trupul omenesc; şi aşa Cel ce n-a făcut cunoscută naşterea Sa nu numai celorlalţi, dar nici chiar propriei Sale mame, a ieşit din ea în chip uşor şi mai presus de fire. Aşa erau minunile negrăite şi de nepătruns pe care Preasfânta Maria le păstra şi le aşeza în inima sa, şi întru toate acestea era copleşită de faptul că din ea se născuse Dumnezeul Cel adevărat, Care a fericit-o pe Maica Sa neprihănită şi preabinecuvântată între toate neamurile, şi pe care o va face slăvită în cer şi pe pământ şi lauda tuturor.

36. Aşadar, atunci când la naşterea Domnului slavei, bucuria cea mare a fost vestită păstorilor, ei s-au dus la Betleem şi au povestit tuturor ceea ce văzuseră şi auziseră despre Pruncul Slavei, *şi toţi câţi auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori* [*Lc* 2, 17]. Şi iată că de îndată au venit de la Răsărit sub călăuzirea stelei magi, ca să arate că Nou-născutul e Domnul cerului şi al pământului. Şi această stea nu era una dintre cele de pe bolta cerească, ci era o putere trimisă de Sus, care destrăma urzelile astrologiei şi nimicea întunericul calculelor, căci mersul ei nu era asemănător celorlalte stele, ci ea mergea încet potrivindu-şi mersul cu puterile celor pe care-i călăuzea. Uneori mergea, alteori se oprea, uneori li se arăta, alteori se ascundea de ei, şi mersul ei era de la miazănoapte spre miazăzi, căci aşa este drumul care duce din Persia în Iudeea, şi ea nu se arăta în înălţimi, ci mergea aproape de pământ până la un mic sătuc, şi s-a arătat într-o mică peşteră. Lucrul încă şi mai important e acela că nu se arăta numai noaptea, ci şi ziua. Strălucea astfel încât acoperea cu lumina ei până şi discul soarelui, şi nu numai o zi sau două, ci până i-a condus pe magii din Persia la Ierusalim şi Betleem. Ea însă nu li s-a arătat la naşterea lui Hristos, ci cu mult timp înainte, pentru ca ei să închidă gura celor care cercetau timpul naşterii.

De aceea li s-a arătat cu mult înainte şi le-a făcut inimile credincioase cu privire la naşterea Împăratului, trimiţându-i pe un drum lung. Şi aşa ea a rânduit timpul venirii şi al popasului lor ca ei să-L găsească pe Împăratul slavei odihnind într-o iesle. Toate acestea nu ţin nici de fire, nici de rânduiala celei mai mărunte stele, ci e vădit că ea a fost o putere înţelegătoare, care cunoştea toate şi le rânduia cum se cuvine sub puterea şi la porunca Ziditorului şi Rânduitorului a toate.

37. Şi nu în zadar steaua i-a condus la Ierusalim. Dar când aceştia au venit la Ierusalim, ea s-a ascuns de ei, iar lucrul acesta s-a rânduit din două pricini: mai întâi pentru ca ea să se arate tuturor locuitorilor Ierusalimului şi să le dea de ştire despre această taină prin căutarea şi întrebarea magilor *care spuneau: Unde s-a născut Împăratul iudeilor? Căci am văzut steaua Sa şi am venit din Răsărit să ne închinăm Lui* [*Mt* 2, 2]. Din pricina acestor cuvinte tot oraşul s-a tulburat şi Irod tremura. Iar în al doilea rând, pentru ca vrăjmaşii înşişi, cărturarii şi fariseii, să dea mărturie şi să descopere locul şi timpul naşterii Domnului, şi să ia drept mărturie pe Profetul care spune: *Şi tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nu eşti nicidecum cel mai mic între căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieşi Conducătorul ce va paşte pe poporul meu Israel* [*Mt* 2, 6]! Căci ceilalţi regi au fost călăuzitori după cinstirea trupească, dar n-au fost păstori, căci nu şi-au pus sufletele pentru turma lor [cf. *In* 10, 11]. Însă Acesta e Păstorul Cel Adevărat, pentru că El conduce turma care îi urmează pe calea vieţii spre păşunile raiului şi îşi dă sufletul Său pentru oile Sale. Vedeţi deci cum s-au strâns întruna cuvintele patriarhului Iacob şi ale proorocului Miheia, căci acela a vorbit despre venirea Domnului ivit din Betleem, în timp ce acesta a învăţat că, atunci când vor lipsi căpeteniile, din Iuda se va arăta nădejdea neamurilor [cf. *Fc* 49, 10 şi *Mi* 5, 1. 3]. Când magii au auzit aceste cuvinte, ei le-au întărit prin arătarea stelei şi au propovăduit că Hristos e adevăratul Împărat.

38. De aceea Irod a tremurat, căci era aprig îndrăgostit de putere şi tremura de frică să nu-şi piardă împărăţia şi puterea sa, fiindcă era plin de neruşinare. Astfel, *el a strâns căpeteniile preoţilor şi cărturarii şi a întrebat ca să afle unde urma să se nască Hristos* [*Mt* 2, 4]. Ei însă au răspuns cu viclenie spunând ceva şi trecând sub tăcere altceva. I-au dat de ştire că din Betleem urma să vină Hristos, după cum spune prorocul: *Şi tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nu eşti nicidecum cel mai mic dintre căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieşi Conducătorul, care va paşte pe poporul meu Israel* [*Mt* 2, 6; *Mi* 5, 1. 3]! Dar au trecut sub tăcere cuvântul care urmează la prorocul: *Venirea Sa este dintru început, din zile veşnice* [*Mi* 5, 2], pentru că încă de pe atunci Îl pizmuiau pe Hristos şi nu voiau să-L recunoască Dumnezeu, şi au trecut sub tăcere cuvintele care învăţau slava Sa, căci ochii lor se întristau şi urechile lor se închideau de bunăvoie, ca să nu vadă şi să nu audă adevărul [cf. *Is* 6, 10]. Irod însă, plin de viclenie, i-a chemat pe magi în taină şi i-a întrebat despre Pruncul Împărat, iar prin viclenie i-a minţit spunând că vrea să meargă şi el să i se închine, atunci când îl vor fi găsit şi îi vor fi dat de ştire unde anume se găseşte acest Rege al regilor [cf. *Mt* 2, 7–8]. Astfel, au aflat unii de la alţii despre naşterea Domnului iudeilor: mulţumită magilor şi arătării stelei Irod a aflat atât de la iudei, cât şi de la magi, iar magii au fost încă şi mai mulţumiţi atunci când au auzit vestirea proorocului şi când au văzut pizma şi frica lui Irod. Dar când au ieşit din Ierusalim, de îndată li s-a arătat din nou călăuza lor, steaua, foarte aproape şi mai strălucitoare decât lumina zilei. Ea strălucea mai mult decât strălucirea soarelui şi îi conducea spre Soarele dreptăţii, Ziditorul soarelui, al lunii şi al tuturor făpturilor. Ca spre cer îi conducea spre Betleem, spre peştera cea micuţă şi spre adăpostul cel umil.

39. Iar când au sosit în acel loc, cu o strălucire mai mare le-a arătat ca şi cu un deget lucrul doririi lor, şi când şi-a isprăvit slujirea, a pierit din ochii lor. Ei însă, *când au văzut* călăuza lor, *steaua*, sau mai curând îngerul arătat în

acest chip, *s-au umplut cu bucurie mare* [*Mt* 2, 10] pentru că au întâlnit ceea ce căutau. Şi au văzut minunea cea mare, căci atunci când s-au înfăţişat înaintea noului-născut, Cel Întâi-născut mai înainte de veci, de îndată s-au umplut de har, de duioşie şi de lumină, şi o negrăită bucurie s-a scurs în inimile lor. Vederea şi cuvântul Maicii celei nenuntite şi cu totul nestricate erau mai presus de orice har şi slavă, iar rânduiala chipului ei era mai adâncă decât orice cunoştinţă omenească. Nimic din rânduiala durerilor şi din neputinţele naşterii nu se vedea în ea, ci după naştere era şi mai strălucitoare şi mai frumoasă, căci era plină de harul şi lumina naşterii ei, şi era lucru minunat pentru toţi cei ce o priveau. Plini până la săturare de toate minunile şi măreţiile, magii se bucurau şi lăudau pe Domnul. De aceea, *s-au închinat căzând în genunchi,* ca unui Împărat şi Dumnezeu, şi *i-au adus daruri scumpe, aur, tămâie şi smirnă* [*Mt* 2, 11] ca unui Împărat şi Dumnezeu şi ca Celui ce S-a întrupat pentru noi şi avea să moară ca noi să dobândim de la El nemurirea. Dar şi aici, harul Duhului Sfânt i-a învăţat să aducă aceste daruri, ca să fie pentru noi chipul aducerii darurilor duhovniceşti, ca şi noi să aducem drept aur o purtare bună şi sfântă, drept tămâie înţelegerea şi vederea duhovnicească, şi drept smirnă omorârea patimilor şi mădularelor trupeşti, din care se va face nepătimirea şi de unde ni se va da Împărăţia cerurilor. Atunci s-au împlinit cuvintele preasfintei şi preabinecuvântatei Fecioare pe care le rostise mai înainte: *că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic şi sfânt numele Lui* şi *iată de acum mă vor ferici toate neamurile* [*Lc* 1, 48–49]! Căci, într-adevăr, atunci au început să se arate slavele ei, iar la sfârşit slava, lauda şi credincioşia ei au sporit încă şi mai mult.

40. Astfel deci, magii au întâlnit lucrul doririlor lor. Au văzut pe Împăratul slavei şi s-au închinat Lui, I-au adus daruri văzute şi împreună cu acestea s-au adus deopotrivă pe ei înşişi ofrandă Domnului. Şi aşa s-au făcut temelia şi înainte-mergătorii întoarcerii la credinţă a păgânilor şi a primirii acestora în slujirea lui Hristos, şi cei dintâi credin-

cioşi şi închinători ai lui Hristos, vestitorii Săi şi martorii Împărăţiei Sale prin darurile lor scumpe şi prin dispreţul lor pentru nebunia evreilor şi sminteala puternicului Irod. Pentru că, fiind înştiinţaţi printr-o arătare să nu se întoarcă la Irod, s-au dus pe un alt drum în ţara lor [*Mt* 2, 12]. Şi aşa Hristos, Împăratul Cel bogat, când a venit în lume a ales sărăcia şi a făcut-o cinstită prin alegerea Sa. Tot aşa, credinciosule, când auzi despre această smerenie şi această sărăcie, dacă eşti în sărăcie, nu uita aceasta în cugetul tău, ci schimbă peştera cea mică şi cortul cel umil în cerurile cerurilor, iar ieslea cea micuţă în stea strălucitoare, în preamărire a îngerilor, scutecele cele sărăcăcioase şi pe strângătorii de biruri în daruri şi în închinare de magi şi în primire a tuturor păgânilor, şi astfel nu coborî smerenia Domnului până la înălţimile teologiei, ci ai mai degrabă nădejdea înălţimilor şi bunătăţilor celor slăvite.

41. Iar când fericita Maică vedea toate acestea, inima ei se umplea încă şi mai mult de credinţă, nădejde şi iubire faţă de Fiul şi Împăratul ei, şi aştepta bunătăţi încă şi mai adânci şi mai slăvite, cum le şi vedea cu adevărat. Şi a rămas copleşită atunci când s-au împlinit şi alte semne ale smereniei Lui. Căci după naşterea Domnului într-o peşteră umilă şi venirea Sa într-o iesle micuţă, *când s-au împlinit opt zile, L-au tăiat împrejur şi I-au pus numele Iisus, cum a fost numit de înger mai înainte de a se zămisli în pântece* [*Lc* 2, 21]. Acesta a fost numele fericirii Sale de mai apoi, în care s-a făcut schimbul dezbrăcării pătimirii în trup cu darul nepătimirii. Iar în ziua a patruzecea au dus pe pruncul Iisus la Ierusalim *ca să-L pună înaintea Domnului, precum este scris în Legea Domnului* [*Lc* 2, 22–23]. Şi nu este lipsit de folos ca ajunşi în acest loc să tâlcuim deosebirile cuvintelor Sfinţilor Evanghelişti, felul cum Matei, după naştere, vorbeşte de îndată de fuga în Egipt, de mânia lui Irod şi de omorârea nou-născuţilor, iar Luca după naştere vorbeşte de urcuşul de patruzeci de zile la Ierusalim şi de aducerea lui Iisus la Templu. Trebuie ştiut, aşadar, că Matei a lăsat deoparte pomenirea tăierii-împrejur, a urcuşului la Ieru-

salim şi a aducerii la Templu, a lui Simeon primindu-L în braţele sale şi a celorlalte lucruri care au fost săvârşite atunci. Ceea ce a scris el a avut loc după multe zile, la doi ani sau poate ceva mai puţin [cf. *Mt* 2, 16], vedenia îngerului de către Iosif, fuga în Egipt şi apoi întoarcerea din Egipt, căci aşa sunt ordinea lor în Scripturi, şi ele au fost scrise mult timp după ce au avut loc întâmplările şi în acelaşi timp cu lucruri petrecute mai înainte, cum spune mai jos acelaşi Evanghelist Matei, în acest chip: Iosif a primit *poruncă în vis şi a plecat şi s-a aşezat în cetatea numită Nazaret, ca să se împlinească cuvintele proorocului că Nazarinean se va numi* [*Mt* 2, 23]; după care adaugă de îndată şi spune: *În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul şi propovăduia în pustia Iudeii* [*Mt* 3, 1]. Or propovăduirea lui Ioan Botezătorul a avut loc după treizeci de ani, iar el leagă istoria aceasta cu vremea naşterii lui Iisus. Aşa a făcut şi când a zugrăvit naşterea Domnului şi sosirea magilor, închinarea şi întoarcerea în ţara lor. Numaidecât a adăugat şi fuga lui Iosif în Egipt împreună cu Domnul şi Sfânta Fecioară Născătoare de Dumnezeu. După care a vorbit de uciderea nou-născuţilor şi celelalte, cum îi dădea să scrie Duhul Sfânt. Însă, prin harul Duhului, Sfânt Luca a scris ceea ce a avut loc după naştere şi ceea ce Matei a lăsat deoparte: despre tăierea-împrejur, urcarea la Ierusalim şi aducerea la Templu, odihnirea în braţele lui Simeon şi celelalte, căci n-a fost dat unui singur Evanghelist să descrie întreaga Economie, ci unul a descris unele evenimente şi minuni ale Domnului, al doilea sau al treilea sau al patrulea, altele. Deci tâlcuirea pasajului este după cum am spus.

42. Dar acum trebuie cercetat cum anume a fost Irod numaidecât nesocotit de magi, cum furia şi mânia sa nu s-au arătat atunci, ci după un timp atât de însemnat, şi cum era el un om atât de lipsit de cucernicie şi aprig la mânie. Precum şi cum anume [Matei] n-a spus că în acest timp copilul se ascundea, nici dacă magii n-au răpit copilul împreună cu mama sa, pentru că îşi dădeau seama de furia lui, sau că treceau dintr-un loc în altul cum se întâmplă

multora. Într-adevăr, despre acest personaj avem la îndemână o relatare din care ştim că în zilele când magii au sosit la Ierusalim şi au întrebat despre naşterea pruncului, iar Irod a minţit cu înşelăciune şi sub pretextul închinăciunii, căutând un mijloc ca să-L omoare, acesta a avut mare tulburare [cf. *Mt* 2, 3] şi luptă în propria sa casă. Acest lucru s-a întâmplat prin rânduială de Sus, care nu i-a lăsat prilejul de a căuta odrasla împărătească şi pe Domnul a toate. Această luptă şi această tulburare au fost iscate de femeia şi copiii săi. El a biruit după multe înfrângeri şi numaidecât şi-a omorât pe femeia sa[9], dar n-avea puterea de a-şi ucide şi fiii fără porunca împăratului. De aceea, înnebunit de furie împotriva lor, pregătindu-se, a plecat la Roma la împărat ca să primească de la el puterea asupra lor, care i-a şi fost dată. Fiindu-i dată îngăduinţa, a venit şi şi-a sugrumat[10] copiii, îndopându-şi cu sângele lor sufletul său nebun, îndrăcit şi ucigaş. Iar când cruzimea i-a uns inima, a dat din nou peste o luptă iscată împotriva lui într-un al doilea loc[11]. Atunci a căzut într-o nebunie şi într-o furie încă şi mai aspră şi mai îngrozitoare, şi şi-a adus aminte de întrebarea magilor şi de naşterea Pruncului Împărat. S-a temut ca Acesta să nu-i ia puterea, fiindcă era robul patimilor averii şi ale puterii. S-a umplut de pizmă şi de furie şi, deşi căuta un singur Prunc şi Împărat a toate, şi-a îndreptat furia împotriva tuturor nou-născuţilor nevinovaţi, şi *a ucis* cu sabia fără milă *pe toţi nou-născuţii ce se găseau în Betleem şi în toate hotarele lui, de doi ani şi mai în jos, după timpul pe care îl aflase de la magi* [*Mt* 2, 16].

43. O, putere nemiloasă şi vrăjmaşă lui Dumnezeu! Cum a putut să nu roşească omorând atâţia nevinovaţi, când fie

---

[9] Mariamne, a fost executată în anul 28 î. Hr., iar Aristobul a fost asasinat în anul 7 î. Hr.; cele trei execuţii fiind menţionate împreună de IOSIF FLAVIU, *Antichităţi iudaice* XVII, 185.

[10] Cf. IOSIF FLAVIU, *Războiul iudaic* II, 551; cf. şi I, 535–543.

[11] Cf. revolta contra acvilei de aur din luna martie a anului 4 d. Hr., IOSIF FLAVIU, *Războiul iudaic* I, 645–646.

şi numai pentru micile dobitoace inima omului nu s-ar învoi la un asemenea omor, nici măcar pentru a dezrădăcina atât de multe tinere vlăstare de răsaduri neînsufleţite, necum să execute atâţia nou-născuţi înzestraţi cu raţiune! Dar nelegiuitul nu şovăise nici măcar înaintea sugrumării propriilor săi copii adulţi. Cât de ticăloase sunt iubirea şi pizma puterii, începuturile tuturor relelor! Chiar şi unul din arhangheli s-a coborât până la această cădere şi a fost prefăcut în demon, vrăjmaşul lui Dumnezeu, vrăjmaşul cel lacom de putere. Pizma l-a făcut pe acelaşi Beliar, şi prin el pe unul din iudei, omorâtor de Dumnezeu, şi l-a făcut să uite nenumăratele bunătăţi ale Domnului. Tot astfel, aceste două patimi îl stăpâneau cu cruzime pe Irod necredinciosul şi l-au făcut ucigaş al copiilor săi, mai întâi al propriilor săi copii, apoi al nenumăraţilor nou-născuţi nevinovaţi, şi mai mult încă, a uneltit uciderea Împăratului şi Domnului a toate, ucigând pe cel de pe urma căruia trăgea folos. Dar, o Iroade, vrăjmaş al lui Dumnezeu şi tovarăş al diavolului, dacă au fost deşarte şi mincinoase cuvintele magilor, pentru ce te-ai temut şi ai tremurat? Şi dacă, dimpotrivă, ele sunt adevărate şi a sosit Cel ce a fost propovăduit de proroci, de ce nu cugeţi că nu-ţi este îngăduit să-L ucizi? Orbule şi neştiutorule, care pentru multa pizmă ai atras asupra ta mânia lui Dumnezeu şi ai căzut din putere şi din viaţă şi ai ajuns hrană pentru viermi înainte de moarte, aşa cum ai şi fost vrednic după cuviinţă şi dreptate! Dar chiar şi în această lume pedeapsa ta a fost înfricoşătoare şi grozavă pentru toţi cei ce au văzut furia venind asupra ta şi pentru Cel Veşnic ai fost predat unui chin şi mai aspru şi mai ticălos în focul gheenei după faptele tale cele rele. Dar să ne întoarcem la cuvântul nostru dintâi.

44. Când a căzut ca din senin hotărârea crudă a lui Irod cel ticălos şi mulţimea celor nevinovaţi a fost trecută cu sălbăticie prin ascuţitul sabiei fără nici o milă, ca un foc ea nu a ars şi nu a pustiit doar Betleemul şi împrejurimile lui, ci a întristat întreaga Iudee. Cu mult înainte prorocul şi-a rostit arătat jalea cu privire la acest lucru: *glas în Rama*

s-a auzit, plângere şi tânguire multă; Rahela îşi plânge copiii şi nu voieşte să fie mângâiată pentru că nu mai sunt [*Mt* 2, 18; *Ir* 31, 15]. Să vedem cum se înţelege acest cuvânt. Rahela era mama lui Beniamin şi, când a murit, el a fost numaidecât îngropat în calea Efratei, adică în Betleem, pentru că Rama e o parte a casei lui Beniamin. Or Beniamin era fiul Rahelei, şi mormântul Rahelei era aproape de acel loc. De aceea, pentru Beniamin şi mormântul său, copiii ucişi sunt numiţi fiii Rahelei. *Şi nu vrea să se mângâie pentru că nu mai sunt.* N-a fost o nenorocire mică. Nu putea fi mângâiere nici pentru surghiun, nici pentru strămutare. Pierzania şi omorârea fiilor Rahelei şi ai lui Beniamin erau desăvârşite, dar aşa a fost înălţat şi ales Betleemul, nu numai pentru alte fapte înalte, dar chiar şi pentru aceasta. El a săvârşit de mai înainte Paştile şi le-a suferit, şi n-a jertfit numai un miel necuvântător, ci mai mulţi, şi cuvântători şi fără prihană, de abia izbăviţi de chinurile naşterii, şi de îndată strămutaţi prin sabie de la chinurile acestei vieţi trecătoare spre cealaltă lume veşnică, ei care de-abia văzuseră lumina zilei şi pentru lumina cea înţelegătoare au fost numaidecât lipsiţi de această lumină trecătoare. Ei s-au mutat în lumina cea neînserată, eroi şi mucenici înainte de vreme, contemporani ai lui Hristos fără să fi învăţat adevărul şi ucişi pentru El înaintea celorlalţi mucenici, jertfe ale lui Hristos jertfite pentru El şi din pricina Lui înainte chiar de patima Sa pentru noi, căci se cuvenea ca, odată cu arătarea lui Hristos între oameni, o mare podoabă să se înrădăcineze în lume. De aceea, s-a arătat nu numai fecioria care strălucea din Maica Sa fără de prihană mai adâncă decât cunoştinţa şi mai înaltă decât firile, dar s-a arătat şi podoaba curajului şi a încercării pentru Hristos a pruncilor nou-născuţi, şi pământul a fost curăţit de sângele necurat al jertfelor aduse idolilor, prin sângele vărsat de pruncii sfinţi şi nevinovaţi [cf. *Dt* 32, 43], ajunşi ca nişte înainte-mergători şi vestitori ai sângelui împărătesc şi slăvit care a stropit crucea. Până aici cuvântul acesta.

45. Ne vom aduce acum din nou aminte de aducerea la Templu a dulcelui Iisus şi de ceea ce a urmat, căci toate acestea sunt laudă şi preamărire a Maicii celei nestricate şi preabinecuvântate, şi atunci când vorbim de Domnul şi ea are părtăşie cu El şi e unită cu El în povestire, căci întâmplările care sunt unite cu El prin fire nu se despart în cuvânt. A avut loc, aşadar, atunci tăierea-împrejur în ziua a opta de la naştere şi numele Său a fost chemat Iisus, aşa cum a spus îngerul înaintea zămislirii. Această zi însă nu era numai a opta, ci şi cea dintâi, ziua Domnului. În această zi de duminică s-a făcut vestirea adusă Fecioarei de către înger. Tot în această zi a avut loc naşterea din Fecioară, tot în această zi a înviat din morţi, înviind împreună cu El firea noastră cea muritoare şi pedepsită. Şi în această zi de duminică va avea loc şi învierea tuturor, şi cea de-a Doua Venire cu slavă cerească să judece viii şi morţii[12]. De aceea, singură această zi a săptămânii e cinstită şi slăvită, e duminica sfântă fiindcă în ea s-au săvârşit asemenea taine.

Aducerea Pruncului Iisus la Templu

46. Iar a patruzecea zi după naştere, *L-au adus pe Prunc la Ierusalim ca să-L pună înaintea Domnului, precum este scris în Legea Domnului, că orice întâi-născut de parte bărbătească să fie închinat Domnului* [*Lc* 2, 22–23]. Acum se cunoaşte de către toţi că El este Cel ce curăţă şi deopotrivă Cel curăţit. Dar se cunoaşte de toţi ce anume înseamnă ceea ce se spunea şi făcea pentru orice întâi-născut adus înaintea Domnului după cuvântul Legii, şi anume faptul că pentru ei *se aduceau două turturele sau doi pui de porumbel* [*Lv* 5, 11], căci prin turturele învăţăm sfinţenia de sus şi iubirea pustiei, iar prin porumbei pacea şi nevinovăţia. Astfel, deşi porunca Legii se împlinea pen-

[12] Cf. *Iohannis liber de Dormitione Mariae* (*BHG* 1055), cap. 37, ed. TISCHENDORF [trad. românească CRISTIAN BĂDILIŢĂ: *Evanghelii apocrife*, ed. II, Ed. Polirom, Iaşi, 1999, p. 233].

tru toţi, ea nu era cu adevărat înţeleasă de către toţi. Aşa cum celelalte cuvinte şi lucrări ale proorocilor rămâneau ascunse şi necunoscute celor mai mulţi dintre oameni, tot aşa era şi faptul că orice odraslă întâi-născută nu este sfântă pentru Dumnezeu: martori pentru aceasta sunt Cain şi Ruben şi Esau şi mulţi alţi întâi-născuţi de mai apoi. Şi nu pentru că orice copil întâi-născut deschide pântecele, căci pântecele femeii e deschis de împreunarea cu bărbatul şi fecioria ei e stricată, şi apoi fiul e adus pe lume şi iese dintr-un pântece deschis deja mai înainte. Or, dacă orice întâi-născut e sfânt de la naştere, cum se va mai potrivi atunci cuvântul proorocului: *căci iată întru fărădelegi m-am zămislit şi în păcate m-a născut maica mea* [*Ps* 50, 7]. Căci nu numai naşterea, ci şi zămislirea se împlineşte după rânduiala şi chipul păcatului, drept pentru care de la căderea din rai porunca Legii îndrepta acest lucru. Dacă, dimpotrivă, porunca Ziditorului ne-ar fi ţinut în viaţă şi ne-ar fi dat sub un alt chip înmulţirea neamului nostru, iar nu prin zămislire şi durere, e recunoscut aşadar că nu numai odraslă întâi-născută s-ar fi chemat Sfântul Domnului.

47. Ci una este Odrasla şi Întâiul-născut şi Sfântul lui Dumnezeu, Cel a Cărui zămislire n-a fost prin pofta şi sămânţa bărbătească — să nu fie! —, ci prin harul şi venirea Duhului Sfânt, iar naşterea n-a fost prin stricăciunea şi durerea femeii, ci prin puterea şi înţelepciunea Dumnezeului Celui Preaînalt. De aceea odrasla sfântă e născută sfântă şi sfânt al sfinţilor [*Is* 6, 3?], după cuvântul lui Isaia. Iar dacă în naştere pântecele sfinţit a fost deschis, totuşi el a rămas şi închis, cum spune Iezechiel văzătorul celor nevăzute: *Uşa aceasta încuiată va fi şi nu se va deschide, şi nimeni nu va ieşi prin ea decât Domnul Dumnezeului Israel, El singur va intra şi va ieşi şi poarta va rămâne închisă* [*Iz* 44, 2]. Prin urmare, această uşă a fost închisă cu adevărat în amândouă cazurile şi pecetluită înainte de zămislire, în zămislire şi după zămislire şi după naştere. Dar cum a fost închisă şi deschisă, după cum spune, ca toată odrasla ce deschide pântecele [*Iş* 13, 2] să fie numită

Sfânt al Domnului? Prin firea fecioriei, pântecele a fost închis şi nu deschis, dar prin chipul Celui Născut, orice închidere a firii înaintea Lui e deschisă şi supusă. Cine altcineva ar fi deschis pentru sine pântecele maicii sale şi i-ar fi păstrat închiderea decât numai Acela a Cărui zămislire şi naştere sunt negrăite şi mai înalte decât firile şi mai adânci decât cunoştinţa. Vedeţi, aşadar, adevărul proorociei, că nu s-a spus doar că se va chema sfânt, ci Sfânt al Domnului. Despre cine altcineva s-a spus, aşadar, că se va chema Sfânt al Domnului încă de la naştere dacă nu despre Cel a Cărui naştere dintâi a fost vestită de înger de la Domnul: *şi Cel care se va naşte se va numi Sfânt şi Fiu al Celui Preaînalt* [*Lc* 1, 34]. Cât despre ceea ce s-a spus că orice odraslă ce deschide pântecele [*Iş* 13, 2] se va numi Sfânt al Domnului, aceasta e pentru a ascunde în acelaşi timp în cuvântul rostit puterea cuvântului, căci într-adevăr această taină e cea mai ascunsă dintre taine [cf. *Rm* 15, 26].

48. Să ascultăm însă cu băgare de seamă cuvintele lui Simeon, ce anume învăţa cu privire la blândul şi doritul Iisus. Căci ce e mai dulce şi mai plin de folos decât cugetarea la aceste cuvinte? Iar despre Maica Sa sfântă şi preacurată, ce prorocii şi binecuvântări a rostit bătrânul care era un bărbat drept şi sfânt şi foarte bătrân? Căci ajunsese la marginile vieţii omeneşti celei trecătoare şi aştepta mângâierea lui Israel, iar Duhul Sfânt era peste el, *şi i se vestise de către Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Hristosul, Unsul lui Israel. Şi din îndemnul Duhului a venit atunci la Templu* [*Lc* 2, 26–27], adică întărit de Duhul Sfânt ca să ţină în braţe pe Cel Iubit şi să primească de la El cinstea acestei vieţi trecătoare plină de silă şi apăsătoare. Fericitul bătrân era slăbit şi întristat de adâncile sale bătrâneţi, dar în acea clipă s-a întărit, şi cu mers uşor L-a primit pe Domnul în braţele sale, desprins de această viaţă trecătoare şi chinuită, chip al îmbătrânirii şi slăbiciunii firii noastre care a primit pe Mântuitorul şi Slobozitorul nostru venit din milostivire să caute pe cei

rătăciţi. Şi s-a slobozit de vechea robie a durerilor şi de stăpânirea demonilor, a zecilor de mii de amăgiri şi s-a făcut vrednic de harul Duhului Sfânt.

49. Ce spune deci Evanghelistul despre dreptul bătrân? *Şi iată era un om în Ierusalim cu numele Simeon; şi omul acesta era drept şi temător de Dumnezeu, aşteptând mângâierea lui Israel, şi Duhul Sfânt era asupra lui. Lui i se vestise de către Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Unsul Domnului. Şi din îndemnul Duhului a venit la Templu; şi când părinţii au adus înăuntru pe pruncul lui Iisus, ca să facă cu El după obiceiul Legii, el l-a primit în braţele sale şi l-a binecuvântat pe Dumnezeu şi a zis: Acum slobozeşte pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta pe care ai gătit-o înaintea feţei tuturor popoarelor, lumină spre descoperirea neamurilor şi slavă poporului Său Israel* [*Lc* 2, 25–32]! Era cu adevărat plin de harul Duhului Sfânt, şi inima sa strălucea de harul pe care îl primea în braţe. Mai întâi a mulţumit pentru bunătatea pe care a întâlnit-o, după care a rostit o prorocie potrivită ieşirii sale din această lume, pentru că ochii săi Îl vedeau aievea pe Mântuitorul lui, Iisus, pe care-L văzuse mai înainte cu mintea şi cu numele care-i fusese gătit înainte de veci. El fusese însă ascuns ca o taină mare, iar acum se gătise înaintea întregului popor, nu numai al iudeilor, dar şi a tuturor popoarelor, *o lumină spre descoperirea neamurilor* [păgânilor] *şi slava poporului tău Israel.* Căci El Însuşi era Cel care făcuse să strălucească lumină pentru cei ce şedeau în întuneric [cf. *Is* 9, 2]. Şi El Însuşi era Lumina [cf. *In* 1, 9], Dumnezeu şi Împărat şi Ziditor a toate şi Slavă a poporului tău Israel, cei care te-au primit şi au fost făcut vrednici să fie numiţi „Israel". Lumină şi slavă a tuturor, Hristos a venit din cer pe pământ prin milostivire şi a îmbrăcat un trup de la Duhul Sfânt şi din Fecioara Maria. Toate acestea erau cunoscute fericitului bătrân de la Duhul Sfânt, *şi Iosif şi Mama Sa se mirau de ceea se vorbea despre Prunc* [*Lc* 2, 33].

50. Tu însă, prietene al lui Dumnezeu, vezi cum Evanghelistul l-a despărţit pe Iosif de Fecioara după naştere şi risipirea îndoielilor lui, fiindcă naşterea era dumnezeiască şi Cel ce S-a născut era slăvit cu slavă multă. De aceea spune: iar *Iosif şi Maria se mirau de ceea ce se vorbea despre Prunc* [*Lc* 2, 33]. L-a numit pe Iosif cu numele său, pentru că nu el era tatăl Pruncului, nici bărbatul mamei Pruncului. De aceea el se numeşte Iosif şi nimic mai mult[13]. Dar pe Fecioara binecuvântată a numit-o Maica Sa, şi Simeon era conştient de aceasta, căci cunoştinţa tainelor îi fusese împărtăşită de către Duhul Sfânt. El i-a binecuvântat pe amândoi, căci ştia despre Iosif că era un bărbat drept şi că slujea bine taina Domnului, şi *i-a binecuvântat.* După care tot cuvântul său l-a adresat slăvitei Maria, *şi i-a spus Mariei, Mama Sa* pe care o ştia că era o vistierie de bunătăţi, care a primit asemenea minuni şi a săvârşit o naştere atât de uimitoare. *Iată, Acesta este pus spre căderea şi spre ridicarea multora din Israel* [*Lc* 2, 34].

51. Vezi acum adevărul cuvântului că mântuirea a fost gătită înaintea tuturor oamenilor, căci voinţa dumnezeiască era pentru viaţa şi îndumnezeirea tuturor, dar căderea şi ridicarea atârnă de voinţa multora, a celor care au crezut şi a celor care n-au crezut, mai cu seamă din Israel. Însă trebuie înţeles deopotrivă că ridicarea celor căzuţi, care e întoarcerea celor necredincioşi, este după rânduială şi recunoscută. Iar căderea celor căzuţi învaţă adâncul acelei căderi. Căci osândirea dinainte de venirea Domnului şi înainte de vestirea Lui către toţi cei ce erau necredincioşi nu e deopotrivă cu aceea a celor care au rămas necredincioşi după Întruparea Domnului şi arătarea învăţăturilor Sale. Aşa învaţă cuvântul Domnului care spune: *şi se va propovădui această Evanghelie a Împărăţiei în toată lumea, spre mărturie tuturor neamurilor păgâne* [*Mt* 24, 14], adică pentru a mustra şi osândi pe cei necredincioşi căci,

---

[13] De la radicalul *asph*, „a adăuga" în ebraică. La fel la EUSEBIU AL CEZAREII, *Onomastica sacra*, ed. P. DE LAGARDE, Göttingen, 1870, p. 171: *Iōsēph Iaō prosthēkē.*

după învăţătură şi mărturie, ei au fost vrednici de o osândă încă şi mai mare, şi mai cu seamă căderea poporului lui Israel a fost încă şi mai mare. De aceea, nu le-a fost dat să rămână şi să lucreze în aceleaşi lucruri, ci li s-a întâmplat căderea din toată cinstea şi osândă mai grea decât cea a păgânilor dacă rămân în necredinţă. Căci Cel pe care prorocii L-au vestit, ei nu L-au primit, şi pe Cel drept şi bun, nesăbuiţii L-au socotit drept un făcător de rele, şi în necredinţa lor s-au făcut omorâtori ai lui Hristos. De aceea, asupra lor a venit căderea necredinţei şi ruina cetăţii [Ierusalimului], şi nimicirea şi surghiunul poporului şi pierzania întregii mândrii. Cei credincioşi însă au fost primiţi de El în învierea cea adevărată, căci au fost sloboziţi de jugul şi robia Legii celei vechi, şi împreună cu Hristos *au fost îngropaţi prin Botez* şi au înviat împreună cu El [*Rm* 6, 4] şi vieţuiesc viaţa veşnică. Au pătimit prigoana şi chinurile împreună cu El, şi împreună cu El au fost preamăriţi în Împărăţia cerurilor.

52. Iar unii Părinţi vor spune şi aceasta, că Domnul n-a venit pentru căderea unora şi ridicarea altora, căci n-a fost El Însuşi pricină căderii, ci ei înşişi au căzut şi ei înşişi se ridică: cad din pricina răului şi se ridică din pricina binelui. Dacă ticăloşii care ne asupresc nu cad, ci îi strivesc pe cei buni, ei nu se înalţă dintre noi; dacă necredinţa nu cade, credinţa nu se înalţă, dacă păcatul nu cade şi nu-i zdrobeşte pe cei drepţi, aceştia nu se ridică printre noi, după cum spune Apostolul Pavel: *când sunt slab atunci sunt tare* [*2 Co* 12, 10]. El însuşi este slab şi puternic: slab prin trup şi tare prin Duhul. Astfel, puterea lui Hristos mă trage din cădere spre ridicarea credincioşilor Săi, ca ei să lase asprimea şi uscăciunea păcatelor şi să se ridice cu ridicarea dreptăţii. *Şi Acesta va fi spre căderea şi ridicarea multora din Israel*, şi pe cruce va fi numit *semn care va stârni împotrivire*[14], fiindcă este pricină de laudă sau ocară. Aceasta

[14] Sau de „contradicţie", *Lc* 1, 39 *antilegomenon*, deja tradus astfel în vechea versiune georgiană.

este lauda noastră, a credincioşilor lui Hristos, semn al mântuirii noastre şi pecete a Împăratului nostru, dar este împotrivire pentru că unii cugetă bine şi alţii rău despre ea, unii îşi bat joc şi o urăsc. Dar credincioşii doresc acest semn, îl cinstesc şi i se închină cu credinţă. Hristos Însuşi e numit *semn care va stârni împotrivire*, pentru că a fost un făcător de minuni mai presus de fire, iar unii L-au primit şi au crezut că făcea minunile prin Duhul Sfânt. Alţii însă, vicleni şi necuraţi, Îl huleau şi spuneau că face minunile prin cel potrivnic [cf. *Mt* 12, 24], după care spuneau multe din lucrurile lui Hristos. Unii spun că venirea Sa în lume s-a făcut fără trup, alţii spun că Întruparea Sa a fost făcută fără ştirea Lui, iar alţii au spus că a îmbrăcat un trup, dar n-a primit minte omenească. Nechibzuiţii şi neştiutorii gândesc aşa, şi rău grăitorii care răspund de adevăr au semănat multe alte lucruri.

53. Primele lucruri spuse despre toate acestea şi cele ce se povestesc acum le-a numit *semn care va stârni împotrivire*. Toată această prorocie cu privire la El şi cu privire la Împărat, bătrânul a înştiinţat-o Maicii celei fără de prihană căci ştia că tot ceea ce atinge pe Fiul său, Fericita le socotea pentru ea însăşi. De aceea, n-a înştiinţat-o numai cele fericite, ci şi cele nefericite, pentru ca, atunci când acestea vor veni, Fericita Maică să-şi aducă aminte de această prorocie şi să se mângâie. De aceea spune: *Şi prin sufletul tău va trece sabie* [*Lc* 1, 35], pentru că în vremea Patimii o sabie de întristare a străbătut sufletul Maicii celei fără de prihană. Căci întristare a fost în inima ei când a văzut Patima Fiului şi Împăratului ei! Şi tot Sfinţii Părinţi au spus care e puterea acestui cuvânt: ei au numit *sabie cu două tăişuri cuvântul care pătrunde până la despărţitura sufletului şi a duhului, dintre încheieturi şi măduvă, şi care e destoinic să judece simţirile şi cugetările ascunse ale inimii* [*Evr* 4, 12]. Pentru că în vremea Patimii lui Hristos tot sufletul a intrat într-o oarecare cercetare după cuvântul Domnului care a spus: *voi toţi vă veţi sminti din pricina Mea* [*Mc* 14, 27]. Despre acestea vorbeşte Simeon

Sfintei Fecioare Maria: când vei sta în picioare înaintea crucii şi vei vedea Patima Fiului tău şi vei auzi glasul Fiului tău spunând: *Eli, eli lima sabahtani?* [Dumnezeule, Dumnezeul meu de ce m-ai părăsit? — *Mt* 27, 46], şi *Părinte, în mâinile Tale îmi dau duhul Meu!* [*Lc* 23, 46]; şi iarăşi atunci când spune: *Mi-e sete*, şi *I s-a dat oţet şi după ce a luat oţetul, Iisus a zis: Săvârşitu-s-a! Şi plecându-şi capul şi-a dat duhul* [*In* 19, 28–29], şi tu auzi şi vezi şi alte fapte şi cuvinte îngrozitoare de acest fel. După vestirea lui Gavriil, după naşterea negrăită de care tu însăţi eşti conştientă, după vederea minunilor slăvite, în sufletul tău va fi o spaimă mare căci cuvenit lucru era ca Domnul atoatemilostiv să guste moartea şi acest lucru va fi de folos lumii întregi şi va îndrepta lumea întreagă prin sângele Său [cf. *Rm* 5, 9]. De aceea, vorbesc sufletului tău care e mai conştient decât toate, când te va ajunge încercarea Domnului, care e sabia de cercetare a gândurilor multora. El învaţă prin aceasta spaima şi îndoiala care îi vor copleşi pe Apostoli în clipa răstignirii Domnului şi care a atins ca un fulger şi inima neprihănitei Marii. De îndată însă, într-o clipă, urmează tămăduirea şi mângâierea din partea Domnului, care va întări inima lor prin mângâierea Lui ca să se arate tăria Sa. Acest lucru îl învaţă cuvântul *ca să se arate gândurile multora* [*Lc* 2, 34]. Căci atunci când s-a împlinit Patima Sa pe cruce, a avut loc taina mântuirii noastre. Din această pricină s-au descoperit gândurile multora, cele pe care fiecare dintre oameni le-a avut cu privire la Hristos, fie iubire şi credinţă, fie rătăcire şi ură. Căci unii îşi băteau joc pe faţă şi se bucurau de răstignirea Sa, dar nu erau încă de la început vrăjmaşi în chip vădit; alţii s-au prefăcut cu făţărnicie a fi prieteni, timpul însă descoperindu-le cugetele şi gândurile lor. Alţii au suferit, au plâns şi L-au mărturisit pe Dumnezeu pe cruce, cum a făcut-o tâlharul, *ca să se descopere gândurile multora*, iar mulţi dintre cei ce s-au smintit au fost întăriţi prin Învierea Mântuitorului şi au crezut şi au strălucit prin harul lui Hristos.

54. Cât despre noi, să ne întoarcem la primul nostru cuvânt, după aducerea şi primirea de către Simeon, după cuvintele prorocirilor şi preamărirea Anei, *şi după ce au săvârşit toate s-au întors în Galileea, în cetatea lor Nazaret* [*Lc* 3, 39], după cum spune Evanghelistul Luca. Atunci, după Evanghelistul Matei, *îngerul Domnului s-a arătat lui Iosif şi a poruncit fuga în Egipt* [*Mt* 2, 13]. Atunci Pruncul nou-născut Însuşi, Dumnezeu Cel mai înainte de toţi vecii, a rânduit toate. Şi S-a supus El Însuşi împreună cu mama Sa şi cu Iosif pentru a fugi în Egipt. După aceasta, cum s-a scris mai sus[15], a avut loc omorârea nou-născuţilor de către nelegiuitul Irod. Or, după aceea, marele Ioan, Înainte-mergătorul Mântuitorului, care, înainte de a ieşi la lumina zilei, fiind încă în sânul maicii sale, a văzut Lumina cea adevărată şi a săltat de bucurie, făcându-se astfel vestitor al ei înainte de a avea glas, şi martor al Cuvântului înainte de a ajunge la cuvânt, acesta a avut atunci o dorinţă. A dorit să guste moartea şi să dobândească împreună cu ceilalţi nou-născuţi cununa mucenicie, căci prin familia şi naşterea sa şi el era din Betleem şi din împrejurimi şi, deşi naşterea sa avusese loc cu şase luni înainte, porunca nelegiuită a tiranului poruncea uciderea tuturor nou-născuţilor de doi ani şi mai în jos, care se găseau în Betleem şi în împrejurimile lui, pentru ca Cel căutat să nu poată scăpa nicăieri. Însă Dumnezeul şi Domnul pe care Îl căutau să-L omoare, şi Care a fugit sub călăuzirea proniei în Egipt, a fost ocrotitorul marelui Înainte-mergător şi Botezător. El este Cel care l-a păzit şi pe Înainte-mergătorul Său ca să nu fie ucis împreună cu nou-născuţii, ci, la vremea vârstei împlinite, să fie martorul şi înainte-mergătorul Său la cei ce locuiau în iad spre a le vesti izbăvirea. El, Care din milostivire a venit pentru noi în lume, a scăpat-o pe Elisabeta şi pe fiul ei din mâinile ucigaşilor lor, căci aceasta a scăpat cu fiul ei în pustie şi *i-a spus muntelui: Munte al lui Dumnezeu, primeşte mama*

[15] Cf. mai sus § 42 şi 43.

împreună cu copilul! Şi muntele i-a primit şi i-a ascuns la porunca Domnului[16]. Acolo l-a lăsat Elisabeta pe fiul său, Ioan, şi apoi a murit. Şi începând de acum, aşa cum zămislirea şi naşterea Soarelui dreptăţii şi a Mirelui Bisericii e negrăită şi de nerostit, tot aşa sunt şi cele ale însoţitorului Soarelui numit sfeşnicul Luminii, glasul Cuvântului, prietenul Mirelui şi cavalerul Regelui. Negrăită e şi creşterea şi sălaşul său, şi felul cum şi-a primit hrana şi toată viaţa sa în pustie până în ziua arătării sale lui Israel. Dar nelegiuiţii ucigaşi ai celor nou-născuţi, cum n-au ajuns să pună mâna pe Elisabeta şi pe Ioan fiul ei, s-au întors şi şi-au revărsat furia împotriva lui Zaharia, tatăl lui Ioan, şi, la porunca ticălosului Irod, în timp ce acesta slujea în Templu în faţa altarului aducând lui Dumnezeu cele rânduite, l-au ucis pe fericitul chiar în acest loc[17], şi aşa şi-a sfârşit viaţa şi soarta sa acesta.

55. Iar atunci când tânărul Prunc şi Împărat a toate a fugit în Egipt, El a alungat demonii Egiptului [cf. *Is* 19, 4] şi a surpat pe toţi înşelătorii, căci şi unii şi alţii erau păgâni, robi ai demonilor mai mult decât toţi păgânii: atât magii născocitori ai tuturor relelor, cât şi egiptenii, fiindcă egiptenii erau slujitori sârguitori ai idolilor şi ai târâtoarelor urâte şi ai ierburilor pământului mai mult decât toţi ceilalţi. Ei aduceau jertfe vacii şi o cinsteau drept dumnezeu, numind-o Apis, şi făceau din ţap dumnezeu, şi aduceau jertfe pisicilor şi şobolanilor, şi luau drept dumnezeu crocodilul, fiara râului Nil, dar se închinau până şi usturoiului şi cepei şi altor târâtoare şi pomilor sau ierburilor rele şi urâte. Magii însă slujeau demonilor văzduhului pe care-i chemau, observau stelele şi le aduceau jertfe şi născoceau preziceri şi farmece. Aceste două neamuri rătăcite amarnic El le-a izbăvit de îndată din marea lor rătăcire prin venirea Sa în lume, pentru ca vrăjmaşul să vadă şi inima să nu mai fie în robia celorlalţi, fiindcă în vremea naşterii Sale i-a

[16] *Protoev.* XXII, 3 (cf. mai jos, p. 234).

[17] *Protoev.* XXIII, 2–3 (cf. mai jos, p. 234).

chemat pe magii Persiei şi orice amăgire a demonilor păzitori ai văzduhului şi orice rătăcire a astrologiei şi farmecelor a fost surpată. După care a coborât în Egipt El Însuşi, ca om, la puţină vreme împreună cu Maica Sa cea fără de prihană, şi a surpat toată necurăţia egiptenilor, a alungat şerpii şi scorpionii Egiptului, şi a risipit ceaţa pierzaniei. Dar Maica Domnului, Izvorul Vieţii, şi-a văzut compatrioţii, locuitori ai Iudeii, duşmani şi prigonitori, iar pe duşmanii şi străinii egipteni i-a găsit prieteni. Ea s-a depărtat de Iudeea şi a locuit în Egipt. Atunci egiptenii au văzut ceea ce le fusese spus dinainte de proorocul Ieremia[18], un Dumnezeu întrupat [cf. *Is* 19, 20–21] şi pe Maica Sa, Fecioară fără de prihană. Şi Domnul Iisus Hristos şi Maica Sa Preasfântă au locuit în Egipt, după cum ştim de la Părinţi, vreme de doi ani. După care, ticălosul Irod a murit de o boală înfricoşătoare, şi din nou *îngerul Domnului i s-a arătat lui Iosif în Egipt şi i-a spus: Scoală-te, ia copilul şi pe mama lui şi mergi în pământul lui Israel, căci au murit cei ce căutau să ia sufletul pruncului! Şi el, sculându-se, a luat pruncul şi pe mama Lui şi au venit în pământul lui Israel* [*Mt* 2, 19–21], şi a primit poruncă printr-o altă vedenie, şi, *venind, a locuit în oraşul numit Nazaret, ca să se împlinească ceea ce s-a spus prin proorocul că Nazarinean se va chema* [*Mt* 2, 23], şi o altă prorocie, că *din Egipt am chemat pe Fiul Meu* [*Mt* 2, 15 şi *Os* 11, 1]. Astfel, după cum ne învaţă Evanghelistul Matei, pogorârea în Egipt şi întoarcerea din Egipt şi aşezarea în Nazaret s-au făcut prin arătarea şi cuvântul îngerului.

56. Şi dacă zice cineva că Evanghelistul Luca nu vorbeşte despre vederea îngerului şi aşezarea la Nazaret, ci spune că, după aducerea la Templu, totul s-a săvârşit după Lege, şi că s-au întors în Galileea în pământul Nazaretului, în aceste cuvinte nu este totuşi nici o nepotrivire între fericiţii Evanghelişti. Luca povesteşte faptele dinaintea pogorârii

[18] *Ir* 25, 15–16? Fără îndoială însă în loc de Ieremia trebuie citit Isaia.

în Egipt, fiindcă în istoria lui s-a ocupat mai cu seamă de urcarea spre Betleemul Iudeii. Când s-a împlinit aceasta, a avut loc naşterea Domnului cea mai adâncă decât firile. Şi ei au rămas la Betleem până când s-au împlinit patruzeci de zile, după care L-au dus pe pruncul Iisus la Ierusalim pentru curăţirea Domnului după rânduiala Legii, iar bătrânul Simeon L-a primit în braţele sale. Când toate s-au desfăşurat în acest chip după pronia şi rânduiala Domnului Cel adus pe lume de Fecioara pentru milostivirea Sa de oameni, ei s-au întors acasă în oraşul Nazaret, unde se găseau de la început. Aici s-a împlinit sorocul celor doi ani, cum ştim de la Părinţi, după care îngerul Domnului i s-a arătat lui Iosif îndemnându-l să fugă în Egipt atunci când Irod, sfârşind cu tulburările iscate împotriva sa, a vrut să caute să omoare pe Pruncul Împărat. După care au rămas în Egipt vreme de doi ani şi, murind ticălosul Irod, îngerul Domnului i s-a arătat lui Iosif, poruncindu-i să se întoarcă în pământul lui Israel. *Şi, sculându-se, a luat pruncul şi pe mama lui şi a venit în pământul lui Israel. Şi auzind că domneşte Arhelau în Iudeea în locul lui Irod, tatăl său, s-a temut să meargă acolo, şi luând poruncă în vis, s-a dus în părţile Galileii. Şi venind a locuit în oraşul numit Nazaret* [*Mt* 2, 22–23].

57. O, măreaţă minune a Maicii neprihănite şi fericite! Câte osteneli şi greutăţi a întâlnit de la început şi până la sfârşit, măcar că în toate aceste necazuri se amestecau şi mângâierile din partea Domnului. Căci după vestirea lui Gavriil şi negrăita Sa zămislire, au venit îndoielile lui Iosif, după cum spune Evanghelistul: *se gândea să o lase în ascuns*. Cât de ascuţită şi de plină de mâhnire a fost îndoiala care a întristat sfânt sufletul ei, dar îndoielile au fost risipite de arătarea îngerului, care l-a făcut să înţeleagă că zămislirea era de la Duhul Sfânt şi că naşterea ei era mântuirea lumii întregi. Timpul fericitei sale naşteri a sosit şi îndată porunca împăratului i-a silit să urce în Betleemul Iudeii. Au plecat din Nazaret în Galileea şi au urcat în Iudeea cu multă osteneală şi strâmtorare. Şi când au sosit la Betle-

em, s-au împlinit zilele naşterii ei, şi L-a adus pe lume pe Fiul său, Domnul a toate, şi L-a înfăşat în scutece şi L-a culcat în iesle, căci nu era pentru ei loc de găzduire, ci şederea lor a fost în sărăcie şi strâmtorare. Dar iarăşi necazurile lor s-au amestecat cu mângâieri: vestirile îngerilor şi preamăririle, alergarea păstorilor în căutarea naşterii Pruncului şi vestirea făcută de aceştia tuturor de îndată ce au auzit despre Prunc de la îngeri, şi după ce au auzit şi s-au minunat, închinarea pe care au dus-o aceştia lui Dumnezeu. După care a avut loc de îndată şi sosirea magilor călăuziţi de stea şi închinarea lor Pruncului, Împăratului a toate, împreună cu Maica Sa Preasfântă şi aducerea darurilor preţioase. După care a avut loc urcarea la Ierusalim şi aducerea la Templu a Pruncului Celui mai adânc decât orice cunoştinţă, primirea Lui de către Simeon, binecuvântarea şi prorocia acestuia.

58. După ce au avut loc aceste mângâieri, timpul a trecut iar Irod cel smintit şi ticălos s-a sculat, şi de aici iarăşi fuga în Egipt a Maicii Sfinte cu Fiul său dorit, Împăratul a toate, şi iarăşi necazuri, sărăcie, strâmtorare şi frică, căci Irod căuta sufletul Copilului prin care viază tot ce-i viu, Care venise să caute oaia cea pierdută [cf. *Lc* 15, 6] şi drahma purtând chipul împăratului [cf. *Lc* 15, 9 şi 20, 20 şi *Fc* 1, 26]. Atunci a fugit în Egipt Cel ce odinioară a izbăvit pe poporul lui Israel ce fugea din Egipt şi l-a călăuzit prin mare trecând cu piciorul ca pe uscat. Acest popor al lui Israel, pe care l-a izbăvit şi mai apoi de multe rele, Îl urmărea acum pe El şi căuta sufletul Său. Domnul şi Împăratul tuturor celor văzute şi nevăzute a plecat şi S-a surghiunit în pământ străin, rătăcind din loc în loc împreună cu Maica Sa binecuvântată. Toate aceste osteneli şi necazuri ce ţin de firea femeiască au fost ale celei ce a purtat în braţele sale ca Nou-născut al ei pe Dumnezeul Cel mai înainte de veci. Şi toate acestea erau vestirea şi semnul izbăvirii şi răbdării Sfintei Fecioare, vestind viaţa sa dintâi şi creşterea ei în înţelepciune şi în sfinţenia neprihănită a fecioriei sale.

59. Iar atunci când Maica lui Dumnezeu s-a întors din Egipt împreună cu Iosif şi cu Fiul său preaiubit, au găsit iarăşi chin în pământul făgăduinţei. Binecuvântata Maică a găsit pe tiranul ce voise să piardă pe Pruncul ei sfânt surpat după cuviinţă şi dreptate în cele mai rele dintre rele. Mai întâi acesta ucisese cu moarte grozavă pe femeia sa şi copiii săi şi toată casa sa, după care a fost el însuşi omorât de o moarte cumplită în care şi-a dat astfel sufletul său ticălos. Iar împărăţia sa a fost împărţită în patru. Şi cum Arhelau, unul dintre fiii săi, i-a luat locul, pentru că Irod nu reuşise să omoare pe toată lumea, Iosif a primit atunci poruncă de la înger, a venit şi s-a aşezat în cetatea Nazaretului, şi nu s-a mai dus în Iudeea, pentru că îngerul îl înştiinţase. Tot din această pricină au fugit şi în Egipt. El nu-i spune lui Iosif să urce în Iudeea, ci îi spune: *Scoală-te, ia pruncul şi pe mama sa şi mergi în pământul lui Israel, căci au murit cei ce căutau sufletul pruncului!* Dar şi acest lucru este iscodit de cei care cercetează cum anume domnea Arhelau şi Pilat era guvernator în Iudeea. Dar trebuie observat faptul că în vremea Întrupării lui Hristos şi puţin timp înainte, împărăţia iudeilor şi arhieria fuseseră desfiinţate de către romani, după cuvântul proorocului care spune: „Când au lipsit căpeteniile lui Iuda atunci a venit nădejdea neamurilor" [păgâne — cf. *Fc* 49, 10]. De aceea Aristobul era arhiereu şi rege, şi el avea un frate mai tânăr numit Hircan[19], care a fost duşmanul fratelui său Aristobul şi s-a războit împotriva lui, iscând mari tulburări. El a fost trimis la Roma ca prizonier de către Pompei, general roman, şi a primit ordin ca arhiereii din Ierusalim să ducă dările la Roma[20]. După puţin timp, Irod, printr-un dublu serviciu

[19] Numele sunt schimbate între ele: Hyrkan II (63–40), mort în 30 î. Hr., este fratele mai vârstnic, etnarh şi arhiereu; Aristobul II îl contestă începând din anul 56 î. Hr., fiind arestat de Pompei şi eliminat ulterior de acesta pentru a fi trecut în tabăra lui Iuliu Cezar.

[20] E vorba probabil de administraţia civilă romană instalată de Galbinius în 57 î. Hr. după reprimarea revoltei lui Alexandru, fiul lui Aristobul.

făcut împăratului: pentru colaborarea sa militară şi pentru marile daruri făcute, a fost aşezat de împăratul August rege al Iudeii: el avea numele de rege, dar în realitate era rob, căci nu-şi putea exercita voia sa liberă nici asupra propriilor săi copii fără porunca împăratului, şi nu avea putere asupra lor. Or, după moartea lui Irod, robia iudeilor sub romani a sporit încă şi mai mult, şi pe când Irod trăia încă a venit porunca lui August să se facă un recensământ al întregii împărăţii. Întreaga Iudee a fost înregistrată ca un rob, numindu-i-se apoi un guvernator roman, după cum spune Evanghelistul: *această înscriere a fost cea dintâi pe când Quirinius ocârmuia Siria* [*Lc* 2, 2][21], şi începând de atunci căpeteniile şi judecătorii, soldaţii şi păzitorii ţării au fost toţi romani, ca să nu li se mai îngăduie iudeilor să facă răzmeriţe, căci toată puterea şi stăpânirea aparţineau acum romanilor. Şi titlul de rege al Iudeii era dat de către împărat cui îi plăcea lui, dar cel care era aşezat rege n-avea putere proprie, fiind întru toate supus împăratului. De aceea, este limpede că sub domnia lui Arhelau, conducătorul era Pilat[22], şi din nou, atunci când fiul celuilalt Irod[23] l-a predat iudeilor pe Domnul nostru Iisus Hristos să fie răstignit, Pilat era conducătorul, iar Irod tetrarhul se găsea la Ierusalim ca oaspete în treacăt, şi acest lucru este cunoscut de toţi, cum că puterea şi autoritatea împăratului era cea a căpeteniilor romane. Dar să ne întoarcem la mersul istoriei noastre.

60. Sfânta Evanghelie spune deci: *Iar copilul creştea şi se întărea cu duhul, şi era plin de înţelepciune, şi harul lui Dumnezeu era asupra Lui* [*Lc* 2, 52]. Aceste cuvinte nu vorbesc despre Dumnezeire, căci cum ar putea fi nedesă-

---

[21] P. Sulpicius Quirinus, aflat în Orient din 12 î. Hr., a fost guvernator al Siriei între anii 6–9 d. Hr.

[22] Arhelau († 14 d. Hr.) a fost exilat în Galia în anul 6 d. Hr., primul procurator roman al Iudeii numindu-se Copronius. Autorul *Vieţii* face o confuzie între Irod Arhelau şi Irod Antipa.

[23] În realitate, Irod Antipa este fratele lui Arhelau şi fiul lui Irod cel Mare şi Malthake. El a domnit ca tetrarh între 4 î. Hr. – 40 d. Hr.

vârşit şi neîntărit încă de la început Cel ce e desăvârşit şi mai desăvârşit decât orice desăvârşire şi mai întărit decât cei întăriţi şi plin de toate bunătăţile, ci Evanghelistul vorbeşte aici despre statura firii sale omeneşti, de creşterea şi de întărirea ei. Şi cuvintele care urmează spun acelaşi lucru: *creştea în înţelepciune şi în har*, întrucât creşterea în înţelepciune şi în har nu este a Dumnezeirii, pentru că aceasta era de la început deplină şi nelipsită de nimic, ci trebuie luată omeneşte, în înţelesul că firea sa omenească era întărită tot mai mult şi copleşită de Duhul Sfânt care locuia în ea, fiindcă încă de la bun început harul se sălăşluise în ea în cel mai înalt grad, căci în unirea celor două firi *s-a sălăşluit în El trupeşte plinătatea Dumnezeirii* [*Col* 2, 9], după cum spune Sfântul Apostol Pavel. Dar chiar şi acest cuvânt: *creştea şi se întărea în înţelepciune şi în har* învaţă că încă de la început sălăşluirea unită în El a Dumnezeirii şi umanităţii, deplinătatea harului şi înţelepciunii se arăta şi strălucea tot mai mult odată cu creşterea staturii şi a trupului; El nu primea în chip nou un har şi o înţelepciune prisositoare, ci plinătatea harului şi a înţelepciunii se arăta în El prin faptele Sale slăvite, şi acest lucru se arăta limpede, după cum spune Apostolul: *El Însuşi este înainte de toate, şi toate prin El sunt aşezate, căci în El a binevoit Dumnezeu să sălăşluiască toată plinirea, şi toate s-au făcut prin El şi pentru El* [*Col* 1, 18–20. 16]. Nu se cuvenea însă ca arătarea înţelepciunii Sale să se facă fără vârstă, ci, după cum rânduiala firii noastre este să aştepte plinătatea minţii până la doisprezece ani, aşa a socotit să aştepte şi El până în cel de al doisprezecelea an al vârstei Sale trupeşti.

61. Şi la sărbătoarea în care, după multă vreme, din pizmă iudeii au vrut să-L prindă şi să-L predea patimii, la acest praznic, când *a fost de doisprezece ani ai vârstei Sale* omeneşti, *părinţii Săi s-au suit la Ierusalim după obiceiul sărbătorii. Şi sfârşindu-se zilele, pe când se întorceau ei, copilul Iisus a rămas în Ierusalim şi părinţii Săi nu ştiau* [*Lc* 2, 42–43]. Nu ştiau nimic nici Maica Sa, care era cu adevărat părintele Său, nici Iosif numit părinte al Lui numai

cu numele. A rămas în urma lor ca să nu fie împiedecat de ei să rămână acolo şi pentru ca să nu fie neascultător. Or, rămânând El în Ierusalim, S-a dus la Templu şi S-a aşezat printre învăţători şi i-a călăuzit şi i-a învăţat pe învăţători şi pe preoţi nu cu putere, nici cu înfumurare, El Însuşi fiind singurul izvor al întregii înţelepciuni şi ştiinţe şi Cel ce dă tuturor cuvântul şi înţelepciunea. Dar făcând aşa, ştia însă şi mărimea vârstei şi cinstirii Lui, şi de aceea a lăsat altuia rangul. De aceea i-a lăsat pe preoţi şi învăţători să călăuzească şi înveţe, iar El îi întreba cu înţelegere, asculta cu ştiinţă şi răspundea cu discernământ. De aceea toţi erau uimiţi de cugetarea şi înţelepciunea Sa, căci era cu adevărat minunat. Dar Preasfânta Maică împreună cu Iosif, *căutându-L printre rude şi printre cunoscuţi şi negăsindu-L, s-au întors la Ierusalim. Iar după trei zile L-au aflat în Templu şezând în mijlocul învăţătorilor, ascultându-i şi întrebându-i. Şi toţi care-L auzeau se minunau de priceperea şi de răspunsurile Lui. Şi văzându-L rămaseră uimiţi* [*Lc* 2, 44–47], *iar Mama Lui a zis către El: Fiule, de ce ne-ai făcut nouă aşa? Iată, tatăl tău şi cu mine Te-am căutat îngrijoraţi* [*Lc* 2, 48]. Însă Domnul Cel milostiv şi blând a făcut-o pe fericita Sa Maică să înţeleagă adevărul, şi i-a făcut cunoscut cine este adevăratul Său Tată; le-a spus aceasta ca ei să nu-L vadă doar ca un om, ci ca un Dumnezeu întrupat, şi de aceea casa Tatălui, care este Templul, este şi a Lui [cf. *Mt* 21, 13], după cum tot ceea ce este a Tatălui este şi a Fiului, drept pentru care a trebuit să-i supere pe cei ce nu ştiau toate acestea şi nu puteau ajunge la înţelegerea desăvârşită a adevărului. De aceea *le-a spus: De ce Mă căutaţi? Oare nu ştiaţi că în cele ale Tatălui Meu trebuie să fiu* [*Lc* 2, 49]? Acum pentru întâia dată a vorbit în chip limpede cu o cuviinţă dumnezeiască de Tatăl Său adevărat, ca ei să înţeleagă Dumnezeirea Lui şi să ştie că dacă Dumnezeu este Tatăl Său, şi Fiul trebuie să fie de aceeaşi fire cu Tatăl, căci una este firea Tatălui şi a Fiului, după cum se spune într-alt loc: *cine Mă vede pe Mine vede pe Tatăl Meu* [*In* 14, 9]. Şi mai spune ucenicilor

Săi: *Dacă M-ați fi cunoscut pe Mine, și pe Tatăl Meu L-ați fi cunoscut; dar de acum Îl cunoașteți pe El și L-ați și văzut* [*In* 14, 7], ca și cum le-ar fi spus: *Dacă Mă vedeți pe Mine, vedeți și pe Tatăl* [cf. *In* 8, 19].

62. Aceasta a fost cea dintâi învățătură și întâia învățătură dumnezeiesc de frumoasă a înțelepciunii și puterii din partea copilului Iisus, Care i-a uimit pe Mama Sa, pe Iosif și pe toți cei ce erau de față, deși aceștia nu puteau înțelege în adânc puterea cuvintelor Lui [*Lc* 2, 50]. *Și a coborât cu ei și a venit în Nazaret și le era supus. Și iar Mama Lui păstra în inima ei toate aceste cuvinte* [*Lc* 2, 51], după cum spune Sfântul Evanghelist. *Și Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul în fața lui Dumnezeu și a oamenilor* [*Lc* 2, 52]. Și tot acest răstimp, de acum și până la botez, l-a petrecut așa nelăsând să se vadă nimic din puterea Sa minunată; întrucât cartea ce se numește „Copilăria lui Hristos"[24] nu trebuie primită, fiindcă este în afara canonului Bisericii și potrivnică spuselor Sfinților Evangheliști, și combate adevărul, fiind scrisă de un oarecare povestitor închipuit. Or adevărul propovăduirii Evangheliei l-a rezumat pe scurt Evanghelistul Luca spunând că *Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vârsta în fața lui Dumnezeu și a oamenilor*, după cum ați aflat din tâlcuirea acestui cuvânt. Și era cu adevărat plin de toată înțelepciunea și harul, izvorul înțelepciunii și al harului, dorit de toți oamenii înțelepți și chibzuiți, fiindcă era și frumos la chipul trupului, *împodobit cu frumusețe mai mult decât fiii oamenilor* [*Ps* 44, 3], cum spune prorocul, minunat în proporții și cuviincios prin măsura staturii, înalt și zvelt după cum se cuvine, blând și senin în cuvânt. Și întreaga Sa viață era plină de har și de Duhul Sfânt și, ca să fiu scurt, precum în toate celelalte virtuți, tot așa și prin cuvânt și prin statura omenească era modelul și definiția oricărei

[24] Este vorba de apocriful *Evanghelia lui (Pseudo-)Toma* (*BHG* 779 p) [trad. rom. C. BĂDILIȚĂ: *Evanghelii apocrife*, ed. II, Polirom, Iași, 1999, p. 85–100].

bune podoabe, iar pacea şi bunătatea Sa erau nepătrunse şi nerostite între toate.

63. Briciul nu s-a atins de capul Său [*Jd* 16, 17; *Nm* 6, 5], în afară de sfânta şi preabinecuvântata Sa Maică nu s-a folosit de nici o slujire omenească, şi n-a dat altă învăţătură până la botezul Său. Dar prin purtarea Sa, prin întreaga Sa viaţă şi prin chipul Său, era o pildă şi o învăţătură a virtuţii, căci ceea ce mai apoi, la sfârşit, a învăţat în cuvinte şi prin botez ucenicilor Săi şi poporului, pe toate acestea El le săvârşise întru totul din copilărie şi până la moarte, după care i-a învăţat şi pe alţii. Şi când spun că le-a săvârşit, vorbesc după rânduiala, firea şi statura omenească, căci ca Dumnezeu nu I se poate atribui o astfel de săvârşire, ci e mai degrabă înălţat din veac şi până în veac, după cum spune prorocul David: *din veac şi până în veac eşti Tu* [*Ps* 89, 2]. Dar, după firea omenească şi ipostasa îmbrăcată cu trup din Fecioara Maria, El a săvârşit toate faptele plăcute şi toate poruncile Legii date prin gura lui Moise, pe care nimeni altul nu le-a putut săvârşi întru totul şi neabătut decât numai Iisus Cel Unul întrupat pentru mântuirea noastră, adică iubirea de Dumnezeu şi de oameni, mila, bunătatea şi blândeţea, pacea, smerenia şi răbdarea, respectul şi ascultarea de părinţi, postul, rugăciunea şi toată fapta bună. Toate acestea Cel Milostiv le învaţă mai întâi oamenilor în fapte şi apoi în cuvânt. Începând de atunci, Sfânta Maică s-a făcut ucenica blândului său Fiu, adevărată Mamă a Înţelepciunii şi fiică a Înţelepciunii, fiindcă nu-L mai vedea în chip omenesc sau doar ca un om, ci Îi slujea cu evlavie ca unui Dumnezeu şi primea cuvintele Lui ca pe cuvintele lui Dumnezeu. De aceea, ea nu uita nimic din cuvintele şi faptele Sale, după cum spune Evanghelistul că *mama Sa păstra aceste cuvinte în inima sa* [*Lc* 2, 51], şi aştepta sorocul arătării lor vădite. Pe de o parte, ea avea cuvintele şi faptele Sale în rânduiala şi legea mântuirii Lui, iar, pe de altă parte, ca pildă şi vestire a tainelor şi minunilor negrăite ce aveau să vină. Dar toate cele ce urmează şi cele pe care Evanghelistul le-a trecut sub tăcere le vom

trece sub tăcere şi noi, precum şi felul cum Însuşi Cuvântul lui Dumnezeu întrupat pentru mântuirea noastră n-a descoperit nici un semn şi nici o putere a Dumnezeirii Lui până ce n-a ajuns cu totul la statura omenească şi a venit ceasul proniei şi descoperirii Lui, acela de a arăta minunile şi Patima făcătoare de viaţă. Căci minunile ce chezăşuiau învăţătura Sa şi învăţătura Sa ce vestea minunile, adunau amândouă mulţimi nenumărate ce se strângeau să vadă minunile şi să audă învăţătura Sa. Din această pricină, ele au iscat pizma arhiereilor şi fariseilor, care de aceea I s-au făcut duşmani şi L-au predat Patimii, şi aşa s-au săvârşit toate tainele.

Botezul şi Arătarea lui Iisus

64. Să ascultăm acum cuvântul descoperii şi botezului Domnului. Iisus avea treizeci de ani şi Ioan ceva mai mult. *Atunci, în al cincisprezecelea an al domniei cezarului Tiberiu* [*Lc* 3, 1], *fost-a cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie. Şi a venit el în împrejurimile Iordanului, propovăduind botezul pocăinţei spre iertarea păcatelor* [*Lc* 3, 3–4]. *Atunci a ieşit la el Ierusalimul şi toată Iudeea şi toată împrejurimea Iordanului, şi erau botezaţi de către el în râul Iordanului, mărturisindu-şi păcatele* [*Mt* 3, 5–6], căci purtarea sa era mai adâncă decât cea omenească şi viaţa sa pustnicească era uimitoare pentru toţi, şi ei se adunau la el şi-i ascultau învăţătura şi erau botezaţi de el. Iar toate acestea s-au întâmplat prin hotărârea Proniei. Numele său va fi rostit şi învăţătura şi mărturia sa despre Iisus Domnul nostru sunt vrednice de crezare, căci el propovăduia şi spunea: *Eu unul vă botez cu apă spre pocăinţă, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine, Lui nu sunt vrednic să-I duc încălţămintea; eu vă botez cu apă, dar Acela vă va boteza cu Duhul Sfânt* [*Mt* 3, 11]! *Atunci a venit Iisus din Nazaretul Galileii la Iordan să se boteze de către Ioan* [*Mt* 3, 13]. *Şi botezându-se Iisus, când ieşea din apă, îndată cerurile*

s-au deschis şi Duhul lui Dumnezeu S-a văzut pogorându-se ca un porumbel şi venind peste El. Şi iată glas din ceruri zicând: Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit [*Mt* 3, 16–17]! Acestea sunt marile taine pe care le striga vestitul martor. De aceea, Domnul l-a înălţat pe Ioan şi a răspândit faima sa în tot poporul, ca mărturia lui să fie vrednică de crezare. Şi aşa mulţi au crezut în cuvântul său şi s-au făcut ucenici ai Domnului, cum au făcut Andrei, Petru şi Ioan care scrie: *Ioan era acolo cu doi dintre ucenicii săi* [*In* 1, 35]; aceştia erau Andrei, fratele lui Petru [*In* 1, 40], şi Ioan Evanghelistul.

65. Şi privind pe Iisus, Care trecea, Ioan a zis: Iată Mielul lui Dumnezeu! Şi cei doi ucenici l-au auzit când a spus aceasta şi au mers după Iisus [*In* 1, 36–37]. Şi mulţi alţii au crezut din pricina mărturiei lui Ioan, pentru că din pricina felului său de viaţă, a hrănirii sale minunate, a veşmântului său şi a propovăduirii sale îndrăzneţe, acesta era o minune pentru toţi, astfel că aceştia se întrebau în inima lor: oare nu acesta este Hristosul? *Şi iudeii au trimis în Ierusalim preoţi şi leviţi ca să-l întrebe: Cine eşti tu? Şi el a mărturisit şi n-a tăgăduit; şi a mărturisit: Nu sunt eu Hristosul* [*In* 1, 19–20]. *Dar în mijlocul vostru se află Acela pe Care voi nu-L ştiţi, Cel care vine după mine, care mai înainte de mine a fost şi Căruia eu nu-i sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălţămintei* [*In* 1, 26–27]! Dar ce este acest cuvânt: trebuie să vină după mine, şi e în mijlocul vostru? *Trebuie să vină după* în ce priveşte propovăduirea, căci mai întâi a început să propovăduiască Ioan, şi abia mai apoi Domnul Iisus. Mai întâi Ioan s-a arătat cinstit de toţi, şi abia mai apoi Domnul Iisus Care era mai înainte de el în cinste şi în slavă, căci cavalerul vine şi deschide calea regelui care îi urmează. Şi *în mijlocul vostru stă* cu trupul, căci a venit să se boteze asemenea tuturor celorlalţi. Dar Botezătorul a dat mărturie nu numai prin cuvânt, ci L-a arătat şi cu degetul, căci atunci când L-a văzut pe Iisus venind la el, a spus despre El: *Iată Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatele lumii!* [*In* 1, 27], pentru că El nu numai

vesteşte curăţia, dar e Curăţitorul lumii întregi. După care Ioan a adăugat şi a spus: *Acesta este despre Care am zis: După mine vine un Bărbat Care a fost înainte de mine, fiindcă mai înainte de mine era, şi eu nu-L ştiam; dar ca să fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu, botezând cu apă. Şi a mărturisit Ioan zicând: Am văzut Duhul coborându-se din cer ca un porumbel şi a rămas peste El. Şi eu nu-L cunoşteam pe El, dar Cel ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a zis: Peste cine vei vedea Duhul coborându-se şi rămânând, Acela este Cel care botează cu Duh Sfânt. Şi eu am văzut şi am mărturisit că acesta este Fiul lui Dumnezeu* [*In* 1, 30–34]!

66. Dar nu numai atunci s-a oprit asupra Lui Duhul Sfânt Care n-a venit peste El numai în acea clipă — căci cum ar fi fost oare aceasta cu Cel *în care locuia* de la început *toată plinătatea Dumnezeirii* [cf. *Col* 2, 9]? — ci pentru ca să fie văzut de toţi Cel ce este adevăratul Fiu al lui Dumnezeu şi Dumnezeu adevărat. Şi cred că aşa cum a făcut alte multe minuni ca semne pentru noi, tot aşa pogorârea Duhului Sfânt la botez a fost un semn pentru noi. Aşa s-a făcut această venire a Duhului Sfânt şi odată cu această venire s-a auzit şi glasul Tatălui Care mărturisea despre Domnul Iisus: *Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit* [*Mt* 3, 17]! Şi astfel, la Iordan s-a arătat Sfânta Treime Cea Una, unită prin fiinţă şi împărţită în Trei Ipostase, căci Fiecare are Numele Său propriu. Fiul Se vedea cu trupul în Iordan, Duhul cobora peste El ca un porumbel, iar Tatăl mărturisea de sus pe Fiul Cel Iubit. Dar toţi sunt o singură fire, căci sunt într-una şi s-au arătat a fi una. Şi nu numai pentru aceasta, dar ca să înţelegem că una este Ipostasa lui Hristos Dumnezeu şi om, căci Dumnezeu S-a înomenit şi a îndumnezeit umanitatea Sa pentru totdeauna. De aceea, pe Cel ce S-a unit într-o Ipostasă şi în două firi prin dumnezeire şi umanitate, Tatăl L-a numit Fiu Iubit. Atunci numai Ioan s-a învrednicit de vederea Duhului Sfânt. Dar glasul şi mărturia Tatălui au fost auzite de tot poporul, ca odinioară pe muntele Sinai, când Dumnezeu a dat Legea lui

Moise. Numai Moise a văzut vedenia, în vreme ce poporul a auzit doar glasul, nu numai cei ce se găseau acolo, ci între cei ce se găseau acolo, după vrednicia fiecăruia, afară de cei ce erau nevrednici să asculte şi neascultători faţă de Lege. Şi una şi alta erau deci de trebuinţă şi drepte pentru botezul lui Hristos, căci dacă poporul şi Ioan ar fi fost socotiţi împreună vrednici de vederea Duhului Sfânt şi de auzirea glasului de Sus, Înainte-mergătorului Ioan Botezătorul nu i-ar fi revenit o cinste mai mare, iar vederea venirii înfricoşătoare şi măreţe a Duhului Sfânt ar fi părut comună tuturor; pe de altă parte însă, dacă nici o voce n-ar fi fost auzită de către popor, mărturia dată lui Hristos ar fi rămas necunoscută şi atunci mărturia lui Ioan ar fi fost îndoielnică. Dar acum, când acest glas a fost auzit de către toată lumea, el a făcut vrednică de crezare mărturia lui Ioan, şi i-a făcut pe toţi să înţeleagă slava Domnului Iisus.

67. După botez însă Iisus a ieşit în pustie sub călăuzirea Duhului Sfânt în locuri îndepărtate, pentru a chema la luptă cu sila pe luptător, pentru a ne arăta lucrarea credincioşilor după botez: postul şi lupta. A postit patruzeci de zile şi a flămânzit prin firea trupului Său. Ispititorul a venit şi L-a ispitit în multe chipuri, dar Domnul Iisus Hristos a fost cu totul biruitor într-o luptă neînduplecată, şi ispititorul a fost alungat. Iar după biruinţă, *îngerii veneau şi Îi slujeau* [*Mt* 4, 11]. Acesta e pentru noi un semn că, după credinţă şi botez, trebuie să îndurăm încercări, dar după încercări, celor ce au luptat le sunt date răsplătirile şi harurile. După care S-a întors din nou acolo unde era Ioan. Acesta L-a văzut din nou şi a dat mărturie ca şi mai înainte despre El, şi nu numai o dată, ci de două ori. Atunci ucenicii lui Ioan au mers după El [*In* 1, 37]; cei dintâi au fost Andrei şi Ioan, căci Andrei era semnul curajului, iar Ioan semnul fecioriei. Andrei l-a adus pe fratele său Petru ca ucenic al Domnului; fratele mai mic s-a făcut călăuza naşterii duhovniceşti pentru fratele mai mare şi întâiul-născut, ca Petru să nu fie întru toate cel mai bătrân. Începând de atunci, Ioan i-a încredinţat Împăratului Hristos pe ucenicii săi şi

propovăduirea sa. El însuşi a fost aruncat de Irod în închisoare la puţină vreme, căci s-a grăbit să fie Înaintemergătorul Patimii Lui, aşa cum a fost Înainte-mergătorul propovăduirii şi Botezului Său. Ce ne învaţă, aşadar, Sfânta Evanghelie? *Când Iisus a auzit că Ioan a fost aruncat în închisoare, a plecat de acolo şi s-a dus în Galileea* [*Mt* 4, 12]. *De atunci Iisus a început să propovăduiască şi să spună: Pocăiţi-vă, că s-a apropiat Împărăţia cerurilor* [*Mt* 4, 17]! Începutul propovăduirii şi al învăţăturii Sale a fost Galileea. Aici i-a primit ca ucenici pe Filip şi pe Natanail [*In* 1, 44–48], căci mai înainte îi primise pe Petru, Andrei, Iacob şi Ioan.

68. După aceea, *s-a făcut nuntă în Cana Galileii* [*In* 2, 1] şi începutul minunilor, prefacerea apei în vin. Preacurata şi Preasfânta Sa Maică a fost şi ea acolo, martor al minunilor şi ascultătoare a învăţăturilor Domnului. Mijlocitoarea tuturor celor bune s-a făcut mijlocitoare şi a acestei minuni, căci ca o Maică fără prihană dorea să vadă semnele Fiului şi Domnului ei. De aceea, cu evlavie şi chibzuinţă, I-a atras luarea-aminte şi, fără să-L silească prin nici o poruncă să facă o minune, I-a făcut cunoscută cu chibzuinţă numai nevoia împrejurării şi I-a spus: *Nu mai au vin* [*In* 2, 3]. Dar dorinţa inimii ei descoperea că dorea să vadă săvârşirea minunilor, căci ştia că El era Ziditorul a toate, precum şi Înnoitorul şi Strămutătorul firilor după cum voia El, Care Se sălăşluise în pântecele său mai înalt decât firile şi păstrase fecioria ei nestricată, şi ieşise din pântecele ei după cum voise, şi păstrase pântecele ei pecetluit şi nedeschis. Ea învăţase că El putea să facă tot ceea ce voia, şi de aceea I-a atras cu chibzuinţă luarea-aminte asupra împrejurărilor. Dar Domnul Cel Milostiv şi Fiul ei, pentru a o învăţa o smerenie încă şi mai mare şi chibzuinţa Lui, pentru că ar fi început să-şi descopere prea mult puterea Dumnezeirii Sale, a mustrat-o numai prin cuvânt: *Ce-ţi este ţie şi mie, femeie? Ceasul meu n-a sosit încă* [*In* 2, 4]! Dar, de fapt, a consimţit şi a împlinit cererea ei. A cinstit-o ca pe o Maică şi a împlinit dorinţa inimii ei. Şi Fericita şi Preasfânta era conştientă de bunătatea şi puterea Sa. *Şi a spus slujitorilor:*

Faceţi tot ce vă va spune El [*In* 2, 6]! Şi astfel, puterea negrăită a Domnului a preschimbat apa în vin ales. Dar schimbarea apei în vin a pricinuit deopotrivă schimbarea celui care îl chemase. Mirele a părăsit nunta şi casa şi a urmat şi a slujit Oaspetelui său, milostivului Împărat care e Domnul, Mirele sufletelor sfinte şi neprihănite. Aşijderea, mireasa slujea Preasfintei Maici a Domnului, pentru ca minunea săvârşită de Domnul să nu preschimbe doar apa în vin, ci şi căsătoria în feciorie. Astfel, pe cât i-a fost cu putinţă, Preasfânta Fecioară şi Maica Domnului a rămas nedespărţită de Domnul ei milostiv şi de Fiul ei dorit. Oriunde mergea Acesta, ea Îl însoţea şi socotea drept mântuirea şi lumina ochilor şi sufletului ei faptul de a-I urma şi a-I asculta cuvintele.

69. Iar când Domnul a intrat în casa lui Petru şi a vindecat-o pe soacra acestuia ce pătimea de friguri [cf. *Mt* 8, 14–15], Preasfânta şi Binecuvântata Sa Mamă, Fecioara Maria, era împreună cu El şi cu femeile ce se făcuseră ucenicele Domnului. După care soacra lui Petru împreună cu fiica ei, femeia lui Petru, ascultau învăţăturile Domnului şi Îi urmau împreună cu Născătoarea de Dumnezeu, făcându-se slujnicele şi tovarăşele ei. De aici, Domnul Iisus a plecat din nou spre Nazaret împreună cu Sfânta Sa Mamă, pentru că Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare, copleşit de zile, atinsese deja vârsta de o sută zece ani. El, care fusese învrednicit să se facă hrănitorul şi slujitorul Domnului şi Împăratului a toate şi Dumnezeu, Iisus Hristos, se făcuse martorul minunilor negrăite ale naşterii şi creşterii Sale, iar după botez al minunilor Sale, şi aşa s-a dus spre viaţa veşnică şi a primit de la Domnul Iisus Hristos o binecuvântare vrednică de bunăvoirea şi de slujirea sa credincioasă. Fiii săi Iacob şi Iuda au urmat lui Hristos ca ucenici, iar fiicele sale s-au făcut ucenicele Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Şi atunci când Domnul, în călătoriile Sale, propovăduia mântuirea şi vindeca toată boala şi toată neputinţa, ele Îl însoţeau adeseori, Îi slujeau şi vedeau minunile făptuite de El, după cum stă scris în Sfânta Evanghelie:

şi erau multe femei care urmau lui Iisus din Galileea şi Îi slujeau [*Lc* 23, 55]. Iar Sfânta şi slăvita Maică a Domnului era călăuza lor, a tuturor, şi mijlocitoarea lor pe lângă Domnul şi Fiul ei. De aici Căutătorul mântuirii tuturor s-a dus la lacul Ghenizaret [cf. *Lc* 5, 1], care era mare şi renumit, plin înăuntru de peşti şi înconjurat de felurite ierburi roditoare. Acolo, după învăţătura pe care o dăduse poporului din barcă, i-a poruncit lui Petru să pescuiască. Au întins mrejele şi au prins un mare număr de peşti, şi *spaima i-a cuprins pe Petru şi pe toţi cei ce erau cu el pentru pescuitul peştilor pe care îi prinseseră. Tot aşa şi pe Iacob şi pe Ioan, fiii lui Zevedei, care erau împreună cu Simon. Şi a zis Iisus lui Simon: Nu te teme! de acum înainte vei fi pescar de oameni. Şi trăgând corăbiile la ţărm au lăsat totul şi au mers după El* [*Lc* 5, 9–11] ca şi cum ar fi fost întâia oară.

70. De la Ghenizaret, Domnul a intrat în Capernaum, unde a vindecat pe paraliticul, care era chipul firii noastre îmbătrânite şi paralizate; căci aşa cum l-a pus pe picioare şi i-a poruncit să-şi ducă patul şi să umble [cf. *Mt* 9, 1–8], tot aşa Milostivul a înnoit firea noastră căzută şi paralizată, şi a strâns în credinţă mădularele desfăcute, care erau păgânii împrăştiaţi, făcând din ele un singur trup, ascultător faţă de capul a toate, Hristos Dumnezeul nostru. El a poruncit ca ei să poarte jugul poruncilor Lui şi să se întoarcă în patria lor dintâi, care este raiul de unde am căzut. Începând de atunci s-au făcut adunarea poporului şi nenumăratele minuni ale Domnului pe care Evangheliştii nu le-au putut scrie în întregime, căci dacă toate cele făcute de Iisus ar fi fost scrise de cineva, *lumea întreagă n-ar fi putut cuprinde cărţile ce s-ar fi scris* [*In* 21, 35], fiindcă oamenii lumii nu pot cuprinde în cugetul lor belşugul şi puterea lor minunată. Atunci Iisus învăţa poporul şi vindeca nu numai neputinţele şi bolile trupului, ci şi ale sufletului. Iar ucenicii învăţau pe cei ce fuseseră tămăduiţi şi aduşi la credinţă, şi îi botezau după porunca Domnului, căci, ca în toate celelalte lucruri, Domnul a săvârşit vechile rânduieli ale Legii

şi a fost temelia Legii celei Noi. Astfel, şi la botezul lui Ioan, El a primit botezul în apa Iordanului. Iar, începând de atunci, a botezat El Însuşi prin darul Duhului Sfânt şi a poruncit ucenicilor Săi să facă asemenea. Atunci Zevedei, tatăl lui Iacob şi Ioan, a murit, iar ei i-au cerut voie Domnului să meargă să-şi îngroape tatăl [cf. *Mt* 8, 31], dar Milostivul nu le-a îngăduit, pentru ca ei să nu socotească nimic altceva mai vrednic de dorit decât faptul de a rămâne împreună cu El. Iar după porunca Sa, ei şi-au tăiat voia proprie. După aceasta le-a dat poruncă să meargă să poartă de grijă de casa lor şi de mama lor. Iar ei s-au dus şi au făcut tot felul de lucruri bune, şi au atras-o pe mama lor adăugând-o slujitoarelor Sfintei Născătoare de Dumnezeu, ca să slujească Domnului împreună cu ea pentru totdeauna. Or, prin porunca Domnului, din averile însemnate ale tatălui şi ale mamei, ei au împărţit o parte săracilor, o parte au dat-o spre folosul ucenicilor, iar restul l-au vândut şi au cumpărat casa din Sion ce avea să devină după răstignirea şi înălţarea lui Hristos casa Maicii Domnului, unde, când a primit-o de la Domnul în clipa Patimii, ucenicul cel iubit a dus-o şi i-a slujit după porunca blândului Împărat. După Galileea, şi Iudeea a fost umplută de minunile şi semnele minunate ale lui Hristos, iar Maica Sa era pretutindeni împreună cu El, privind şi ascultând minunile şi învăţăturile marii Sale bunătăţi. Într-o zi a fost de faţă şi Ioana, o femeie bogată şi cinstită [cf. *Lc* 8, 3]. Şi când a auzit învăţătura Domnului, că acela care vrea să fie desăvârşit să-şi vândă averile şi să le dea săracilor, să-şi ia crucea sa şi să-I urmeze [cf. *Mt* 19, 21 şi 16, 24], atunci s-a lepădat de toate, şi-a lăsat soţul şi copiii, casa, câmpurile şi toate averile, şi a urmat Domnului, rămânând tot timpul de atunci încolo împreună cu Sfânta Sa Maică.

71. Apoi a avut loc sărbătoarea Corturilor când, printre alte minuni şi vindecări, Domnul Iisus a făcut şi aceasta: a intrat în Templu cu un bici şi a găsit aici pe vânzătorii de vaci, de oi şi de turturele şi pe schimbătorii de bani aşezaţi acolo, şi i-a alungat pe toţi afară din Templu [cf. *Mt* 21, 12],

ceea ce era un semn al Legii Vechi şi al celei Noi, căci a făcut să înceteze Legea Veche şi a înălţat în locul ei pe cea Nouă. După care, umplând şi Iudeea de minuni, S-a întors în Galileea umblând prin oraşele şi satele ei. S-a dus aici în oraşul Magdala, de unde I-a urmat Maria Magdalena, din care Domnul scosese şapte demoni [*Lc* 8, 2]. Aceasta era cunoscută prin bogăţia şi prin neamul bun al naşterii ei, iar la vederea Domnului a arătat râvnă şi I-a slujit lui Hristos cu credinţă ca şi Maica Sa cea fără prihană. Şi era semnul firii omeneşti, căci fusese lovită de şapte duhuri rele, care se împotrivesc celor şapte daruri dumnezeieşti, şi astfel firea omenească era chinuită de şapte neputinţe. Magdalena L-a găsit pe Doctorul şi Curăţitorul firii noastre, pe Cel ce risipeşte toată boala şi toată neputinţa. Şi nu numai că a fost izbăvită de toţi demonii prin harul lui Hristos, dar a fost umplută de tot harul şi s-a arătat deosebit de zeloasă în credinţă, milostenie şi gânduri bune. A urmat Domnului în toate zilele ce i-au rămas şederii ei pe pământ. Ucenică şi slujitoare, ea a fost însoţitoare supusă a Împărătesei, a Sfintei Născătoare de Dumnezeu, şi a rămas împreună cu ea. A fost făcută vrednică de harul ultim al apostoliei, mergând din ţară în ţară pentru Hristos, şi s-a dus până la Roma[25] primind cununa muceniciei, îndurând încercarea cea bună până la vărsarea sângelui. Pe scurt, aşa cum fericitul Apostol Petru era zelos printre ucenici şi era întâistătătorul lor, tot aşa Maria Magdalena printre mironosiţe şi femei, dar faptele sale bune le vom pomeni după cum se cuvine, atunci când vom ajunge la momentul răstignirii lui Hristos.

72. Să revenim însă la cursul dintâi al cuvântului şi să spunem care e continuarea vieţii Maicii Domnului şi Împărătesei noastre, tot ceea ce a săvârşit alături de Fiul şi

[25] Cf. Modest al Ierusalimului (*PG* 86, 3273–3276). Acest detaliu inedit accentuează şi explică astfel caracterul secundar al mormântului de la Efes legat de cultul celor şapte tineri adormiţi înviaţi „provizoriu" ca şi Lazăr.

Domnul ei, şi încă mai multe ea însăşi după înălţarea Sa. Cititorii şi ascultătorii să-mi ierte lungimea acestui cuvânt, dar cuvântul nostru este despre asemenea taine şi lucruri măreţe, încât pentru ele au fost folosite şi se folosesc toată limba, toată iscusinţa, toată tăria şi harul, tot timpul din veşnicie şi până astăzi, prezent şi viitor, şi tot aşa vor fi folosite şi pe mai departe, dar ele sunt şi vor fi întotdeauna mai prejos decât această sarcină şi neîndeajuns, şi nimeni, nici chiar puterile cereşti cele fără de trupuri, nu vor putea vreodată grăi aceste taine după vrednicie şi cuviinţă, pentru că şi astfel aceste dumnezeieşti şi slăvite taine sunt grăite şi preamărite pe măsura puterii şi mărimii fiecăruia. Or ni se spune şi vom spune că după naşterea negrăită şi mai adâncă decât cunoştinţa din Maica fără prihană şi preafericită, Maica nestricată nu s-a mai despărţit vreodată de milostivul ei Fiu şi Împărat; încă din cea mai fragedă copilărie El era Domnul, ea Îl hrănea cum se cuvine şi Îi slujea ca o roabă, şi nu se despărţea niciodată de El. De aceea, când a avut doisprezece ani după vârsta trupească şi s-a urcat la Ierusalim la praznicul Paştelui iar la întoarcere Copilul Iisus a rămas în Ierusalim, Maica preacurată umbla întristată şi suspinând căutându-L. Şi când L-a găsit, L-a întrebat cu tristeţe: „Fiule, ce ne-ai făcut?" şi cele următoare. După care s-a întors împreună cu ei şi a venit la Nazaret, şi Împăratul şi Domnul a toate le era supus. Iar când şi-a început păstorirea împlinind treizeci de ani şi a fost botezat în Iordan de Ioan, Duhul Sfânt a venit peste El în chip de porumbel şi Tatăl a mărturisit din cer pe Fiul Său Cel iubit, şi a început să propovăduiască şi să facă minuni, Sfânta Maică Îl însoţea întotdeauna pe cât era cu putinţă, vedea minunile Sale şi auzea învăţăturile Lui.

Patima

73. Şi când a venit vremea Patimii celei făcătoare-de-viaţă, când Domnul milostiv şi blând era întrebat de căpeteniile preoţilor şi de dregători, bătut şi răstignit, Preacurata Maică nu numai că nu s-a despărţit de El, dar şi păti-

mea împreună cu El. Şi voi spune, chiar dacă cuvântul este îndrăzneţ, că suferea mai mult decât El, şi lua asupra ei durerile inimii. Căci El era Dumnezeu şi Domn a toate şi se preda pe Sine Însuşi de bunăvoie în trup, ea însă era în neputinţă omenească şi femeiască şi plină de o asemenea iubire faţă de Fiul ei iubit şi dorit; şi cum va putea cineva rosti belşugul întristărilor şi lacrimilor ei când a văzut pătimirea Celui Nepătimitor şi o pătimire omenească de acest fel? Căci, întrucât se săvârşiseră lucrările dumnezeieşti frumoase ale lui Hristos, nenumăratele Sale minuni şi dumnezeieştile Sale învăţături şi povăţuiri în viaţa Sa pământească, şi nu mai lipsea nimic decât numai desăvârşirea proniei: răstignirea, îngroparea şi învierea, aici suferinţele şi durerile Sfintei Fecioare se văd mai înalte decât cuvântul şi decât cugetul, şi în ce măsură se deosebea ea de toţi ceilalţi. Căci sorocul Patimii a sosit atunci ca o flacără ce mistuie lemnul şi i-a ars pe toţi ceilalţi, pentru că ei L-au părăsit şi au fugit, dar a cruţat-o ca pe aur pe Maica Preacurată şi Preafericită, şi a descoperit-o încă şi mai sfântă şi încercată; căci aşa cum Fiul ei milostiv şi Dumnezeu a arătat-o în clipa naşterii Maică şi Fecioară, tot aşa şi în vremea Patimii Sale a păstrat-o nepătimitoare şi a arătat-o în compătimire ca una care avea compătimirea prin fire şi, încă şi mai mult, prin firea iubirii pe care fericita Maică o avea pentru El, dar fiind şi nepătimitoare pentru harul dumnezeiesc de care era plin sufletul ei şi a stăpânirii lui pe care a descoperit-o Maicii Sale.

74. Dar să începem cuvântul, căci am spus că ea era nedespărţită mereu de Domnul şi Împăratul Fiul ei, şi aşa cum Domnul avea sub cârmuirea Sa pe cei doisprezece Apostoli, şi mai apoi pe cei şaptezeci, tot aşa sfânta Maică avea sub ea pe celelalte femei care o însoţeau, după cum spune Sfânta Evanghelie. *Şi erau acolo multe femei, care urmaseră din Galileea pe Iisus, slujindu-I* [*Mt* 27, 55]. Sfânta Născătoare de Dumnezeu era călăuzitoarea şi povăţuitoarea lor. Şi atunci când se desfăşura ospăţul, taina cea mare, ea s-a jertfit pe sine însăşi ca arhiereul şi a fost jert-

fită, a adus şi a fost adusă. Atunci Domnul Iisus, stând în fruntea celor doisprezece Apostoli şi a celor pe care i-a vrut, le-a predat tainele înalte şi semnele Paştilor dumnezeieşti, le-a dat în dar Trupul Său şi Sângele Său scump prin Pâine şi Vin, şi le-a descoperit într-o smerenie ultimă slava mai presus de cunoştinţă, i-a învăţat Patima şi Învierea Sa, i-a mângâiat şi i-a întărit pe ucenicii Săi şi ne-a descoperit tuturor Paştele cel adevărat, îndemnându-ne să-l primim cu mărturisire şi smerenie. Astfel, stând El la masă în mijlocul ucenicilor, hrănind cu hrana cea nestricăcioasă sufletele şi trupurile lor, şi spălând cu mâna Sa picioarele lor, pentru a-i învăţa smerenia şi a-i întări să alerge în calea vieţii şi făcându-i frumoşi cu adevărat după cum este scris: *Cât de frumoase sunt picioarele celor ce vestesc pacea!* [*Is* 52, 7], Domnul a încredinţat Maicii Sale neliniştile şi descurajarea femeilor care-L însoţeau, ca ele să o cinstească şi să o preamărească, iar ea să le mângâie şi să fie pentru ele în locul ostenelilor şi slujirii lor.

75. Atunci însă, răul comesean s-a făcut vânzător, iar ucenicul viclean s-a făcut hoţul Învăţătorului milostiv, şi picioarele spălate de mâna cea nestricăcioasă au alergat la iudei ca să-L vândă pe Cel fără de preţ. Cine va putea rosti cugetul de fiară al lăcomiei? *Ce-mi veţi da mie şi eu vi-L voi da vouă?*, a spus Iscarioteanul căpeteniilor nelegiute ale preoţilor, *iar ei i-au numărat treizeci de arginţi, şi de atunci căuta vreme potrivită ca să-L dea în mâinile lor* [*Mt* 26, 15]. Astfel a făcut ucenicul mincinos şi viclean, dar Învăţătorul milostiv şi Împăratul a toate S-a predat şi nu a plecat, adică n-a fugit, nici nu S-a ascuns undeva, ci, după cuvântul lui David, S-a lăsat dus *ca o oaie spre junghiere* [*Is* 53, 7 şi *Ps* 104, 13?]. Nu S-a împotrivit, nici nu a strigat, ci a mers dorind Patima. S-a dus la căpetenia preoţilor nevrednici iar de acolo a fost predat lui Pilat. L-au făcut să îndure tot felul de chinuri, dar El *ca o oaie fără glas înaintea celor ce o tund aşa nu şi-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui faptele Sale drepte s-au descoperit şi neamul Său cine îl va spune* [*Is* 53, 7–8]? Atunci Pilat a poruncit să

fie răstignit. Această judecată a fost adusă la ştirea Maicii fără prihană. Înţelegeţi aici nepătrunsul sfinţeniei şi fecioriei sale, dar şi cel al iubirii ei pentru Fiul său şi deplina măsură a suferinţei sale, căci dintre toţi ceilalţi ucenici şi femei şi prieteni şi cunoştinţe care-I urmaseră în suferinţă, unii L-au părăsit şi au fugit în clipa în care a fost prins, alţii s-au despărţit de El, după cum stă scris: *şi toţi cunoscuţii Lui şi femeile care-L însoţiseră din Galileea, stăteau departe* [*Lc* 23, 49], alţii L-au însoţit până la o vreme, după care s-au lepădat de El cu jurământ, ca apoi să plângă cu amar [cf. *Mt* 26, 75]. Dar slăvita şi binecuvântata şi adevărata Sa Maică şi imitatoare neînduplecată, care-şi făcuse vrednică de crezare şi-şi întărise sinea sa nu numai prin fire, ci şi prin asemănarea bunăvoirilor sale, a arătat măreţia puterii şi înţelepciunii ei, şi a acoperit toată înţelepciunea şi puterea nu numai a bărbaţilor şi femeilor ce erau de faţă, ci şi a bărbaţilor şi femeilor din toată firea, din trecut şi din viitor. Aşa cum în toate celelalte i-a biruit pe toţi, tot aşa şi în ceasul acestor lucruri.

76. Deşi nu era obişnuită cu zarva poporului, nici cu o asemenea adunătură de hoţi, soldaţi înarmaţi şi căpitani sub arme, singura femeie fecioară umbla însă pretutindeni fără teamă şi nu se despărţea nici măcar o singură clipă de Domnul preadorit şi Fiul său iubit, fiind legată trup şi suflet de El. Astfel, ea a urmat Lui încă de la începutul prinderii şi până la isprăvirea Patimii. A văzut totul şi a auzit cuvintele Sale. De aceea, cele mai multe din cuvintele rostite atunci şi din faptele săvârşite înainte şi după răstignire, Fericita şi Preabinecuvântata le-a povestit Apostolilor şi celorlalţi ucenici. Atunci când Domnul Iisus Hristos S-a aflat înaintea lui Ana şi Caiafa, fiind interogat de ei, Fecioara Preacurată L-a urmat deopotrivă şi a dorit să intre şi ea împreună cu El, dar străjile lipsite de omenie nu i-au îngăduit. De aceea, stând afară, întreba şi cerceta lucrurile de care era învinuit, şi le cerea celor ce intrau şi ieşeau să îi facă cunoscut adevărul. Cerceta pe cei ce erau întristaţi de cele se întâmplau şi pe cei ce se bucurau, căci unii din cei

pe care acest lucru îi mâhnea o înştiinţau în ascuns, şi Fericita îi auzea astfel pe unii care se întristau, pe alţii lipsiţi de minte care-L ocărau cu cruzime, iar pe alţii neghiobi care spuneau nu numai în inima lor, dar şi cu glas mare că nu era Dumnezeu, ci vrăjmaş al Legii. Necucernicia lor i-a făcut cu adevărat ticăloşi şi necuraţi. Ei spuneau: *veniţi să ucidem acest drept Hristos, căci ne stă în cale* [*Sol* 2, 12]. Prin urmare, ei se foiau astfel şi cugetau cele rele. Dar Fericita, ca o porumbiţă nevinovată şi ca o oiţă paşnică în mijlocul şerpilor şi aspidelor şi al fiarelor sălbatice, a rămas plină de înţelepciune căci o umbrea[26] biruinţa Fiului şi Domnului ei. Cu ochii şi urechile trupului ea vedea şi auzea învinuirile ce se abăteau asupra Lui, dar cu mintea era înlănţuită de dulcele său Fiu şi de tot ceea ce El suferea. Inima ei era împovărată de faptul că toată lumea se întorcea într-un gând de la El şi se făcea netrebnică. Cei ce săvârşeau nedreptatea nu cugetau, şi au osândit la moarte Viaţa a toate.

77. O, pizmă, temei care aduni şi săvârşeşti toate relele, care la prima răzvrătire ai învăţat omorârea de om şi lepădarea de Dumnezeu, iar în cea de-a doua l-ai convins pe Cain de omorul de frate, iar acum i-ai convins pe iudei să omoare pe Dumnezeu! Veninul răutăţii tale a fost măturat din lume! Atunci Împăratul şi Atotputernicul a fost socotit cu cei robiţi, Cel Neatins a fost prins în legături şi din nou Maica Fecioară a rămas împreună cu Fiul şi Domnul Iisus, fiind chinuită şi răstignită împreună cu El în gândul ei. Cât de multe dureri şi suferinţe nu s-au abătut atunci în inima ta pentru Fiul tău, Maică a lui Hristos! Câte lacrimi n-au căzut din ochii tăi când L-ai văzut pe Mântuitorul a toate cu mâinile legate la spate ca un răufăcător, pe slobozitorul celor duşi în robie. Slujitorul i-a dat o palmă, Celui lăudat şi închinat de mii de îngeri. Soldaţi neomenoşi şi nenorociţi îşi băteau joc de El şi Îl disprețuiau. Faţa care dă lumina, necredincioşii şi necuraţii o acopereau cu scuipări, şi

[26] Acelaşi verb ca pentru Duhul Sfânt în clipa Întrupării (*Lc* 1, 35).

loveau pe Cel ce pe toate le viază. O, neţinere minte a răului, o, îndelungă răbdare şi iubire neasemănată de oameni a Sa! O, fericită Maică, suferinţa şi răbdarea ta! *L-au îmbrăcat în batjocură cu o hlamidă roşie* pe Cel ce a îmbrăcat firea oamenilor cu adevărata Dumnezeire, *I-au pus pe cap cunună de spini Împăratului* [*Mt* 27, 28–29] a toate, Care dăduse oamenilor stăpânirea asupra tuturor celor văzute, Îl purtau încoace şi încolo batjocorindu-L pe Cel ce face să se rotească bolta cerească, în temniţă L-au închis pe Cel ce zideşte zidurile[27] cu nisipul mării şi cu adâncurile pământului. Şi pentru toate acestea inima Preacuratei Maici era amarnic frământată de val [cf. *Ir* 5, 22], căci aşa cum naşterea ei a fost mai presus de fire, aşa şi iubirea şi suferinţa ei erau negrăite şi nerostite.

78. A sosit şi ceasul chinului celui mare, şi s-a înălţat crucea pentru a răstigni pe Împăratul îngerilor, şi L-au răstignit pe Ziditorul oamenilor şi a toate, pe Stăpânul ce ţine cele văzute şi cele nevăzute. Ah! Cum de a suferit aceasta pământul şi nu s-a prăbuşit? Cum a văzut aceasta cerul şi nu s-a ruşinat, când Cel ce şade pe scaunul heruvimilor [*Ps* 79, 2 şi 98, 1] şi e preamărit de serafimi, şi ale Cărui mâini sunt cerurile cerurilor, a fost spânzurat pe lemn între făcătorii de rele! Cel ce şade împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt a fost răstignit cu josnicie, Cel ce a îmbrăcat lumina ca şi cu o haină [*Ps* 103, 2] a fost ţintuit gol pe cruce, iar pentru veşmântul ţesut de mâinile Sfintei şi Preacuratei Maici ucigaşii au aruncat sorţi. Şi, împărţindu-l între ei, au ţintuit cu piroane mâinile care au zidit toate şi care ţin cerul şi pământul. O, bunătate a Împăratului! O, îndelungă răbdare neasemănată! Cine va rosti puterile Domnului şi va face auzite întru totul laudele sale? Atunci, o, Maică a Domnului, în inima ta a pătruns sabia cum ţi-a spus odinioară dreptul Simeon. Atunci au străbătut în inima ta piroanele bătute în mâinile Domnului, suferinţele acestea te stăpâneau chiar mai mult decât pe Fiul tău Cel

[27] Aluzie la separaţia apelor şi a pământului, cf. *Fc* 1, 9–10.

puternic între toţi, căci suferea de bunăvoie şi vestise tot ceea ce se va întâmpla cu El, şi dorea toate acestea tot atât de mult pe cât le voia atotputernicia Sa. Trebuia să-şi dea sufletul şi puterea Sa, ca să le primească iarăşi înapoi [*In* 10, 17], cum spune Evanghelia, dar tu sufereai neasemănat, şi nu erai înştiinţată neapărat de taina Patimii, şi mulţimea suferinţelor şi a rănilor trecea prin inima ta. Din rănile Sale nestricăcioase coborau picături de sânge, iar din ochii tăi coborau izvoare de lacrimi. Cum ai putut suferi să vezi vederea unui lucru atât de îngrozitor, dacă nu te-ar fi întărit harul şi puterea Domnului şi Fiului tău, încredinţându-ţi slava în milostivirea Sa?

79. Atunci Cel milostiv s-a rugat Tatălui pentru făcătorii de rele, cerând iertarea lor. O, blândeţe a Împăratului! Însă, lipsiţi de evlavie, aceştia scrâşneau din dinţi împotriva Lui ca nişte câini, şi s-au predat pizmei şi batjocurii, ocării şi dispreţului. David a numit bine gândurile şi faptele lor, spunând în locul Domnului: *Deschis-au asupra mea gura lor, ca un leu de pradă ce răcneşte* [*Ps* 21, 14], *m-au înconjurat câini mulţi, adunarea celor vicleni m-a împresurat, străpuns-au mâinile şi picioarele mele, numărat-au toate oasele mele* [*Ps* 21, 17]! Sfânta Evanghelie mărturiseşte de asemenea că *trecătorii Îl huleau, clătinându-şi capetele şi zicând: Tu, Cel ce dărâmi Templul şi în trei zile îl zideşti, mântuieşte-Te pe Tine Însuţi! Dacă eşti Fiul lui Dumnezeu, coboară-Te de pe cruce* [*Mt* 27, 39–40]! Acest lucru l-a însemnat dinainte şi marele David zicând: *Ocările celor ce te ocărăsc pe tine au căzut asupra mea* [*Ps* 68, 10]! Şi încă: *Zdrobit a fost sufletul meu de ocări şi de necaz, şi am aşteptat pe cel ce m-ar milui şi nu era, şi pe cei ce m-ar mângâia şi nu i-am aflat* [*Ps* 68, 21]! Nu i-am aflat, dar povesteşte-ne, prorocule, ce-au făcut ei în schimbul mângâierii. *Mi-au dat spre mâncarea mea fiere şi în setea mea m-au adăpat cu oţet* [*Ps* 68, 22]! Acestea au fost mângâierile lor şi compătimirile lor, acestea au fost răsplătirile lor pentru bunătăţile lor. Dar când Maica Preacurată şi binecuvântată vedea şi auzea toate acestea, cuvintele celor ce-L

ocărau străbăteau prin ea ca nişte săgeţi. Şi piroanele Fiului său o izbeau în inimă ca nişte suliţe. Atunci pământul s-a cutremurat şi iadul de jos a fost zdrobit, cerul s-a întunecat, căci lumina luminătorilor s-a ascuns [cf. *Mt* 27, 51–52], şi toate făpturile se tânguiau şi puterile cerului cerurilor celor de sus tremurau. Unele din ele se coborau din cer şi cercetau minunea, altele mergeau până la Locul Căpăţânii [Golgota] uluite de îndrăzneala iudeilor şi lăudând îndelungă răbdarea Împăratului, se mâniau împotriva celor ticăloşi şi a slujitorilor lor celor răi, şi pregăteau mânie în adâncuri pentru omorâtorii de Dumnezeu, pentru ca iadul să fie mormântul lor al tuturor, dar puterea şi mila lui Hristos înfrâna dorinţa lor şi stăvilea făpturile văzute şi nevăzute care s-ar fi aruncat într-o clipă asupra lumii. Căci înainte de ele îl chemase pe Moise drept martor al răutăţilor iudeilor, după cum spune: *Ia aminte cerule şi voi grăi, şi pământul să asculte cuvintele gurii mele!* [*Dt* 32, 1], şi cele următoare; iar prin Ieremia i-a lovit puternic şi a spus: *Cerul se miră de aceasta şi pământul s-a cutremurat!, spune Domnul* [*Ir* 2, 12] pentru că au uitat binefacerile sale nenumărate şi în locul binelui au făcut răul.

80. Atunci, aşadar, toate făpturile uluite s-au cutremurat, dar Preasfânta Maică se tânguia încă şi mai mult de toate acestea şi nu se mângâia, ci ca în noaptea dintru începuturi era înconjurată de întristare şi de jale, şi dorea apropierea de cuvânt Domnului ei milostiv şi smerit. Dar, din pricina mulţimii gloatei care o înconjura, ea nu se putea apropia, şi stătea departe şi se tânguia, îşi întindea mâinile, îşi lovea pieptul şi suspina din adâncul inimii şi încerca chinuri şi stropea pământul cu lacrimile. Iar când cei ce L-au răstignit şi-au arătat toată răutatea ţintuindu-L pe cruce şi luptătorii împotriva lui Dumnezeu s-au risipit, unii dintre ei s-au dus să mănânce, alţii la alte lucruri, fălindu-se şi bucurându-se ca şi când ar fi câştigat o biruinţă, lăsând straja pe seama soldaţilor, atunci Maica Sa îndoliată s-a apropiat de Fiul său dorit, dar ce limbă va putea rosti ceea ce a spus şi cum anume a stat în faţa Lui?

Cuvintele ei erau înecate în lacrimi şi înţelepciune, căci era Maică a Înţelepciunii, şi nu i-ar fi fost dat să spună sau să arate vreun lucru nepotrivit, ci ea şi-a păstrat în bună rânduială, calm şi vrednicie, doliul ei atât de întemeiat. Se jelea cu amar pentru suferinţele şi rănile dulcelui ei Împărat şi Fiu, şi slăvea îndelungă-răbdarea şi libertatea Celui ce a suferit pentru noi şi S-a răstignit pentru noi, uimindu-se de toate acestea. Simţea nerecunoştinţa şi îndrăzneala omorâtorilor de Dumnezeu şi aş spune că plângea pentru pierzania lor şi îi spunea Domnului:

81. „Ce este aceasta, Împăratul meu, Fiul meu şi Dumnezeul meu, ce este această îndelungă răbdare a Ta? Cum Tu, Cel fără de păcat, Te-ai numărat printre cei fără de lege? Cum Tu, judecătorul viilor şi al morţilor, porţi păcatele lumii împreună cu cei osândiţi? Care e adâncul unei asemenea smerenii, al unei asemenea neţineri de minte a răului şi al unei asemenea iubiri de oameni ca ale Tale? N-a fost de ajuns că, Dumnezeu fiind, Te-ai făcut om pentru noi? Atâtea osteneli, necazuri, încercări, prigoniri, pizmuiri, vrăjmăşii, mărturii mincinoase şi ocări, pe care de la naşterea Ta şi până acum le-ai suferit din partea evreilor spre izbăvirea oamenilor, nu erau oare de ajuns? Dar acum iată că Te-au pironit pe lemn! O, necredinţa, nerecunoştinţa şi îndrăzneala lor, şi milostiva Ta bunăvoinţă şi neţinere de minte a răului! Aceasta a fost răsplata darurilor Tale vechi şi noi! Necredincioşii iudei Te-au chinuit în nenumărate chipuri pe Tine, Care ai lovit pentru ei în atâtea chipuri Egiptul [cf. *Iş* 7, 14 – 10, 29]! Mai întâi, Ţi-au dat veşmânt de batjocură [*Mt* 27, 29], Ţie care într-o zi i-ai acoperit cu nor de lumină şi i-ai călăuzit ca un părinte, păstrându-i ca pe lumina ochilor [*Dt* 32, 10]! Ţi-au pus pe cap cunună de spini [*Mt* 27, 29], Ţie Celui care i-ai încununat cu slavă şi cu cinste [*Ps* 8, 6]! Te-au lovit cu toiege [*Mt* 27, 29] cei pentru care i-ai poruncit lui Moise să lovească marea cu toiagul [*Iş* 14, 16] şi ai împărţit-o şi i-ai trecut prin ea acoperind însă cu apele ei pe vrăjmaşii lor? Nelegiuiţii au îndrăznit să Te scuipe [*Mt* 27, 29] pe Tine care ai arătat

strălucirea feţei Tale şi ne-ai făcut vii! Pe Tine care ai preamărit oarecând faţa lui Moise [*Iş* 34, 30], nu s-au ruşinat să Te scuipe [*Mt* 27, 30] — o, minune!, o, ticăloşie! — pe Tine care cu un scuipat ai deschis ochii orbului din naştere [*In* 9, 6]. Ţi-au pironit cu piroane mâinile şi picioarele [*Ps* 21, 17] Ţie, Celui care i-ai izbăvit din legăturile robiei în Egipt [*Iş* 13, 14] şi Care acum i-ai izbăvit din legăturile robiei dintâi. Pentru curăţirea leproşilor Ţi-au făcut răni, pentru învierea morţilor Te-au osândit la moarte! Pentru luminarea ochilor orbului — o, lumina mea! — s-au silit să întunece ochii Tăi! În locul Tău, Viaţa mea, au cerut pe Baraba [*Mt* 27, 21] şi Te-au dat morţii. O, înfricoşătoare vedenie, cum pământul tremură şi nu le mai ţine pe cele de jos, cum luminătorii se întunecă şi numai ard, cum cerul se frământă şi aproape a căzut, cum îngerii tremură şi se supun şi nu răstoarnă lumea! Dar e vădit că toate acestea se întâmplă din milostivirea şi îndelunga Ta răbdare, Fiul meu şi Dumnezeu meu, şi că totul e sub puterea Ta, şi că Tu nu îngădui să vină asupra lumii ceea ce a venit în timpul lui Noe [*Fc* 8, 21]. Fiul meu, nu se poate să sufăr eu în locul Tău chinurile Tale? Vai, de s-ar putea ca rănile Tale să fie asupra mea? Vai, ca în locul Tău să primesc eu moartea? Acum nimic nu mi-ar fi mai greu decât moartea pentru care nu pot cu nimic să mă pun în loc, nici în locul Tău, nici înaintea Ta nu voi muri, dar Te rog, dă-mi cuvânt de milostivire, cuvânt de mângâiere, hotărăşte pentru restul zilelor mele viaţa mea cum Ţi se pare bine, fă-mă să aud glasul mântuirii şi al vestirii, când Te voi vedea din nou, o Lumina mea, când Te voi îmbrăţişa pe Tine, Viaţa mea, când voi auzi glasul Tău dulce, dătătorul meu de viaţă. Şi dacă naşterea Ta m-a păzit, ferindu-mă de orice chin şi orice durere, acum sabia întristării a străpuns inima mea văzând patima Ta. Arată-mi deci, rogu-Te, învierea şi slava Ta aşa cum mi-ai făgăduit adeseori!"

82. În timp ce neprihănita şi nefericita Maică jelea în astfel de tânguiri, Domnul Cel milostiv şi bogat în milă o privea cu blândeţe şi, văzându-l lângă El pe ucenicul cel

iubit şi plin de iubire faţă de Domnul şi Învăţătorul Său, El, Înţelepciunea Însăşi, şi-a deschis gura şi El, Milostivirea, a spus câteva cuvinte cum îi îngăduia clipa aceea şi a privit la ucenicul cel iubit care mai mult decât toţi ceilalţi ucenici a arătat pentru Împăratul şi Domnul său credincioşie şi iubire, tărie şi duioşia inimii. Fiindcă toţi ceilalţi fugiseră, şi el singur stătea lângă cruce fără a se putea despărţi de ea. De aceea, Domnul a spus Maicii Sale binecuvântate: *Femeie, iată fiul tău! Apoi a spus ucenicului său: Iată mama ta* [*In* 19, 26–27]! Maicii Sale fecioare îi dă în dar din nou un fiu feciorelnic, pe care l-a dat în locul Său, nu ca să se lepede El Însuşi de grija Maicii Sale preacurate — să nu fie! —, ci ca să o mângâie pe Maica Sa cu o mângâiere văzută. Dar în chip nevăzut El Însuşi se îngrijea de Mama şi de ucenicul Său şi de toţi cei ce nădăjduiau în El, dând-o pe aceasta ucenicului în schimbul iubirii şi sincerităţii sale, pentru că el era acolo în ceasul patimii Sale. Şi l-a cinstit cu o mare cinste, căci ne-a lăsat-o în locul Său şi ne-a dat deopotrivă porunca de a purta de grijă până la capăt de rude, chiar dacă în alte locuri n-a arătat o supunere întreagă, căci Evanghelistul spune că *le-a fost supus* [*Lc* 2, 51] înainte de botez, dar după botez când au fost în Cana Galileii, El îi spune: *Ce este Mie şi ţie, femeie* [*In* 2, 4]? Şi, mai apoi, celor care i-au spus că *Mama Ta şi fraţii Tăi Te caută*, El le-a spus: *Cine este mama Mea şi cine sunt fraţii Mei? Iată mama Mea şi fraţii Mei* [*Mt* 12, 48–49]! Chiar şi atunci însă a spus asta prin economie, acum însă şi-a arătat în mod limpede întreaga Sa grijă şi iubirea Sa cuvenită iar în locul Său l-a aşezat şi l-a dat ca îngrijitor pe ucenicul Său, căruia *i-a spus: Iată mama ta!* Şi l-a mângâiat în starea sa de orfan şi i-a aşezat drept mamă pe sfânta Sa Maică şi Împărătească. Când ucenicul a auzit aceasta, a dus-o în casa sa din Sion, despre care s-a scris aici, şi o slujea după cuviinţă cu harul lui Hristos.

83. Pentru că necredincioşii care L-au răstignit împliniseră tot dispreţul şi chinul lor faţă de milostivul Împărat, şi *Iisus a văzut că toate se împliniseră, ca să se împli-*

nească Scriptura, a spus: Mi-e sete! Şi îndată, ca şi cum însetau să găsească pentru El un chin încă şi mai mare, *i-au dat* — vai! — *vin amestecat cu fiere* [*In* 19, 28–29] Dulceţii Vieţii şi Izvorului Nemuririi, arătând astfel semnul ticăloşiei lor amestecate cu amărăciune şi cruzime, pentru a nu lăsa să cadă cuvântul spus de proroci [cf. *Ps* 68, 22]. Dar aceasta n-a avut loc numai potrivit profeţiei, ci profeţia a spus ceea ce trebuia să aibă loc, căci nu profeţia a fost pricina îndrăznelii lor, ci îndrăzneala nesupunerii lor a fost pricina profeţiei. Ticăloşii şi nesimţitorii au îndrăznit asemenea lucruri şi nu şi-au adus aminte de apele amare de la Meriba pe care El le preschimbase în ape dulci [*Iş* 15, 25], şi nu o dată i-a călăuzit pe cei însetaţi şi le-a dat în pustia însetată cuvânt răcoritor. *I-a hrănit cu miere din piatră şi untdelemn din stâncă* [*Dt* 32, 13], şi ei nu şi-au adus aminte de minunea foarte nouă, de prefacerea apei în vin în Cana Galileii [*In* 2, 19]. Cu adevărat, *via lor este din viţa de vie a Sodomei şi din şesurile Gomorei; strugurii lor sunt otrăviţi şi boabele lor amare* [*Dt* 32, 32], şi aşa mai departe. Dar noi să cugetăm că Preacurata şi Preasfânta vedea toate acestea şi o amărăciune încă şi mai mare copleşea inima ei, căci atunci când a auzit din gura dulce şi dorită [a Fiului ei] că Îi era sete, o flacără ca dintr-un cuptor a străbătut inima ei! Inima ei dorea, înseta şi ardea atunci ca focul să răcorească ultima flacără a setei Fiului ei, dar ucigaşii nu i-au îngăduit să-I întindă o băutură binefăcătoare. S-a rugat de fiecare dintre ei să-i dea voie să-I de să bea apă, dar aceste fiare nu a lăsat-o şi nu i-au îngăduit să-L mângâie, şi *şi-au înălţat asupra ei gura lor ca nişte lei de pradă ce răcnesc* [*Ps* 21, 14]. În loc de apă proaspătă, i-au dat să bea oţet şi fiere. Înainte de a-L răstigni, *I-au dat să bea vin amestecat cu fiere, dar El n-a vrut să bea* [*Mt* 27, 34], ca să nu aibă o moarte repede şi grabnică din pricina otrăvii, iar nu din voie proprie şi din bunul Său plac. Acum însă a primit acest vin amestecat cu fiere şi a spus: *Săvârşitu-s-a! Şi plecându-şi capul şi-a dat duhul* [*In* 19, 30] de bunăvoie şi din propria Sa putere.

84. Nu stă însă în puterea noastră sau în puterea cuiva să grăiască suferinţele, lacrimile şi suspinele inimii Sfintei Fecioare faţă de toate acestea, căci sunt mai presus de fire, şi aşa cum naşterea ei e mai adâncă decât firea, tot aşa şi întristarea cu care a primit răstignirea Domnului e de negrăit pentru oameni; o ştie doar ea singură care a suferit, iar în întregime o ştie doar Domnul Care S-a născut din ea. Iar atunci *când Iisus a strigat cu glas mare şi şi-a dat duhul* [*Mt* 27, 50], când Cel ce este cap a toate şi-a plecat capul şi a făcut semn morţii, aceasta [moartea] a venit ca un slujitor, şi Împăratul a săvârşit taina prin pronia Lui. O, suflet fericit şi mai puternic decât cremenea al Maicii Preacurate, care s-a făcut piatră preţioasă cu neputinţă de străbătut pentru sabie! Cum a suferit Născătoarea fără prihană acest junghi? Cum nu şi-a dat şi ea duhul? Se înţelege că a ferit-o harul şi puterea Domnului răstignit. El Însuşi Şi-a dat duhul aşa cum I s-a părut bun, dar puterea Sa a păstrat sufletul Maicii Sale îmbrăcat din toate părţile în chinuri cum era El Însuşi. Frica şi cutremurul îmi opresc limba şi n-am puterea de a povesti cele ce au urmat, dar săgeţile ascuţite ale patimii Tale mă silesc, Împărate, şi nu mă lasă să trec sub tăcere istoria dorită.

85. Ce-au mai îndrăznit, chiar şi după moarte, vrăjmaşii şi nelegiuiţii? Căci drojdia răutăţii lor nu se sfârşise prin faptul că i-au întins oţet şi fiere, şi de aceea chiar şi după moarte pizma şi furia sporită a acestor fiare viclene şi omorâtorii de Dumnezeu necredincioşi n-au primit nici măcar tânguielile Maicii fără prihană; lucru pe care l-ar fi îngăduit chiar şi fiarelor de care aveau milă. Nesimţitori la suferinţă şi mai învârtoşaţi decât ea, chiar şi după moarte I-au străpuns cu suliţa coasta Sa [*In* 19, 34] făcătoare de viaţă pentru a nu lăsa nici unul din mădularele Sale lipsit de suferinţă. Capul Său a suferit bătăile toiegelor, obrajii pălmuirile, gura Sa băutura amară, după ce mai înainte fusese scuipat în faţă, spatele Său a suferit loviturile, mâinile şi picioarele piroanele, iar acum coasta Sa a suferit lovitură de suliţă pentru a ne revărsa mântuirea, izvorul binefăcător de apă

şi sânge din care ni s-a dat Duhul Sfânt. Vezi acum sabia care străbate inima Maicii Domnului binecuvântate şi cât de mult compătimea aceasta întru toate şi cât de mult suferea, căci acum era aproape moartă, văzându-L pe Fiul său mort şi neliniştindu-se de îngroparea Lui. Şi numaidecât sabia a lovit-o şi în inimă şi i-a înnoit durerile, iar picăturile de lacrimi se scurgeau din ochii ei. Iar sângele se închega în inima sa ca ea să poată spune: *Inima mea s-a mistuit înăuntrul meu şi durerile mele s-au înnoit* [*Ps* 38, 4–3]! Şi de îndată a alergat şi s-a făcut nu numai martor ocular, ci şi cea care primeşte şi moşteneşte îndoită bogăţie, strângând cu evlavie şi hotărâre sângele şi apa ce curgeau din coasta dătătoare de viaţă, şi aşa buna Maică cea înalt binecuvântată a primit în chip desăvârşit nemurirea cea nouă şi nestricăcioasă.

86. Gemând deci puţin, cum se cuvenea, a rostit cuvintele acestei tânguiri. Şi numaidecât întreaga ei grijă a fost atunci îngroparea trupului Celui de-viaţă-făcător, căci nu putea suferi ca El să rămână spânzurat astfel sub loviturile, ocările şi chinurile vrăjmaşilor Săi. Ar fi dorit să-I găsească un adăpost potrivit, dar nu se găsea nicăieri un loc vrednic şi potrivit pentru trupul dătător de viaţă, cum s-a găsit vrednic pântecele său fără prihană să primească întreaga plinătate a Dumnezeirii. Dar negăsindu-se altul, căuta un loc potrivit doririi şi râvnei ei. De aceea, a străbătut tot Locul Căpăţânii, întărită de harul trupului mort al Celui de-viaţă-făcător. Picioarele ei mergeau încoace şi încolo, dar ochii şi gândul său erau cu luare-aminte prin iubirea faţă de Împăratul şi Fiul său. Sub călăuzirea harului a găsit, aşadar, destul de aproape de cruce un mormânt frumos având în jurul său o grădină roditoare. *Mormântul era gol şi nou*, şi de curând săpat în stâncă, după cum ne învaţă Sfânta Evanghelie, *în care nu mai fusese nimeni îngropat* [*In* 19, 41], şi aştepta trupul nou, pe Domnul şi Dumnezeul a toate. Prin lucrarea proniei, era cu totul liber, şi aceasta din pricina învierii, pentru ca nimeni să nu spună că a înviat alt trup, iar nu cel al lui Hristos. De aceea,

nimeni n-a fost aşezat în el, cum spune Evanghelistul: *iar în locul unde a fost răstignit era o grădină şi în grădină un mormânt nou, în care nu mai fusese nimeni îngropat* [*In* 19, 41]. Era nou şi, pentru că nu primise pe nimeni şi era ferit de orice înşelăciune sau amăgire omenească, şi sigur pentru ca nimeni său nu depună mărturie mincinoasă sau tâlhărească. Din toate părţile se ajungea la el cu anevoie, stânca era de netăiat pentru piatra din capul unghiului, pentru Cel nezdrobit, o temelie pentru Temelia de neclintit. Grădina era chipul Edenului, şi locul se numea al Căpăţânii din pricina lui Adam cel îngropat acolo[28]. Căci Patima Lui ne izbăvea de patimile noastre şi moartea Lui zdrobea moartea.

87. Când Sfânta Maică a Domnului a văzut locul apropiat şi potrivit şi mormântul frumos şi nou în care se putea păstra în chip cuviincios trupul nestricăcios, ea a întrebat şi a aflat că era al lui *Iosif, el însuşi ucenic* al lui Iisus, dar *în ascuns de frica iudeilor* [*In* 19, 38]. Printr-un singur cuvânt ea l-a făcut să-şi dea seama cât de mult se potrivea Maicii Cuvântului a fi şi Mamă a Înţelepciunii. N-a cerut numai mormântul, pentru că ştia că ucenicului îi era uşor şi chiar plăcut să-şi dea mormântul său Învăţătorului iubit şi să-l ţină ca pe o comoară, dar l-a înştiinţat şi să meargă să-L preia şi să-L păzească el însuşi, fiindcă acest lucru era cu anevoie atunci şi cerea mare îndrăzneală. Dar Iosif era un om bogat şi cinstit, cunoscut al lui Pilat. Sfânta Născătoare de Dumnezeu l-a chemat şi i-a spus: „Prietene, iată că ura şi nebunia strânsă a duşmanilor şi iscoditorilor faţă de Dumnezeu şi Împăratul Hristos, Fiul meu, au ajuns la capătul lor! Au adus asupra Lui o moarte amară şi de ocară, arătând înainte şi după răstignire lovituri şi dispreţ, iar acum trupul gol spânzură pe lemn, înfricoşător la vedere pentru mine şi pentru toate făpturile, iar coasta Lui au străpuns-o cu suliţa după moarte, şi din ea a curs sânge şi apă, minune măreaţă, şi cu toate acestea omorâtorii de

[28] Cf. ORIGEN, *In Matth.* (*GCS* 43), p. 265, 5.

Dumnezeu nu s-au ruşinat. Soarele s-a întunecat şi pământul s-a cutremurat, stâncile s-au crăpat, catapeteasma s-a rupt, dar ei rămân nesimţiţi în învârtoşarea lor, Îl ocărăsc, îşi bat joc de El şi clatină din cap. Arată acum slujirea ta faţă de Dumnezeu şi iubirea şi sinceritatea faţă de Învăţătorul şi Împăratul tău, precum şi mângâiere faţă de tânguirea şi doliul meu! Intră la Pilat şi cere trupul ce spânzură pe cruce şi păzeşte cu de la tine putere mormântul care este al tău, şi cu puţină îndrăzneală vei strânge Comoara lumii! Cu puţin noroc vei răscumpăra şi vei primi Mântuirea tuturor celor vii. Dă Învăţătorului tău slujirea şi harul împlinirii acestor lucruri! Fii acum mai tare decât ceilalţi ucenici şi mai adânc! Căci unii dintre ei s-au rupt cu totul, iar alţii au fugit şi stau departe. Numai eu, cea slabă şi străină, cu un singur ucenic, am rămas strâmtorată în mijlocul unor asemenea fiare. Şi sunt cu totul neputincioasă şi sărmană, bogată şi puternică numai în lacrimi şi dureri. Fie ca Însuşi Împăratul şi Fiul meu să-ţi slujească drept călăuză, acest Mort Care învie morţii, Care a făcut să se tulbure cu tărie pământul şi a întunecat soarele şi a cutremurat toate făpturile!"

88. Înţeleapta şi binecuvântata între femei l-a întărit aşa pe Iosif şi l-a trimis la Pilat. Şi el a intrat la Pilat, dându-i-se de la Domnul îndrăzneală şi înţelegere şi a cerut trupul lui Hristos. Nu s-a mai temut nici de puterea, nici de mânia iudeilor. De aceea a dobândit dorirea inimii sale, a cerut şi a primit, şi în schimbul cuvintelor a avut Cuvântul lui Dumnezeu, în locul grădinii a cumpărat cerul şi în locul mormântului viaţa, în locul căutării Învăţătorului, îndrăzneală înaintea Împăratului a toate. Cu adevărat Iosif era nu doar bogat, dar şi înţelept, şi încă mai înţelept decât *neguţătorul* de care vorbeşte Sfânta Evanghelie, şi *când a găsit o piatră preţioasă şi de mare preţ, s-a dus, a vândut toate şi a cumpărat-o numai pe ea* [*Mt* 13, 46]. N-a dat acum tot ceea ce avea, ci numai râvnă, puţină îndrăzneală, un mormânt şi piatra, şi a cumpărat mărgăritarul cel nepreţuit, păzindu-l într-un monument neatins. Era ucenic al lui

Iisus într-un chip cu totul potrivnic lui Iuda. Acela uneltea şi se gândea să-L predea pe Învăţătorul milostiv vrăjmaşilor Domnului, iar acesta s-a grăbit cu înfrigurare pe lângă vrăjmaşi ca să ceară trupul Învăţătorului şi Domnului. Acela pentru câţiva bani L-a predat ucigaşilor, iar acesta, prin cuvinte de cerere şi împrumutul averilor lui, L-a cerut înapoi ucigaşilor şi L-a străjuit cu cinste. Acela L-a sărutat cu viclenie şi L-a predat răstignirii, iar acesta L-a coborât de pe lemn şi L-a sărutat cu milă, şi L-a primit dulce cu iubire şi a suferit cu cinste. Ucenicul viclean a adus cu săbii şi făclii asupra lui o gloată ticăloasă de iudei, cărora le-a predat pe Învăţătorul cel milostiv; iar acesta L-a dat jos de pe lemn, a smuls piroanele şi a dat blândei Maici Darul cel dulce şi de-viaţă-făcător care n-are asemănare între făpturi.

89. Cât a suferit Maica binecuvântată împreună cu Iosif în clipa coborârii de pe cruce a Împăratului şi Fiului ei. A umplut pământul cu lacrimi şi a primit în mâinile sale pe Cel ce fusese coborât, a primit în pântecele său piroanele, şi a îmbrăţişat mădularele rănite cu milă, a vărsat, a spălat cu lacrimile sale sângele şi a plâns cu durere dulceaţa dorită a îngerilor şi a oamenilor. Dar atunci când a fost dat jos de pe lemn şi trupul cel mai înalt decât cerurile a atins pământul, atunci a căzut la pământ şi L-a spălat cu lacrimile sale cele mai arzătoare, arătând în cuvinte dumnezeieşti lauda îngropării. „O, săvârşire a tainei celei înfricoşătoare! O, descoperire a sfaturilor din veac ascunse [cf. *Rm* 16, 25]! O, Moarte mai minunată decât Întruparea! Fără suflet zace Ziditorul sufletelor, ca un mort odihneşte Dăruitorul mântuirii tuturor, fără cuvânt e Cuvântul Tatălui Care a zidit toată firea cuvântătoare, fără mişcare sunt ochii stinşi ai Celui care prin cuvântul şi mâna Sa a pus în mişcare tot ce se mişcă, la vederea Căruia se topesc munţii [*Ps* 96, 5], *Cel ce caută spre pământ şi se cutremură, Cel ce se atinge de munţi şi fumegă* [*Ps* 103, 32], Care vede gândul oamenilor, Care scrutează inimile şi rărunchii [*Ps* 7, 10], după ale Cărui mărturii întreabă fiii oamenilor, Care luminează şi face înţelegători pe orbi! Vai, unde e frumuseţea Ta, Fiul

meu şi Dumnezeul meu? Unde e înfăţişarea Ta mai frumoasă decât a tuturor fiilor oamenilor [cf. *Ps* 44, 4], Care ai aşezat orice frumuseţe pe pământ, Tu Care eşti dulceaţa dorită de către toţi. Tu ai primit loviturile şi rănile, Tu Care ai vindecat rănile de nevindecat ale firii noastre, petele şi loviturile vechi şi noi, Tu, Împărate, Te-ai milostivit şi ai luat loviturile pentru noi, şi prin rănile Tale noi toţi ne-am vindecat [cf. *Is* 53, 5 şi *1 Ptr* 2, 24]. Şi, iată, prin pronia şi îndelunga-răbdare a harului şi iubirii Tale de oameni, taina s-a săvârşit. Arată acum puterea Ta, grăbeşte-Te şi vino în ajutorul nostru! Ştiu cu adevărat că vei învia şi vei avea milă întâi de Maica Ta, apoi de acest Sion şi Ierusalim care a păcătuit atât de tare, în care vei chema toate neamurile [păgâne] şi vei zidi templul Bisericii celei vii din păgâni. Fericită va fi ziua în care mă vei face să aud din nou glasul Tău dulce, în care voi vedea chipul Tău dumnezeiesc de frumos şi în care mă voi umple de harul Tău dorit. Fericită va fi clipa în care Te voi vedea limpede, Dumnezeu adevărat şi Domn al celor vii şi al celor morţi!"

90. Cum voi putea eu, nevrednicul şi neînvăţatul, să rostesc după cuviinţă şi să scriu cuvintele Născătoarei de Dumnezeu din acea clipă! Chiar dacă toate limbile înţelepţilor şi ale învăţaţilor s-ar aduna, ele n-ar fi în stare să le povestească, dar şi eu nu voi spune decât câteva cuvinte de atunci spre a mulţumi aşteptarea prietenilor lui Dumnezeu. Prin asemenea cuvinte şi simţăminte şi lacrimi îndurerate şi cu mâini nestricăcioase ea a primit trupul nestricăcios şi făcător de viaţă al Domnului Iisus împreună cu Iosif şi Nicodim, l-au uns cu smirnă şi *l-au înfăşurat într-un giulgiu* cu aromate, l-au aşezat într-un mormânt nou, în care nimeni nu mai fusese pus, *şi au prăvălit o piatră mare la uşa mormântului* [*Mt* 27, 59–60], iar când Iosif şi Nicodim au împlinit după cuviinţă această slujire, aceştia şi cu ceilalţi ce erau împreună cu ei au plecat de la mormânt. Dar Sfânta şi Preacurata Maică a Domnului a rămas singură acolo privind la el cu ochiul treaz al sufletului şi al trupului şi, plecându-şi genunchii, se ruga neîncetat şi

necontenit, chemând şi aşteptând strălucirea cea dulce a luminii Învierii.

91. Şi stăteau lângă crucea lui Iisus, mama lui şi sora mamei lui, Maria lui Cleopa şi Maria Magdalena [*In* 19, 25]. Am vorbit mai sus despre această femeie tâlcuind întrebarea pe care o cercetează mulţi[29]. Aşa cum spuneau ceilalţi trei Evanghelişti: *Erau acolo multe femei, privind de departe, care urmaseră din Galileea pe Iisus* [*Mt* 27, 55]. Dar renumitul Ioan Teologul şi Evanghelistul spune că lângă Iisus erau Mama Lui şi celelalte două Marii, Maria a lui Cleopa şi Maria Magdalena. Să se ştie deci că amândouă aceste spuse sunt adevărate şi amândouă au avut loc aievea. Multe au fost femeile care L-au urmat pe Iisus din Galileea slujindu-I, printre care se găseau aceste două Marii, dar bărbaţii n-au fost la înălţimea lor, nici prin îndrăzneală, nici prin lipsa fricii, nici prin alte virtuţi. De aceea, unii Evanghelişti n-au dat nume, şi unii n-au amintit nici un nume. El însă dă mărturie cu nume, şi face cunoscută şi familia lor, adică sora Maicii Sale, Maria lui Cleopa şi Maria Magdalena. Maria lui Cleopa era femeia fratelui lui Iosif cu care a fost logodită Fecioara Maria, căci Cleopa era fratele lui Iosif. Şi din nou a înfăţişat-o pe Maria, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, prin verişoara Maicii Sale, de aceea o numeşte sora Sa, şi spune că era sora Mamei Lui. Matei însă vorbeşte astfel: *Şi erau acolo multe femei, privind de departe, care urmaseră din Galileea pe Iisus, slujindu-I. Între care era Maria Magdalena şi Maria, mama lui Iacob şi a lui Iosif, şi mama fiilor lui Zevedei* [*Mt* 27, 55–56]. Tot aşa le numeşte şi Marcu [*Mc* 15, 40], dar Luca n-a amintit numele, ci a spus: *Şi toţi cunoscuţii Lui şi femeile care-L însoţiseră din Galileea stăteau departe privind acestea* [*Lc* 23, 49], fiindcă atunci când a avut loc încercarea Domnului şi alte femei Îl însoţeau la răstignire, ele stăteau departe, şi când L-au răstignit, de asemenea stăteau departe şi priveau. Dar cele două

[29] Cf. mai sus, § 71.

Marii iubeau mai aprins pe Domnul şi participau la neliniştile Maicii Sale preacurate şi la durerile ei, când vedeau îndrăzneala şi curajul cugetului ei, cât de aproape se găsea de crucea Fiului ei. Atunci s-au îmbrăcat şi ele în tăria cugetului, s-au despărţit de celelalte, s-au apropiat de ea, au mângâiat-o şi sufereau împreună cu ea. De aceea spune Evanghelistul: *Şi stăteau lângă crucea lui Iisus, Mama Lui şi sora Mamei Lui, Maria lui Cleopa şi Maria Magdalena* [*In* 19, 25]. Şi deşi erau mai tari decât celelalte femei, n-au putut însă ajunge la curajul Născătoarei de Dumnezeu. De aceea, în ceasul în care tulburarea iudeilor încetase puţin, ele au îndrăznit să se apropie de locul în care se găsea Preacurata şi Preasfânta înaintea crucii Domnului. Dar atunci când Domnul a strigat că Îi era sete şi omorâtorii de Dumnezeu au început să se foiască şi să amestece oţet cu fiere, ele s-au temut şi s-au dus de acolo. Preabinecuvântata stătea însă în picioare fără frică aproape de Fiul ei. Şi nici măcar în ceasul pogorârii şi îngropării, ele n-au îndrăznit să se apropie, ci au şezut înaintea mormântului [*Mt* 27, 61], adică departe de mormânt, şi priveau [*Lc* 23, 55], după cum spune evanghelistul. Mai mult, atunci când căpeteniile preoţilor şi cărturarii au venit cu ostaşi la mormânt şi au adus soldaţi din companie ca să-l păzească, şi au verificat mormântul şi au pecetluit piatra, frica le-a cuprins pe femei şi au fugit. În ele era atât frica de iudei, cât şi dragostea de Hristos, de aceea s-au dus şi au cumpărat aromate [*Lc* 23, 56], şi în dimineaţa sâmbetei au venit iarăşi să vadă mormântul ca să ungă trupul sfânt al Domnului. Dacă ele nu s-ar fi dus, cum ar fi putut veni? Dar este limpede că s-au dus şi că s-au reîntors cu aromate ca să-şi arate evlavia şi credinţa lor.

Învierea, Înălţarea, Cincizecimea

92. Dar Maica fără prihană nu se despărţea de mormânt şi vedea şi auzea tot ceea ce se petrecea şi se spunea. A văzut marele cutremur care i-a trezit pe cei ce dormeau dintru început [cf. *1 Co* 15, 20], care a adormit străjile [*Mt* 28, 4

şi 13] şi a rostogolit piatra şi mai apoi din nou trezirea străjilor şi intrarea lor în cetate [cf. *Mt* 28, 12]. Toate acestea n-au putut să le vadă femeile care s-au dus şi care s-au întors mai apoi, dar Fericita Maică a Domnului, robită de dragostea Fiului ei, şi care a rămas fără să se despartă de mormânt, a fost martorul ocular la toate acestea şi a văzut şi slăvita Sa Înviere. Căci celelalte femei au văzut şi ele piatra rostogolită şi îngerul aşezat pe ea [cf. *Mt* 28, 23]; dar când şi cum anume a avut loc aceasta n-au ştiut. Singură Maica preacurată a Domnului ce a stat acolo a ştiut toate. De aceea, înaintea tuturor ea a primit vestea Învierii şi a fost socotită vrednică să vadă înaintea tuturor pe Domnul şi Fiul ei, vedenie dumnezeiesc de frumoasă şi piscul tuturor bunurilor dorite, şi a auzit glasul Său dulce şi a crezut toate tainele proniei Lui, mai întâi pe cele ale Întrupării Sale, iar acum şi pe cele ale Învierii Lui. Nu numai pentru că a fost Maica preacurată şi sfântă, ci şi pentru că a rămas cu râvnă împreună cu El în ceasul pătimirii şi a suferit compătimire şi a primit de la El puterea sufletească spre a nu muri împreună cu El. De aceea, ea este vie împreună cu El şi preamărită cu El. Astfel deci, preasfântă Maica Domnului a văzut înaintea tuturor Învierea Fiului său. Ea a făcut-o cunoscută ucenicilor Săi vestind-o mai întâi mironosiţelor. Iar dacă în istorisirea Învierii evangheliştii n-au pomenit nimic de aceasta, ei au lăsat anume deoparte în scris mărturia Maicii pentru ca nimeni să nu scoată un pretext de necredinţă din vedenia Învierii rostită de către mamă. Pentru toate aceste pricini, ei n-au pomenit nimic despre aceasta, ci au istorisit cele spuse de celelalte mironosiţe.

93. Astfel deci, Sfânta Născătoare de Dumnezeu a văzut cu ochii săi Învierea Fiului şi Împăratului ei şi s-a umplut de bucurie, şi de aici a plecat la casa ucenicului iubit aşteptând ceasul Înălţării lui Hristos. Or, cum a fost scris mai sus[30], această casă era Sionul, căci Evanghelistul Ioan şi-a vândut partea părintească şi averile pe care le avea în

[30] Cf. mai sus, § 70.

Galileea după moartea lui Zevedei, tatăl său, şi a cumpărat la Ierusalim casa din Sion, în care a primit-o pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu după porunca Domnului şi Învăţătorului său, şi îi slujea. Din pricina acestei case a ajuns cunoscut arhiereului, cum se spune în Evanghelie, că *acest ucenic era cunoscut arhiereului* [*In* 18, 15], şi ucenicii erau adunaţi în casă *de frica iudeilor. Aici s-a arătat Domnul intrând prin uşile încuiate* [*In* 20, 19] după Înviere. *A suflat asupra lor şi a zis: Luaţi Duh Sfânt* [*In* 20, 22]! Tot aici, după opt zile l-a mulţumit şi pe Toma arătându-i urmele cuielor [*In* 20, 27]. Aici ucenicii au săvârşit după Înălţarea Domnului cele dintâi Taine ale Sfintei Mese şi Sfânta Născătoare de Dumnezeu a avut această casă drept găzduire după Înălţarea lui Hristos. Şi atunci, înainte de Înălţare, după ce înviase din morţi, sfânta şi pururea slăvita Sa Maică era în aceeaşi casă şi aştepta Înălţarea Lui, fiindcă aceasta era încheierea Economiei şi vieţii Sale pe pământ. Or, de la Înviere şi până la Înălţare, Domnul S-a arătat de mai multe ori preasfintei Sale Maici atunci când a voit, mângâind-o nu o dată, după cum a binevoit. Dar nu S-a arătat una după alta ucenicilor, ci atunci când a trebuit, gustând chiar şi hrană în faţa lor [*In* 21, 13], pentru ca ei să creadă că nu li se arăta în chip mincinos şi că era cu adevărat Domnul Iisus Hristos, Împăratul şi Învăţătorul lor. Atunci i-a făcut să înţeleagă numeroase taine [*Lc* 24, 45], le-a făgăduit venirea Duhului Sfânt şi le-*a poruncit să nu se îndepărteze de Ierusalim până ce se vor îmbrăca cu putere de Sus. După care i-a dus afară până spre Betania şi, ridicându-şi mâinile, i-a binecuvântat* [*Lc* 24, 49–50]. Acolo era şi Sfânta Născătoare de Dumnezeu, căci se cuvenea întru totul ca şi ea să fie acolo, pentru că aşa cum în vremea Patimii inima sa fusese zdrobită mai mult decât a tuturor celorlalţi, dar rămăsese în picioare nedespărţită de El, tot aşa să vadă şi slăvita Sa Înviere şi să se umple de bucurie.

94. Domnul a făgăduit Apostolilor venirea Duhului Sfânt şi i-a binecuvântat [cf. *Lc* 24, 50]. Dar Preacurata şi Sfânta Maică era binecuvântată încă de la început, de când a auzit

acel *Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine* [*Lc* 1, 28]! *Binecuvântată eşti tu între femei!* [*Lc* 1, 42], şi această binecuvântare adevărată a primit-o în sânul său aducând pe lume nimicirea întregului blestem. Astfel, încă de la început ea a fost plină de Duhul Sfânt şi a fost îmbrăcată cu putere de Sus. Din ziua aceea Duhul Sfânt a venit asupra ei şi puterea Celui Preaînalt a umbrit-o, cum a spus arhanghelul Gavriil: *Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri* [*Lc* 1, 35]! În ea s-a împlinit, aşadar, toată făgăduinţa şi a fost încununată cu nestricăcioasa cunună a Împărăţiei cerului şi a pământului, aşa cum Fiul ei, atunci când a înviat din morţi nu numai ca Dumnezeu, ci şi ca om, a primit toată puterea în cer şi pe pământ. Atunci când Domnul S-a urcat la cer şi L-au văzut în ceruri Apostolii împreună cu Sfânta Fecioară, de îndată le-a trimis îngeri ca să-i mângâie [*FA* 1, 10–11] şi să vestească a doua şi noua Sa venire, şi astfel ei s-au închinat şi s-au întors la Ierusalim [*FA* 1, 12] cu bucurie mare, şi *erau întăriţi în rugăciune* cu slavă, *atât Maria, Mama lui Iisus, cât şi fraţii Săi* [*FA* 1, 4], căci Sfânta Născătoare de Dumnezeu a fost pururea părtaşă şi călăuză a tot binele. După Înălţarea lui Hristos, cât a trăit, ea a fost cea care săvârşea tot binele, comoara tuturor celor bune şi aşa cum, cât a trăit, a fost pilda şi călăuza tuturor celor bune, tot astfel, după înălţare, Sfânta Mamă a lui Hristos a fost pildă bărbaţilor şi femeilor şi călăuza oricărui lucru bun, cu harul şi ajutorul slăvitului ei Împărat şi Fiu. De aceea, atunci ea le-a rânduit Sfinţilor Apostoli postul şi rugăciunea, iar ei s-au întărit în post şi în rugăciune şi cerere până când s-au împlinit cincizeci de zile şi s-au umplut de harul Duhului Sfânt, Mângâietorul sufletului. După care aceşti vrednici Apostoli au ieşit propovăduind Evanghelia şi răspândind cuvântul vieţii în Ierusalim şi în toată Iudeea, iar după puţină vreme până la marginile pământului, unde le poruncea lor Duhul Sfânt, făcându-şi ucenici din toate neamurile păgâne, botezându-i în numele Tatălui şi al Fiului şi al Duhului Sfânt, după porunca Domnului [*Mt* 28, 19].

95. Maica Domnului însă locuia în casa ucenicului iubit în Sion şi, după măsura slavei şi laudei sale, ea îşi împlinea zilele sfintei şi preacuratei sale vieţi dumnezeiesc de frumoase, fiindcă aşa era de acum înainte viaţa sa, preaminunată şi mai presus de fire! Şi aş spune că era mai înaltă şi mai minunată decât viaţa sa de dinainte, afară de zămislirea înfricoşătoare şi negrăită şi de naşterea ei, căci această taină e mai presus de orice rânduială a firilor; vorbesc însă despre râvna şi viaţa sa dumnezeiască, căci faptele sale de după aceasta n-au fost cu nimic mai prejos decât cele dintâi. Fiindcă naşterea şi creşterea minunată au fost mai presus de fire, şi ea a zămislit şi a născut pe Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu, Împărat şi Dumnezeu a toate, lucru de negândit, de neînţeles şi de negrăit. Dar acum ea arată o lucrare încă şi mai înaltă decât firea, în toate zilele vieţii sale, şi printr-o bogată râvnă a arătat biruinţe nebiruite asupra firii şi a alungat cu totul pe vrăjmaşul omenirii, iar mai apoi, în împlinirea ostenelilor sale, ea a compătimit şi a îndurat nenumărate necazuri, încercări, tânguiri, jale în răstignirea Domnului, şi din toate părţile a fost îmbrăcată în slavă, a dobândit multe cununi de biruinţă şi a fost aşezată ca Împărătească a tuturor făpturilor, după care, lucru mai adânc decât toate, a văzut pe Fiul ei înviat din mormânt şi înălţat la cer cu firea pe care o luase din ea, Fiul şi Cuvânt al Tatălui, Dumnezeu adevărat şi Împărat a toate. După toată această slavă, ea n-a primit nicidecum o viaţă lipsită de încercări şi de osteneli, şi nu s-a ferit deloc de munci şi de sârguinţe, să nu fie! Ci ca şi cum şi-ar fi început abia acum viaţa sa dumnezeiască şi purtarea sa de grijă, *ea nu a dat somn ochilor ei, nici genelor sale dormitare, nici odihnă trupului ei* [*Ps* 131, 4], ci atunci când Apostolii s-au împrăştiat în lumea întreagă, Sfânta Maică a lui Hristos, ca Împărătească a tuturor, stătea în mijlocul lumii întregi, în Ierusalim, locuind în Sion împreună cu ucenicul iubit, care îi fusese dat drept fiu din partea Domnului Iisus Hristos.

96. Ea i-a trimis pe ceilalţi ucenici ca să propovăduiască celor de departe şi celor de aproape. Iar ea, rămânând

singură în cetatea împărătească în Sion, suferea iarăşi necazuri şi atacuri din pricina Fiului ei. Pentru El, ea se împotrivea şi lupta cu potrivnicii, iudeii cei răi, făcându-se iarăşi pe lângă El mijlocitoare şi rugătoare pentru toţi, nu numai pentru credincioşi, ci şi pentru vrăjmaşi, ca să le facă milostivire. Şi ei au fost conduşi la cunoştinţă şi la căinţă, fiindcă şi ea învăţase de la Fiul său Cel milostiv când era pe cruce şi spunea: *Iartă-le, Părinte, că nu ştiu ce fac* [*Lc* 23, 34]! Mai mult, era prin ea însăşi milostivă şi îndurătoare şi dorea pentru toţi oamenii mântuirea şi venirea la cunoştinţa adevărului. Şi nu se mulţumea numai cu aceasta, ci sporea nevoinţele postului şi rugăciunii. Nu se despărţea de mormântul Domnului, ci locul său era sălaşul ei de căpătâi, perna ei era piatra, alergările minţii ei erau rugăciunile şi vedeniile Fiului ei, masa ei erau laudele Lui, hrana ei erau istoriile, povăţuirile şi învăţămintele Patimii Domnului, băutura şi baia ei erau lacrimile, odihna şi desfătările ei erau îngenuncherile; căci se spune de către povăţuitori adevăraţi, şi a ajuns până la noi, că din pricina neîncetatelor ei îngenuncheri, mâinile sale sfinte, mâinile cu care odinioară primise în braţe pe Domnul născut din ea fără sământă, se făcuseră deosebit de aspre. Acum ea se ruga şi cerea din nou. Şi cine ar putea povesti cu de-amănuntul ostenelile şi lucrările ei dumnezeieşte de frumoase, pe care dacă le-ar spune sau le-ar scrie cineva una câte una, mulţimea scrierilor s-ar dovedi uriaşă. E însă uşor de înţeles şi recunoscut că, aşa cum în urma Împăratului, Fiul ei, ea a rămas prin El ocrotitoarea, călăuza şi împărăteasa tuturor credincioşilor şi a celor ce nădăjduiesc în numele Său, bărbaţii şi femeile care erau tovarăşele şi ucenicii ei, aşa se îngrijea şi se tulbura pentru toţi şi ochii tuturor nădăjduiau în ea şi, în locul Domnului ei Iisus Hristos cu trupul printre oameni, ei o vedeau pe cea care L-a adus trupeşte pe lume, Maica cea fără de prihană şi preabinecuvântată. Ea le era o mângâiere şi un imbold în făptuire, în încercări şi în dăruirea faţă de toţi.

97. Dar ea nu era numai un îndemn şi o povăţuire în răbdare şi îndurare pentru fericiţii apostoli şi pentru ceilalţi credincioşi, ci era şi părtaşă la ostenelile lor şi îi susţinea în propovăduirea lor, fiind părtaşă cu gândul la lipsurile, chinurile şi robia ucenicilor Domnului. Şi suferea împreună cu ei aşa cum luase parte la Patimă prin junghiurile inimii. Tot aşa şi acum, ea îi mângâia prin lucrarea ei pe ucenicii Săi vrednici, tot atât cât îi întărea prin cuvânt, dându-le drept exemplu Patima Împăratului şi Fiului ei. Le aducea aminte de răsplăţile şi cununile Împărăţiei cerurilor, de fericirea şi desfătările fără de sfârşit în vecii vecilor. Atunci când Irod l-a luat pe Petru, căpetenia Apostolilor, şi l-a închis, legându-l cu lanţuri [*FA* 12, 6–7], ea era cu gândul întemniţată împreună cu el. Sfânta şi binecuvântata Maică a lui Hristos lua parte la lanţurile lui şi se ruga pentru el, şi a poruncit şi Bisericii să se roage. Şi înainte de aceasta, atunci când nelegiuiţii iudei l-au ucis cu pietre pe Ştefan [*FA* 7, 59], şi când Irod l-a omorât pe Iacob, fratele lui Ioan [*FA* 12, 2], încercările şi suferinţele şi chinurile au străpuns inima Sfintei Născătoare de Dumnezeu, suferind ea însăşi mucenicie împreună cu ei prin durerea inimii şi plânsul lacrimilor ei. A ajuns la noi prin Părinţi şi acest cuvânt că atunci când Apostolii s-au risipit spre a propovădui în ţara şi în ţinuturile hărăzite fiecăruia dintre ei, Sfântul Ioan Evanghelistul şi Teologul era acolo spre a sluji şi a îngriji pe sfânta Născătoare de Dumnezeu al cărei fiu fusese făcut din porunca Domnului. Atunci Sfânta Împărăteasă i-a spus prin harul lui Hristos: „Nu mi se pare cuvenit, fiule, ca prietenii şi fraţii tăi să meargă să propovăduiască numele lui Hristos, Fiul şi Dumnezeul meu, şi să facă ucenici printre neamurile păgâne, iar tu să rămâi fără să faci nimic din pricina grijii tale faţă de mine. De altminteri eu şovăi să mă despart de tine altfel decât prin bunăvoirea Domnului, Care a poruncit să fim împreună. Acum însă du-te, pleacă şi tu în ţara care ţi-a fost poruncită şi eu voi veni împreună cu tine, ca să se împlinească şi una şi cealaltă, propovăduirea ta şi locuirea mea nedespărţită de

tine!" Aşa a poruncit ea ucenicului iubit şi a plecat împreună cu el ca acesta să meargă şi să propovăduiască, iar Maria Magdalena şi celelalte mironosiţe au plecat şi ele împreună cu ea.

98. Atunci Domnul şi Fiul Cel milostiv S-a arătat într-o vedenie şi a poruncit să-şi schimbe drumul. Dar pentru ucenicul iubit a poruncit ca acesta să se ducă, şi să meargă şi mironosiţele împreună cu el ca sprijin şi ca să slujească. Mai întâi, i-a îngăduit să plece, pentru ca zelul Sfintei Împărătese şi râvna ei să fie cunoscute, fiindcă Evanghelistul nu dorea să o lase pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu pentru că şi el şi ea doreau aceasta. Iar, în al doilea rând, a poruncit să se întoarcă, pentru ca cinstea ei să fie deosebită, şi nu unită de cea a apostolilor, şi pentru ca să conducă poporul credincios şi Biserica din Ierusalim, şi pentru ca să se îngrijească de ea împreună cu Iacob fratele Domnului ce fusese aşezat acolo episcop. Astfel, oriunde mergea, ea binecuvânta pământul prin venirea ei. Şi aşa a venit din nou la Ierusalim şi locuia în casa lui Ioan Teologul şi Evanghelistul care însă plecase după porunca Domnului spre Efes, cetatea pământului Asiei. Şi împreună cu el plecaseră şi mironosiţele şi Prohor, unul dintre cei şapte diaconi. Acolo a propovăduit numele lui Hristos Dumnezeu şi a luminat pe cei ce erau în întuneric. Acolo au suferit împreună cu el şi vrednicele mironosiţe şi s-au făcut apostoli împreună cu el, unele murind de încercări, altele de mucenicia şi sângele vărsat. Şi aşa s-au dus încununate la Împăratul şi Învăţătorul lor Hristos. Dar după plecarea lui Ioan Evanghelistul, fericitul Iacob, fiul lui Iosif, numit şi fratele Domnului, a purtat de grijă şi a slujit-o cu multă bunăvoinţă pe Sfânta Maică a lui Hristos. El a ajuns întâiul episcop al Ierusalimului şi tot el a purtat de grijă şi a slujit-o pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu în locul lui Ioan Evanghelistul. Astfel, întoarcerea Sfintei Născătoare de Dumnezeu la Ierusalim a fost un lucru bun, căci ea era tăria, limanul şi zidul credincioşilor ce să găseau aici. Şi toată grija sau osteneala creştinilor era încredinţată Preacuratei, căci aceştia se aflau în

mijlocul poporului nesupus şi răzvrătit al iudeilor. Şi din toate părţile credincioşii lui Hristos mergeau în lupte şi moarte, iar ea îi mângâia şi îi întărea pe toţi.

99. Ea însă era nădejdea fericită a creştinilor de atunci şi de mai apoi; şi este mijlocitoarea şi puterea credincioşilor până la marginile lumii. Atunci însă grija şi lupta ei erau mai stăruitoare, spre a îndrepta şi întări noua lege a creştinismului şi pentru a se preamări numele lui Hristos. Iar luptele ce s-au abătut asupra Bisericilor, în călcarea caselor creştinilor, omorârea multor creştini, aruncarea lor în închisori şi necazurile lor de tot felul, prigoanele, ostenelile şi necazurile apostolilor izgoniţi din loc în loc, toate acestea cădeau asupra ei. Ea suferea pentru toţi şi purta de grijă de ei prin cuvânt şi faptă. Era pilda binelui şi învăţăturii mai binelui în locul Domnului şi Fiului ei şi mijlocitoare şi rugătoare pentru toţi credincioşii, şi se ruga ca milostivirea şi ajutorul Său să se reverse peste toţi. Şi Sfinţii Apostoli o luaseră drept călăuză şi învăţătoare, şi îi dădeau de ştire de orice li se întâmpla. Şi primeau de la ea poruncă şi sfat bun, iar cei ce erau aproape de Ierusalim reveneau aici adeseori ca să o vadă. O înştiinţau de tot ceea ce făceau şi cum propovăduiau. Şi săvârşeau toate după povăţuirile ei. Iar când plecau în ţări îndepărtate, se grăbeau să vină în fiecare an de Paşte la Ierusalim, şi să prăznuiască împreună cu Sfânta Născătoare de Dumnezeu praznicul Învierii lui Hristos, şi fiecare din ei făcea cunoscută atunci propovăduirea sa neamurilor păgâne şi prigoanele întâlnite din partea iudeilor şi a păgânilor. Şi înarmaţi astfel prin rugăciunea şi învăţătura ei, mergeau din nou în locul propovăduirii lor. Aşa au făcut an de an când nu aveau piedici serioase, afară de Toma. Acesta nu putea să vină din pricina marii depărtări şi a greutăţii de a veni din India. Toţi ceilalţi însă veneau an de an să o viziteze pe Sfânta Împărăteasă, şi reînarmaţi cu rugăciunea ei se întorceau la propovăduirea Vestirii celei bune.

100. Dar cine va putea număra războaiele şi ura iudeilor necredincioşi, mâniile şi răzmeriţele omorâtorilor de Dum-

nezeu? Cine va zugrăvi hulele, batjocurile, tăgăduirile minunilor Domnului şi mărturiile mincinoase şi disprețuirile cu care atacau învierea lui Hristos, căci spuneau că ucenicii îi furaseră trupul, cum stă scris în Sfânta Evanghelie, *că acest cuvânt s-a lăţit printre evrei până în ziua de astăzi* [*Mt* 28, 14]. Adeseori se adunau şi voiau să arunce cu pietre în casa în care locuia Sfânta Maică a Domnului, dar puterea lui Hristos le strica planurile. Odată însă, fiii mâniei au strâns o adunare a pierzaniei, odraslă a necurăţiei, *popor mincinos şi răzvrătit, neam nebun şi neînţelept care cugetă pierzania şi care nu are ştiinţă* [*Dt* 32, 6; 32, 5; 32, 28], a cărui mânie se aseamănă şarpelui veninos şi surd, ale cărui urechi sunt înfundate. Necredincioşii omorâtori ai lui Dumnezeu au hotărât să dea foc casei în care locuia comoara vieţii, Maica Domnului Iisus Hristos, şi să o radă de pe faţa pământului. Au luat în mâini foc, pietre şi rângi de fier smulse din ziduri. Au înconjurat cetatea lui Dumnezeu cu gloata lor şi cu urletele lor, dar n-au putut să o atingă, căci sfânta cetate se făcea încă şi mai puternică, fiindcă despre ea a spus prorocul: *Lucruri preaslăvite s-au grăit despre tine, cetatea lui Dumnezeu* [*Ps* 86, 3]. Căci focul s-a întors împotriva lor şi a ars pe mulţi dintre cei necredincioşi, pietrele pe care le-au aruncat pe acoperişul casei sfinte s-au întors împotriva lor şi i-au zdrobit pe necredincioşi, ciocanele şi rângile au căzut în ţărână şi planul lor ticălos a fost nimicit. Durerea s-a întors asupra lor şi minciuna lor a căzut asupra capului lor, şi sabia le-a străpuns inima şi a zdrobit arcul lor după cum iadul a înghiţit de vii cu furie un mare număr dintre ei [cf. *Dt* 32, 32].

101. Toţi credincioşii au văzut aceasta şi au lăudat pe Hristos. *Dreptul se va bucura când va vedea răzbunarea* [*Ps* 57, 10], spune prorocul. Acestea sunt lucrurile iudeilor răi, care n-au încetat niciodată încă de la primele lor uneltiri duşmănoase până ce au ajuns la culmea tuturor nelegiuirilor lor şi L-au osândit la moarte, şi încă moarte pe cruce pe Împăratul milostiv şi Ziditor a toate. Iar acum arătau iarăşi cu îndrăzneală faţă de Sfânta Maică preacu-

rată o dușmănie cutezătoare, dar durerea s-a întors împotriva lor. Şi nu s-au ruşinat în faţa unor minuni atât de mari şi atât de multe, ci până şi în timpul săvârşirii ieşirii ei din această lume şi-au arătat încă o dată ticăloşia şi furia lor vrăjmaşă lui Dumnezeu, cum vom spune atunci când vom ajunge la locul cuvenit. Dar acum să reluăm calea cuvântului nostru, căci atunci când au avut loc asemenea minuni şi dușmanii şi potrivnicii lui Hristos şi ai Maicii Sale au fost după dreptate loviţi, necredincioşii n-au mai îndrăznit să uneltească aşa ceva, şi Sfânta Fecioară şi Maica Domnului n-a mai fost dispreţuită de ei, ci o priveau cu respect şi de departe i se închinau cu frică. Şi aşa şi-au uitat nebunia lor lipsită de rânduială, obişnuită lor ca şi câinilor, nu numai din pricina minunilor săvârşite atunci, şi a loviturilor aduse pe drept cuvânt împotriva lor, ci, din zi în zi, din pricina minunilor săvârşite de harul şi mijlocirea ei. Căci demonii erau alungaţi, bolnavii de nevindecat erau vindecaţi, şi zeci de mii de semne şi minuni se săvârşeau prin ea. Prin toate aceste minuni, de pe faţa ei strălucea lumina şi slava şi harul se revărsa asupra credincioşilor, iar asupra vrăjmaşilor frica şi teama, căci Hristos şi Împăratul a toate, Fiul ei, o preamărea pe Maica Sa fără prihană şi sfântă şi făcea ca toţi vrăjmaşii şi atacatorii să nu se poată apropia de casa ei, iar prin harul şi mijlocirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, poporul celor credincioşi sporea şi se înmulţea, iar credinţa creştinilor se întărea.

102. Căci pentru aceasta Domnul nostru Iisus Hristos a socotit de cuviinţă ca Preasfânta Sa Maică să rămână ani mulţi în această lume, pentru ca prin harul ei credincioşii să fie şi mai întăriţi, iar Biserica creştinilor să sporească spre slava Tatălui şi a Fiului şi Duhului Sfânt. Şi aşa fericita şi slăvita Maică a lui Dumnezeu, mărită cu o astfel de cinstire de către Fiul ei, ajunsese la o vârstă înaintată, căci Împărăteasa tuturor făpturilor se apropia de optzeci de ani ai acestei vieţi trecătoare, şi nu înceta în ostenelile ei, în rugăciunea ei şi în cererile sale către Fiul ei, ci din zi în zi sporea, săvârşind tot lucrul bun. Se arăta mereu mică, dar

sporea în osteneală şi binefacere şi, după cum am fost înştiinţaţi, de mulţi ani sfintele ei îngenuncheri se făceau pe marmura Sionului, iar culcuşul ei era de piatră atunci când firea trupului se întrema cu ceva somn[31]. Mai mult încă, era săracă, dar mila ei biruia asupra sărăciei: jugurile aurite şi cinstite îşi urmau unul altuia minunate, bogăţie în sărăcie, bunătate în lipsă, simplitatea inimii. Iar milostivirea ei nu era numai pentru ai săi şi pentru rudele sale, ci şi pentru străini şi duşmani, căci era cu adevărat Maica milosteniei, era Maica Celui milostiv şi iubitor de oameni, *Care face să răsară soarele şi peste cei buni şi peste cei răi şi trimite ploaie şi peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi* [*Mt* 5, 45], era Maica Celui ce S-a întrupat şi S-a răstignit pentru noi, vrăjmaşii şi răzvrătiţii, pentru a revărsa asupra noastră milostivirea Sa, era Maica sărăciei şi a îmbogăţirii tuturor, fiindcă Cel sărac S-a făcut sărac pentru noi ca să ne îmbogăţească pe noi cei săraci şi căzuţi [cf. *2 Co* 8, 9]. Deci până aici să meargă cuvântul despre ostenelile, bunătăţile şi măreţiile ei. Voi spune pe scurt doar că, dincolo de orice, ea a născut un Fiu mai presus de fire, pe Cuvântul lui Dumnezeu întrupat. Şi aşa a împlinit o viaţă şi purtare mai adâncă decât firea, şi a fost făcută biruitoare asupra a tot ce a avut loc mai înainte şi asupra a tot ce se va întâmpla mai apoi, prin covârşirea şi înălţarea bunăvoirilor şi a faptelor sale bune. Creştea şi sporea tot atât pe cât soarele e mai strălucitor decât stelele.

Adormirea

103. Acum prin harul ei vom vorbi despre moartea sa şi despre mutarea ei din această lume la Împărăţia veşnică; a asculta o astfel de istorie e bucuria şi lumina sufletelor prietene lui Dumnezeu. Când Hristos, Dumnezeul nostru, a vrut să o facă să iasă din această lume pe preasfânta şi curată Maica Sa şi să o ducă în Împărăţia cerurilor pentru

[31] Cf. Andrei al Cretei (*PG* 97, 1073A).

a primi cununa veşnică a bunăvoirilor şi ostenelilor mai adânci decât firea, pentru a o aşeza la dreapta Sa cu veşmânt de aur ţesut cu strălucire din felurite culori şi să o proclame Împărăteasa tuturor făpturilor, să o ducă înăuntrul catapetesmei şi să o facă să locuiască în Sfânta Sfintelor, i-a vestit dinainte slăvita mutare. Şi i-a trimis din nou pe arhanghelul Gavriil să-i vestească slăvita mutare, ca odinioară minunata zămislire. Arhanghelul a venit deci şi a întins ramura de palmier care era semnul biruinţei. Ca în ziua în care ieşiseră cu ramuri de palmier în întâmpinarea Fiului său, biruitorul morţii şi nimicitorul iadului, tot aşa arhanghelul i-a întins Sfintei Fecioare această ramură, semn al biruinţei asupra pătimirilor şi sărăciei morţii, şi a spus: „Fiul şi Domnul tău te cheamă: E ceasul venirii la Mine a Maicii Mele! De aceea m-a trimis să-ţi vestesc din nou ţie, cea binecuvântată între femei! Şi aşa cum ai umplut de bucurie pe locuitorii pământului, tot aşa vei bucura oştirile cereşti prin urcarea ta, tu cea binecuvântată, care ai făcut să strălucească încă şi mai mult sufletele sfinţilor. Bucură-te! aşa cum ţi-am strigat odinioară, căci numele plin de har îl ai ca o cinste veşnică. *Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine!* Rugăciunile şi cererile tale urcă la Fiul tău în ceruri şi potrivit cererii tale îţi porunceşte să laşi această lume şi să urci în sălaşele cereşti, şi să fi alături de El în viaţa veşnică şi fără sfârşit!" Când Sfânta Născătoare de Dumnezeu Maria a auzit aceasta, s-a umplut de bucurie şi a dat îngerului răspunsul ei dintâi: *„Iată roaba ta! fie mie* şi acum *după cuvântul tău!"* Şi îngerul a plecat.

104. Atunci Preabinecuvântata şi slăvita Născătoare de Dumnezeu Maria s-a ridicat, şi plină de bucurie s-a dus în Muntele Măslinilor ca să aducă Domnului în linişte şi în lucrarea harului mulţumirea şi cererile ei pentru sine şi pentru lumea întreagă. Urcându-se în munte, şi-a înălţat mâinile şi şi-a închinat rugăciunile şi mulţumirile lui Hristos, Fiul său. Atunci s-a întâmplat minune mare, pe care au ştiut-o cei ce s-au învrednicit de o astfel de cunoştinţă, şi acest lucru a ajuns prin ei până la noi. În timp ce se ruga şi

îşi aducea cererea ei Domnului într-o închinare, toţi pomii ce se aflau acolo s-au închinat până la pământ cinstind-o [cf. *Is* 55, 12]. Când şi-a sfârşit rugăciunea şi mulţumirea, plină de Domnul, s-a întors în Sion şi de îndată Domnul l-a trimis pe Ioan Evanghelistul şi Teologul pe un nor, căci Sfânta Fecioară dorea să-l vadă, întrucât Domnul îi dăduse porunca înfierii. Cea binecuvântată între femei l-a văzut şi s-a bucurat încă şi mai mult, şi a poruncit rugăciunea. Şi sfânta Împărăteasă s-a rugat, iar după rugăciune l-a înştiinţat pe Ioan şi pe celelalte fecioare ce se aflau acolo, prin vestea primită de la înger, cu privire la mutarea ei, şi le-a arătat ramura de palmier pe care i-o adusese îngerul. A poruncit să se gătească casa, să se aprindă candelele şi căţuia cu tămâie, căci ea şi-a împodobit casa ca pe o cămară de nuntă ca să-L primească pe Mirele Cel nemuritor, Fiul ei mult milostiv, pentru că Îl aştepta cu o nădejde neclintită. Când acestea au fost săvârşite, ea a făcut cunoscut tovarăşelor şi cunoştinţelor ei taina mutării ei, iar ele s-au adunat la ea. Plângeau şi se tânguiau de despărţirea sa de ei, căci după Dumnezeu pe ea o aveau drept nădejde şi ajutor.

105. Or sora lor, Împărăteasa şi Maica Domnului, îi mângâia pe unul câte unul şi pe toţi împreună, le-a dat o salutare mişcătoare şi le-a spus: „Bucuraţi-vă, copii binecuvântaţi, şi nu faceţi din mutarea mea pricină de doliu, ci umpleţi-vă de bucurie şi mai mare, căci aceasta vine pentru bucuria veşnică, şi harul şi mila Domnului să fie cu voi pururea!" Apoi a privit la Ioan Evanghelistul şi i-a spus să dea cele două veşminte ale ei celor două văduve care o slujeau[32]. Ea le-a descoperit tainele sărăciei şi blândeţii ei, adevărate preînchipuiri. După aceasta, a rânduit şi a poruncit cum anume să fie îmbălsămat şi unde să fie păstrat trupul ei preasfânt şi preacurat. Şi aşa el a aşezat-o pe slăvita Maică a lui Hristos în sicriul ei, culcuşul care până

[32] Dăruirea celor două veşminte pregăteşte inserarea istoriei lui Galbios şi Candidos din § 119–124. De două veşminte vorbeşte şi Simeon Metafrastul (nu însă şi Ioan Geometrul).

atunci noapte de noapte fusese scăldat de lacrimile ochilor ei pentru dragostea Fiului său Hristos şi fusese luminat de rugăciunile şi cererile ei. Şi ea a cerut din nou să se aprindă sfeşnicele. Iar credincioşii strânşi acolo suspinau din nou încă şi mai mult pentru că au aflat de mutarea Sfintei Fecioare, Maica lor. Cădeau la picioarele ei şi o rugau să nu-i lase orfani, iar dacă pleca din această lume, să-i însoţească cu harul şi mijlocirile ei.

106. Atunci Sfânta Născătoare de Dumnezeu şi-a deschis gura nestricăcioasă şi preacurată şi le-a spus: „Voia Fiului şi Dumnezeului meu să fie cu mine, El este Dumnezeul meu, şi Îl slăvesc şi înalţ pe Dumnezeul părinţilor mei. El este Fiul meu născut din mine după trup, dar Tatăl Său e Dumnezeu, Ziditorul Maicii Sale. De aceea, doresc să mă duc la El, Cel ce dăruie tuturor fiinţă şi viaţă. Şi când mă voi duce la El, nu voi înceta să mă rog şi să mijlocesc pentru voi şi pentru toţi creştinii şi pentru lumea întreagă, ca Cel ce o judecă în milostivirea Sa să se milostivească de toţi credincioşii şi să-i întărească şi să-i ducă pe calea vieţii şi să-i întoarcă pe necredincioşi şi să facă din toţi o singură turmă a Bunului Păstor Care Şi-a dat sufletul Său pentru oile Sale şi le cunoaşte, şi ai Săi Îl cunosc!" Pe când binecuvântata Maică a lui Hristos vorbea aşa şi-i binecuvânta, de îndată s-a auzit glasul unui tunet puternic şi un nor cu adiere paşnică. Şi iată că din norul strălucitor au căzut ca nişte picături de rouă înmiresmată sfinţii ucenici şi apostoli ai lui Hristos[33] care fuseseră adunaţi de la marginile pământului în faţa casei Preasfintei Fecioare Născătoare de Dumnezeu. Evanghelistul şi Teologul Ioan i-a primit şi i-a salutat în linişte şi i-a adus la sfânta şi fericita Fecioară. Nu erau numai Cei Doisprezece[34], ci şi mulţi alţii din numeroşii lor ucenici aleşi şi făcuţi vrednici de cinstea apostoliei, cum ne spune marele Dionisie Areopagitul în Scri-

[33] Descriere identică a venirii Apostolilor la Cosma Vestitor II, 16 (ed. WENGER, 1965, p. 322).

[34] Unsprezece la Cosma Vestitor.

soarea sa către Timotei, că el însuşi Dionisie şi Timotei şi Ierotei şi alţi prieteni au venit acolo împreună cu apostolii la moartea Împărătesei. Au intrat înaintea ei şi au salutat-o cu frică şi respect.

107. Iar Fericita şi Preasfânta i-a binecuvântat şi i-a înştiinţat de plecarea ei din această lume. Le-a povestit şi moartea ce îi fusese tâlcuită de către înger şi le-a arătat semnul morţii ei, ramura de palmier dată ei de căpetenia îngerilor, i-a mângâiat şi i-a binecuvântat. I-a întărit şi încurajat în săvârşirea bunei propovăduiri. I-a salutat pe Petru şi pe Pavel şi pe toţi ceilalţi şi le-a spus: „Bucuraţi-vă, copii, tovarăşi şi ucenici ai Fiului şi Dumnezeului meu. Fericiţi sunteţi voi care aţi fost socotiţi vrednici să fiţi ucenicii milostivului şi slăvitului Domn şi Învăţător, şi El v-a încredinţat slujirea atâtor taine şi v-a ales pentru a avea părtăşie la prigoanele şi patima Sa, ca să vă învredniciţi să fiţi uniţi cu slava şi Împărăţia Lui, după cum v-a făgăduit şi v-a poruncit Însuşi Domnul slavei!" Le-a rostit apoi o binecuvântare şi o învăţătură pe măsura slavei ei şi poruncind rânduiala îmbălsămării şi îngropării sale, şi-a ridicat mâinile şi a început să mulţumească Domnului şi să spună:

„Te binecuvântez, Împărate şi Fiule Cel Unul al Tatălui Celui fără de început, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, care ai socotit bun să placi Tatălui printr-o nemăsurată iubire de oameni şi să Te întrupezi din mine, roaba Ta, cu împreună-lucrarea Duhului Sfânt!

Te binecuvântez pe Tine, Dătătorule a toată binecuvântarea, şi pe Tine Cel ce reverşi lumina!

Te binecuvântez pe Tine, Pricină a toată viaţa de bine şi pace, care ne-ai adus cunoaşterea Ta şi a Tatălui Tău Cel fără de început şi a Duhului Sfânt Celui împreună-veşnic şi de viaţă făcător!

Te binecuvântez pe Tine, Care ai binevoit să sălăşluieşti în pântecele meu mai înalt decât cuvântul!

Te binecuvântez pe Tine, Care ai iubit atât de mult firea omenească, încât ai îndurat pentru noi răstignirea şi moartea, iar prin Învierea Ta ai înviat firea noastră din

adâncurile iadului şi ai adus-o la cer şi ai slăvit-o cu o slavă neînchipuită!

Te binecuvântez şi laud cuvintele Tale, pe care ni le-ai dat cu adevărat, şi cred în împlinirea tuturor cuvintelor care ne-au fost spuse!"[35].

108. Când Sfânta şi Preabinecuvântata Născătoare de Dumnezeu a tăcut după lauda şi rugăciunea ei, Sfinţii Apostoli au început să vorbească la porunca Duhului Sfânt şi au lăudat şi slăvit fiecare după puterea sa şi după cum îi dădea Duhul Sfânt. Au lăudat şi au înălţat nemăsurata bunătate a puterii dumnezeieşti şi prin teologia lor minunată au cântat corul slăvitei Maici a lui Hristos, cum spune Sfântul Dionisie, mai sus-pomenit, în capitolul în care arată care e puterea rugăciunii, şi teologia scrisă cu hotărâre de fericitul Ierotei[36]. Cuvântul său către Timotei pomeneşte în acest capitol adunarea Sfinţilor Apostoli la moartea Sfintei Născătoare de Dumnezeu şi cum prin porunca şi harul Duhului Sfânt fiecare a rostit elogiul şi lauda nemăsuratei puteri şi bunătăţi a lui Hristos Dumnezeul nostru, Care a socotit bun să vină pe pământ fără a se despărţi de sânul Tatălui Său şi să se întrupeze din Fecioara neprihănită; El, Care a plecat cerurile şi S-a pogorât, a găsit-o pe Sfânta şi Preavestita Maria supusă şi mai adâncă decât întreaga fire a oamenilor şi a binevoit să locuiască întru ea, şi din ea a îmbrăcat firea omenească şi S-a milostivit şi a mântuit firea oamenilor prin slăvita şi negrăita Sa pronie, har şi slavă, în bunătatea şi milostivirea Sa nemăsurate. Şi iată ce stă scris în cuvântul fericitului Dionisie: „Îţi voi povesti apoi tot cuvântul teologiei pe care Sfinţii Apostoli şi căpeteniile preoţilor noştri l-au rostit, căci e mai presus de orice

---

[35] Binecuvântările corespund cu cele din „transitus"-ul grec § 29 şi Ioan Geometrul § 17 (cf. WENGER, p. 226–228, 376), precum şi cu omilia lui Ioan al Tesalonicului I, 8; II, 7 (*PO* 19, p. 384 şi 417–418).

[36] Capitolul III al tratatului dionisian *Despre Numele divine* adresat lui Timotei e intitulat: „Care e puterea rugăciuni şi despre fericitul Ierotei, precum şi despre evlavie şi alcătuirea de scrieri teologice" (*PG* 3, 681D–682A).

cuvânt, cum o ştii tu însuţi, frate Timotei. Şi tot ce a spus apoi marilor apostoli fericitul Ierotei, filozoful şi ucenicul marelui Pavel, Apostol prin harul Duhului Sfânt, lauda lui Hristos Dumnezeu, şi cântul şi slava Maicii Sale preacurate şi fericite, cum o ştiau apostolii şi teologii înşişi: Duhul Sfânt a deschis gura Sa ca să rostească asemenea cuvinte de preamărire"[37]. După aceasta, din nou, Sfânta Născătoare de Dumnezeu i-a binecuvântat şi inima sa s-a umplut de o mângâiere dumnezeiască.

109. Şi atunci s-a întâmplat, iată, măreaţa şi minunata venire a lui Hristos, Dumnezeul şi Fiul ei, şi împreună cu El au venit oştirile nenumărate ale îngerilor şi arhanghelilor şi alte oştiri ale serafimilor, heruvimilor, scaunelor; toţi stăteau cu frică înaintea Domnului, căci unde va fi împăratul acolo îl vor însoţi şi oştirile[38]. Sfânta Fecioară ştia toate acestea încă de la început şi aştepta cu nădejde tare. De aceea spunea: Cred că se vor împlini toate cuvintele spuse mie[39]. După care sfinţii apostoli au văzut limpede, şi fiecare a văzut slava după puterea lui. Şi venirea de acum a Domnului era mai măreaţă şi mai înfricoşătoare decât cea dintâi, căci S-a arătat mai strălucitor decât fulgerul şi decât Schimbarea la Faţă lucrată pe Tabor, deşi a fost mai puţin decât slava firii Lui, căci aceasta e nepătrunsă şi nevăzută. *Atunci apostolii au tremurat şi au căzut la pământ* ca nişte morţi [cf. *Mt* 17, 6]; *iar Domnul le-a spus: Pace vouă!* [*In* 20, 21], cum le-a spus odinioară când a intrat prin uşile încuiate, căci erau în aceeaşi casă a lui Ioan adunaţi tot acolo, atunci de frica iudeilor, iar acum pentru mutarea Maicii Domnului. Când apostolii au auzit glasul dulce şi dorit al Domnului, au fost înviorati şi întăriţi la suflet şi la

---

[37] Citatul dionisian este adaptat de autorul *Vieţii*, pentru care tratatul *Despre Numele divine* e considerat ca discursul lui Ierotei la Adormirea Maicii Domnului. Cf. Ioan Geometrul § 51 (ed. WENGER, p. 370).

[38] Ioan Geometrul § 10 (ed. WENGER, p. 376), adaugă după versiunea siriacă la cetele cereşti şi pe proroci, patriarhi şi drepţi.

[39] Cf. mai sus, § 107 sfârşit.

trup, şi au început să privească cu evlavie strălucirea slavei şi faţa Lui dumnezeiesc de frumoasă. Iar Preasfânta, Preacurata şi Preabinecuvântata Maică a lui Hristos s-a umplut de bucurie, şi faţa sa strălucea de strălucirea slavei dumnezeieşti[40]. Şi privea cu frică şi evlavie slava şi strălucirea ce scânteiau din Împăratul şi Fiul ei Iisus Hristos, şi a slăvit încă şi mai mult Dumnezeirea Sa, rugându-se pentru apostoli şi pentru toţi cei ce se găseau acolo. A făcut mijlocire pentru toţi credincioşii oriunde erau ei, pentru lumea întreagă şi pentru tot sufletul care cheamă pe Domnul şi îşi aduce aminte de numele Maicii Sale, oriunde l-ar pomeni, a cerut ca acolo să se reverse binecuvântarea. Atunci, din nou, Sfânta Fecioară Maria a privit şi văzut slava Fiului ei pe care nici o limbă omenească n-o poate tâlcui.

110. Şi a spus: „Binecuvântează-mă, Doamne, cu dreapta Ta şi binecuvântează pe toţi cei ce Te slăvesc şi pomenesc Numele Tău şi Îţi aduc toate rugăciunile şi cererile lor!" Atunci Domnul a întins dreapta Sa, a binecuvântat-o pe Maica Sa şi i-a zis: „Fericită să fii şi să se bucure inima ta, binecuvântată între femei, Marie, căci tot harul şi tot darul ţi-a fost dat de către Tatăl Meu din ceruri şi, de aceea, tot sufletul ce va chema numele tău cu sfinţenie nu va fi lepădat, ci va afla milostivire şi mângâiere în această viaţă şi în veacul viitor. Iar tu, intră în sălaşurile cele veşnice cu pace, bucurie şi în comorile nesfârşite ale Tatălui Meu, ca să vezi slava Mea şi să te bucuri prin harul Duhului Sfânt!" Şi, de îndată, la porunca Domnului, îngerii au început să laude cu voce dulce, cu glas auzit şi dorit, iar sfinţii apostoli s-au închinat în Duhul Sfânt şi lăudau cu laudă îngerească. Şi aşa, Preasfânta Maică a Domnului şi-a încredinţat fericitul şi curatul ei suflet Domnului, Împăratului şi Fiului ei, şi a adormit un somn dulce şi mult dorit. Aşa cum a ocolit durerile naşterii cu o naştere negrăită, tot aşa nici durerile morţii n-au atins-o în vremea morţii sale, căci Împăratul şi Domnul firilor a fost şi atunci şi acum Strămutătorul firi-

[40] Mai pe larg la Ioan Geometrul § 19 (ed. WENGER, p. 379).

lor. Mulțimile îngerilor și-au întins mâinile lor nevăzute la trecerea sufletului ei sfânt. Casa și împrejurimile s-au umplut cu o mireasmă negrăită. Iar deasupra trupului ei sfânt plutea o lumină nevăzută de ochi[41]. Și așa, Învățătorul și ucenicii, cerul și pământul au condus-o pe Sfânta Fecioară, Învățătorul și Domnul milostiv și slăvit a dus sfântul suflet ai Maicii Sale preacurate în ceruri, iar ucenicii au așezat trupul ei neprihănit pe pământ ca să-l ungă cu miresme și să-l ducă acolo unde voia ea, ca după puțină vreme să fie dus în rai sau în locul pe care l-ar voi Fiul și Dumnezeu ei[42]. Apostolii au scos sicriul pe care era culcat trupul cel mai desăvârșit decât bolta cerească al Sfintei Născătoare de Dumnezeu. L-au cinstit cu laude și cântări, l-au sărutat cu frică și cutremur, și-au arătat nu numai credința și dragostea lor, dar erau siguri că dobândesc har și mare folos dacă fapta urma credinței.

111. De îndată însă ce s-a auzit de moartea Sfintei Împărătese, toți bolnavii și neputincioșii s-au strâns acolo. Atunci ochii orbilor s-au deschis, urechile surzilor s-au destupat, ologii s-au ridicat ca să meargă, demonii au fost alungați și toată suferința și boala s-au vindecat. Văzduhurile și cerurile cerurilor se sfințiseră prin înălțarea sufletului sfânt, iar pământul se făcuse cinstit cu sfințire prin trupul ei neprihănit[43]. Atunci apostolii l-au îndemnat pe fericitul Petru să rostească rugăciunea îmbălsămării. Petru i-a silit pe Pavel și Ioan să se roage. Ei însă n-au ascultat, ci s-au închinat înaintea lui ca înaintea căpeteniei apostolilor. Fericitul Petru a ascultat cuvintelor lor cum se cuvenea în ceasul tainei, s-a rugat, după care au înfășat în fâșii sfinte și au

---

[41] Cf. Ioan Geometrul § 22 (ed. WENGER, p. 381). Detaliu ce contrastează cu descrierile sufletului Fecioarei la Ioan al Tesalonicului I, § 13 (*PO* 19, p. 427–428) și „transitus"-ul vechi (ed. WENGER, p. 230–232).

[42] Aluzie la controversele iscate de finalul omiliei lui Ioan al Tesalonicului (*PO* 19, p. 431–438 și 401–405).

[43] Intervenția materială a elementelor e pe larg detaliată de Ioan Geometrul § 27–28 (ed. WENGER, p. 384).

uns trupul ce cuprinsese pe Cel Necuprins, pe Împăratul şi Ziditorul celor văzute şi nevăzute, şi l-au aşezat pe sicriu. Şi iarăşi Petru a început o laudă şi toată mulţimea apostolilor a răspuns, şi puterile cerurile psalmodiau nevăzut împreună cu ei, iar din pricina lămpilor, sfeşnicelor şi căţuilor, aerul strălucea înmiresmat. După care sfinţii apostoli au ridicat pe umeri sicriul cinstit şi, la porunca Duhului Sfânt, au plecat în ţarina Gheţimanilor, cum le fusese poruncit dinainte de Sfânta Născătoare de Dumnezeu, iar îngerii mergeau înainte, străjuiau de jur-împrejur şi încheiau mersul picioarelor lor. Apostolii psalmodiau şi toţi credincioşii o conduceau cu credinţă, iar convoiul Fericitei şi Preamăritei era slăvit şi solemn. Toţi neputincioşii şi bolnavii erau vindecaţi, şi nu erau doar *şaizeci de voinici, viteji falnici din Israel în jurul lecticii împăratului* [*Cânt* 3, 7], cum spune Scriptura, ci în chip văzut numeroşii apostoli şi următorii lor şi toţi credincioşii, iar în chip nevăzut nenumăratele puteri ale îngerilor.

112. Atunci, potrivnicul şi vrăjmaşul adevărului n-a putut să nu-şi mai arate încă o dată neobrăzarea. A îmboldit din nou pe ticăloşii iudei la pizmă şi atac, căci atunci când au văzut slăvitul convoi al cinstitei Maici a lui Hristos şi numărul Sfinţilor Apostoli şi al credincioşilor care îl urmau, şi nenumăratele minuni ce aveau loc prin harul Sfintei Împărătese, şi au auzit glasul laudelor dumnezeieşti de frumoase, atunci ticăloasa pizmă a năpădit *poporul nechibzuit şi neînţelept, neamul care cugetă pierzania, la care nu este cunoştinţă* [*Dt* 32, 6 şi 32, 28], ca odinioară când *mulţimile* copiilor nevinovaţi *mergeau înaintea lui Hristos Împăratul a toate cu ramuri de finic şi spuneau: Osana, binecuvântat cel ce vine în numele Domnului, Dumnezeului Israel* [*Mt* 21, 9 şi 16]. Atunci căpeteniile preoţilor necredincioşi şi cărturarii s-au înfuriat şi au pornit cu pizmă ticăloasă pe milostivul Dăruitor a toate ca să-L osândească la moarte şi încă la moarte pe cruce. Iar acum, văzând convoiul Maicii Sale slăvite şi neprihănite, ei s-au adunat la luptă ca să strice câmpia armonioasă şi împodobită a apos-

tolilor şi credincioşilor, şi cu strigăte necuviincioase s-au pornit să împrăştie adunarea dumnezeiască[44].

113. Atunci unul dintre necredincioşi cu statura mai înaltă decât ceilalţi, ticălos şi neruşinat, a străbătut cu îndrăzneală poporul credincioşilor ce urma chivotul sfinţeniei. A ajuns la sfinţii apostoli ce purtau comoara cerească ce cuprinsese pe Cel Necuprins şi firea cea necuprinsă, şi-a întins mâinile sale necurate şi a apucat sicriul pe care odihnea trupul neprihănit al Preabinecuvântatei Împărătese, înaintea căruia tremurau chiar şi îngerii, şi chiar şi heruvimii îl priveau cu evlavie. Cutezătorul şi smintitul a apucat sicriul ca să-l arunce la pământ, o, suflet de fiară şi gând nesăbuit! Dar de îndată a văzut dreapta răsplătire a faptelor sale, căci în clipa în care mâinile sale atingeau sicriul sfânt, amândouă i-au fost tăiate de la coate fiindcă a îndrăznit să se apropie de ceea ce nu era vrednic să urmărească nici măcar cu ochii. Mânia lui Dumnezeu s-a abătut asupra lui şi el striga şi urla. Plâns şi deznădejde au căzut asupra lui ca şi asupra celorlalţi iudei ce se adunaseră împreună cu el, căci mâna îngerului mânios se pornise asupra lor cu furie şi indignare. Ei s-au tras înapoi şi au fost ruşinaţi, şi îngerul Domnului i-a urmărit. Această minune a avut loc pentru ruşinarea iudeilor şi a-i face să se teamă, dar pentru credincioşi a fost pricină de mândrie şi slavă. Iar cel care fusese cuprins de o nebunie extremă numărându-se împreună cu atacatorii şi hulitorii lui Dumnezeu, când a fost lovit după fapta sa, s-a ruşinat, a cugetat şi şi-a preschimbat dispreţul său în credinţă, iar pizma sa ticăloasă în frică şi zdrobire de inimă, iar mărturiile mincinoase şi hulele sale în căinţă şi în rugăciune. Nu mai avea mâini ca să le înalţe la rugăciune, ci cu lacrimi arzătoare şi cu glas îndurerat chema pe Fecioara sfântă şi cerea milostivirea ei[45].

---

[44] Paralelismul între intrarea lui Hristos în Ierusalim şi convoiul funebru al Fecioarei pare a fi propriu Sfântului Maxim.

[45] Pasajul paralel al lui Ioan Geometrul § 33–35 (ed. WENGER, p. 386–388) e mai extins şi face referire la exemplul lui Ozan din *2 Rg* 6, 6–7.

114. Iar Cel care este pricina a toate este şi pricina oricărei bucurii, n-a socotit bun să aducă asupra celui vinovat suferinţe, dureri, lacrimi şi chinuri veşnice, ci doar o scurtă vătămare trupească. El îi vindecă pe cei răniţi fără vindecare în sufletul lor şi îi învredniceşte să se facă creştini şi să fie numiţi fii ai lui Dumnezeu prin harul botezului. El i-a vindecat cu milostivire rana mâinilor sale, căci iudeul pe drept lovit şi-a recunoscut greşeala, a început să se căiască şi să ceară cu lacrimi arzătoare şi a chemat cu durere numele lui Hristos şi al Sfintei Sale Maici Maria. Sfântul Apostol Petru a poruncit să se oprească sicriul sfânt şi ei au strigat chemând cu rugăciuni şi cereri pe Născătoarea de Dumnezeu, şi au adus înaintea ei pe vinovatul rănit, zdrobit de căinţă prin sângele vărsat şi udat cu lacrimile ochilor săi. Atunci, el a atins sfântul sicriu nu ca mai înainte, ci s-a rugat cu frică şi cutremur, şi fericitul Petru i-a aşezat mâinile tăiate la locul lor, şi de îndată, prin harul lui Hristos şi al Preasfintei Sale Maici, mâinile tăiate din cot s-au lipit din nou de trupul lor, şi nu numai că au pierit junghiurile durerii, dar chiar şi urma rănii nu s-a mai văzut. Din clipa aceea omul acela a crezut în Hristos, a fost botezat şi s-a alăturat numărului credincioşilor, şi slăvea pe Hristos şi pe Preasfânta şi Slăvita Sa Maică. Această minune, rana năprasnică şi tămăduirea ei numaidecât, a întărit pe mulţi din cei ce şovăiau în credinţă şi i-a întors la credinţă pe mulţi dintre iudei, iar ei au mărturisit pe Dumnezeu pe care-L răstigniseră, pe Domnul Iisus Hristos, şi au vestit-o pe Sfânta Sa Maică drept Născătoare de Dumnezeu.

115. Şi aşa, cu o slavă şi o laudă încă şi mai strălucitoare, apostolii au luat din nou pe umerii lor vrednici sicriul şi chivotul locuit de lumină şi slăvit al Sfintei Împărătese, păzit prin porunca cerului şi a pământului, nevăzut împodobit de oştirile îngerilor şi arhanghelilor, şi de laudele şi cântările văzute şi recunoscute. Şi l-au adus la Ghetimani, şi au aşezat în mormânt trupul fără prihană, sfântul tron trupesc al lui Dumnezeu, Sfânta Sfintelor, izbăvirea firii noastre, taina înfricoşătoare ce mijloceşte unirea dintre

Dumnezeu şi omenire, cetatea lui Dumnezeu cea slăvită din neam în neam, muntele în care i-a plăcut lui Dumnezeu să locuiască, în care s-au arătat venirile Dumnezeului şi Împăratului nostru care este întru sfinţi, uşa cea închisă prin care nimeni nu a trecut fără numai Domnul singur păzind-o închisă: Fecioara cea singură printre maici, singura fără prihană Născătoare de Dumnezeu[46]. Nu este de mirare că Maica vieţii a fost pusă în mormânt, căci şi Fiul ei, Care e însăşi viaţa şi nemurirea, a suferit moartea trupească şi punerea în mormânt, dar prin moartea Sa a nimicit moartea şi a dăruit lumii viaţă. Nu se cuvine însă să trecem sub tăcere felul în care a fost aşezat trupul Fecioarei, cum l-au purtat în mormânt şi au aşezat sicriul încărcat de comoară nepreţuită. Căci atunci când a trebuit să ridice trupul fericit din sicriu şi să-l aşeze în mormânt, toţi Sfinţii Apostoli şi ceilalţi care-l însoţeau au fost înfricoşaţi şi n-au îndrăznit să atingă cu mâinile lor trupul sfânt cu totul binecuvântat[47], căci vedeau lumina care-l acoperea şi harul lui Dumnezeu ce era peste el.

116. Şi iarăşi, toţi apostolii i-au însărcinat pe Petru şi Pavel să pună în mormânt sfântul trup, căci Evanghelistul Ioan purta căţuia şi tămâia cu tămâie înmiresmată trupul sfânt al Împărătesei, şi îl umplea de lacrimi. Atunci Petru şi Pavel n-au atins sfântul trup cu mâinile lor, ci au luat fâşiile ce atârnau ici colo plini de evlavie şi hotărâre, şi aşa au ridicat fericitul trup din sicriu şi l-au aşezat în mormânt apostolii vestiţi şi cu totul hotărâţi care slujiseră şi cinstiseră cum se cuvine şi cu vrednicie pe Fiul său şi în chip asemănător şi pe Preasfânta Maică, cinstită de îngeri şi de oameni, pe care toate neamurile o laudă şi o fericesc, cum a spus-o însăşi Fericita cu propria ei gură [cf. *Lc* 1, 48]. Şi când această sfântă şi Sfântă a Sfintelor, trupul preabinecuvântatei de Dumnezeu şi Pururea-Fecioarei Maria a fost

---

[46] Pasaj teologic omis de Ioan Geometrul § 37 (ed. WENGER, p. 390).

[47] Cf. Ioan Geometrul § 38 (ed. WENGER, p. 390), mai aproape de Dionisie Areopagitul.

pecetluit în mormânt, Sfinţii Apostoli au rămas acolo trei zile, ascultând frumoasa psalmodie a sfinţilor îngeri, psalmodie dulce şi dorită, pe care limba oamenilor nu o poate zugrăvi, precum spune prorocul David: *Treceam cu mulţime mare spre casa lui Dumnezeu, în glas de bucurie şi de laudă şi în sunet de sărbătoare* [*Ps* 41, 5], glasul Paştelui, căci acolo era cu adevărat acest loc, sălaşul Domnului, casa minunată a lui Dumnezeu, în care i-a plăcut să locuiască Domnului slavei, Dumnezeului şi Împăratului păcii.

117. Iar martori vrednici de crezare şi nemincinoşi ne-au înştiinţat şi acest lucru, şi el este vrednic de crezare şi sigur, că din adunarea sfinţilor apostoli la moartea Împărătesei unul dintre apostoli, prin voia proniei, n-a putut fi înştiinţat împreună cu ceilalţi[48]. Şi sfinţii apostoli l-au aşteptat ca să dobândească şi el binecuvântarea prin întâlnirea cu trupul cel binecuvântat şi fericit. A treia zi însă a sosit şi apostolul acesta şi i-a găsit pe ceilalţi prieteni ai săi gata să cânte psalmi în faţa mormântului sfânt. A auzit şi el psalmodia dulce a îngerilor şi i-a rugat pe Sfinţii Apostoli să deschidă mormântul cinstit ca să vadă trupul slăvit al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Fericiţii Apostoli au ascultat cererea fratelui lor şi prin porunca Duhului Sfânt au deschis mormântul cu frică. Iar când l-au deschis, n-au mai găsit trupul slăvit al sfintei Maici a lui Hristos, căci fusese mutat acolo unde voise Fiul şi Dumnezeul ei. Căci aşa cum Acesta S-a supus mormântului, când a suferit moartea în trup pentru mântuirea noastră şi a înviat a treia zi, tot aşa i-a plăcut să fie pus în mormânt şi trupul fără prihană al Preasfintei Maici şi ea să fie mutată în nestricăciunea cea veşnică după cum a voit, sau ca cele două materii să fie unite din nou una cu alta, căci aşa i-a plăcut Ziditorului a toate să cinstească pe Născătoarea Lui[49], după cum

---

[48] Spre deosebire de Ioan Geometrul § 40 (ed. WENGER, p. 392), Sfântul Maxim nu-l desemnează direct pe Toma ca fiind apostolul absent la Adormirea Maicii Domnului.

[49] Ca şi în § 110, Sfântul Maxim evită să tranşeze între reprezentările teologice privitoare la natura învierii Mariei.

ştie El, singurul Împărat al slavei şi Domn al vieţii şi al morţii. Aşadar, mormântul a fost găsit gol. Fâşiile şi giulgiul în care au aşezat-o le-au aflat, dar trupul Fecioarei nu mai era, ci fusese înălţat la Fiul şi Dumnezeul ei, ca să vieţuiască împreună cu El şi să împărăţească împreună cu El şi aşa a făcut să urce firea noastră în Împărăţia cea veşnică, nu numai prin Fiul său, ci şi prin Maica Sa.

118. Atunci, fericiţii apostoli s-au umplut de uimire şi bucurie şi au ştiut că întârzierea unuia dintre apostoli s-a întâmplat prin voia proniei pentru descoperirea acestei taine, ca să se deschidă pentru el mormântul şi aşa să se vestească mutarea sfântului trup. Şi au lăudat pe Hristos Care a cinstit-o pe Preasfânta şi Preacurata Sa Maică, căci erau plini de lumina şi mireasma mormântului sfânt în care fusese aşezat trupul Sfintei Fecioare cel mai desăvârşit decât cerurile. Şi-n tot ţinutul Gheţimanilor s-a revărsat strălucirea şi mireasma. Au închis deci din nou sfântul mormânt, iar slăvita mutare a Sfintei Născătoare de Dumnezeu a fost propovăduită în lumea întreagă. S-a spus şi a ajuns până la urechile noastre cuvântul că apostolul care a venit a treia zi era Toma sosit din India[50], pentru că aşa cum odinioară Învierea lui Hristos s-a făcut şi mai vrednică de crezare prin Toma, atunci când Domnul a intrat prin uşile încuiate în ziua a opta şi i-a arătat lui toate rănile şi coasta Sa sfântă, tot aşa şi acum datorită lui Toma să se cunoască mutarea trupului în chip nestricăcios fără prihană al Sfintei şi Pururea Slăvitei Născătoarei de Dumnezeu şi Pururea-Fecioarei Maria. Atunci Sfinţii Apostoli, după rugăciune şi salutări întreolaltă, s-au împrăştiat iarăşi fiecare în ţara propovăduirii lui şi-i învăţau pe toţi păgânii în credinţa cea dreaptă după porunca şi cu ajutorul Domnului şi cu lucrarea minunilor. Astfel, deci, cerurile şi oştirile îngerilor s-au

---

[50] Singura sursă a Sfântului Maxim aici pare a fi aşa-numita *Historia Euthymiaca* (cf. mai jos, secţiunea II. Izvoare, p. 256–258). Efortul de construcţie teologică e şi mai evident prin identificarea apostolului.

cutremurat prin urcuşul sufletului, iar mai apoi al trupului Preasfintei şi Fericitei Fecioare, iar pământul a fost sfinţit prin purtarea ei pe pământ şi prin punerea în mormânt şi prin sfintele veşminte ale trupului său[51]. Toate văzduhurile şi toate făpturile au primit har prin vederea ei şi bunătatea ei nevăzută şi neîncetată, şi tot pământul şi toate cetăţile şi toate sufletele credincioşilor s-au umplut şi au sporit prin lucrarea neîncetată a minunilor ei şi prin vindecările şi bunătăţile nenumărate pe care Sfânta Maica lui Hristos le arată peste fiecare. Şi cine ar fi în stare să povestească ajutoarele ei şi grija ei pentru noi toţi sau ce limbă va rosti cum se cuvine mulţimea bunătăţilor sale?

Aflarea veşmântului Mariei

119. Vom face cunoscut acum în cuvântul nostru întru slava lui Hristos Dumnezeu şi spre lauda Sfintei şi Preacuratei Sale Maici, nădejdea noastră şi mijlocitoarea noastră a tuturor, şi felul în care Născătoarea de Dumnezeu a trimis ca relicvă dorită veşmântul ei nestricăcios marii cetăţi a Constantinopolului, precum şi felul în care această cetate i-a fost dată în dar de poporul credincios, şi felul în care ea a arătat-o ca o comoară neatinsă a Bisericii[52]. Pe vremea lui Leon, marele împărat credincios al elinilor, ce a domnit după Marcian, erau doi patricieni, unul numit Galbios şi celălalt Candidos. Ei erau fraţi prin fire şi fraţi prin bunătate, erau împodobiţi de tot lucrul bun afară de unul singur, care este culmea a tot binele, adevărata credinţă. Erau însă lipsiţi de ea, căci fuseseră cuprinşi de erezia nesăbuită a lui Arie. Ţineau de familia lui Aspar şi Artaburios, care în

[51] Ioan Geometrul § 43 (ed. WENGER, p. 393) vorbeşte aici de brâul Maicii Domnului.

[52] Paralelele *Vieţii Maicii Domnului* a Sfântului Maxim sunt aici Simeon Metafrastul (*BHG* 1048) şi, mai puţin direct, Teodor Sincelul (*BHG* 1058) şi *Menologhion*-ul imperial *BHG* 1058e. Ioan Geometrul (§ 44, ed. WENGER, p. 394) nu rezervă istoriei găsirii relicvei de către Galbios şi Candidos decât un mic paragraf.

acea vreme avea mare putere în cetatea împărătească[53]. Şi Dumnezeu i-a iertat în chip vădit, căci ei erau sprijinul ereziei lui Arie, dar, din pricina faptelor lor bune, harul lui Dumnezeu nu i-a lăsat pe Galbios şi Candidos în erezie, ci i-a întors de la răutatea lor spre adevăr până acolo încât nu numai că s-au întărit pe ei înşişi în credinţa ortodoxă, dar i-au învăţat binele şi i-au călăuzit spre mântuire pe mulţi alţii ce fuseseră învăţaţi să fie în rătăcire. Cum aceştia se purtau bine şi în chip ortodox, s-au învrednicit să se facă începătorii unei milostiviri şi mai mari şi ai unei bunătăţi încă şi mai sporite faţă de cei săraci spre a-i plăcea întru totul Domnului. De aceea, Preasfânta şi neprihănita Maică a lui Hristos a socotit lucru bun să dea din veşmintele ei nestricăcioase acestei cetăţi şi i-a plăcut ca această pronie să se săvârşească prin aceşti oameni, prieteni ai lui Dumnezeu. Şi lucrul s-a petrecut în felul următor.

120. Patricienilor le-a venit în gând dragostea şi dorinţa de a merge la Ierusalim să se închine la Locurile Sfinte. Ei l-au înştiinţat de aceasta pe împăratul Leon şi pe împărăteasa Verina, iar din porunca lor au plecat împreună cu ei mulţi din prietenii lor şi un mare număr de oşteni. Ajungând în Palestina, au luat-o pe calea ce duce în Galileea spre a vedea şi Nazaretul şi Capernaumul. Când au sosit acolo, era seară şi trebuiau să poposească. Acest lucru s-a făcut prin pronia lui Dumnezeu. Şi au fost găzduiţi într-un sat mic în care printre mulţi alţii locuia şi o femeie fecioară înaintată în vârstă, evreică după lege, dar întărită şi cuvincioasă prin toate faptele, căci sufletul ei a fost pentru o vreme tărâm al întunericului, dar şi instrumentul pentru a primi lumina cunoştinţei de Dumnezeu. La această femeie în vârstă era depusă comoara veşmântului sfânt al slăvitei Maici a lui Hristos. Şi prin pronia Domnului, în casa ei au poposit Galbios şi Candidos. Când aceştia s-au aşezat la cină, s-au uitat înăuntrul casei şi au văzut o altă casă în

[53] Simeon Metafrastul continuă: „Care tiranizau în acea vreme palatul imperial" (ed. LATÎŞEV II, p. 377).

care erau aprinse multe lumânări. Era plină de mireasma tămâiei şi mulţi bolnavi erau culcaţi acolo. Astfel şi-au dat seama că era un lucru dumnezeiesc înăuntru şi au fost curioşi să ştie ce anume era. S-au dus deci şi au chemat-o pe bătrână să cineze cu ei ca să o întrebe despre acest lucru. Dar ea n-a vrut să vină pretextând porunca Legii, căci nu era îngăduit unui iudeu să mănânce alături de comeseni creştini. Ei însă s-au arătat gata să meargă ei înşişi la ea dându-i de ştire că aceasta nu e o piedică: „Vei gusta hrana pregătită de tine şi numai din aceasta şezând cu noi doar pentru cuvânt şi ca să vorbim!" Femeia a ascultat de cei doi iluştri patricieni şi s-a dus la ei, s-a aşezat şi a început să le vorbească. După multe cuvinte în jurul mesei, au început s-o întrebe în amănunţime ce anume avea înăuntrul casei, căci socoteau că e un lucru ce ţine de Legea cea veche[54].

121. Iar femeia a vrut să povestească despre aceste lucruri, dar fără să le descopere pricina lor. Aşadar, ea le-a spus: „Vedeţi, domnilor, mulţimea de neputincioşi? Prin voia lui Dumnezeu, demonii sunt alungaţi în acest loc, orbilor li se redă vederea, ologilor mersul, surzii aud şi orice boală e tămăduită." Dar iluştrii patricieni, iscusiţi fiind, i-au spus din nou: „Şi care e pricina atâtor minuni? Povesteşte-ne-o!" Şi ea a spus: „O predanie strămoşească a ajuns până la noi că în acest loc Dumnezeu S-a arătat unui patriarh şi de atunci a venit harul în acest loc." Când însă patricienii auzit aceasta, s-au îndoit că ea le spusese adevărul. Şi din nou i-au cerut să spună adevărul, „căci — ziceau — pentru aceasta am îndurat ostenelile şi călătoria, ca să ne învrednicim să ne închinăm Locurilor Sfinte". Ea a vorbit din nou: „Nu ştiu nimic mai mult!" Şi din nou aceştia şi-au dat seama că nu le spunea adevărul, căci Sfânta Împărăteasă, ce voia să dăruiască bizantinilor marea comoară, le spunea în inimă să caute adevărul. De aceea, ei au cerut cu mai multă stăruinţă şi implorare să le spună adevărul şi s-au jurat cu

---

[54] Paragraful acesta se regăseşte literal la Simeon Metafrastul (ed. LATÎŞEV II, p. 377–378).

jurământ mare, ca să o silească să spună adevărul. Atunci ea a vorbit din adâncul sufletului şi, curgându-i lacrimile, a privit în jur şi le-a spus cu ruşine: „Bărbaţilor, nimănui n-a fost descoperită această taină până în ziua de astăzi, căci părinţii mei mi-au încredinţat-o cu jurământ mie, singura lor fiică. Ei au poruncit aceasta unei fecioare, ca la rândul ei aceasta în ceasul morţii să o încredinţeze unei alte fecioare celei pe care o vedeţi, cinstiţi şi iluştri patricieni. A ajuns până la noi în familia mea obiceiul ca o femeie să rămână fecioară, dar acum nu mai este nici o fecioară lângă mine ca să i-o pot înştiinţa. De aceea vă descopăr vouă lucrul. Păziţi, iată, acest cuvânt. Acolo se găseşte într-un scrin veşmântul Mariei Născătoarea de Dumnezeu, căci aşa am fost înştiinţaţi de înaintaşii noştri[55] că Născătoarea de Dumnezeu Maria în clipa morţii sale a lăsat celor două femei care o slujeau cele două haine ale sale. Una din ele era din familia mea. Bunica a luat haina şi a aşezat-o într-un scrin, lăsând-o moştenire din generaţie în generaţie. Şi a poruncit atunci ca o fecioară să păzească această comoară, iar acum scrinul se găseşte în mijlocul casei, iar înăuntru se află veşmântul Fecioarei Născătoare de Dumnezeu de unde se fac minunile. Aceasta e cinstiţilor, adevărata pricină a lui, şi acest lucru n-a fost descoperit nimănui din Israel."

122. Iluştrii patricieni au rămas uluiţi ascultând aceasta, şi inima lor era împărţită între teamă şi bucurie, şi s-au aruncat la picioarele femeii şi i-au spus: „Fii sigură că nimeni în Ierusalim nu va auzi de la noi această istorie drept mărturie. Te încredinţăm Sfintei Născătoare de Dumnezeu însăşi, dar îţi cerem să ne laşi să petrecem noaptea în locul unde-i aşezată sfânta comoară!" Femeia a consimţit şi au intrat în casă, şi n-au dat somn ochilor lor, nici dormitare genelor lor, ci toată noaptea au petrecut-o în rugăciuni şi în cereri, aducând mulţumiri pentru că au aflat un lucru

[55] Simeon Metafrastul spune „de sus", fără îndoială din pricina titlului Theotokos.

bun şi atât de mare. Când au văzut toţi bolnavii cuprinşi de somn, au luat măsurile scrinului în care se găsea o bogăţie atât de scumpă şi au măsurat exact forma lemnului. Dimineaţa au ieşit degrabă şi, luându-şi rămas-bun de la femeie, i-au spus: „Dacă ai vreo nevoie la Ierusalim, spune-ne-o!, căci la întoarcere vom trece din nou pe aici." Ea a răspuns: „N-am nevoie de nimic decât de rugăciunea voastră, ca să vă revăd din nou în pace." Şi Galbios şi Candidos s-au dus la Ierusalim şi au împlinit făgăduinţa făcută Domnului, s-au rugat la Locurile Sfinte, au împărţit mari sume de bani săracilor, mănăstirilor şi bisericilor. Iar în timpul şederii lor acolo au chemat un meşteşugar poruncindu-i în taină să le facă un sicriaş de cutare dimensiuni şi de cutare formă, cu scânduri vechi, explicându-i tot ceea ce era nevoie. Şi meşteşugarul a făcut cum i se poruncise. Au poruncit de asemenea să se ţeasă şi o învelitoare cusută de aur, mândră foarte, peste sicriaş, iar când au cerut să se roage la Locurile Sfinte şi la mănăstiri, au dobândit rugăciunea tuturor şi binecuvântarea patriarhului, şi au plecat luând-o din nou pe drumul lor. Şi aveau cu ei sicriaşul făcut de ei şi au ajuns în satul cu pricina fiind găzduiţi cu bucurie în aceeaşi casă a bătrânei. I-au dăruit lumânări mândre şi multă tămâie şi miresme alese. Şi femeia i-a primit pe iluştrii patricieni cu emoţie ca pe nişte prieteni şi cunoştinţe[56].

123. Ei însă i-au cerut să-i lase iarăşi să stea în cămara comorii harului, şi ea le-a îngăduit încă o dată. Şi ei au intrat acolo de-a dreptul, închinându-şi rugăciunile lui Dumnezeu. Şi au cerut Sfintei Sale Maici cu lacrimi arzătoare şi au spus: „Nu suntem în neştiinţă noi, robii tăi, împărătească slăvită, de ceea ce i s-a întâmplat lui Ozan când a atins cu mâna chivotul Legii [cf. *3 Rg* 5, 1]. Cum deci noi, care suntem vinovaţi de multe fărădelegi, vom îndrăzni să atingem acest chivot în care se păstrează o asemenea comoară? Cum vom întinde mâna noastră asupra lui dacă nu dai tu însăţi

[56] Paragraful acesta se regăseşte la Simeon Metafrastul (ed. LATÎŞEV II, p. 380–381).

porunca? De aceea, îţi cerem şi te rugăm să împlineşti dorinţa inimilor noastre, căci suntem dornici că ducem această comoară în cetatea ce cinsteşte numele tău, ca să fie pentru ea ocrotire veşnică şi meterez de netrecut!" Au adus această cerere toată noaptea, iar dimineaţa au vărsat lacrimi şi au fost mulţumiţi că Maica lui Hristos Dumnezeu a ascultat rugăciunea lor. S-au apropiat de arca sfântă cu frică şi cutremur, căci toţi cei ce erau acolo adormiseră somn adânc. Au luat arca şi au acoperit comoara lor cu bună-plăcerea harului dumnezeiesc, iar în locul ei au aşezat-o pe cea care fusese meşteşugit confecţionată după asemănarea ei la Ierusalim, şi-au acoperit-o cu acoperământul ţesut în aur pe care îl făcuseră. Iar dimineaţa, au salutat devreme femeia dându-i pace, şi i-au arătat frumosul acoperământ cu care acoperiseră chivotul şi care a plăcut femeii, şi i-au făgăduit că acela va rămâne acolo pururea. Apoi au dat bani tuturor celor bolnavi şi ologi şi au plecat cu bucurie pe drumul lor. Şi când au ajuns la Constantinopol, care e cetatea Bizanţului, n-au vrut să facă cunoscut lucrul slăvit nici împăratului, nici patriarhului, căci se temeau ca împăratul să nu le ia această comoară preţioasă şi să fie lipsiţi de acest lucru bun. Se gândeau să păstreze, cu ajutorul Sfintei Născătoare de Dumnezeu, acest mărgăritar preţios alături de altele. Locul în care se găseau casele lor era aproape de zidul dinspre mare, şi se numea Vlaherne. Acolo au zidit o biserică şi au fost cu râvnă în toate să nu se descopere secretul lor. De aceea au închinat biserica zidită numelui Apostolilor Petru şi Marcu. Înăuntrul ei au aşezat marea comoară şi s-au ostenit să împodobească sfântul locaş cu o psalmodie neîntreruptă şi cu o tămâiere înmiresmată necontenită şi cu sfeşnice şi cu lumânări neîncetat aprinse, şi aşa secretul a fost ţinut multă vreme ascuns.

124. Dar Sfintei Împărătese, nădejdea şi mijlocirea creştinilor, nu i-a plăcut ca un astfel de lucru bun să se mărginească numai la doi patricieni, şi să fie trecut cu desăvârşire sub tăcere, şi ca desfătarea de această bogăţie comună tuturor să fie doar a celor doi. Şi a dat de ştire inimilor

vrednicilor patricieni să descopere taina ascunsă. Aşadar, ei au intrat la Leon, împăratul credincios şi slujitor al lui Dumnezeu, şi au povestit această taină dându-i de ştire în ce chip preţioasa comoară sosise cu adevărat în cetatea împărătească. Auzind aceasta, credinciosul împărat s-a umplut de bucurie mare şi îndată a făcut publică această comoară ascunsă, iar Galbios şi Candidos, fericiţii ce săvârşiseră această slujire dumnezeiască, erau cinstiţi de către toţi. Şi Leon, împăratul slujitor al lui Dumnezeu, şi Verina, împărăteasa credincioasă, au zidit atunci în acel loc cu danii împărăteşti o biserică măreaţă, şi au gătit un chivot de aur şi argint, şi au pus în el comoara sfântă, şi au împodobit biserica cu daruri şi podoabe nenumărate spre veşnica lor pomenire. Şi împăraţii Leon şi Verina şi-au sfârşit vremea domniei lor în bunătate şi bunăvoire, şi au trecut la viaţa cea veşnică, iar Galbios şi Candidos, credincioşii şi adevăraţii slujitori ai Sfintei Născătoare de Dumnezeu, s-au stins şi ei cu credinţă în slujba lui Dumnezeu. Chivotul tainei însă a rămas ca bogăţie veşnică pentru poporul credincios şi pentru cetatea slujitoare a lui Dumnezeu, în el nefiind aşezate tăbliţele gravate ale lui Moise [*Iş* 23, 12 şi 34, 29], ci veşmântul sfânt şi cinstit al Slăvitei şi Preabinecuvântatei Născătoare de Dumnezeu, în care a fost îmbrăcat nu numai trupul ei fără prihană şi nestricăcios, dar, din clipa în care Hristos Dumnezeu S-a întrupat şi S-a născut din ea pentru mântuirea noastră şi a fost prunc, nu o dată a fost învăluit în acesta şi El, atunci când a supt laptele după rânduiala sugarilor, El Care e Viaţa şi Care face să crească tot trupul. De aceea, acest veşmânt sfânt al preacuratei şi lăudatei Născătoare de Dumnezeu a rămas nestricat de atunci şi până în ziua de astăzi. În acelaşi chip, Sfânta Maică Preacurată a lui Hristos a dăruit aceleiaşi cetăţi şi brâul care încingea trupul ce L-a cuprins pe Cel Necuprins, pe Împăratul a toate. Pentru acesta a fost zidită frumoasa biserică a împăraţilor credincioşi, întru slava Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, ce se numeşte Chalkoprateia, şi aici se păstrează brâul nestricăcios ca o cunună de slavă,

ca un zid al credinţei tari a cetăţii şi o chezăşie de biruinţă pentru împăraţii slujitori ai lui Dumnezeu[57].

Epilog

125. Ce gând va număra şi ce laudă va rosti, sau ce mână va scrie cu meşteşugul cărţii mulţimea nenumărată a harurilor şi bunătăţilor Sfintei Născătoare de Dumnezeu, Pururea-Fecioară, pe care le-a arătat şi pe care le arată din zi în zi neamului omenesc[58]? Ea este

mijlocitoare arzătoare pentru toţi cei ce o cheamă pe lângă
Fiul ei, Hristos Dumnezeu,
liman liniştit al tuturor celor clătinaţi de valuri,
izbăvitoare din valurile lumii şi ale trupului,
călăuzitoarea vieţii tuturor celor rătăciţi,
căutătoare care întoarce pe cei pierduţi,
ajutorul şi puterea celor din încercări,
mijlocitoarea celor robiţi,
învierea lui Adam celui căzut,
nimicirea lacrimilor Evei,
mângâietoarea celor ce jelesc,
scaunul Împăratului, care poartă pe Cel ce poartă toate,
înnoirea lumii învechite,
scara ce urcă la cer, pe care a coborât Dumnezeu
pe pământ,
podul ce duce pământul la cer,
uimirea îngerilor,
rana demonilor,
rădăcina supunerii şi nestricăciunii,
pomul cu Rod nemuritor,
cea care a lucrat Lucrătorul Cel iubitor de oameni,
cea care a făcut să înflorească Rădăcina mântuirii,

---

[57] Ioan Geometrul § 45 (ed. WENGER, p. 396) cunoaşte ambele relicve la Vlaherne şi nu mai ştie nimic de Chalkoprateia situată lângă Sfânta Sofia, unde Sfântul Maxim ştie că se află brâul Maicii Domnului.

[58] Acest lung pasaj imnografic corespunde § 1 şi nu are paralele decât în locurile comune ale omileticii mariale.

brazda care a făcut să înflorească Spicul ce întăreşte inimile,
masa ce poartă Fericirea veşnică,
tămâia adusă lui Dumnezeu spre ajutorul nostru,
folosul lumii,
pricina îndrăznelii celor morţi la Dumnezeu,
maica Bunului Păstor,
staulul oilor înţelegătoare, izgonitoarea vrăjmaşilor nevăzuţi,
cea care deschide uşile raiului,
glasul nesugrumat al apostolilor,
sprijinul nebiruit al ucenicilor,
tăria şi puterea creştinilor,
zorii Zilei neînsângerate,
născătoarea Soarelui dreptăţii,
cea prin care a fost izgonită stăpânirea diavolului mâncătorului răcnitor,
cea prin care S-a arătat Mântuitorul Hristos prietenul oamenilor,
cea prin care am fost izbăviţi de noroiul multor păcate şi am fost sloboziţi de sub stăpânirea feluritelor patimi,
ridicarea oamenilor şi căderea demonilor,
stânca Vieţii din care curge apa nemuririi pentru cei însetaţi,
stâlpul Luminii ce călăuzeşte şi luminează pe cei întunecaţi,
vasul cu Mana pogorâtă din cer,
pământul făgăduinţei care odrăsleşte blândeţea,
floarea nestricăciunii, cununa podoabelor,
pilda vieţii îngereşti,
pomul stufos la umbra căruia se odihnesc cei osteniţi,
născătoarea care ne-a izbăvit din robia înşelătorului,
ajutorul nostru în faţa Dreptului Judecător,
cea care şterge zapisul greşelilor noastre,
veşmântul celor goi de tot binele,
uşa tainei celei mari,
slava neîndoielnică a credincioşilor,

cea care cuprinde pe Dumnezeu Cel Necuprins,
scaunul sfânt al Celui ce şade pe heruvimi,
locuitoare împodobită de slavă pe lângă serafimi,
cea care uneşte îngeri şi oameni,
cea care a unit fecioria şi naşterea, fiind în acelaşi timp
Fecioară fără prihană şi Maică a lui Imanuel;
cea prin care s-a dezlegat blestemul, cea prin care s-a
deschis raiul,
cheia Împărăţiei,
pricina bunătăţilor veşnice,
vasul Înţelepciunii lui Dumnezeu,
comoara Proniei Lui,
stâlpul fecioriei,
uşa Vieţii,
temeiul înnoirii noastre,
pricina milostivirii dumnezeieşti faţă de oameni,
cununa Soarelui Celui Nevăzut,
strălucirea lipsită de umbră a Luminii,
scânteierea ce face să strălucească sufletele,
tunetul ce loveşte pe vrăjmaşi şi demonii înşelători,
cea care face să salte Izvorul Vieţii,
baia care curăţă gândurile,
potir ce revarsă bucuria,
cortul Cuvântului lui Dumnezeu,
Sfânta Sfintelor mai presus de orice sfinţenie,
chivotul ales al Duhului Sfânt,
cununa cinstită a împăraţilor ce slujesc lui Dumnezeu,
cinstea şi podoaba arhiereilor vrednici şi sfinţi,
turnul neclătinat al Bisericii sobornicești,
meterezul neapropiat al cetăţii credincioşilor, despre care
David a spus: *Cine mă va duce la cetatea întărită*[59]
care este adunarea credincioşilor veniţi din adunările
păgânilor,
cea care vindecă neputinţele noastre,
nădejdea şi ajutorul sufletelor noastre.

---

[59] *Ps* 59, 11. Cf. *Ps* 59, 10b.

126. Şi ce voi mai spune, căci vremea îmi lipseşte pentru a povesti măreţiile şi renumele Preabinecuvântatei şi Preaslăvitei noastre Împărătese, Născătoarea de Dumnezeu şi Pururea-Fecioară Maria, şi chiar dacă s-ar aduna limbile îngerilor şi ale oamenilor, ele nu vor fi în stare să laude şi să cânte după cuviinţă şi vrednicie, nici eu cel neputincios, nevrednic, neştiutor şi bâlbâit, nu pot spune ce este rânduit şi vrednic, dar fericita Maică a Domnului Celui milostiv şi iubitor de oameni va sfinţi acest cuvânt nepotrivit al nostru, gătit cu harul şi darurile sale, iar nu cu puterea şi ştiinţa noastră[60]. De aceea, cer tuturor prietenilor lui Dumnezeu şi credincioşilor în Hristos, care laudă pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu, să se adune pururea, împodobiţi cu râvnă şi cu dorinţa gătelilor duhovniceşti, ca să împlinească psalmodia şi lauda dumnezeiască în acest strălucit praznic al Adormirii ei[61], căci e cu adevărat mare şi slăvită şi împodobită din toate părţile, şi minuni mari şi taine dumnezeieşti s-au săvârşit întru ea. Îngerul Gavriil, venind din nou de la Dumnezeu să-i vestească moartea, i-a dat semnul de biruinţă, ramura de palmier, ca să arate că a fost biruitoare a tuturor rânduielilor firii. După care Sfinţii Apostoli s-au adunat din toate colţurile lumii răpiţi de nori; s-au strâns Cei Doisprezece şi mulţi alţii care i-au urmat, veniţi într-o clipă să slăvească pe Sfânta şi Slăvita Maică a Domnului, şi au descoperit acolo taina celei de-a Doua Veniri, după cum spune Apostolul Pavel: *După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi împreună cu ei în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, şi aşa pururea cu Domnul vom fi* [*1 Tes* 4, 17], dumnezeiasca taină a răpirii de mai apoi pe nori. Aici, la adormirea Fecioarei, s-a săvârşit marea şi slăvita minune, venirea într-o clipită a unui atât de mare număr din toate colţurile pământului, din ţări înde-

---

[60] Finalul reia § 1–2.

[61] Aluzie care sugerează că *Viaţa Maicii Domnului* atribuită Sfântului Maxim Mărturisitorul a putut fi compusă în vederea praznicului Adormirii Maicii Domnului.

părtate, şi oprirea lor în Sion, în faţa Maicii Pururea-Fecioară. După care a venit Hristos, Dumnezeu Fiul, Împăratul slavei, Domnul şi Fiul său, Care a socotit bun să aducă la fiinţă soarele şi, prin venirea Duhului Sfânt, prin sălăşluirea în sânul ei şi prin întruparea din ea, a săvârşit Economia mântuirii noastre, a fost răstignit şi îngropat şi a înviat a treia zi, după care S-a înălţat la ceruri şi a şezut de-a dreapta Tatălui. Acelaşi milostiv Împărat a venit şi atunci cu mulţimile îngerilor şi ale arhanghelilor, a cerut sufletul sfânt şi slăvit al binecuvântatei şi fericitei Sale Maici şi l-a urcat în sălaşele slăvite ale Tatălui Său, *cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El* [*1 Co* 2, 9], şi mai mult decât toţi pentru Maica Sa fără prihană.

127. Din porunca Domnului, Dumnezeului şi Învăţătorului lor, apostolii au dus apoi din Sion în Ghetimani trupul sfânt şi neprihănit al Împărătesei lor, şi l-au aşezat în mormânt ca odinioară Iosif şi Nicodim trupul lui Iisus. Şi aşa cum Domnul slavei a înviat a treia zi, tot aşa şi aici a treia zi trupul Sfintei Maici n-a mai fost găsit în mormânt, ci a fost mutat aşa cum a vrut Fiul ei. A fost îngropată ca un mort după rânduiala firii şi a fost mutată ca Maica lui Dumnezeu pentru a întări şi face vrednică de crezare Învierea Fiului său, Domnul, şi luarea firii pe care El o îmbrăcase din ea, întărind propria noastră înălţare şi adevărata noastră nestricăciune ce va veni. Aşa cum naşterea ei s-a făcut în chip nestricăcios, tot aşa moartea ei a fost nestricăcioasă. Aşa cum naşterea ei a fost mai înaltă decât cuvântul şi decât firea, tot aşa şi mutarea ei a fost mai adâncă decât rânduiala firească a vremii. Şi a fost lucru uimitor, căci aşa cum sufletul ei a urcat la cer fără trup, aşa şi trupul ei a urcat fără suflet, arătând Fiului ei şi slujitorilor ei atât părtăşia, cât şi despărţirea ei. A urcat la cer prin har şi sub călăuzirea Fiului ei înainte de învierea obştească, făcându-ne să nădăjduim în învierea ce va să vină. A fost înălţată cu totul: mai întâi deosebi cu sufletul ei sfânt,

atunci când a cerut-o Domnului, iar mai apoi şi trupul fără prihană după cum a voit Domnul. Mărturisim astfel conştiinţa omenească pe care o avea Fericita şi harul slăvit cu care a preamărit-o Fiul ei. Aşa se cinsteşte de către toţi acest praznic minunat, cinstire a îngerilor şi a oamenilor, şi împodobit cu harul Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Iar sorocul praznicului slăvit este bun şi binecuvântat, plin de roade, împodobit întru toate, culesul e vestit, roadele pomilor şi tot felul de alte roade se revarsă, şi aceasta e şi cinstea firii noastre spre slava Ziditorului şi a Vestitorului desfătărilor raiului, şi toate acestea sunt date spre cinstea acestui praznic sfânt, spre desfătarea închinătorilor săi[62]. Bun şi folositor pentru toţi oamenii este acest soroc între zilele anului, plin de folos şi desfătare.

128. Prin înălţarea şi mutarea Sfintei Fecioare, firea noastră a urcat acum la cer. Ca odinioară prin Înălţarea Fiului ei, ea s-a făcut mai înaltă decât tronurile, decât heruvimii şi serafimii, căci s-a făcut cu adevărat mai înaltă decât toate făpturile nemateriale şi netrupeşti, şi preaslăvita, preabinecuvântata Maică a Mântuitorului nostru, Hristos Dumnezeu, înveşmântată cu slavă împărătească, închinată de toate oştirile, puterile şi stăpânirile, şi de tot numele dat nu numai în această lume, dar şi în cea viitoare, nevăzută şi necunoscută[63]. Cea care pentru mine e mai strălucitoare şi mai folositoare decât toate celelalte. Acum a plecat la Pavel mijlocitorul[64] al doilea mijlocitor, un om îmbrăcat în

---

[62] Imagine pe larg dezvoltată de Ioan Geometrul § 53–56 (ed. WENGER, p. 400–404) printr-o descriere a anotimpurilor.

[63] Ioan Geometrul § 57 (ed. WENGER, p. 404) adaugă: „Împărăteasă comună a tuturor, împărăţie nesurpată, a doua numai după Împărăteasca Treime şi umplută până la săturare de Aceasta [de Treime]."

[64] Ioan Geometrul § 57 (ed. WENGER, p. 404) nu vorbeşte de Pavel ca un al doilea intermediar. Aluzie la *2 Co* 12, 12 pe larg exploatat de Ioan Geometrul § 12–15 (p. 372–375), pentru care extazul lui Pavel ar fi coincis cu călătoria miraculoasă a apostolilor la adormirea Fecioarei. De aici rezultă însă o cronologie marială (65 de ani = 15 + 30 + 6 + 14) diferită de cea propusă în § 102 (80 de ani, prezentă şi la Ioan Geometrul).

Dumnezeu la Dumnezeu Cel întrupat, o a doua aducere [jertfă] a firii noastre la Tatăl, după cea dintâi care s-a adus [jertfă] o dată pentru totdeauna pentru toţi [cf. *Evr* 9, 7 şi 9, 12], şi e pururea vie spre ajutorul celor ce aşteaptă pe Dumnezeu de la ea. Dar astfel de lucruri sunt mai presus de cuvântul şi puterea noastră, şi nu suntem în stare să le pătrundem şi să le rostim cu limba. De aceea, vom lăsa deoparte tainele ascunse, căci Domnul în cer şi pe pământ a făcut tot ceea ce a vrut; după puterile noastre însă vom mulţumi Domnului şi ne vom aduce datoria cuvântului nostru de laudă şi cerere Domnului nostru Iisus Hristos şi Maicii Sale Preabinecuvântate şi Preasfinte.

129. Te lăudăm, Împărate şi Dăruitorule al tuturor tainelor, pentru toate bunătăţile Tale şi pentru cea pe care ai ales-o aici spre slujba tainelor Tale!

Te lăudăm, Înţelepciune negrăită şi Putere a iubirii de oameni, care nu numai că ai unit şi îndumnezeit firea noastră, dar ai vrut să o alegi pe Maica Ta dintre noi şi să o faci Împărăteasa tuturor!

Te lăudăm pe Tine Cel ce ai luat asupra Ta patima şi răstignirea şi moartea pentru noi şi ai socotit lucru bun pentru numele Tău să suferi atâtea osteneli şi chinuri în această lume pentru Sfânta Ta Maică şi pentru a o uni cu slava Ta şi prin cererile şi ajutorul ei să ne dăruieşti şi nouă viaţa veşnică!

Te lăudăm pe Tine Care Te-ai dat pe Tine Însuţi ca să ne izbăveşti, şi Care ne-ai dat din nou pe Preasfânta Ta Maică spre ajutor în bunătatea Ta, Iubitorule de oameni şi Împăratule dulce!

Te lăudăm şi pe tine, Împărătească binecuvântată şi slăvită, care ai de-a pururea milostivire de noi şi suferi pentru toate chinurile noastre şi ceri Fiului tău să nimicească păcatele şi ispitele noastre. Nu plângem moartea şi îngroparea ta, ci prăznuim cu slavă mutarea ta, căci ai fost mutată la cer, şi nu-i laşi pe cei ce locuiesc pământul. Şi, deşi acum eşti lipsită de ostenelile şi chinurile acestei vieţi trecătoare şi ai ajuns la fericirea negrăită şi nesfârşită, nu uiţi însă

sărăcia noastră de acum, ci ne mântuieşti acum încă şi mai mult şi ne izbăveşti din toate încercările şi feluritele noastre ispite. Nu ne lăsa orfani de ajutorul tău şi de harul tău dorit, ci lucrează pentru noi şi acoperă-ne cu roua slavei tale şi închină Fiului tău şi Dumnezeului nostru mijlocirea necontenită şi cererea celor ce te laudă şi te slăvesc, căci cu adevărat acum eşti Împărăteasa tuturor, de-a dreapta Împăratului cu haina ţesută de aur, împodobită şi îmbrăcată prin harul Duhului Sfânt, preaînfrumuseţată cu podoabă şi găteli, şi bogaţii poporului slujesc slava ta[65], sufletele sfinţilor şi ale drepţilor, cei bogaţi în fapte bune care sunt adevărata bogăţie.

130. Prin Fiul tău şi Dumnezeul tău ai acum cununa frumuseţii şi toiagul Împărăţiei şi podoabă mai presus de orice stăpânire. Te rugăm: Nu uita poporul tău care laudă pe Fiul tău şi cântă numele tău, căci toate le poţi pe lângă Fiul tău milostiv şi iubitor de oameni, Care ascultă cu bunătate toate cererile şi rugăminţile tale, şi tu însăţi eşti milostivă pentru toţi cei ce slujesc şi nădăjduiesc întru tine. Şi purtarea ta de grijă e cunoscută din minunile tale necontenite şi zilnice, şi din tămăduirile sufleteşti şi trupeşti pe care le arăţi pentru fiecare din cei ce te roagă. Ele sunt negrăite şi nenumărate, mai mult decât nisipul mării şi — lucru mai înalt şi mai adânc decât toate — mijloceşti pentru cei ce au păcătuit împotriva Fiului tău mai mult decât cererile profeţilor, decât sporirile şi posturile drepţilor, şi mântuirile câştigate prin harul tău şi bunătăţile tale le dai pentru lumea întreagă şi pentru fiecare dintre oameni. *De aceea frumuseţea ta a plăcut Împăratului*[66], i-a plăcut marea ta iubire de oameni, mila ta, atenţia ta prevenitoare care Îl imită printr-o mare milostivire. Deşi celelalte podoabe ale tale, sfinţenia, înţelepciunea, puterea şi toate celelalte sunt nenumărate, prin atenţia prevenitoare şi prin milostivire eşti mai mult decât orice imitatoare a Fiului şi

[65] Cf. *Ps* 44, 13b şi § 8 mai sus.

[66] *Ps* 44, 2 şi § 1 mai sus.

Dumnezeului tău. Şi aşa, milostivă şi iubitoare de oameni, prin mijlocirea ta în faţa Lui[67] reverşi încă şi mai mult peste noi milostivirea şi blândeţile Sale. Căci El singur e Mângâietorul nostru[68] în faţa Tatălui, Iisus Hristos Cel drept, cum spune Evanghelistul şi Teologul Ioan. *El este Cel ce ne iartă păcatele* [*1 In* 2, 1–2], iar tu, mijlocitoare pe lângă El, abaţi mânia şi supărarea Sa pornită pe bună dreptate împotriva păcatelor şi neascultărilor noastre. Iar în milostivirea şi blândeţea Sa, reverşi peste noi toate bunătăţile cele mai presus de fire şi darurile tale, Fecioară Sfântă!

131. Cu adevărat întreci marginile firii, nu numai prin naşterea mai adâncă decât cunoştinţa, ci prin atenţia ta prevenitoare ce întrece firea.

Prin tine s-a dezlegat blestemul maicii dintâi,
prin tine s-a rupt peretele vrajbei,
prin tine s-a nimicit stăpânirea morţii,
prin tine am biruit asupra păcatului,
prin tine s-a sădit fecioria între oameni,
prin tine învăţăm hotărârea în faptele bune,
prin tine ni s-a dat înţelepciune, smerenie şi iubire,

iar noi nu ne vom arăta biruitori după măsura în care am fost biruiţi, ci mult mai mult. Am fost izgoniţi din Eden şi prin tine am primit deopotrivă cerul şi Edenul. Am cules rodul pomului cunoştinţei şi am pierdut pomul vieţii, dar prin tine am dobândit pe Ziditorul pomului. Prin neascultare am fost dezbrăcaţi de veşmântul dumnezeiesc, dar prin tine ne-am îmbrăcat în Dumnezeu şi suntem uniţi cu El, şi ne-a dat puterea de a ne face fiii lui Dumnezeu. Acestea sunt darurile şi harurile tale pentru noi, o, Fecioară şi Născătoare de Dumnezeu, care ne-ai dăruit viaţa în care erai tu. Şi acum, după adormirea ta, eşti încă şi mai vie şi

---

[67] Ioan Geometrul § 63 (ed. WENGER, p. 408) vorbeşte aici de Fecioară ca de *ho Parakletos tou Patros* (Mângâietorul Tatălui), echivalând-o cu Duhul Sfânt.

[68] Pentru Ioan Geometrul (*ibid.*), Fecioara este *allon Parakleton* (un alt Mângâietor).

prăznuită şi şezi împreună cu Cel Viu şi Dăruitorul Vieţii, Fiul tău, şi vezi că Cel născut din tine e Unul din Treime, Cel ce a fost cuprins în tine şi nu poate fi cuprins de cer şi pământ, Cel ce-ţi împlineşte cererile cu simplitate. Pe cei pentru care ceri milostivire El îi copleşeşte cu bogăţia, şi chiar dacă păcătuiesc din nou şi te roagă din nou, îndată faci încă o dată milostivire şi ceri pentru ei iertare, lucru încă şi mai minunat şi mai mare. Eşti într-adevăr uşa Vieţii, pururea apropiată de cei ce intră prin ea, deşi prorocul te-a numit uşă închisă prin care nu trece nimeni decât numai Dumnezeu şi El o lasă din nou închisă [cf. *Iz* 44, 2]. Acum însă te-ai mutat din această lume şi prin mijlocirea pe lângă Fiul tău şi prin ajutorul şi mâna ta întinsă spre cei ce te roagă, această uşă a harului şi milostivirii e deschisă pentru toţi şi primeşti pe toată lumea şi asculţi toate rugăciunile.

132. O, comoară a tuturor bunăvoirilor! O, dăruitoare mai înaltă decât firea! O, floare cu toate miresmele! O, faimă a firii omeneşti, dragostea noastră, viaţa noastră şi pacea noastră, biruinţa noastră, înţelepciunea noastră! O, domnie care strângi toate bunătăţile pe care nici o limbă nu le poate rosti şi nici un gând nu e în stare să le atingă şi nici o întindere a vremii nu le poate învechi! O, dar dumnezeiesc făcut oamenilor şi închinare a oamenilor către Dumnezeu! O, cea plină de har şi de slava Sfintei Treimi, sălaş al bunătăţilor Lui, mireasă nenuntită, Maică a lui Dumnezeu Imanuel! Sălaş al Duhului Sfânt, Împărătească a toate, vas de aur ce porţi mana [*Evr* 9, 4], toiag înflorit din rădăcina lui Iesei despre care Isaia spune: fericită rădăcina lui Iesei pentru că *o mlădiţă va ieşi din Iesei şi o floare din rădăcinile lui va înflori* [*Is* 11, 1]! Sfeşnic al Luminii, pat al Împăratului [cf. *Cânt* 3, 7], masă a Vieţii, templu al Luminii, chivot al Sfinţeniei, izvor al Nemuririi, rai înţelegător, nor de lumină, stâlp de strălucire neclintită, potir al Pâinii vieţii, uşă a lui Dumnezeu, pe care El singur o străbate şi rămâne închisă [*Iz* 44, 2], munte cu totul sfânt, Eden al celui de-al doilea Adam, cer şi tron înălţat şi ridicat, rug nears, chivot al sfinţeniei, odihnă a Domnului, cum spune despre tine

David: *Înalţă-te, Doamne, întru odihna Ta* [*Ps* 131, 8], şi orice alt nume cu care te-au numit prorocii în chipuri şi asemănări[69]. Cine va înţelege multele tale numiri şi nu se va minuna? Dar numele tău scurt şi adevărat este de Maică a lui Dumnezeu, Fecioară fără prihană, Născătoare de Dumnezeu, preabinecuvântată, Marie Pururea-Fecioară[70]. Acesta e numele tău nou, arătat şi adevărat; numele tale vechi rostite în chipuri şi asemănări le-ai învăţat celor noi şi pe cele noi le-ai întărit celor vechi. Cu adevărat eşti cartea cea vie în care a fost scris negrăit Cuvântul lui Dumnezeu cu pana făcătoare de viaţă a Duhului Sfânt. Eşti cu adevărat trupul Noului Testament scris dumnezeieşte, al Testamentului făcător de viaţă lăsat de Dumnezeu oamenilor. Eşti mijlocitoarea, rugătoarea şi darul mântuirii noastre, ca una care priveşti pururea spre noi şi întinzi mâna poporului credincios.

133. Priveşte şi acum la noi şi ai milă de turma ta, poporul tău, pe care Fiul tău l-a răscumpărat cu scumpul Său sânge. Roagă-te pentru el şi aşează-l în moştenirea ta, şi din zi în zi milostiveşte-te şi îndeamnă pe toţi oamenii împreună şi pe fiecare în parte să se facă toţi un trup ajungând la statura plinătăţii duhovniceşti şi să aibă un singur Cap, pe Iisus Hristos, Fiul tău. Îndulceşte poporul tău şi moştenirea ta şi roagă-te pentru el, o, Preasfântă Împărăteasă, şi ocroteşte-l, acoperindu-l cu harul şi cu ajutorul tău, şi alungă din el păcatele nevăzute care omoară sufletele. Păzeşte-l în luptele şi ispitele văzute, măcar că din pricina păcatelor noastre cele multe şi a necredinţelor suntem lipsiţi de cuvânt şi vrednici de pedeapsă. Nu-ţi adu aminte de fărădelegile noastre, dă-ne repede milostivirea ta, căci am sărăcit cumplit. Mântuieşte-ne şi depărtează păcatele noastre prin mijlocirea ta la Fiul tău. Şi în această viaţă păzeşte-ne

---

[69] Enumerarea este vizibil apodoza celei din § 1.

[70] E expresia cea mai frecventă sub condeiul Sfântului Maxim atunci când se referă la Maica Domnului, cf. *PG* 91, 504A; 512D; 592C; 424B, 457D, 509B, 544C, 580B, 392B 10.

şi fă-ne biruitori asupra încercărilor şi asalturilor demonului şi asupra ispitelor văzute şi nevăzute şi fă să înceteze toate păcatele noastre. Iar în veacul viitor, du-ne la sălaşurile veşnice, la locul de odihnă, unde stăpâneşte lumina vieţii lui Hristos, Fiul tău, ca de lângă tine să împărăţească poporul tău care te slăveşte şi să ne bucurăm de numele tău. Căci eşti fericită între femei şi preabinecuvântată între toate casele şi toate seminţiile, slăvită în cer şi pe pământ, fiindcă toată limba te slăveşte şi te vesteşte Maică a Vieţii. Toată făptura e plină de lauda ta, toţi slăvesc prin tine Sfânta Treime în Trei Ipostase şi o Singură fiinţă, slăvitul Dumnezeul nostru[71].

134. Acestea sunt, Împărătească sfântă, Născătoare de Dumnezeu, tainele vieţii tale slăvite. Acestea sunt cuvintele plecării tale, cântul adormirii, slava dinaintea adormirii, cântul de îngropare, minunile mutării tale slăvite. Şi acum, Împărătească preamărită şi preaslăvită Născătoare de Dumnezeu, îngăduie să-ţi vezi închinate aici de către robul tău umil şi nevrednic aceste câteva cuvinte spre lauda şi slava ta, date de tine, pe care le-am rostit după putere, cu credinţă şi iubire prin harul tău, căci cugetul meu nu e în stare să pătrundă mai mult, chiar dacă toate gândurile şi limbile celor văzute şi nevăzute s-ar aduna şi ar veni să te cânte şi să te preamărească după vrednicie. Tu însă, în schimbul acestei aduceri nepotrivite, revarsă din belşug harul tău, mila ta şi mijlocirea ta peste mine, robul tău nevrednic, şi peste toţi cei ce măresc numele tău. O, prealăudată, Maică a lui Dumnezeu, care ai adus pe lume pe Sfântul Sfinţilor, Cuvântul lui Dumnezeu, primeşte cererea robilor tăi, şi păzeşte-ne de tot necazul şi ispita, şi mântuieşte-ne de chinurile veşnice, şi fă-ne vrednici în viaţa fără de sfârşit a dreptilor de o parte din bunătăţile vieţii veşnice, prin Hristos

---

[71] § 133 e rugăciunea finală şi la Ioan Geometrul (§ 60–70; ed. WENGER, p. 412–414), pe care acesta din urmă a prelungit-o cu aluzii la conflicte contemporane lui (probabil la revolta lui Bardas Skleros din anii 976–979).

Fiul tău şi Dumnezeul tău, Căruia I se cuvine toată slava, cinstea şi închinăciunea, împreună cu Părintele Său Cel fără de început şi cu Duhul Cel cu totul sfânt, binevoitor şi de viaţă făcător, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

O, Hristoase, Împărate al slavei, pentru mijlocirile celei ce Te-a născut pe Tine, ale Sfintei Fecioare Maria, milostiveşte-Te şi mântuieşte sufletul sărmanului Eftimie, care a tălmăcit din grecească în georgiană cartea sfântă a vieţii Sfintei Născătoare de Dumnezeu la Sfântul Munte al Athonului.

Stihirile Sfântului Maxim

13 august

Aşezarea în Chalkoprateia şi închinarea cinstitului veşmânt al Sfintei Născătoare de Dumnezeu

La Vecernie

La *Doamne strigat-am*. Glasul 1

„Pe Tine, Cuvântul Cel fără de început"

Cuvintele Sfântului Maxim

Să împodobim fără tăcere noi, credincioşii, cu laudă duhovnicească tronul împărătesc cel mai înalt decât Serafimii, pe vrednica Maică a lui Hristos, Dumnezeu şi Mântuitorul, pe cea care este mijlocitoare între Dumnezeu şi oameni.

Cu laude strălucite să ieşim în întâmpinarea vrednicei Născătoare de Dumnezeu, cetatea înţelegătoare a Dumnezeului Celui Preaînalt, scaun sfânt şi uşă a cerului, şi să prăznuim astăzi cu bucurie înnoirea bisericii ei.

Cu toţii să împodobim şi să prăznuim duhovniceşte pe vasul cel de aur care, în loc de mană, a purtat pe Mielul lui Dumnezeu, pe crinul cel sfânt şi floarea fecioriei, vrednica Născătoare de Dumnezeu cea fără prihană.

La Utrenie

Canonul

Cântarea 1

Îndreaptă lauda mea cum se cuvine ca să împodobesc praznicul tău, Împărătească sfântă, şi dă-mi cuvânt drept, pe potriva slavei tale, ceea ce eşti moştenire a lui Dumnezeu.

Cu cântare de biruinţă să te lăudăm, pe tine, râul cel nesecat al apei celei vii, chivotul care a cuprins pe Împăratul, şi vasul vieţii dumnezeieşti.

Să lăudăm astăzi cu cântare de biruinţă pe spicul care a înflorit viaţa cea sporitoare.

Brâul preacuratului tău trup îl dai spre ocrotirea cetăţii tale de orice năvală a vrăjmaşului, de aceea ne închinăm ţie cu bucurie şi cu credinţă.

Cântarea 3

Veniţi, popoare, să prăznuim floarea fecioriei cea plină de miresmele Duhului Sfânt, din care a ieşit Cuvântul lui Dumnezeu întrupat.

Pe tine, Fecioară, noi, credincioşii, te lăudăm ca pe o cetate a lui Dumnezeu, prăznuită din neam în neam, şi te rugăm să ceri de la Fiul tău mare milă.

Biserică aleasă înainte de veci prin planul cel cu totul de nepătruns al lui Dumnezeu, floare a fecioriei, mijloceşte pe lângă Fiul tău.

Astăzi credincioşii, să săvârşim după vrednicie adunarea duhovnicească întru cinstea Fecioarei lui Dumnezeu, căci brâul ei fără prihană e închinat după vrednicie în biserica ei cea sfântă.

Cântarea 4

În Sfânta Sfintelor ai crescut şi de mâna arhanghelului ai fost slujită în chip minunat, Născătoare de Dumnezeu, aşteptând slava.

Ai văzut hrană minunată ce dă creştere încă şi mai minunată, şi ţi-ai plecat urechea gata să primeşti pe Cel ce hrăneşte tot trupul.

Bogaţii poporului tău îţi slujesc cu daruri, Împărătească, iar împăraţii şi mai-marii împreună cu preoţii te laudă cu bucurie şi cer de la tine mare milă.

Veşmântul cel curat şi brâul trupului care a cuprins pe Dumnezeu au rămas nestricăcioase prin Cel ce S-a născut din tine, Mireasă, şi te-a păstrat Fecioară nestricată.

Cântarea 5

Tu eşti, Născătoare de Dumnezeu, aducerea firii noastre jertfă bine-plăcută lui Dumnezeu, icoană înţelegătoare înfricoşătoare demonilor şi dorită îngerilor, şi tărie pentru noi, credincioşii; de aceea pe tine te mărim.

Să te prăznuim toţi după vrednicie pe tine, chivotul sfinţeniei, odihna lui Dumnezeu în Sion, în care a binevoit să se sălăşluiască Domnul făpturilor, Fecioară Marie, cortul sfinţeniei lui Dumnezeu.

Să slăvim pe Născătoarea de Dumnezeu, grădina cea neatinsă, izvorul apei vieţii, cartea pecetluită pe care e scris cuvântul lui Dumnezeu cel nescris, pe cea povăţuită dintru început de Sfintele Scripturi.

Biserica ta astăzi s-a umplut de lumină, Născătoare de Dumnezeu, şi străluceşte de harul minunilor ce se săvârşesc în ea, iar demonii sunt izgoniţi de atingerea brâului tău celui nestricăcios.

Cântarea 6

Tu eşti, Marie, toiagul împărătesc cel minunat, floarea neveştejită, vasul manei celei dulci şi sfeşnicul luminii cereşti.

Masa pâinii vieţii, tăbliţele scrise de Dumnezeu şi chivotul legământului care cuprindea vasul cu mană te închipuiau pe tine, Fecioară.

În tine s-a împlinit, cea fără prihană, minunea cu adevărat mare şi hotărâtă înainte de toţi vecii, Dumnezeu născându-se din trupul tău.

Brâul tău cel sfânt, vrednică Născătoare de Dumnezeu, ocroteşte cetatea ta de toată năvala şi ca o armă puternică păzeşte pe toţi credincioşii.

Cântarea 7

Chivot al sfinţeniei, care a cuprins pe cel necuprins, şi căţuie ce poartă în sânul ei focul Dumnezeirii, te lăudăm după vrednicie, Fecioară de Dumnezeu Născătoare, nor cu rouă cerească.

Arhanghelul Gavriil grăia către izvorul fecioriei: Ascultă şi primeşte vestea închinării mele, şi fă să crească Cuvântul lui Dumnezeu primit acum în sânul tău.

Bucură-te, cea care ai nimicit blestemul cel dintâi şi ai revărsat bucuria cea veşnică, Preasfântă care ai născut pe Dumnezeu Ziditorul şi Mântuitorul făpturilor.

Brâul tău, care a încins trupul ce L-a purtat pe Dumnezeu, ne-a fost dat ca o cunună de har şi ca un zid poporului tău credincios, Marie fără prihană, de aceea te binecuvântăm în veci.

Cântarea 8

Cea care poartă pe Atotţiitorul, care înnoieşte firea omenească, scară înălţată spre cer pe care S-a coborât Dumnezeu

să mântuiască făpturile Sale, toţi te lăudăm şi te înălţăm în veci.

Tu eşti brazda care a făcut să înflorească spicul vieţii prin care am ajuns desăvârşiţi; să înălţăm veşnic pe Maria, grădina cea neatinsă, lucrată de Dumnezeu, izvorul pecetluit al Apei celei Vii.

Tu eşti mijlocitoare înflăcărată la Fiul tău pentru toţi cei ce te cheamă, limanul liniştit al tuturor celor bătuţi de valuri, care se slobozesc de suferinţele duhovniceşti şi spun: Să lăudăm toţi pe Domnul şi să-L preaînălţăm întru toţi vecii.

Prin atingerea de brâul tău, Împărătească sfântă, se vindecă bolile de tot felul, şi cei neputincioşi găsesc uşurare şi cu cântări grăiesc: Să lăudăm toţi pe Domnul şi să-L preaînălţăm întru toţi vecii.

Cântarea 9

Iată că de acum toate neamurile te vor ferici, cum ai spus tu însăţi dintru început, Marie, Preacurată, căci Cuvântul lui Dumnezeu S-a născut din tine în trup, şi puterea vrăjmaşului a pierit şi i-ai adunat pe toţi întru lauda ta.

Tu eşti tăria puterii care izgoneşte pe demoni, stânca vieţii din care cei însetaţi bem apa nemuririi, stâlpul cel de foc ce călăuzeşte pe cei ce sunt în întuneric şi cea care-i uneşte pe oameni cu Dumnezeu, vrednică Marie.

Tu eşti floarea nestricăciunii şi cununa bunăvoirilor, podoabă strălucitoare şi pom stufos, în a cărui umbră se odihnesc cei osteniţi, şi uşa cerului în care se află bogăţia milei lui Dumnezeu faţă de toţi oamenii.

Te lăudăm, Sfântă Împărătească a oamenilor, care ni L-ai dat pe Fiul tău şi mijloceşti pe lângă El pentru noi, păcătoşii, şi ne-ai dat iarăşi brâul tău cel nestricat ca să ne păzească de armele vrăjmaşilor, şi nu încetezi din zi în zi să ne înalţi din păcatele noastre.

La Laude

Prin lucrarea lui Dumnezeu, Marie cea fără prihană, ai făcut să rodească pomul vieţii, Fiul lui Dumnezeu Cel fără de început, din care culegem hrana nemuririi şi ne facem vrednici să mâncăm Trupul Cel Sfânt şi să bem Sângele cel de-viaţă-făcător, de aceea te lăudăm, Preasfântă.

Ce limbă omenească va rosti după vrednicie mărirea ta, Fecioară fără prihană, căci eşti mai înaltă decât tot cuvântul, dar primeşti ca laudă după puterile noastre şi acest cânt nepotrivit, şi dai harul tău cu bogăţie îndreptând limba noastră după vrednicie şi cuviinţă ca să te laude pe tine.

Ajutor veghind în toate încercările noastre, liman liniştit al celor bătuţi de valuri, călăuză a mântuirii şi scară dumnezeiască care arunci punte între Dumnezeu şi oameni, Fecioară Marie fără prihană, te prăznuim cu laude duhovniceşti şi ne închinăm ţie cu credinţă.

II

Izvoare

Descoperirea sau protoevanghelia lui Iacob[1]

I. Întristarea lui Ioachim

1. În istoriile celor douăsprezece seminţii ale lui Israel era un Ioachim bogat foarte, şi el aducea Domnului daruri îndoite, zicând în sine însuşi: „Prisosul meu va fi pentru tot poporul şi cele de iertare pentru Domnul Dumnezeu spre ispăşire mie."

2. A venit însă şi ziua Domnului cea mare şi au adus fiii lui Israel darurile lor. Şi a stat înaintea lui Ruben zicând: „Nu-ţi este îngăduit să aduci primul darurile tale pentru că n-ai făcut sămânţă în Israel."

3. Şi s-a întristat Ioachim foarte şi s-a dus la registrele celor douăsprezece seminţii ale lui Israel, zicând în sine însuşi: „Mă voi uita în registrele celor douăsprezece seminţii ale lui Israel să văd dacă eu singur n-am făcut sămânţă în Israel." Şi a cercetat şi a găsit că toţi dreptii au ridicat sămânţă în Israel. Şi şi-a adus aminte de patriarhul Avraam, că în ultima lui zi i-a dat Domnul Dumnezeu fiu pe Iacob.

4. Şi s-a întristat Ioachim foarte şi n-a arătat femeii lui, ci s-a dus în pustie. Şi-a înfipt cortul acolo şi a postit pa-

[1] Ed. É. DE STRYCKER, *La forme la plus ancienne du Protoévangile de Jacques* (Subsidia hagiographica 33), Bruxelles, 1961, p. 64–190. O altă traducere românească amplu comentată în note după ed. TISCHENDORFF, 1853, la C. BĂDILIŢĂ, *Evanghelii apocrife*, ed. II, Ed. Polirom, Iaşi, 1999, p. 30–58.

truzeci de zile şi patruzeci de nopţi zicând Ioachim în el însuşi: „Nu mă voi coborî nici pentru mâncare, nici pentru băutură, până ce nu mă va cerceta pe mine Domnul Dumnezeul meu; şi rugăciunea va fi mâncarea şi băutura mea."

II. Ana şi slujnica

1. Iar femeia lui, Ana, a făcut două tânguiri de jale şi se lovea cu două lovituri zicând: „Voi lovi văduvia mea şi voi lovi sterpiciunea mea!"

2. Dar se apropia ziua Domnului cea mare. Şi a zis Iuthine, slujnica ei, către ea: „Până când vei umili sufletul tău? Iată s-a apropiat ziua Domnului cea mare şi nu-ţi este îngăduit să mai jeleşti. Ci ia această legătură de cap pe care mi-a dat-o stăpâna lucrului, căci mie nu-mi este îngăduit să mi-o leg şi să pun un semn împărătesc, fiindcă sunt slujnică." Şi a zis Ana: „Piei de la mine! N-am făcut acestea şi Domnul Dumnezeu m-a umilit foarte. Nu cumva ţi-a dat-o vreun lucrător al răutăţii şi ai venit să mă faci părtaşă la păcatul tău?" Şi i-a zis ei Iuthine slujnica: „Ce să te mai lovesc şi eu pentru că n-ai ascultat glasul meu? A încuiat Dumnezeu pântecul tău ca să nu-ţi dea rod în Israel."

3. Şi s-a întristat Ana foarte şi şi-a aruncat hainele ei de doliu, şi-a spălat capul şi s-a îmbrăcat în hainele ei de mireasă. Şi pe la ceasul al nouălea s-a coborât în grădina ei să se plimbe; şi a văzut un dafin şi s-a aşezat sub el, şi după ce s-a odihnit s-a rugat zicând: „Dumnezeule, binecuvântează-mă şi ascultă cererea mea, precum ai binecuvântat-o pe maica Sara şi i-ai dat fiu pe Isaac!"

III. Tânguirea Anei

1. Şi şi-a aţintit Ana privirile spre cer şi a văzut un cuib de vrăbiuţe în dafin. Şi îndată s-a tânguit cu jale zicând în ea însăşi: „Vai mie, cine m-a născut? Care pântec m-a scos la lumină? Pentru că blestem m-am născut înaintea tuturor şi înaintea fiilor lui Israel şi am fost ocărâtă, batjocorită şi surghiunită din templul Domnului Dumnezeului meu.

2. Vai mie, cui m-am asemănat eu? Nu m-am asemănat zburătoarelor cerului, că şi ele se prăsesc înaintea Ta, Doamne! Vai mie, cui m-am asemănat eu? Nu m-am asemănat fiarelor pământului, pentru că şi fiarele pământului se prăsesc înaintea Ta, Doamne! Vai mie, cui m-am asemănat eu? Nu m-am asemănat apelor acestora, pentru că şi apele acestea sunt liniştite şi saltă, şi peştii lor Te binecuvântează pe Tine, Doamne!

3. Vai mie, cui m-am asemănat eu? Nu m-am asemănat acestui pământ, pentru că şi pământul aduce roadele lui la vreme şi Te binecuvântează pe Tine, Doamne!"

IV. Vestea bună a îngerului

1. Şi iată îngerul Domnului a stat zicând: „Ana, Ana!, a auzit Domnul Dumnezeu cererea ta. Vei zămisli şi vei naşte şi de sămânţa ta se va vorbi în lumea întreagă!" Şi a zis Ana: „Viu este Domnul Dumnezeu! Dacă voi naşte fie parte bărbătească, fie parte femeiască, îl voi aduce dar Domnului Dumnezeului meu şi va fi slujindu-I în toate zilele vieţii lui!"

2. Şi iată au venit doi îngeri zicându-i: „Iată, Ioachim bărbatul tău vine cu turmele lui!" Căci un înger al Domnului s-a coborât la Ioachim zicând: „Ioachime, Ioachime! A auzit Domnul Dumnezeu cererea ta. Coboară de aici. Căci iată femeia ta a luat în pântece!"

3. Şi îndată s-a pogorât Ioachim şi a chemat păstorii zicându-le: „Aduceţi-mi zece mieluşele fără pată şi fără prihană şi vor fi cele zece mieluşele pentru Domnul Dumnezeu. Şi aduceţi-mi doisprezece viţei blânzi şi vor fi cei doisprezece viţei pentru preoţi şi bătrâni, şi o sută de iezi pentru tot poporul."

4. Şi iată a venit Ioachim cu turmele lui. Şi Ana sta la poartă. Şi l-a văzut pe Ioachim venind cu turmele lui. Şi văzându-le, îndată Ana a alergat şi s-a atârnat de gâtul lui zicând: „Acum ştiu că Domnul Dumnezeu m-a binecuvântat foarte. Căci iată văduva nu mai e văduvă şi iată cea stearpă a luat în pântece!" Şi s-a odihnit Ioachim în prima zi în casa lui.

V. Naşterea Mariei

1. Iar în ziua următoare a adus darurile lui zicând în sine însuşi: „Dacă Domnul Dumnezeu mi S-a făcut ispăşire, îmi va face arătat petalon-ul [*Iş* 28, 36][2] preotului." Şi şi-a adus darurile Ioachim şi a luat aminte la petalon-ul preotului, până ce a urcat la jertfelnicul Domnului, şi n-a văzut în el păcat. Şi a zis Ioachim: „Acum ştiu că Domnul Dumnezeu mi S-a făcut ispăşire şi mi-a iertat toate păcatele mele." Şi a coborât de la templul Domnului îndreptat şi a venit la casa lui.

2. Şi s-au împlinit lunile ei ca la şase, iar în luna a şaptea a născut Ana şi a zis moaşei: „Ce-am născut?" Şi a zis moaşa: „Fată." Şi a zis Ana: „S-a preamărit sufletul meu în ziua aceasta." Şi a culcat-o în leagăn. Iar plinindu-se zilele ei [cf. *Lv* 12, 5–6], Ana s-a spălat de necurăţia ei şi a dat piept copilei şi i-a pus numele Maria.

VI. Prunca Maria în primii doi ani

1. Iar copila se întărea din zi în zi. Iar când s-a făcut de şase luni, mama ei a pus-o jos pe pământ să o pună la încercare dacă stă în picioare. Şi făcând şapte paşi şi alţi şapte înapoi a venit la sânul maicii ei. Şi a ridicat-o în braţe mama ei zicând: „Viu este Domnul Dumnezeul meu! Nu vei mai umbla pe pământul acesta până ce nu te voi duce în templul Domnului." Şi i-a făcut un colţ sfânt în iatacul ei şi n-a lăsat să treacă prin ea lucru comun şi necurat. Şi a chemat fiicele neîntinate ale evreilor şi se jucau cu ea.

2. Iar când copila s-a făcut de un an, Ioachim a făcut ospăţ mare şi a chemat pe arhierei, pe preoţi, pe cărturari, pe bătrâni şi tot poporul lui Israel. Şi a adus Ioachim copila preoţilor şi ei au binecuvântat-o zicând: „Dumnezeule al părinţilor noştri, binecuvântează copila aceasta şi dă-i nume care să fie numit veşnic în toate generaţiile!" Şi a zis popo-

[2] Lamă de aur prinsă de mitra marelui preot al evreilor, pe care se aflau scrise cele patru litere (IHWH) ale Numelui sacru al lui Dumnezeu.

rul: „Aşa să fie! Amin!" Şi a adus-o arhiereilor, şi ei au binecuvântat-o zicând: „Dumnezeule al celor înalte, priveşte spre copila aceasta şi binecuvânteaz-o cu binecuvântarea de pe urmă şi care nu are nimic care să vină după ea!"

3. Şi a ridicat-o în braţe mama ei, a dus-o în colţul sfânt din iatacul ei şi a dat piept copilei. Şi a făcut Ana cântare Domnului Dumnezeu zicând: „Voi cânta cântare sfântă Domnului Dumnezeului meu, că m-a cercetat şi a luat de la mine ocara vrăjmaşilor mei şi mi-a dat Domnul Dumnezeul meu rod al dreptăţii Lui unic în fiinţă [*monoousios*] şi înmulţit [*polyplousios*] înaintea Lui. Cine va vesti fiilor lui Ruben [cf. mai sus I.2] că Ana alăptează? Ascultaţi, ascultaţi, cele douăsprezece seminţii ale lui Israel, că Ana alăptează!" Şi a pus-o să se odihnească în colţul sfânt al iatacului ei şi a ieşit şi slujea lor. Iar slujindu-se cina au coborât veselindu-se şi au slăvit pe Dumnezeul lui Israel.

VII. Copila Maria de trei ani la Templu

1. Iar copilei i se adăugau lunile ei. Iar când s-a făcut de doi ani, Ioachim a zis: „Să o aducem la templul Domnului cum am dat făgăduinţa pe care am făgăduit-o, ca să nu trimită Domnul după noi şi să fie neprimit darul nostru!" Şi a zis Ana: „Să aşteptăm până la trei ani, ca să nu caute după tată sau mamă." Şi a zis Ioachim: „Să aşteptăm."

2. Iar când s-a făcut de trei ani copila, a zis Ioachim: „Să chemăm fiicele cele neîntinate ale evreilor şi să ia fiecare făclie şi să stea cu ele aprinse ca să nu se întoarcă înapoi, şi inima îi va fi robită de templul Domnului!" Şi au făcut aşa până ce au urcat în templul Domnului. Şi a primit-o preotul Domnului şi sărutând-o a binecuvântat-o şi a zis: „Mărit-a Domnul Dumnezeu Numele Său în toate generaţiile. Căci prin tine va arăta în zilele de pe urmă Domnul izbăvirea Sa fiilor lui Israel!"

3. Şi au aşezat-o pe a treia treaptă a jertfelnicului [cf. *Iz* 43, 13–17] şi Domnul a aruncat har peste ea şi a dănţuit cu picioarele ei [cf. *2 Rg* 6, 14] şi a iubit-o toată casa lui Israel.

VIII. Maria la doisprezece ani

1. Şi au coborât părinţii ei minunându-se şi lăudând şi slăvind pe Stăpânul Dumnezeu că [prunca] nu s-a întors după ei. Iar Maria era în templul Domnului ca o porumbiţă şi primea hrană din mâna îngerului.

2. Iar făcându-se ea de doisprezece ani, s-a făcut sfat al preoţilor care au zis: „Iată, Maria s-a făcut de doisprezece ani în templul Domnului. Deci ce să facem cu ea ca nu cumva să întineze lăcaşul sfânt al Domnului Dumnezeului nostru?" Şi au zis arhiereului: „Tu stai la jertfelnicul Domnului. Intră şi roagă-te pentru ea. Şi ce-ţi va arăta Domnul, aceea vom face."

3. Şi a intrat arhiereul luând veşmântul cu doisprezece zurgălăi în Sfânta Sfintelor şi s-a rugat pentru ea. Şi, iată, îngerul Domnului a stat zicând: „Zaharie, Zaharie! ieşi şi cheamă pe toţi văduvii poporului şi să aducă fiecare un toiag şi cui îi va arăta Domnul semn, să fie femeia acestuia!" Şi au ieşit crainici în tot ţinutul Iudeii şi au sunat trâmbiţa Domnului, şi iată au alergat toţi.

IX. Sorţul cade pe Iosif să fie logodnicul Mariei

1. Iar Iosif, aruncând securea, a ieşit şi el la adunarea lor. Şi adunându-se împreună s-au dus la arhiereu luându-şi toiegele. Iar arhiereul luând de la ei toiegele a intrat în Sfânta şi s-a rugat. Iar sfârşind rugăciunea, a luat toiegele, a ieşit şi li le-a dat, şi nici un semn nu era în ele. Iar Iosif a primit ultimul toiag. Şi iată o porumbiţă a ieşit din toiag şi s-a aşezat pe capul lui Iosif. Şi a zis arhiereul: „Iosife, Iosife! Ţie ţi-a ieşit sorţul să iei fecioara Domnului în paza ta!"

2. Şi a răspuns Iosif: „Am fii şi sunt bătrân, iar ea e tânără. Să nu fiu de râs pentru fiii lui Israel!" Şi a zis arhiereul: „Iosif, teme-te de Dumnezeul tău şi adu-ţi aminte câte a făcut Dumnezeu cu Dathan, Abiran şi Core [*Nm* 16], cum s-a crăpat pământul şi i-a înghiţit pe toţi din pricina împotrivirii lor în cuvânt. Teme-te, Iosif, ca să nu fie acum acestea în casa ta!"

3. Şi temându-se, Iosif a luat-o în paza lui şi i-a zis: „Marie, te-am luat din templul Domnului. Şi acum te las în casa mea. Căci mă duc să-mi zidesc casele, şi până voi veni la tine, Dumnezeu să te păzească!"

X. Maria ţese catapeteasma Templului

1. Şi s-a făcut sfat al preoţilor care au zis: „Să facem o catapeteasmă templului Domnului." Şi a zis arhiereul: „Chemaţi-mi fecioarele cele neîntinate din seminţia lui David." Şi s-au dus slujitorii şi au găsit şapte. Şi şi-a adus aminte arhiereul de copila Maria că era din seminţia lui David şi neîntinată pentru Dumnezeu. Şi s-au dus slujitorii şi au adus-o. Şi au dus-o în templul Domnului. Şi a zis arhiereul: „Trageţi-mi la sorţi cine va ţese aurul, cine amiantul, cine fibra de *byssos*, cine mătasea, cine purpura violetă [*hyakinthinos*], cine purpura stacojie [*kokkinos*] şi cine purpura adevărată [*porphyra;* cf. *Iş* 35, 22]!" Şi a ieşit la sorţi ca Maria să ţească purpura adevărată şi cea stacojie. Şi luând-o s-a dus la casa ei. Iar în vremea aceea Zaharia a rămas mut şi în locul lui slujea Samuel, până ce a vorbit iarăşi Zaharia. Iar Maria luând purpura stacojie [*kokkinos*] o torcea.

XI. Buna Vestire

1. Şi a luat ulciorul şi a ieşit să-l umple cu apă. Şi iată un glas îi spunea: „Bucură-te, cea plină de har! Domnul este cu tine! Binecuvântată eşti între femei!" Şi Maria se uita în dreapta şi în stânga de jur-împrejur de unde era vocea aceea. Şi tremurând a intrat în casa ei şi lăsând jos ulciorul a luat purpura [*porphyra*] şi a şezut pe scaun şi torcea purpura.

2. Şi iată a stat un înger înainte ei zicând: „Nu te teme, Marie, căci ai aflat har înaintea Stăpânului a toate. Vei zămisli de la Cuvântul Lui!" Iar ea auzind se socotea în sine însăşi zicând: „Eu voi zămisli de la Domnul Dumnezeul Cel viu cum naşte orice femeie?" Şi iată îngerul a stat

zicându-i: „Nu aşa, Marie. Puterea Celui Preaînalt te va adumbri; de aceea şi rodul născut sfânt se va chema Fiu al Celui Preaînalt. Şi vei pune numele lui Iisus, căci El va mântui pe poporul Său de păcatele lui." Şi a zis Maria: „Iată, roaba Ta smerită. Fie mie după cuvântul Tău."

XII. Vizita la Elisabeta

1. Şi a ţesut purpura stacojie [*kokkinos*] şi a adus-o la templu. Şi luând-o arhiereul a binecuvântat-o şi a zis: „Marie, a mărit Domnul numele tău şi vei fi binecuvântată în toate generaţiile pământului."

2. Iar Maria bucurându-se s-a dus la ruda ei Elisabeta şi a bătut la poartă. Auzind Elisabeta a aruncat purpura şi a alergat la poartă, a deschis-o, a binecuvântat-o şi a zis: „De unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnului meu? Căci iată ce este în mine a săltat şi te-a binecuvântat!" Iar Maria uitase de tainele pe care i le-a zis îngerul Gavriil. Şi privind spre cer a zis: „Cine sunt eu că iată toate femeile pământului mă măresc pe mine?"

3. Şi a stat trei luni la Elisabeta. Iar pântecul ei se umfla din zi în zi. Şi temându-se, Maria a venit la casa ei şi s-a ascuns de fiii lui Israel. Şi era de şaisprezece ani când i s-au făcut aceste taine.

XIII. Tulburarea lui Iosif

1. Şi când era în luna a şasea, iată a venit Iosif de la construcţiile lui şi a intrat în casă şi a găsit-o cu burta mare. Şi atunci s-a lovit peste faţă şi s-a aruncat la pământ pe o pânză de sac şi plângea cu amar zicând: „Cu ce faţă voi privi spre Domnului Dumnezeu? Ce mă voi ruga pentru ea? Căci fecioară am luat-o din templul Domnului Dumnezeu şi n-am păzit-o. Cine m-a alungat? Cine mi-a făcut acest rău în casa mea? Cine mi-a robit de la mine fecioara şi a întinat-o? Oare nu s-a repetat şi cu mine istoria lui Adam? Căci aşa cum Adam era la ceasul doxologiei lui şi a venit şarpele şi a găsit-o pe Eva singură, a amăgit-o şi a întinat-o, aşa mi s-a întâmplat şi mie."

2. Şi s-a sculat Iosif de pe sac şi a chemat-o şi i-a zis: „Tu, cea pregătită pentru Dumnezeu, de ce ai făcut aceasta? Ai uitat de Domnul şi Dumnezeul tău? De ce ai înjosit sufletul tău, tu, care ai fost hrănită în Sfânta Sfintelor şi ai primit hrană din mână de înger?"

3. Iar ea a plâns cu amar zicând apoi: „Sunt curată şi nu cunosc bărbat!" Şi i-a zis Iosif: „De unde e atunci aceasta în pântecele tău?" Iar ea a zis: „Viu e Domnul Dumnezeul meu că nu ştiu de unde este în mine?"

XIV. Îngerul i se arată lui Iosif

1. Şi Iosif s-a înspăimântat foarte şi s-a depărtat de ea gândindu-se ce să facă cu ea. Şi a zis Iosif: „Dacă ascund păcatul ei, mă voi afla luptându-mă cu legea Domnului [*Dt* 22, 13–24], şi dacă o vădesc fiilor lui Israel, mi-e frică să nu fie sămânţă îngerească în ea şi să mă aflu predând sânge nevinovat la judecată de moarte. Ce voi face deci cu ea? O voi lăsa în ascuns." Şi l-a prins noaptea.

2. Şi iată îngerul Domnului i se arată în vis zicând: „Nu-ţi fie teamă pentru copila aceasta; căci ce este în ea este de la Duhul Sfânt. Şi-ţi va naşte fiu şi-i vei pune numele Lui Iisus, căci El va mântui pe poporul Său de păcatele lor" [*Mt* 1, 14–21]. Şi s-a sculat Iosif din somn şi a slăvit pe Dumnezeul lui Israel Care i-a dat harul Lui. Şi a păzit copila.

XV. Iosif şi Maria denunţaţi la arhiereul Ana

1. A venit însă la el cărturarul Ana şi i-a zis: „Iosife, de ce nu te-ai arătat în adunarea noastră?" Şi i-a zis: „Pentru că eram obosit de drum şi m-am odihnit o zi." Şi s-a întors Ana şi a văzut-o pe Maria însărcinată.

2. Şi s-a dus fugind la arhiereu şi i-a zis: „Iată, Iosif, pentru care dai mărturie, a făcut fărădelege mare!" Şi a zis arhiereul: „Ce anume?" Şi a zis: „Iosif a întinat fecioara pe care a luat-o din templul Domnului, i-a furat nunta şi n-a arătat acest lucru fiilor lui Israel?" Şi i-a zis arhiereul: „A făcut Iosif una ca aceasta?" Şi el i-a zis: „Trimite sluji-

tori şi vei afla fecioara însărcinată!" Şi s-au dus slujitorii şi au găsit-o precum a spus şi au adus-o la templu şi a stat la judecată.

3. Şi i-a zis arhiereul: „Marie, de ce ai făcut aceasta? De ce ţi-ai înjosit sufletul? Ai uitat de Domnul Dumnezeul tău tu, cea hrănită în Sfânta Sfintelor şi care ai primit hrană din mâna îngerilor? Tu, care auzeai imnurile lor şi dănţuiai înaintea lor, de ce ai făcut aceasta?" Iar ea plângea cu amar zicând: „Viu este Domnul Dumnezeu că sunt curată înaintea lui şi nu cunosc bărbat!"

4. Şi a zis arhiereul: „Iosife, de ce ai făcut aceasta?" Iar Iosif a zis: „Viu este Domnul Dumnezeul meu şi Hristosul Lui şi martor e adevărul Lui că sunt curat de ea!" Şi a zis arhiereul: „Să nu dai mărturie mincinoasă, ci spune adevărul. Ai furat nunta ta şi n-ai arătat acest lucru fiilor lui Israel, nu ţi-ai plecat capul sub mâna Lui puternică, ca să se binecuvânteze sămânţa ta!" Şi Iosif a tăcut.

XVI. Proba apei

1. Şi a zis arhiereul: „Dă înapoi fecioara pe care ai primit-o din templul Domnului!" Şi Iosif a fost năpădit de lacrimi. Şi a zis arhiereul: „Vă voi da să beţi apa încercării Domnului [*Nm* 5, 18–27] şi se va arăta păcatul vostru în ochii voştri!"

2. Şi luând arhiereul, i-a dat să bea apa şi l-a trimis în pustie şi el a venit întreg. Şi i-a dat să bea apa şi ei, şi a trimis-o în pustie şi ea s-a coborât întreagă. Şi s-a minunat tot poporul că nu s-a arătat păcatul lor.

3. Şi a zis arhiereul: „Dacă Domnul Dumnezeu n-a făcut arătat păcatul vostru, nici eu nu vă judec!" Şi le-a dat drumul. Şi a luat-o Iosif pe Maria şi a dus-o în casa lui bucurându-se şi slăvind pe Dumnezeul lui Israel.

XVII. În drum spre Betleem

1. Şi s-a făcut poruncă de la împăratul August să se înscrie câţi erau în Betleemul Iudeii. Şi a zis Iosif: „Eu îi voi

înscrie pe fiii mei. Dar cu această copilă ce voi face? Cum o voi înscrie? Ca femeia mea? Mi-e ruşine. Ca fiica mea? Dar ştiu fiii lui Israel că nu este fiica mea. E ziua Domnului, să facă cum vrea!"

2. Şi a pus şaua pe asin, a aşezat-o pe el, fiul său îl trăgea iar Samuel venea în urmă. Şi când s-a apropiat ca la trei mii de paşi, s-a întors Iosif şi a văzut-o râzând şi i-a zis: „Marie, ce este aceasta, că văd faţa ta când râzând, când tristă?" Şi i-a zis: „Iosife, pentru că văd două popoare cu ochii mei, unul plângând şi lovit, altul bucurându-se şi veselindu-se" [cf. *Fc* 25, 23].

3. Şi au venit la jumătatea drumului şi i-a zis Maria: „Iosife, dă-mă jos de pe asin că ce este în mine se grăbeşte să iasă!" Şi a dat-o jos acolo şi i-a zis: „Unde să te duc şi să acopăr ruşinea, căci locul e pustiu?"

XVIII. Naşterea lui Iisus

1. Şi a găsit acolo o peşteră şi au intrat în ea şi i-a lăsat în jurul ei pe fiii săi, iar el s-a dus să caute o moaşă evreică în satul Betleem.

2. Şi eu, Iosif, umblam şi nu umblam. Şi am privit spre bolta cerului şi l-am văzut stând, şi spre aer şi l-am văzut încremenit de uimire, şi păsările cerului oprite din mişcare. Şi am privit spre pământ şi am văzut un ceaun şi lucrători zăcând şi cu mâinile în ceaun; şi mestecând nu mestecau şi luând mâncarea nu o ridicau şi ducând-o la gură nu o duceau, ci feţele tuturor priveau în sus. Şi am văzut oi care mergeau şi oile stăteau, şi păstorul ridica mâna lui să le mâne, dar mâna lui stătea sus. Şi am privit spre râu şi am văzut iezii cu gurile în apă dar fără să bea. Şi dintr-odată toate şi-au continuat drumul lor.

XIX. Peştera în lumină

1. Şi am văzut o femeie coborând din munte şi mi-a zis: „Omule, unde mergi?" Şi am zis: „Caută o moaşă evreică!" Şi răspunzând mi-a zis: „Eşti din Israel?" Şi i-am zis: „Da!"

Iar ea mi-a zis: „Şi cine e cea care naşte în peşteră?" Şi i-am zis: „Logodnica mea." Şi mi-a zis: „Nu-ţi este femeie?" Şi i-am zis: „E Maria, cea crescută în templul Domnului. Şi deşi mi-a fost hărăzită femeie, nu e femeia mea, ci are zămislire de la Duhul Sfânt." Şi a zis moaşa: „E adevărat aceasta?" Şi i-a zis Iosif: „Vino şi vezi!" Şi a plecat împreună cu ea şi s-au oprit la locul peşterii. Şi un nor luminos umbrea peştera. Şi a zis moaşa: „Măritu-s-a sufletul meu astăzi, căci au văzut ochii mei lucruri uimitoare astăzi, că s-a făcut mântuire lui Israel!"

2. Şi deodată norul s-a strâns de deasupra peşterii şi s-a arătat o lumină mare în peşteră încât ochii nu o puteau suporta. Şi după puţin lumina aceea s-a strâns şi ea, şi s-a arătat un prunc, şi a venit şi a luat piept de la maica lui Maria. Şi moaşa a strigat şi a zis: „Mare e pentru mine ziua de astăzi, că am văzut această privelişte nouă!"

3. Şi moaşa a ieşit din peşteră şi a întâlnit-o pe Salome şi i-a zis: „Salome, Salome, să-ţi povestesc o privelişte nouă; o fecioară a născut, lucru pe care firea ei nu-l cuprinde." Şi a zis Salome: „Viu este Dumnezeu, dacă nu voi pune degetul meu şi nu voi cerceta firea ei de femeie, nu voi crede că a născut o fecioară!"

XX. Necredinţa Salomeii

1. Şi a intrat moaşa şi a zis: „Marie, întinde-te! că nu mică luptă e pentru tine!" Şi ascultând Maria s-a întins. Şi Salome a vârât degetul în firea ei de femeie. Şi a urlat Salome şi a zis: „Vai, nelegiuirii mele şi necredinţei mele, că am ispitit pe Dumnezeul Cel Viu, şi iată mâna mea cade de la mine în foc!"

2. Şi şi-a plecat genunchii înaintea Stăpânului zicând: „Dumnezeule al părinţilor mei, adu-ţi aminte că sunt sămânţa lui Avraam, Isaac şi Iacob. Să nu mă dai drept pildă fiilor lui Israel, ci dă-mă înapoi săracilor. Căci Tu ştii, Stăpâne, că în numele Tău am săvârşit vindecările şi de la Tine am luat plata mea!"

3. Şi iată un înger al Domnului a stat zicându-i: „Salome, Salome!, a auzit Stăpânul toată cererea ta. Întinde mâna ta spre Copil şi poartă-L în braţe şi-ţi va fi mântuire şi bucurie." Şi bucurându-se, Salome a venit la Copil şi L-a purtat în braţe zicând: „Mă închin Lui, că Acesta s-a născut Împărat al lui Israel!"

4. Şi iată Salome s-a vindecat şi a ieşit din peşteră îndreptată. Şi iată a venit un glas zicând: „Salome, Salome!, să nu vesteşti lucrurile uimitoare pe care le-ai văzut până ce va veni Copilul la Ierusalim!"

XXI. Închinarea magilor [*Mt* 2]

1. Şi iată Iosif se pregătea să iasă în Iudeea şi s-a făcut mare zarvă în Betleemul Iudeii. Căci au venit magii zicând: „Unde este împăratul iudeilor! Căci am văzut steaua lui la răsărit şi am venit să ne închinăm lui!"

2. Şi auzind Irod, s-a tulburat şi a trimis slujitori la magi. A trimis şi după arhierei şi i-a iscodit în pretoriu zicându-le: „Unde stă scris despre Hristosul [Mesia]? Unde se naşte?" Şi ei i-au zis: „În Betleemul Iudeii, căci aşa este scris." Şi i-a slobozit. Şi i-a iscodit pe magi zicându-le: „Ce semne aţi văzut pentru împăratul născut?" Şi i-au zis magii: „Am văzut o stea foarte strălucind între toate stelele şi întunecându-le aşa încât stelele nu mai vedeau. Şi aşa am cunoscut că un împărat s-a născut lui Israel şi am venit să ne închinăm lui!" Şi le-a zis lor Irod: „Duceţi-vă şi căutaţi-l, şi dacă-l aflaţi vestiţi-mi şi mie ca venind să mă închin şi eu lui!"

3. Şi au ieşit magii. Şi iată steaua pe care au văzut-o la răsărit mergea înaintea lor până ce au intrat în peşteră, şi a stat peste capul copilului. Şi văzându-L magii stând cu mama Lui Maria, au scos din desagii lor daruri: aur, tămâie şi smirnă.

4. Şi înştiinţaţi de înger să nu intre în Iudeea, pe altă cale au plecat în ţara lor.

XXII. Uciderea pruncilor

1. Atunci Irod văzând că a fost tras pe sfoară de magi, înfuriindu-se a trimis ucigaşii lui zicându-le să omoare pe toţi pruncii de la doi ani în jos.

2. Şi auzind Maria că sunt omorâţi pruncii, temându-se a luat Copilul, L-a înfăşat şi L-a pus în ieslea boilor.

3. Iar Elisabeta auzind că Ioan e căutat, luându-l s-a urcat în munte; şi se uita de jur-împrejur unde să-l ascundă, şi nici un loc nu era ascuns. Atunci suspinând Elisabeta zice: „Munte al lui Dumnezeu, primeşte-mi mama împreună cu copilul!" Căci Elisabeta nu putea să urce din pricina fricii. Şi îndată muntele s-a desfăcut şi a primit-o. Şi muntele acela era pentru ea o lumină strălucitoare; căci îngerul Domnului era cu ea păzindu-i.

XXIII. Uciderea lui Zaharia

1. Iar Irod îl căuta pe Ioan, şi a trimis slujitori la jertfelnic zicându-i: „Unde ai ascuns pe fiul tău?" Iar el a răspuns zicându-le: „Eu sunt un slujitor al lui Dumnezeu şi stau în preajma templului Său. Ce ştiu eu unde e fiul meu?"

2. Şi s-au dus slujitorii lui şi i-au vestit toate acestea. Şi înfuriindu-se Irod a zis: „Fiului lui are să domnească în Israel?" Şi a trimis iarăşi pe slujitori zicându-i: „Spune-mi adevărul! Unde e fiul tău? Ştii că sângele tău e în mâna mea?" Şi s-au dus slujitorii şi i-au vestit lui acestea.

3. Şi răspunzând a zis: „Martor sunt al lui Dumnezeu. Să ai sângele meu. Iar duhul meu îl va primi Stăpânul meu, pentru că verşi sânge înainte porţilor templului Domnului." Şi pe când mijeau zorile, Zaharia a fost omorât şi n-au ştiut fiii lui Israel cum a fost omorât.

XXIV. Descoperirea omorului

1. Dar la ceasul salutării, preoţii s-au dus şi nu i-a întâmpinat după obicei binecuvântarea Zahariei. Şi au stat preoţii aşteptând pe Zaharia să-l salute în rugăciune şi să slăvească pe Dumnezeu Cel Preaînalt.

2. Iar întârziind acesta s-au temut toţi. Şi îndrăznind unul din ei a intrat în locaşul sfânt şi a văzut în jurul jertfelnicului Domnului sânge închegat şi un glas zicând: „Zaharia a fost omorât şi nu se va şterge sângele lui până ce nu va veni răzbunătorul lui." Şi auzind cuvintele acestea s-a temut şi a ieşit şi a vestit preoţilor cele pe care le-a văzut şi auzit.

3. Şi îndrăznind ei au intrat şi au văzut cele întâmplate. Şi grinzile templului au strigat de durere şi ei şi-au rupt veşmintele de sus şi până jos. Şi trupul lui nu l-au găsit, ci au găsit sânge făcut ca piatra. Şi temându-se au ieşit şi au vestit că Zaharia a fost omorât. Şi au auzit toate seminţiile poporului şi l-au jelit trei zile şi trei nopţi.

4. Iar după trei zile au ţinut sfat preoţii pe cine să ridice în locul lui Zaharia. Şi sorţul a căzut pe Simeon; căci acesta fusese înştiinţat de Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Hristosul [Mesia] în trup.

XXV. Epilog

1. Iar eu, Iacob, cel ce am scris această istorie în Ierusalim, făcându-se tulburare când s-a sfârşit Irod, m-am retras în pustie până când a încetat tulburarea Ierusalimului. Dar slăvesc pe Stăpânul Care mi-a dat înţelepciunea de a scrie istoria aceasta.

2. Şi harul să fie cu toţi cei ce se tem de Domnul. Amin.

Pace celui ce scrie şi citeşte.

SFÂNTUL IOAN TEOLOGUL ŞI EVANGHELISTUL

Relatare asupra Adormirii Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi cum s-a mutat [la cer] preaneprihănita Maică a Domnului[1]

Prolog

1. Mari şi vrednice de minunări, mai presus de orice cuvânt şi dincolo de orice înţelegere sunt tainele sfintei, pururea-fecioarei şi cu adevărat Maica adevăratului nostru Dumnezeu şi Domn Iisus Hristos, Mariam: zămislirea fără sământă, naşterea fără stricăciune şi Dumnezeu Care a luat din ea trup şi a ieşit în chip de om în lume, dintre care nu cea mai mică fiind taina slăvitei şi minunatei ei adormiri.

Arătarea îngerului cu ramura de palmier

2. Căci atunci când Maria a auzit de la Domnul că are să iasă din trup, a venit la ea marele înger şi i-a zis: „Marie, sculându-te ia această ramură de palmier pe care mi-a dat-o Cel ce a sădit raiul şi dă-o apostolilor, ca ţinând-o să cânte imne înaintea ta, fiindcă după trei zile vei lăsa [depune] trupul. Căci iată îi voi trimite pe toţi apostolii la tine şi ei se vor îngriji de îngropăciune şi nu se vor depărta de tine până ce nu te vor duce în locul unde vei fi în slavă."

3. Iar Maria i-a răspuns şi i-a zis: „De ce mi-ai adus această ramură numai mie şi nu tuturor apostolilor? Nu cumva dând-o unuia, ceilalţi să murmure. Şi ce vrei să fac

[1] *Vaticanus graecus 1982* (secolul XI), f. 181–189v; ed. A. WENGER, *L'Assomption de la T.S. Vierge dans la tradition byzantine du VIe au Xe siècle. Études et documents*, Paris, 1955, p. 210–240.

sau care e numele tău ca să li-l spun dacă mă vor întreba?" Şi i-a zis îngerul: „Ce cauţi un nume? Căci este minunat şi nu-l poţi auzi. Dar când mă voi întoarce, ţi-l voi spune, ca să-l transmiţi apostolilor în taină, ca să nu-l vestească oamenilor şi să afle puterea mea. Nu te îngriji pentru ramură, pentru că prin ea se vor face multe puteri şi este spre punerea la încercare a tuturor oamenilor din Ierusalim: celui ce crede i se va descoperi, iar celui ce nu crede îi va rămâne ascunsă. Mergi, aşadar, pe munte şi acolo vei cunoaşte numele meu, căci nu-l spun în mijlocul Ierusalimului ca să nu fie pustiit cu totul, ci-l vei auzi tu în Muntele Măslinilor, dar nu-l vei putea spune apostolilor, cum ţi-l voi spune, pentru că s-a apropiat vremea să laşi [depui] trupul."

Convorbirea Mariei cu îngerul în Ghetimani

4. Atunci Maria s-a dus în Muntele Măslinilor, lumina îngerului îi strălucea înainte, iar ea ţinea în mâna ei ramura de palmier. Şi când a venit pe munte s-au bucurat împreună cu toate plantele din el care şi-au plecat capetele înaintea ei şi s-au închinat ramurii de palmier din mâna ei.

5. Deci când a văzut Maria aceasta, socotind că e Iisus a zis: „Doamne, nu cumva eşti Domnul meu?" Atunci i-a zis ei îngerul: „Nu poate cineva să facă semne decât numai Domnul slavei; căci precum m-a trimis pe mine Tatăl spre mântuirea oamenilor, ca să-i întorc pe cei pe care mi i-a poruncit, [tot aşa mi-a dat putere asupra plantelor]. Şi nu strămut numai plante, ci şi pe oamenii care se smeresc pe ei înşişi înaintea lui Dumnezeu îi duc şi strămut în locul dreptilor în ziua aceea în care vor ieşi din trup. Deci şi tu când vei ieşi din trup, eu voi veni după el în ziua a patra, căci Mântuitorul nostru s-a sculat a treia zi, deci pe tine te voi duce sus a patra zi; dar nu numai pe tine, ci pe toţi cei care păzesc poruncile lui Dumnezeu eu îi voi strămuta în raiul bunei-miresme fiindcă s-au păzit pe ei înşişi întregi pe pământ."

6. Îi zice atunci Maria: „Doamne, în ce fel vei veni la ei sau pe care-i vei strămuta? Oare pe cei ce, deosebindu-se

pe ei înşişi, aduc jertfe de bună-mireasmă şi aşa vei veni la ei? Sau vei veni mai degrabă la cei drepţi sau la cei aleşi? Sau, trimis fiind, cei ce se roagă vor chema Numele Tău şi atunci vei veni la ei? Despre aceasta să-mi vorbeşti, ca şi eu să fac [acestea] şi să vii şi să mă iei!"

7. Şi îi zice atunci [îngerul]: „Ce ai, maică? Când voi fi trimis la tine, voi veni nu eu singur, ci toate oştirile îngerilor vor veni şi vor cânta imne înaintea ta. Acum am fost trimis la tine ca să ştii [numele meu] şi să-l transmiţi apostolilor în taină. Vrei acum să ştii şi ce să faci. Când am fost trimis la tine, venind la tine am primit de la Tatăl o rugăciune şi acum ţi-o voi spune, ca să o spui când vei ieşi din trup la răsăritul soarelui, căci aşa trebuie rostită. Şi câte îţi spun transmite-le apostolilor pentru că vor veni şi ei. Nimeni dintre prietenii lumii care iubesc lumea nu pot spune rugăciunea aceasta."

8. Zicând acestea, îngerul i-a poruncit să transmită rugăciunea aceasta apostolilor. „Căci voi veni la tine precum ţi-am spus, vor cânta imne înaintea ta şi-ţi vor face îngropăciunea. Ia deci această ramură de palmier." Şi cum Maria a primit ramura, îngerul făcându-se ca o lumină s-a urcat la cer.

Rugăciunea de mulţumire a Mariei

9. Iar Maria s-a întors la casa ei şi îndată s-a cutremurat casa din pricina slavei ramurii din mâna ei. Iar după această mişcare a intrat în cămara ei ascunsă şi a pus-o în giulgiu şi, dezbrăcându-se, a luat apă, s-a spălat şi binecuvântând s-a îmbrăcat în alte haine zicând[2]:

10. „Te binecuvântez pe Tine, semnul care Te-ai arătat din cer pe pământ până ce m-ai ales şi Te-ai sălăşluit în mine. Te binecuvântez pe Tine şi pe rudele mele dinainte de mine, care au ieşit nevăzut înainte de Tine, ca să Te aducă. Te binecuvântez pe Tine, că m-ai măsurat în neştiinţă

[2] Rugăciunea Mariei cuprinde — ca întreaga relatare de altfel — multe aluzii obscure la elemente ezoterice dificil interpretabile.

de bărbat în mădularele trupului meu şi m-am învrednicit să sărut cămara Ta de nuntă pe care mi-ai vestit-o dinainte. Te binecuvântez ca să mă învrednicesc de euharistia deplină şi să mă împărtăşesc de ofranda bunei-miresme care este o dăruire făcută pentru toate neamurile [păgâne].

11. Te binecuvântez ca să-mi dai haina pe care mi-ai vestit-o zicând că prin ea voi fi cunoscută de rudele mele, şi să mă faci să fiu dusă în al şaptelea cer, ca să mă învrednicesc de bună-mireasma Ta deplină împreună cu toţi cei ce cred în Tine, ca să-i strângi împreună cu mine în Împărăţia Ta. Că eşti ascuns împreună cu cei ascunşi şi vezi în ascuns pe cei ce nu sunt văzuţi. Tu eşti neamul ascuns şi Tu eşti plinătatea; Tu eşti plinătatea şi pe Tine Te-am născut între cei dintâi şi pe toţi cei ce nădăjduiesc în Tine.

12. Ascultă rugăciunea maicii Tale Maria, care strigă spre Tine. Auzi glasul meu şi trimite-mi bunăvoirea Ta, şi nici o putere să nu vină la mine în ceasul acela în care voi ieşi din trupul meu, ci împlineşte ceea ce mi-ai zis când am plâns înaintea Ta zicând: «Fă ca să treacă puterile care vin peste sufletul meu.» Şi mi-ai făgăduit zicând: «Nu plânge, Maica Mea Maria, nici îngeri nu vor veni la tine, nici arhangheli, nici heruvimi, nici serafimi, nici altă putere, ci Eu din ceruri voi veni la sufletul tău.» Acum deci durerea s-a apropiat de cea care a născut. Te binecuvântez pe Tine şi pe cei trei slujitori trimişi de Tine spre slujirea celor trei căi. Te binecuvântez pe Tine şi Lumina veşnică în care sălăşluieşti. Binecuvântez toată sădirea mâinilor Tale, care rămâne în veac. Sfinte, Sfinte, Cel ce Te odihneşti întru sfinţi, ascultă glasul cererii mele!"

Maria îşi cheamă prietenii şi-şi anunţă sfârşitul

13. Zicând acestea, a ieşit şi i-a spus slujnicei casei ei: „Du-te şi cheamă rudele mele şi cunoscuţii mei zicând: Maria vă cheamă!" Ducându-se deci, slujnica i-a chemat precum i s-a poruncit. Iar venind ei, Maria a zis: „Părinţi şi fraţi, să ne ajutăm prin fapte bune şi credinţă în Dumne-

zeul Cel Viu; căci mâine voi ieşi din trup şi mă voi duce la odihna mea veşnică. Ridicându-vă, faceţi cu mine mare iubire de oameni. Nu vă cer aur, nici argint, pentru că toate acestea sunt deşarte şi stricăcioase, ci vă cer numai iubire de oameni, ca să păziţi cele ce vă spun şi să rămâneţi cu mine în aceste două zile şi nopţi. Şi fiecare din voi să ia un opaiţ nou şi să nu le lăsaţi să se stingă toate aceste trei zile, ca să vă spun dorinţele mele înainte de a mă depărta de locul acesta." Şi toţi au făcut cum le-a poruncit.

14. Zvonul acesta s-a răspândit şi la cunoscuţii Mariei şi la cei ce o îndrăgeau, şi atunci Maria i-a chemat pe toţi cei apropiaţi ei şi le-a zis: „Sculându-vă să ne rugăm!" Şi după rugăciune au şezut vorbind unii cu alţii lucrurile mari ale lui Dumnezeu şi semnele pe care le-a făcut Dumnezeu prin maica Sa.

Sosirea lui Ioan şi convorbirea Mariei cu el

15. Rugându-se ea şi zicând „Amin", iată dintr-odată vine Ioan Apostolul pe nor şi bate la uşa Mariei şi deschizând a intrat. Iar când l-a văzut Maria, s-a tulburat duhul ei şi suspinând nu-şi mai putea ţine lacrimile, nici să tacă din pricina junghiului durerii. Deci a strigat cu glas mare şi a zis: „Părinte Ioane, îţi aduci aminte de cuvintele Învăţătorului, lucrul pe care te-a îndemnat pentru mine în ziua aceea [a răstignirii] în care a plecat de la noi şi eu am plâns zicând: «Te duci şi cui mă laşi şi la cine voi locui?» Şi mi-a zis, stând şi tu şi auzind: «Ioan să vegheze asupra ta.» Acum deci, părinte Ioane, nu uita cele poruncite ţie cu privire la mine. Adu-ţi aminte că pe tine te-a iubit mai presus decât alţii, adu-ţi aminte că numai ţie ţi-a spus taina, când te-ai rezemat de pieptul Său, tainã pe care nimeni altul nu o ştie decât tu şi eu: tu pentru că eşti feciorelnic ales, iar pe mine n-a vrut să mă întristeze pentru că eu voi locui la el. Atunci i-am zis: «Spune-mi şi mie cele pe care le-ai zis lui Ioan.» Şi ţi-a spus să mi le împărtăşeşti şi mie. Deci acum, părinte Ioane, să nu mă părăseşti!"

16. Acestea zicându-le, Maria a plâns cu glas liniştit şi blând. Iar Ioan n-a răbdat, ci s-a tulburat duhul lui şi n-a găsit ce să-i spună. Căci nu aflase că avea să iasă din trup. Atunci Ioan a strigat cu glas mare: „Marie, sora mea, devenită maică a celor Douăsprezece ramuri [Apostoli], ce vrei să-ţi fac eu? Căci ţi-am lăsat slujitorul meu să-ţi dea de mâncare. Vrei oare să calc porunca Domnului Meu pe care mi-a dat-o zicând: «Mergeţi în toată lumea până ce păcatul lumii va fi desfiinţat.» Spune-mi acum ce-ţi lipseşte, Marie?"

17. Iar ea i-a zis: „Părinte Ioane, n-am nevoie de cele ale lumii acesteia, ci mâine voi ieşi din trup. Mă rog ţie, părinte Ioane, fă iubire de oameni cu mine, ţine în siguranţă trupul meu, pune-l în mormânt şi păzeşte-mă împreună cu fraţii tăi apostolii din pricina arhiereilor; căci i-am auzind cu urechile mele zicând: «Dacă vom găsi trupul ei îl vom preda focului fiindcă din ea a ieşit înşelătorul acela.»"

18. Auzind-o Ioan zicând „ies din trup", a căzut la genunchii ei şi a plâns zicând: „Doamne, cine suntem că ne-ai arătat neputinţele acestea? Căci nu le-am uitat încă pe primele [Patimile lui Hristos] şi suferim alt necaz? De ce nu ies eu din trup, ca să veghezi asupra mea tu, Marie?"

19. Auzindu-l deci pe Ioan zicând acestea şi plângând, Maria a cerut celor de faţă să tacă şi l-a luat deoparte pe Ioan, zicând: „Părinte Ioane, ai îndelungă-răbdare cu mine în plânsul tău până ce-ţi voi spune cele pe care mi le-a împărtăşit îngerul!" Atunci Ioan şi-a şters lacrimile şi Maria i-a zis: „Ieşi împreună cu mine şi zi-i mulţimii să cânte psalmi!" Şi pe când aceştia cântau psalmi, l-a dus pe Ioan în cămara ei şi i-a zis rugăciunea dată ei de înger.

20. Şi a scos o cutie în care era o carte şi a zis: „Părinte Ioane, ia această carte în care era taina. Căci atunci când a fost de cinci ani, Învăţătorul mi-a făcut cunoscut toate cele ale creaţiei şi v-a pus şi pe voi, Cei Doisprezece, în ea"[3].

---

[3] O nouă aluzie ezoterică. Există de altfel o întreagă literatură de apocalipse sau revelaţii făcute Mariei. Însăşi relatarea Adormirii făcea parte în tradiţia siriană dintr-un apocrif în cinci sau şase cărţi de descoperiri făcute Mariei.

Şi i-a arătat hainele ei de îngropăciune şi toată gătirea cortului ei zicând: „Părinte Ioane, ştii toate câte am în această mare casă de afară numai de hainele mele de îngropăciune şi două cămăşi. Sunt aici două văduve; când voi ieşi din trup dă fiecăreia câte una!"

21. Acestea zicând, l-a dus acolo unde era ramura de palmier dată ei de înger ca să o ia apostolii, şi-i spune: „Părinte Ioane, ia această ramură ca să o purtaţi înaintea mea; căci aşa mi-a fost dată!" Atunci îi zice Ioan: „Maica şi sora mea Maria, n-o pot lua singur, nefiind de faţă aici şi tovarăşii mei de apostolie, ca nu cumva venind ei să se facă murmur şi reproş între noi. Căci este la noi unul [Petru] aşezat mai mare. Dar dacă venim împreună, atunci să se facă bunăvoirea Mântuitorului nostru spre noi!"

Sosirea celorlalţi Apostoli, inclusiv a lui Pavel

22. După acestea au ieşit cei doi şi, pe când ieşeau ei din cămară, iată dintr-odată s-a făcut un tunet încât cei din acel loc s-au tulburat. Iar după glasul tunetului, iată dintr-odată apostolii s-au coborât pe nor de la marginile lumii la uşa Mariei, fiind unsprezece la număr şi şezând pe nori. Primul Petru, al doilea Pavel, adus şi el pe nor şi numărat împreună cu apostolii, căci atunci începuse să creadă în Dumnezeu; şi după ei şi ceilalţi apostoli pe nori s-au întâlnit la uşa Mariei şi s-au sărutat unii pe alţii privindu-se şi minunându-se cum s-au întâlnit dintr-odată în acelaşi loc.

23. Şi răspunzând Petru a zis: „Fraţilor, să ne rugăm lui Dumnezeu Care ne-a adunat, mai ales că şi fratele nostru Pavel e împreună cu noi, bucuria sufletului nostru; căci cu adevărat, fraţilor, s-a împlinit Scriptura proorocului şi cuvântul care zice: «Iată ce e frumos sau ce este plăcut decât numai ca fraţii să locuiască în acelaşi loc» [*Ps* 132, 1]." Iar Pavel i-a zis lui Petru: „Ai găsit mărturia potrivită, căci eu eram separat de voi şi am fost adus în comunitatea apostolilor." Atunci Petru a îndemnat să se facă cuvânt de rugăciune. Şi apostolii au ridicat glasul lor zicând: „Da, să ne

rugăm să ni se facă cunoscut de ce ne-a adunat Dumnezeu." Şi dând fiecare vecinului său slava să facă rugăciunea, au zis lui Petru: „Părinte Petre, tu ai fost aşezat peste noi; tu să te rogi pentru noi!" Şi a zis Petru: „Dumnezeu şi Tatăl nostru şi Domnul nostru Iisus Hristos vă va slăvi aşa cum aţi slăvit slujirea care e întru mine. Binecuvântaţi-mă deci, dacă vă e plăcut acest lucru!"

Rugăciunea lui Petru

24. Atunci Petru întinzându-şi mâinile a zis: „Stăpâne Dumnezeule, Cel ce şezi pe carul heruvimilor, cel ce şezi întru cele înalte şi priveşti spre cele smerite, Care locuieşti lumina cea neapropiată în odihna veacului, taina cea ascunsă în care a fost arătată crucea mântuitoare, pe care făcând-o ne ridicăm mâinile în chipul crucii Tale, ca să primim odihnă în cunoaşterea Ta, căci Tu eşti odihna mădularelor ostenite, Tu dezlegi lucrurile cele grele, Tu descoperi comori ascunse, Tu ai sădit în noi bunătatea Ta. Căci oare care dintre dumnezei e milostiv ca Tatăl? Tu Care n-ai luat de la noi iubirea Ta de oameni. Cine e îndurat asemenea Ţie, ca Tatăl Tău milostiv? pentru că a mântuit de rele pe cei ce nădăjduiesc în El.

25. Voia Ta a biruit orice poftă, credinţa Ta a zdrobit minciuna, frumuseţea Ta a biruit chipul frumos, smerenia Ta a surpat toată mândria, Tu Care eşti viu şi ai biruit moartea, Tu odihna noastră care ai dezrădăcinat moartea, slava milei Tale cea trimisă de la Duhul Tatălui adevărat, Imanuel, Imanuel [Dumnezeu este cu noi], Maranatha [Domnul vină!], de acum şi în vecii vecilor. Amin."

Convorbirea lui Ioan cu ceilalţi Apostoli

26. Deci când a zis „Amin", Andrei şi Petru s-au îmbrăţişat şi între ei era Ioan zicând: „Binecuvântaţi-mă toţi!" Atunci s-au îmbrăţişat toţi după rangul propriu. Iar după îmbrăţişare au zis Petru şi Andrei: „Ioane, cel iubit de Domnul, cum ai venit aici şi de câte zile eşti?" Şi răspun-

zând Ioan a zis: „Ascultaţi ce mi s-a întâmplat. Pe când eram în oraşul Sardes cu douăzeci şi opt de ucenici care au crezut în Mântuitorul, am fost înălţat pe un nor din mijlocul lor; era ceasul al nouălea, şi iată norul, coborând în locul unde eram, m-a răpit şi m-a adus aici. Bătând la uşă, mi s-a deschis şi am găsit o mulţime mare în jurul Mariei, Maica noastră, şi pe ea zicând: «Voi ieşi din trup.» Iar eu n-am îndurat stând în mijlocul celor din jurul ei, ci m-a năpădit plânsul.

27. Deci acum, fraţii mei, dacă vom intra în ziua următoare, să nu plângeţi, ca să nu se tulbure — căci acest lucru mi l-a arătat Învăţătorul nostru când m-am aplecat la pieptul Lui la Cină —, ca nu cumva văzându-ne mulţimea din jurul ei plângând să se îndoiască în inimile lor zicând: «Şi ei s-au temut de moarte!», ci să ne întărim cu îndrăznire pe noi înşine cu cuvintele Celui Iubit!"

Apostolii o salută pe Maria

28. Atunci intrând în casa Mariei, apostolii au zis cu un glas: „Marie, sora noastră, Maica tuturor celor mântuiţi, harul Domnului să fie cu tine!" Iar ea văzându-i, umplându-se de bucurie, a strigat zicând: „Şi cu voi să fie harul! Dar cum de aţi intrat aici într-un suflet?, căci vă văd adunaţi!" Şi a zis fiecare cum au fost aduşi pe nori din toate ţinuturile într-o clipă; căci fiecare spunea ţinutul de unde a fost adus. Atunci au îmbrăţişat-o toţi începând de la Petru şi până la Pavel zicând: „Să te binecuvânteze Domnul Care mântuieşte pe toţi!"

Rugăciunea de mulţumire a Mariei

29. Atunci Maria s-a veselit cu duhul şi a zis: „Te binecuvântez pe Tine, Stăpânul a toată binecuvântarea! Binecuvântez sălaşurile slavei Tale! Binecuvântez marele Heruvim al luminii care ţi-ai făcut sălaşul în pântecele meu! Binecuvântez toate lucrurile mâinilor Tale care ascultă în toată ascultarea! Binecuvântez iubirea Ta cu care ne-ai

iubit! Binecuvântez cuvintele vieţii care ies din gura Ta şi ne dau adevărul. Căci cred că toate câte mi-ai spus s-au făcut; pentru că ai zis: «Voi trimite pe toţi apostolii Mei la tine când vei ieşi din trup», şi iată s-au adunat şi sunt în mijlocul lor ca o viţă roditoare, ca pe vremea când eram cu Tine şi Tu erai ca o Viţă în mijlocul îngerilor Tăi, legându-l pe vrăjmaşul în toată lucrarea lui. Te binecuvântez că se lucrează aievea cele spuse mie. Căci ai zis: «Mă vei vedea împreună cu apostolii când vei ieşi din trup.» Iată deci, Doamne, s-au adunat în acelaşi loc!"

Ultima noapte a Mariei

30. Zicând acestea, Maria l-a chemat pe Petru şi pe toţi apostolii şi s-a dus în cămara ei şi le-a arătat hainele ei de îngropare. După care ieşind a şezut în mijlocul lor, iar luminile erau aprinse şi nu le-au lăsat să se stingă precum le-a poruncit Maria. Deci, când a apus soarele în ziua a doua şi a venit ziua a treia, a zis Petru apostolilor: „Fraţilor, cine are cuvânt de învăţătură să spună toată noaptea până ce va răsări soarele, îndemnând mulţimile!" Şi i-au zis apostolii: „Cine e mai înţelept decât tine? Ne bucurăm dacă vom auzi învăţătura ta!"

31. Atunci Petru a început a grăi: „Fraţilor, toţi şi câţi aţi intrat în locul acesta în ceasul acesta pentru iubirea de oameni a Maicii noastre Maria şi care aţi aprins luminile care strălucesc de la focul pământului văzut, bine aţi slujit. Vreau însă şi eu ca fiecare fecioară să primească candela ei pe bolta cerului care nu are materie. Aceasta e candela cu trei feştile a omului slăvit, care sunt trupul, mintea şi duhul lui; căci dacă acestea trei vor arde în Focul adevărat pentru care luptaţi, nu veţi fi ruşinaţi când veţi intra la nuntă şi vă veţi odihni împreună cu Mirele. Aşa şi la Maica noastră Maria, lumina candelei ei a umplut lumea şi nu se va stinge până la sfârşitul veacului, ca toţi cei ce vor [să se mântuiască] să ia îndrăzneală de la ea şi să ia şi binecuvântarea odihnei. Acum, aşadar, fraţilor, luptaţi ştiind că nu rămânem aici în veac."

32. Acestea zicându-le Petru până în zori şi întărind mulţimile, soarele a răsărit. Atunci, sculându-se, Maria a ieşit afară şi a început rugăciunea care i-a fost dată de înger; şi după rugăciune a intrat şi s-a culcat pe patul ei şi a plinit economia ei. Petru s-a aşezat la capul ei, Ioan la picioarele ei, iar ceilalţi în jurul sicriului.

Pogorârea lui Hristos şi moartea Mariei

33. Iar la ceasul al treilea din zi, s-a făcut un tunet mare şi o asemenea bună-mireasmă, încât din pricina mulţimii ei au căzut în somn toţi afară numai de cele trei fecioare pe care Domnul le-a făcut să stea treze ca să dea mărturie despre îngropăciunea Mariei, Maica Domnului, şi despre slava ei. Şi iată dintr-odată Domnul Iisus soseşte pe nori cu o mulţime de sfinţi îngeri, fără număr, şi în cămara ei, unde era Maria, au intrat El, Mihail şi Gavriil, în timp ce îngerii cântau imne şi stăteau în jurul cămării. Şi intrând, Mântuitorul i-a găsit pe apostoli în jurul Mariei. Şi i-a salutat.

34. Şi deschizându-şi gura, Maria a binecuvântat zicând: „Te binecuvântez că ai făcut ceea ce ai făgăduit şi n-ai întristat duhul meu. Mi-ai făgăduit să nu îngădui ca îngerii să vină la sufletul meu, ci să vii Tu, şi mi s-a făcut, Doamne, după cuvântul Tău. Cine sunt eu, cea smerită, că m-am învrednicit de o asemenea slavă?" Şi zicând acestea, şi-a împlinit economia zâmbind cu faţa ei spre Domnul.

35. Iar Domnul, îmbrăţişând-o, a primit sfântul ei suflet şi l-a pus în mâinile lui Mihail, învelindu-l în piei a căror slavă nu poate fi spusă. Iar noi apostolii priveam sufletul Mariei predat în mâinile lui Mihail; acesta avea o formă de om deplină, afară de chipul părţii femeieşti şi bărbăteşti, neavând nimic altceva decât asemănarea întregului trup şi albeaţa lui era de şapte ori mai luminoasă [decât a soarelui].

36. Şi-i zice Mântuitorul lui Petru: „Păzeşte în siguranţă trupul Mariei, locuinţa Mea, cu sârguinţă; ieşi din cetate pe partea stângă şi vei găsi un mormânt nou, pune în el trupul şi aşteptaţi acolo până ce vă voi vorbi!" Acestea zi-

când Mântuitorul, trupul Mariei a strigat: „Adu-ţi aminte de mine, Împărate al slavei! Adu-ţi aminte că sunt făptura Ta! Adu-ţi aminte că am păzit Comoara depusă în mine!" Atunci a zis Domnul trupului: „Nu te voi lăsa mărgăritarul Meu, comoara Mea nejefuită! Să nu fie ca să las Eu comoara pecetluită până ce va fi căutată [la înviere]!" Şi zicând acestea s-a urcat dintr-odată.

Înmormântarea Mariei

37. Iar Petru, Ioan şi ceilalţi vegheau, iar cele trei fecioare s-au îngrijit de trupul Mariei pentru îngropăciune şi l-au pus pe sicriu, după care i-au trezit pe ceilalţi. Iar Petru a purtat ramura de palmier şi i-a zis lui Ioan: „Tu eşti fecior-elnic, Ioane, tu trebuie să cânţi înaintea sicriului având în mână aceasta!" Îi zice Ioan: „Tu eşti tatăl şi episcopul nostru; tu trebuie să mergi înaintea sicriului până ce-l vom purta în locul acela!" Şi Petru îi spune: „Ca nimeni dintre noi să nu se întristeze, să încunună sicriul cu ea!" Şi sculându-se, apostolii au purtat sicriul Mariei, iar Petru a zis imnul: „Ieşit-a Israel din Egipt. Aliluia!"

Iudeii atacă convoiul funerar.
Pătania lui Iephonia şi convertirea lui

38. Iar Mântuitorul şi îngerii erau înainte în nori la distanţă de sicriu cântând imne fără a fi văzuţi. Se auzea numai glasul mulţimii mari încât părea că ieşea întreg Ierusalimul. Şi auzind arhiereii zarva şi glasul imnelor s-au tulburat zicând: „Ce este zarva aceasta?" Şi le-au zis că a ieşit Maria din trup şi apostolii cântă imne în jurul ei. Şi îndată Satana a intrat în ei zicând: „Sculându-ne să ieşim să-i omorâm şi să ardem trupul care l-a purtat pe amăgitorul acela!" Şi sculându-se au ieşit îndată cu arme de atac şi de apărare să-i omoare.

39. Şi numaidecât îngerii nevăzuţi i-au lovit cu nevedere, şi ei şi-au zdrobit capetele de ziduri nemaivăzând pe unde mergeau, afară de unul care era arhiereu între ei, care a

luat-o pe drumul de ieşire [din cetate] să vadă cele întâmplate. Şi apropiindu-se de apostoli, i-a văzut purtând sicriul încununat şi cântând imne şi, umplându-se de mânie, a zis: „Iată ce slavă primeşte astăzi sălaşul celei care a jefuit neamul nostru!" Şi s-a năpustit cu furie asupra sicriului vrând să-l doboare; s-a apucat de el de locul unde era ramura de palmier şi îndată mâinile i s-au lipit de sicriu, i-au fost tăiate de la coate şi au rămas spânzurate de sicriu.

40. Atunci omul a plâns rugându-se de apostoli şi zicând: „Nu mă treceţi cu vederea într-o asemenea nevoie. Adu-ţi aminte, Petre, de tatăl meu, când portăriţa, slujnica, te-a întrebat şi când ţi-a zis: «Şi tu eşti dintre ucenicii omului acela!» [*Mt* 26, 69]." Atunci Petru a zis: „N-am lucrare de la mine ca să te ajut, nici vreunul din noi. Crede deci că Iisus e Fiul lui Dumnezeu, Cel asupra căruia v-aţi ridicat şi L-aţi omorât, şi va înceta atunci pilda [dată cu tine]!"

41. Şi răspunzând Iephonia a zis: „Nu că n-am crezut, căci cu adevărat am şi ştiut că Acesta este Fiul lui Dumnezeu. Dar ce să facem? iubirea de arginţi a întunecat ochii noştri. Căci urmând să moară, părinţii noştri ne-au chemat zicând: «Copii, Dumnezeu ne-a ales din toate seminţiile ca să ziditi poporul acesta şi să luaţi zeciuieli şi pârgă. Dar păziţi-vă, copii, ca nu cumva locul acesta să fie înmulţit de noi şi să vă îmbuibaţi în ele şi să mâniaţi pe Dumnezeu, ci daţi prisosul vostru săracilor şi orfanilor.» Noi însă n-am ascultat, ci văzând că locul a prisosit foarte, am pus în templu mese de vânzători şi negustori. Şi intrând Fiul Omului în locaşul cel sfânt i-a scos afară pe toţi zicând: «Să nu faceţi casa Tatălui Meu casă de negustorie!» [*Mt* 21, 13]. Iar noi, văzând obiceiurile noastre desfiinţate de El, am gândit cele rele şi L-am omorât ştiind că este Fiul lui Dumnezeu. Dar să nu vă aduceţi aminte de neştiinţa noastră şi iertaţi-mă! Căci aceasta mi s-a întâmplat pentru că am fost iubit de Dumnezeu, ca să trăiesc."

42. Atunci Petru a pus să fie lăsat jos sicriul şi a zis: „Dacă acum crezi din toată inima ta, du-te şi sărută trupul Mariei zicând: «Cred, Născătoare de Dumnezeu, Fecioară,

curată Maică [în tine] şi în Domnul şi Dumnezeul nostru născut din tine!»" Atunci arhiereul strigând a zis aceasta pe evreieşte şi a binecuvântat pe Maria plângând până la trei ceasuri şi n-a îngăduit nimănui să se atingă de sicriu aducând mărturii din Sfintele Scripturi şi din cărţile lui Moise că este scris despre ea că templu al lui Dumnezeu se va chema şi poartă a cerului, astfel ca apostolii să audă lucrurile mari şi minunate zise de el.

43. Şi a zis Petru: „Du-te şi lipeşte-ţi mâinile unele de altele!" Şi a alergat Iephonia cu sârguinţă zicând: „În Numele Domnului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu şi al Mariei, curata porumbiţă, al Celui ascuns întru bunătatea Lui, să se lipească unele de altele mâinile mele fără să le lipsească nimic!" Şi îndată s-au făcut cum au fost la început. Iar Petru i-a zis: „Scoală-te şi ia o frunză din ramură, pe care ţi-o voi da şi, intrând în cetate, vei găsi o mulţime mare care nu mai găseşte ieşirea şi spune-le cele întâmplate cu tine. Iar celui ce crede pune-i această frunză pe ochii lui şi îndată va vedea iarăşi!"

44. Iar Iephonia, urcându-se în cetate precum i-a poruncit Petru, a găsit o mulţime mare plângând şi zicând: „Vai nouă!, ce s-a întâmplat cu Sodoma ni s-a făcut şi nouă. Căci mai întâi Dumnezeu i-a lovit de nevedere, după care a căzut foc şi i-a mistuit. Vai nouă!, căci iată am orbit, mai rămâne să vină focul!" Atunci Iephonia luând frunza le-a grăit despre credinţă şi cel ce a crezut a văzut din nou.

Îngroparea trupului Mariei şi privegherea Apostolilor

45. Iar apostolii au adus-o pe Mariam la mormânt şi depunând-o în el au şezut aşteptând într-un suflet pe Domnul precum le-a poruncit lor. Şi-i zice Pavel lui Petru: „Părinte Petre, ştii că sunt proaspăt botezat şi că sunt doar la începutul credinţei pe care o am în Hristos Iisus; căci n-am prins pe Învăţătorul ca să-mi spună tainele cele cinstite. Fiindcă am auzit că vouă v-a descoperit toate în Muntele Măslinilor. Deci vă rog să-mi faceţi cunoscute acestea."

Atunci a zis Petru lui Pavel: „E vădit că ne bucurăm cu bucurie că ai intrat în credinţa lui Hristos; dar să-ţi arătăm tainele acelea nu putem, nici tu nu poţi să le cuprinzi. Ci rămâi, căci iată vom rămâne aici trei zile cum ne-a spus Domnul. Căci vine cu îngerii Lui să ia sus trupul Mariei şi, dacă ne va porunci, îţi vom arăta acestea cu bucurie."

Întoarcerea lui Hristos după trei zile

46. Şi vorbind între ei despre învăţătură şi credinţă şi multe altele, şezând la uşa mormântului, iată Domnul Iisus Hristos a venit din ceruri şi Mihail şi Gavriil împreună cu El şi a şezut în mijlocul apostolilor şi a zis lui Pavel: „Pavele, iubitul meu, să nu fi trist că apostolii Mei nu ţi-au dezvăluit tainele slăvite. Căci lor li le-am descoperit pe pământ, pe tine însă te voi învăţa în ceruri."

Trupul Mariei ridicat în rai împreună cu Apostolii

47. Atunci i-a făcut un semn lui Mihail şi acesta a grăit cu grai de înger şi norii s-au coborât spre El, iar numărul îngerilor din fiecare nor era de mie şi stăteau cântând imne înaintea Mântuitorului. Şi a zis Domnul lui Mihail să ia sus pe nor trupul Mariei şi să-l depună în rai. Şi după ce trupul a fost luat sus, Domnul le-a zis apostolilor să vină aproape de El. Şi urcând şi aceştia pe nor şi cântând cu glas îngeresc, a poruncit Domnul norilor să-i ducă spre răsărit în părţile raiului.

Sufletul Mariei se uneşte cu trupul
şi Apostolii se întorc la propovăduire

48. Şi când au ajuns în rai, au depus trupul Mariei sub Pomul Vieţii. Şi Mihail purtând sfântul ei suflet l-a depus în trupul ei. Iar Domnul i-a trimis pe apostoli la locurile lor spre întoarcerea şi mântuirea oamenilor. Lui I se cuvine slavă, cinste şi putere în vecii vecilor. Amin.

Relatarea găsirii cinstitului acoperământ [*maphorion*] al preaneprihănitei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarea şi a aşezării lui în sfânta raclă a Vlahernelor[1]

Luna iulie, ziua a 2-a

1. Pe vremea cucernicilor împăraţi Leon şi Verina, erau doi generali iluştri Galbios şi Candidos, fraţi buni; ei erau din neamul nobiliar al lui Aspar şi Ardaburion care erau şi ei ofiţeri şi patricieni, şi pe care acelaşi preaevlavios împărat Leon i-a omorât în palat din pricină că i se părea că ei credeau în reaua învăţătură a lui Arie. După care numiţii generali Galbios şi Candidos au venit în comuniunea sfintei Biserici sobornicеşti, pentru că şi ei erau stăpâniţi de răutatea lui Arie.

2. Şi după ce au intrat ei în comuniune cu sfânta Biserică, după puţin timp venind la preaevlaviosul şi de-Hristos-iubitorul împărat Leon s-au hotărât să-i ceară şi să-l convingă să le dea drumul să se ducă pentru închinăciune la Sfintele Locuri. Şi atingându-şi scopul şi împăratul dându-le drumul, au ieşit cu sârg din cetatea împărătească; şi vrând să ajungă la Ierusalim făceau drumul pe jos. Iar când au ajuns în ţinutul Palestinei i-a prins seara pe drum, iar locul în care i-a prins seara fiind pustiu, erau nedumeriţi în ei înşişi unde să poposească pentru ca să fie în siguranţă împreună cu oamenii care erau cu ei. Şi umblând de jur-împrejur, au găsit o ţarină în care era o evreică bătrână care-şi

[1] *Parisinus graecus 1447* (secolul X), f. 255–258v; ed. A. WENGER, *L'Assomption de la T. S. Vierge dans la tradition byzantine du VIe au Xe siècle. Études et documents*, Paris, 1955, p. 294–300.

avea în ea locuinţa. Şi apropiindu-se ofiţerii de casa femeii din Iudeea, au rugat-o să-i primească şi să-i găzduiască pentru că-i prinsese seara târziu.

3. Şi atingându-şi scopul, dându-şi jos bagajele, au văzut în casă un dormitor comun şi înăuntrul lui o mulţime de bolnavi, bărbaţi, femei şi copii zăcând în felurite boli şi chinuiţi de duhuri necurate. Văzând ofiţerii cu oamenii lor acestea, s-au mirat ce să fie aceasta. Şi venind la masă, zişii ofiţeri au gustat din hrana pe care Dumnezeu o dăruie oamenilor; şi sfătuindu-se înţelept, au îndemnat-o şi pe femeia evreică să cineze împreună cu ei ca să poată să o amăgească şi să afle de la ea ce sunt cele din dormitorul acela comun sau cum primesc vindecare bolnavii şi neputincioşii care zac în el. Ea însă n-a vrut, spunând că nu poate să mănânce cu ei fiindcă e evreică. „Iar la noi, evreii, sunt alte mâncăruri din care voi, creştinii, nu mâncaţi." Iar ei i-au arătat că o cheamă să aducă cu ea mâncărurile ei obişnuite şi să mănânce din ele. „Şi îţi vom da cinste. Numai venind şezi împreună cu noi la cină, căci cu bunăvoirea lui Dumnezeu în zori ne vom face călătoria la locurile sfinte."

4. Iar ea aflând acestea a venit cu sârg şi a cinat împreună cu slăviţii ofiţeri. Iar ei, sârguind să dobândească harisma, au poruncit ca femeii să i se dea să bea din belşug din vinul evreiesc pe care l-a adus. Şi cu multă iscusinţă au înşelat-o şi adus-o la beţia vinului, şi atunci au întrebat-o ce sunt cele privitoare la bolnavii care zăceau acolo şi de unde îşi primesc vindecările.

5. Iar ea a zis: „E o mare taină aici." Şi povestindu-le le-a zis că sfântul veşmânt al Preasfintei Maria e aşezat într-un chivot în dormitorul acela în care erau culcaţi în paturi cei neputincioşi de multe boli; „veşmânt pe care cu multe generaţii înainte strămoşii neamului meu l-au aşezat spre vindecarea şi mântuirea tuturor". Şi a mai zis bătrâna aceea că, pe vremea mutării curatei Fecioare Maria, veşmântul ei a fost dat ca moştenire unei evreice care slujise pe atunci preacuratei. „Această femeie a fost ca neam dintre strămoşii mei. Şi ei au poruncit rând pe rând să fie păzită comoara

aşezată în chivot şi să se aducă neîncetat înaintea ei lumini aprinse spre slava şi cinstea comorii curatei fecioare aşezate în el.

6. Şi lăsând aceste dispoziţii prin testament, strămoşii s-au săvârşit. Şi a căzut acum sorţul pe mine, şi eu aprind până acum aceste lumini. Şi mulţi bolnavi care aleargă la sfânta aceasta fie din vedenii dumnezeieşti, fie din pricina celor ce au făcut deja experienţa, primesc de la ea vindecare."

7. Auzind aceste cuvinte, Galbios şi Candidos au spus femeii: „E oare cu putinţă ca noi să rămânem înăuntru unde e acest chivot sfânt şi să ne odihnim lângă el puţin?" Iar ea a zis: „Copiilor, ce să vă dau în schimbul iubirii voastre? Cu adevărat nimic. Deci porunciţi şi intrând dormiţi în pace şi dobândind cererea voastră, pomeniţi-mă pe mine smerita şi păcătoasa!"

8. Şi printr-o economie a lui Dumnezeu şi împreunălucrarea preacuratei noastre Stăpâne de-Dumnezeu-Născătoare, îngăduindu-li-se să intre acolo, au uitat în acea noapte somnul şi cu toată sârguinţa au luat măsura chivotului, însemnând înălţimea, lăţimea şi lungimea lui, precum şi soiul şi compoziţia lemnului. Iar în zori s-au sculat să-şi continue drumul la Ierusalim. Au salutat-o şi pe femeie rugând-o şi îndemnând-o să le spună dacă vrea să-i aducă ceva când se vor întoarce înapoi după ce o vor fi pomenit la Sfintele Locuri. Şi aflând de la ea de ce avea nevoie, i-au făgăduit să împlinească aceasta.

9. Şi ieşind şi-au continuat drumul. Şi ajungând la Ierusalim şi plinind voturile făcute de ei lui Dumnezeu, au poruncit numaidecât să se facă cu sârg şi chivotul indicând toate, arătând meşteşugarilor soiul lemnului şi poziţia lui, lungimea şi lăţimea lui. Pe lângă aceasta însă au poruncit să se facă şi un văl învelitor foarte frumos şi minunat la vedere. Şi plinind cele ale votului lor şi toată dorirea lor, au luat-o iarăşi spre cetatea împărătească. Şi ajungând din nou în locul acela unde era depus chivotul şi veşmântul mântuitor al Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare, şi făcând acolo popas, au fost primiţi iarăşi de femeia evreică.

Şi i-au dat în dar toate cele cerute de ea să i le aducă de la Sfintele Locuri cu parfumuri, tămâie şi alte multele oferite cu generozitate. Şi iarăşi au intrat în locul zis şi făcând cină mare au îndemnat-o iarăşi să mănânce la cină cu ei.

10. Şi venind s-a veselit cu ei la cină, după care au intrat cu îndrăzneală în dormitorul comun în care zăcea zisul chivot al comorii vieţii noastre, prin care primeau vindecare bolnavii care zăceau acolo. Şi culcându-se în pat ca să doarmă, n-au suferit să doarmă, ci văzându-i pe toţi cei de acolo zăcând în somn adânc, sculându-se pe ascuns la miezul nopţii, cu toată bucuria acei slăviţi fraţi buni Galbios şi Candidos au schimbat chivotul în care zăcea veşmântul Stăpânei noastre şi au aşezat în locul lui chivotul asemănător pe care-l pregătiseră, iar deasupra lui au pus vălul învelitor spre amăgirea femeii evreice şi a bolnavilor care zăceau acolo.

11. Şi luând chivotul împreună cu sfânta haină a Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare, au fugit în chiar ceasul acela grăbindu-se să ajungă în cetatea împăratului. Şi ajungând aici erau nedumeriţi în ce loc să depună cinstitul chivot. Era însă o suburbie în afara zidului spre capătul mării numite Cornul [de Aur], suburbie care avea numele Vlaherne. Deci în această suburbie au depus zişii Galbios şi Candidos chivotul zidind şi o casă de rugăciune închinată Sfinţilor Apostoli ai lui Hristos, Petru şi Marcu.

12. După ieşirea lor din viaţă, zisul împărat Leon şi Verina, preaevlavioasa lui soţie, au cinstit cu vrednicie cinstitul veşmânt al Stăpânei noastre de-Dumnezeu-Născătoare şi cu toată cinstea şi închinăciunea au numit acest lăcaş cinstita ei casă; şi au depus aici cu toată slava şi cinstea chivotul cu slăvita şi preacinstita lui comoară într-o raclă din aur curat şi pietre scumpe, scriind pe capacul sfintei şi cinstitei racle: Închinând acest sanctuar Născătoarei de Dumnezeu, [împăraţii] şi-au asigurat puterea împărăţiei.

13. Iar în însăşi nişa sfintei racle aceiaşi iubitori-de-Dumnezeu şi iubitori-de-Hristos împăraţi au ridicat o icoană în mozaic în aur şi pietre scumpe, iar în icoană şade

Stăpâna noastră preacurata Născătoare de Dumnezeu, iar de o parte şi de alta Leon şi Verina purtând pe fiul ei Leon, micul împărat căzând la pământ înaintea Născătoarei de Dumnezeu, şi pe fiica lor Ariadna. Icoană care stă de atunci deasupra nişei sfintei racle. Iar acest Leon, micul împărat, domneşte după moartea tatălui său.

14. Iar după un timp cunoscând femeia evreică cum că a fost luată comoara de la ea, a socotit să ascundă acest fapt. Dar cum cei ce se adunau la ea erau lipsiţi de vindecarea obişnuită, nu mic murmur şi tulburare au adus femeii evreice din pricina cinstitei comori furate de la ei. Şi toţi cei ce locuiau în ţinutul Palestinei erau împotriva zisei femei. Şi cuprinsă de întristare, femeia evreică a îndrăznit să deschidă chivotul înlocuit şi negăsind preasfântul veşmânt al Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu, căzând într-o întristare nestăvilită s-a apropiat de moarte; căci în scurtă vreme a venit şi acolo şi în tot locul zvonul tămăduirilor şi minunilor făcute la Vlaherne de acea sfântă relicvă.

15. Spre încredinţarea credincioşilor care vin la darul minunii de faţă vom arăta încă şi aceasta: în vremea de atunci zişii slăviţi bărbaţi Galbios şi Candidos au înălţat şi ei o icoană de mare slavă şi cinste a prealăudatei şi preacuratei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare, având de-a dreapta şi de-a stânga ei doi îngeri şi de o parte şi de alta pe Sfântul Ioan Botezătorul şi pe Sfântul Conon, iar în această icoană stăteau în picioare şi Galbios şi Candidos rugându-se şi mulţumind lui Dumnezeu şi Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarea, icoană ce se află în mijlocul celor două diaconicoane, spre lauda şi mărirea sfântului ei nume şi vindecarea sufletelor şi trupurilor prin cinstitul dar făcut de ea tuturor oamenilor.

16. Iar de atunci şi până acum în luna noiembrie se săvârşeşte în această cinstită casă [a Maicii Domnului] o strălucită şi sfântă adunare sau pomenire a înnoirii sfinţilor şi slăviţilor Apostoli Petru şi Marcu spre slava, lauda şi măreţia Tatălui, a Fiului şi a Duhului Sfânt, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Despre aflarea giulgiurilor de îngropare ale Maicii Domnului[1]

Vedeţi, iubiţi părinţi şi fraţi, tot ceea de descoperă acest mormânt plin de faimă. Şi că aşa şi este, iată ce se scrie cuvânt de cuvânt în „Istoria eftimiană", cartea III, capitolul 40:

„S-a zis mai sus cum cea între sfinţi Pulheria a ridicat în Constantinopol numeroase biserici lui Hristos. Una din ele e şi cea care a fost zidită la Vlaherne la începutul împărăţiei lui Marcian [450–457] de fericită pomenire. Aceştia au construit [450–453] deci aici o casă de cinstire prealăudatei şi preasfintei Maici a lui Dumnezeu şi Pururea-Fecioarei Maria şi împodobind-o cu toată podoaba căutau preasfântul şi de-Dumnezeu-primitorul ei trup. Chemându-l pe arhiepiscopul Ierusalimului, Iuvenalie [422–458], şi episcopii din Palestina care se aflau atunci în Cetatea împărătească din pricina Sinodului ţinut atunci la Chalcedon [451] le-au spus: «Am auzit că la Ierusalim este prima biserică a preasfintei Maicii lui Dumnezeu şi Pururea-Fecioarei Maria, în locul numit Gheţimani unde de-viaţă-purtătorul ei trup a

[1] E vorba de aşa-numita *Historia Euthymiaca*, fiindcă e transmisă drept capitolul 40 al cărţii III a unei ample Vieţi legendare pierdute a Sfântului Eftimie cel Mare, cunoscute numai din acest fragment citat de SFÂNTUL IOAN DAMASCHINUL († 749) în *Cuvântarea II la Adormirea Maicii Domnului*, *PG* 96, 748B–752A (cf. şi NICHIFOR CALIST (secolul XIV), *Istoria bisericească* XV, 14; *PG* 147, 44C–47A), după care s-a făcut traducerea.

fost aşezat într-o raclă [*soros*]. Or noi vrem ca această relicvă să o aducem aici spre paza acestei Cetăţi împărăteşti.» Luând cuvântul, Iuvenalie a zis: «În Sfânta şi de-Dumnezeu-insuflata Scriptură nu se relatează cele petrecute la săvârşirea sfintei Născătoare de Dumnezeu Maria, dar dintr-o predanie străveche şi foarte adevărată ştim că în vremea slăvitei ei adormiri toţi Sfinţii Apostoli care străbăteau pământul spre mântuirea neamurilor au fost adunaţi într-o clipită pe sus la Ierusalim; şi când au fost lângă ea, li s-a arătat o vedenie îngerească şi s-a auzit o dumnezeiască imnodie a puterilor de sus; şi aşa, într-o slavă dumnezeiască şi cerească şi-a pus ea în mâinile lui Dumnezeu sfântul ei suflet în chip negrăit. Iar trupul ei de-Dumnezeu-primitor a fost dus şi îngropat în cântări ale îngerilor şi apostolilor şi aşezat într-o raclă în Gheţimani, loc în care timp de trei zile corurile şi imnele îngereşti au stăruit neîncetat. După cea de-a treia zi, încetând cântarea îngerească, apostolii de faţă au deschis racla la cererea lui Toma, care singur fusese departe de ei şi, venit şi el a treia zi, a vrut să se închine trupului de-Dumnezeu-primitor. Dar n-au putut nicicum afla trupul cel prealăudat, ci găsind zăcând acolo numai cele de îngropare [*ta entaphia*] din care ieşea o negrăită bună-mireasmă, au asigurat iarăşi racla. Cuprinşi de uimire în faţa minunii acestei taine, şi-au dat seama că Cel care a binevoit a se întrupa şi înomeni după ipostasă şi S-a născut din ea după trup, Dumnezeu Cuvântul, Domnul slavei, Care a păzit nestricată şi după naştere fecioria Maicii Sale, Însuşi a binevoit şi după plecarea ei din viaţă să cinstească trupul ei preacurat şi neprihănit cu nestricăciune şi cu o strămutare [*metathesis*] înainte de învierea de obşte şi universală. Au fost de faţă atunci împreună cu apostolii Sfântul Apostol Timotei, primul episcop al Bisericii Efesului, şi Dionisie Areopagitul, cum dă mărturie de acest lucru însuşi marele Dionisie în cuvintele sale către mai înaintezisul apostol Timotei despre fericitul Ierotei, el însuşi de faţă acolo: ‚Atunci când mulţi dintre sfinţii noştri fraţi ne-am adunat şi noi, precum ştii, şi el pentru vederea trupului

de-viață-obârșietor și de-Dumnezeu-începător, și erau de față și Iacob fratele lui Dumnezeu și Petru, vârful și culmea cea mai în vârstă a teologilor [autorilor Scripturii], s-a socotit potrivit ca toți ierarhii să laude în imne, pe cât era în stare fiecare, bunătatea nesfârșită în putere a lucrării sfinte tearhice. Atunci între toți ierarhii noștri prinși de Dumnezeu, el [Ierotei] ridicându-se cu totul peste sine, ieșind cu totul din sine însuși, a fost mai tare decât toți după teologi [autorii Scripturii] pătimind comuniunea cu cele lăudate în imne, și fiecare din cei care îl auzeau și-l vedeau, și îl cunoșteau și nu-l cunoșteau, îl socoteau plin de Dumnezeu și un imnolog dumnezeiesc. Și ce ți-aș putea spune despre cele teologhisite de acela? Căci, dacă nu uit și de mine însumi, știu multe de la tine auzind unele părți din acele imnodii entuziaste' [*Despre Numele divine* III, 2].» Auzind acestea împărații au cerut ca arhiepiscopul Iuvenalie însuși să le trimită asigurată după cuviință această sfântă raclă [*soros*] cu veșmintele [*himation*] slăvitei și preasfintei Maicii lui Dumnezeu Maria aflate în ea; pe care, trimis fiind, au așezat-o în cinstita casă ridicată la Vlaherne întru cinstea sfintei Maici a lui Dumnezeu"[2].

[2] O versiune arabă a unui Sinaxar la Adormirea Maicii Domnului are următoarea variantă: „Iar Evdokia, împărăteasa romanilor, a auzit că Doamna Maria adormise, și a trimis un mesager ca să-i aducă trupul neprihănitei sfințite. Iar când mesagerii au ajuns la Ierusalim, au deschis mormântul Sfintei lui Dumnezeu și n-au găsit în el decât turbanul. Pe care l-au luat și au plecat în țara de unde fuseseră trimiși, și au dat turbanul împărătesei Evdokia și i-au povestit istoria. Acesta e harul Adormirii Doamnei Maria de-Dumnezeu-Născătoarea" (§ 9) [după textul editat și tradus de M. VAN ESBROECK, „Un témoin indirect de l'Histoire Euthymiaque dans une lecture arabe pour l'Assomption", *Parole d'Orient* 6–7 (1975–1976), p. 488–491].

IPOLIT AL TEBEI

Fragmente despre Maica Domnului[1]

Sfânta Născătoare de Dumnezeu a trăit după umanitate 69 de ani astfel: în templu 14 ani, iar în casa lui Iosif 12 luni, şi îndată i s-a binevestit de către îngerul Gavriil şi zămislind a născut pe Domnul nostru Iisus Hristos în luna decembrie; atunci avea 15 ani. După naştere a trăit 33 de ani, iar după Patima şi Înălţarea Domnului nostru a trăit împreună cu ucenicii în casa lui Ioan Evanghelistul, după ce unicii s-au risipit în colţurile lumii a trăit 12 ani; toţi anii ei fiind întru totul 69.

*

Iacob, care a fost făcut primul episcop de către Apostoli, se spune că e fratele după trup al Domnului [*Ga* 1, 19], dar este fiu al lui Iosif dulgherul din prima lui femeie şi frate al lui Simon, Iuda şi Iosi; căci Iosif a avut patru fii şi două fiice — pe Ester şi Marta — din femeia lui Salome, care era fiică a lui Aggai, fratele preotului Zaharia, tatăl lui Ioan Botezătorul, fiul lui Varahia, fiul preotului Abia (atunci a ajuns Iosif văduv); astfel încât Salome şi Ioan Botezătorul

[1] IPOLIT AL TEBEI şi-a scris *Cronica* sa în jurul anului 484; *Cronica* sa a cunoscut ulterior până în secolul X trei prelucrări. Despre el, cf. F. DIEKAMP, *Hyppolitos von Theben*, Münster, 1898. Fragmentele sunt traduse din *PG* 117, 1037B. 1040–1041B şi DIEKAMP, *op. cit.*, p. 12, 7–9, 23–25, reed. D. TSAMIS, *Theometorikon* I, Tesalonic, 1998, p. 50–55.

sunt copii ai unor fraţi de sex masculin. Căci Aggai era fiul lui Varahia şi unchiul lui Ioan, asemenea şi Zaharia era frate al lui Aggai şi unchi al lui Salome, femeia lui Iosif dulgherul. Această Salome nu este moaşa, ci femeia lui Iosif dulgherul, căci moaşa era din Betleem şi era verişoară a Elisabetei şi a Sfintei Fecioare Maria, cum arată Evanghelia după Luca [1, 36]. Fiindcă erau trei surori din Betleem, fiice ale lui Mathan preotul şi ale Mariei, femeia lui, pe vremea împărăţiei Cleopatrei şi a lui Sapor Persanul, înainte de împărăţia lui Irod, fiul lui Antipater: numele primei era Maria, numele celei de-a doua era Sobe, iar numele celei de-a treia era Ana. Prima s-a căsătorit în Betleem şi a născut-o pe Salome moaşa, a doua s-a căsătorit în Betleem şi a născut-o pe Elisabeta, iar a treia s-a căsătorit în pământul Galileii şi a născut-o pe Maria Născătoarea de Dumnezeu, astfel încât Salome, Elisabeta şi Sfânta Maria Născătoarea de Dumnezeu sunt fiice a trei surori de sex feminin. De aici urmează că Ioan Botezătorul şi Domnul nostru se spun că sunt veri, iar fiu al lui Iosif se numeşte pentru că este frate al fiilor acestuia de la prima lui femeie plecând de la convieţuirea şi rudenia comună a lui Aggai, frate al preotului Zaharia.

*

Fiindcă în Evanghelii se face menţiune de multe Marii, trei sunt toate cele pe care trebuie să le cunoaştem şi pe care Ioan le-a enumerat pe scurt zicând: *Şi stăteau lângă crucea lui Iisus Mama Lui şi sora mamei Lui, Maria lui Cleopa, şi Maria Magdalena* [*In* 19, 25]. Căci Maria pe care ceilalţi Evanghelişti o numesc mama lui Iacob şi Iosi credem că nu e alta decât Născătoarea de Dumnezeu. Fiindcă din pricina economiei [pogorământului] şi adumbririi naşterii dumnezeieşti şi a nu se arăta ucigaşilor iudei că Sfânta Fecioară avea să se logodească şi să zămislească de la Duhul Sfânt s-a scris că Iosif a fost bărbatul ei şi tată al lui Iisus în acelaşi fel ca şi tată al lui Iosi şi Iacob, care

erau copii mici ai lui Iosif dulgherul dintr-o căsătorie anterioară, iar murind prima lui femeie, Născătoarea de Dumnezeu a fost numită mamă a lor. Căci aşa spuneau iudeii hulind împotriva Mântuitorului: *Oare nu e acesta fiul dulgherului? Nu se numeşte mama lui Maria, iar fraţii lui Iacob, Iosi, Simon şi Iuda?* [*Mt* 13, 55]. Şi, de aceea, Ioan care a stat *lângă cruce* [*In* 19, 25], teologhisind cu îndrăzneală din adevărul însuşi, a numit-o „mamă a lui Iisus". Dar ceilalţi Evanghelişti preocupaţi mult de economie au numit-o în mod economic [prin pogorământ] mamă a lui Iacob şi Iosi [*Mt* 27, 56; *Mc* 15, 10] — căci aceştia erau primii şi cei mai importanţi copii ai lui Iosif —; cu această economie [pogorământ] şi subînţeles Maria a stat fără primejdie de faţă la Patima mântuitoare, căci dacă ar fi fost recunoscută fecioară de cei mulţi, ar fi fost dată pierzaniei de pizmuitorii iudei. E posibil să fie găsită numită de Evanghelişti şi ca mamă doar a unuia din copiii lui Iosif: Maria lui Iacob şi Maria lui Iosi [*Mc* 15, 40]. Iar Marcu spune că e mamă a lui Iacob cel Mic şi a lui Iosi, fiindcă era şi un alt Iacob, al lui Alfeu, şi care se numea cel Mare, pentru că se număra împreună cu cei Doisprezece Apostoli, pentru că cel Mare nu se număra împreună cu ei.

Iar Maria lui Cleopa [*In* 19, 25], numită şi soră a Maicii Domnului, se găseşte în scrierile fericiţilor tâlcuitori şi Părinţi şi învăţători ortodocşi astfel: Cleopa şi dreptul Iosif erau fraţi buni. Deci Cleopa căsătorindu-se, dar murind fără copii, Ioachim s-a culcat după obiceiul evreilor împreună cu femeia fratelui său şi a născut-o pe Maria. După care, lăsând-o, s-a căsătorit cu Ana, fiica lui Mathan preotul, din care a născut-o pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Deci Maria lui Cleopa se numeşte soră a Maicii Domnului ca una născută după fire din Ioachim, iar după har se numeşte fiică a lui Cleopa.

SFÂNTUL IOAN DAMASCHINUL

Despre Sfânta Născătoare de Dumnezeu[1]

Sfânta şi prealăudata Pururea-Fecioară şi Născătoare de Dumnezeu Maria fiind mai dinainte hotărâtă [predestinată] prin sfatul preştiutor şi mai înainte de veci al lui Dumnezeu, a fost preînchipuită şi mai înainte propovăduită de Duhul Sfânt prin diferite imagini şi cuvinte ale profeţilor, în timpul mai dinainte hotărât a odrăslit din rădăcina lui David, potrivit făgăduinţelor făcute către acesta; căci spune: *S-a jurat Domnul lui David adevărul şi nu-l va lepăda: din rodul pântecului tău voi pune pe tronul tău* [*Ps* 131, 11; *2 Rg* 7, 12]; şi iarăşi: *Odată m-am jurat întru cel sfânt al meu, că nu voi minţi pe David. Sămânţa lui rămâne în veac şi tronul lui ca soarele înaintea mea şi ca luna făcută pentru veşnicie şi care este martor credincios în cer* [*Ps* 88, 35–36]. Şi Isaia: *Toiag va răsări din Iesei şi floare se va înălţa din rădăcina lui* [*Is* 11, 1].

Aşadar că Iosif se trage din seminţia lui David au arătat precis preasfinţiţii Evanghelişti Matei şi Luca: Matei coboară pe Iosif din David prin Solomon [*Mt* 1, 6–16], iar Luca, prin Natan [*Lc* 3, 23–31]. Amândoi însă au trecut sub tăcere genealogia sfintei Fecioare.

Trebuie să se ştie însă că nu era obiceiul la evrei şi nici în dumnezeiasca Scriptură să se scrie în genealogie femei;

---

[1] *Expunerea exactă a dreptei credinţe* III, 14 (87); *PG* 94, 1153C–1161D; trad. pr. D. Fecioru, revizuită de diac. Ioan I. Ică jr.

dar era o lege ca să nu se facă căsătorii între seminţii diferite [*Nm* 36, 6–9]. Deci Iosif, coborându-se din seminţia lui David şi drept fiind, căci aşa mărturiseşte despre el dumnezeiasca Evanghelie [*Mt* 1, 19], nu s-ar fi logodit împotriva legii cu sfânta Fecioară, dacă ea nu cobora din aceeaşi seminţie. Aşadar, evangheliştii s-au mulţumit să arate numai linia descendentă a lui Iosif.

Trebuie să se ştie şi aceasta, şi anume că era o lege ca atunci când murea un bărbat fără copii, fratele lui să se căsătorească cu femeia celui răposat şi să se ridice sămânţa fratelui său [*Fc* 38, 8; *Dt* 25, 5–6]. Deci cel care se năştea era după fire fiul celui de-al doilea, adică al celui care l-a născut; iar după lege al celui răposat.

Din linia genealogică a lui Natan, fiul lui David, Levi a născut pe Melhi şi pe Pantera, Pantera a născut pe Barpantera, căci aşa se numea. Acest Barpantera a născut pe Ioachim, Ioachim a născut pe sfânta Născătoare de Dumnezeu. Natan a avut femeie din linia genealogică a lui Solomon, fiul lui David, din care s-a născut Iacov. Dar când a murit Natan, Melhi, cel din seminţia lui Natan, fiu al lui Levi, dar frate al lui Pantera, s-a căsătorit cu femeia lui Natan, mama lui Iacov şi din ea a născut pe Eli. Aşadar, Iacov şi Eli au devenit fraţi din aceeaşi mamă: Iacov din seminţia lui Solomon, iar Eli din seminţia lui Natan. Eli cel din seminţia lui Natan a murit fără copil şi Iacov, fratele lui, cel din seminţia lui Solomon, a luat pe femeia lui şi a ridicat sămânţa fratelui lui şi a născut pe Iosif. Aşadar, Iosif prin fire este fiul lui Iacov, care se coboară din Solomon, dar după lege al lui Eli, care se coboară din Natan.

Ioachim deci s-a căsătorit cu cinstita şi vrednica de laudă Ana. După cum Ana cea din vechime fiind stearpă a născut pe Samuil prin rugăciune şi făgăduinţă [*1 Rg* 1, 10–11. 20–21], tot aşa şi aceasta prin rugăciune şi făgăduinţă către Dumnezeu primeşte pe Născătoarea de Dumnezeu, ca şi în aceasta să nu rămână cu nimic în urma femeilor slăvite. Aşadar, harul — căci aşa se tălmăceşte numele Ana — naşte pe Doamna — căci aceasta înseamnă numele Maria — şi în

adevăr, fiind Maica Creatorului, a ajuns Doamna tuturor făpturilor. Se naşte în casa lui Ioachim, care se găsea lângă poarta oilor şi este adusă la templu. Apoi, fiind sădită şi îngrăşată de Duhul în casa lui Dumnezeu ca un măslin încărcat de rod, a ajuns locaşul oricărei virtuţi, depărtând mintea de orice dorinţă lumească şi trupească, păstrându-şi astfel feciorelnic sufletul împreună cu trupul, după cum se cuvenea sânului care avea să primească pe Dumnezeu; căci El, sfânt fiind, Se odihneşte întru sfinţi [*Is* 57, 11]. Stăruie deci în sfinţenie şi se arată cu vrednicie templu sfânt şi minunat al Preaînaltului Dumnezeu.

Dar pentru că duşmanul mântuirii noastre pândea fecioarele din cauza profeţiei lui Isaia care spune: *Iată fecioara va avea în pântece şi va naşte fiu şi vor numi numele lui Imanuel, care se tălmăceşte: Cu noi este Dumnezeu* [*Is* 7, 14], Cel care-i prinde pe cei înţelepţi în viclenia lor [*Iov* 5, 13; *1 Co* 3, 19], ca să amăgească pe cel care se îngâmfă totdeauna cu înţelepciunea, tânăra e dată de preoţi spre logodnă lui Iosif *cartea cea nouă celui care ştie carte* [*Is* 29, 11], iar logodna a fost păzitoare a fecioarei şi înşelare a celui care pândea fecioarele. Iar când a venit plinirea vremii [*Ga* 4, 4] a fost trimis îngerul Domnului la ea binevestindu-i zămislirea Domnului [*Lc* 1, 26–38], şi aşa a zămislit pe Fiul lui Dumnezeu, Puterea enipostatică a Tatălui, nu din voinţa trupului, nici din voinţa bărbatului [*In* 1, 13], adică împreunare şi sămânţă, ci din bunăvoinţa Tatălui şi din conlucrarea Sfântului Duh. Şi ea a dăruit Creatorului posibilitatea să Se creeze, Făcătorului să Se plăsmuiască, Fiului lui Dumnezeu şi lui Dumnezeu să Se întrupeze şi să Se facă om din preacuratul şi neîntinatul ei trup şi sânge, plătind datoria strămoaşei; căci aşa cum aceea a fost plăsmuită din Adam fără împreunare, tot aşa şi aceasta a născut pe Noul Adam, Care s-a născut potrivit legii naşterii, dar mai presus de firea naşterii, căci Cel din Tatăl fără mamă Se naşte din Mamă fără tată: potrivit legii naşterii, pentru că s-a născut prin femeie; mai presus de firea naşterii, pentru că s-a născut fără Tată; potrivit legii naşterii,

pentru că s-a născut la timpul sorocit naşterii — căci se naşte când a împlinit nouă luni şi trece în a zecea — mai presus de legea naşterii, căci s-a născut fără să pricinuiască durere; fiindcă a aceleia căreia nu i-a precedat plăcerea nu i-a urmat nici durerea, potrivit cuvintelor profetului: *Înainte de a simţi dureri, a născut* [*Is* 66, 7]; şi iarăşi: *Înainte de a veni vremea durerilor, ea a fugit şi a născut băiat* [*Is* 66, 7].

Din ea S-a născut, aşadar, Fiul întrupat al lui Dumnezeu, nu om purtător de Dumnezeu, ci Dumnezeu întrupat. N-a fost uns profet printr-o lucrare, ci prin prezenţa deplină a Celui care unge, încât Cel care unge să Se facă om, iar cel care a fost uns să Se facă Dumnezeu nu prin schimbarea firilor, ci prin unirea după ipostasă. Acelaşi era atât Cel care unge, cât şi cel care a fost uns ungându-Se ca Dumnezeu pe Sine Însuşi ca om. Cum deci să nu fie Născătoare de Dumnezeu cea care a născut din ea pe Dumnezeu întrupat? În adevăr, este în sens propriu şi real Născătoare de Dumnezeu, Doamnă care stăpâneşte toate făpturile, fiind roabă şi maică a Creatorului. După cum atunci când S-a zămislit Cuvântul a păzit-o fecioară pe aceea care a zămislit, tot aşa şi atunci când S-a născut a păzit nevătămată fecioria ei, trecând numai prin ea şi păstrând-o încuiată [*Iz* 44, 2]. Zămislirea s-a făcut prin auz, iar naşterea prin ieşirea obişnuită a celor care se nasc, măcar că unii spun poveşti că s-a născut prin coasta Maicii Domnului; căci nu era cu neputinţă să treacă prin uşă fără să strice peceţile ei.

Rămâne, aşadar, şi după naştere fecioară cea Pururea-Fecioară, necunoscând deloc bărbat până la moarte. Chiar dacă s-a scris: *Şi nu a cunoscut-o până nu a născut pe Fiul ei Cel Întâi-Născut* [*Mt* 1, 25], trebuie să se ştie că întâi-născut este cel născut întâiul, chiar dacă ar fi unicul născut: *întâi-născut* arată că s-a născut întâiul, dar nu indică negreşit şi naşterea altora, iar *până* indică, pe de o parte, sorocul hotărât al unei vremi, dar nu neagă timpul ce urmează după aceasta. Căci zice Domnul: *Iată Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârşitul veacului* [*Mt* 28, 20];

aceasta nu înseamnă că se va despărți după sfârșitul veacului, deoarece dumnezeiescul Apostol zice: *Și așa pururea cu Domnul vom fi* [*1 Tes* 4, 17], adică după învierea obștească. Căci cum ar fi primit legătura cu bărbat, ea care a născut pe Dumnezeu și care a cunoscut minunea din experiența celor care au urmat? Departe fie acest gând! Nu este lucrul unei rațiuni înțelepte de a gândi asemenea lucruri și nici într-un caz de a le face.

Dar însăși fericita, care s-a învrednicit de darurile mai presus de fire, durerile de care a scăpat când a născut le-a suferit în timpul patimii Domnului, suportând sfâșierea inimii din pricina compătimirii de mamă, pentru că vede omorât ca pe un făcător de rele pe Acela pe care Îl știa Dumnezeu prin naștere, și atunci a fost sfâșiată de gânduri ca de o sabie. Acest lucru vor să-l spună cuvintele: *Și sabie va trece prin însuși sufletul tău* [*Lc* 2, 35]. Dar bucuria învierii, care propovăduiește Dumnezeu pe cel care a murit în trup, preschimbă durerea.

Viețile Maicii Domnului — sinteze narative ale tradițiilor mariologice ale Bisericii

Evangheliile canonice cuprinse în Noul Testament nu sunt și nici nu și-au propus drept scop să fie biografii detaliate, „vieți" ale lui Iisus Hristos și ale Mariei, Mama Sa; intenția evangheliștilor era aceea de a oferi un rezumat al predicii Apostolilor și de a da astfel mărturie despre cuvintele și actele lui Iisus ca Fiu al lui Dumnezeu, pentru ca aceia care ascultă sau citesc Evangheliile să creadă în El și crezând să se mântuiască: „Iar acestea s-au scris ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și crezând să aveți viață în Numele Lui" (*In* 20, 31). Evangheliștii erau însă conștienți de faptul că „Iisus a făcut înaintea ucenicilor Lui și alte minuni care nu sunt scrise în cartea aceasta" (*In* 20, 30) și că „sunt și alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile care s-ar fi scris" (*In* 21, 25).

Centralitatea hristologică a Evangheliilor explică relativa puținătate a episoadelor care o au în centru, drept martor sau temă, pe Maica Domnului (ele se concentrează în prologul *Evangheliei după Luca* și în câteva momente ale *Evangheliei după Ioan*). Pe de altă parte însă, în ciuda acestei retrase prezențe textuale în Evanghelii, care reflectă în mod direct discreția și smerenia exemplară care au caracterizat întreaga existență pământească a Fecioarei Maria, — făptură și viață de taină și delicatețe — Maica Domnului n-a

lipsit niciodată din predica apostolilor şi din conştiinţa Bisericii creştine, chiar dacă taina ei s-a transmis fiilor Bisericii mai cu seamă pe calea tradiţiei orale nescrise.

Încă de timpuriu, dascălii şi Părinţii Bisericii au înţeles că adevărata credinţă şi mărturisire a lui Iisus Hristos ca Fiul întrupat şi înviat al Tatălui ceresc nu o pot exclude pe Maica Sa după trup, pe Fecioara Maria, în care au văzut împlinirea proorociilor şi aşteptărilor mesianice, precum şi culmea sfinţeniei Vechiului Testament. Liniile principale ale unei reflecţii mariologice în Biserica veche le găsim încă din secolul II la Sfinţii Iustin Martirul şi Filozoful sau Irineu al Lyonului, dar impulsul principal în precizarea şi impunerea dogmei mariologice şi a veneraţiei şi cultului Fecioarei Maria a fost oferit în secolul V odată cu aprinsele controverse hristologice purtate în jurul înţelegerii sensului ortodox al Persoanei divino-umane a lui Iisus Hristos Mântuitorul. Împotriva lui Nestorie al Constantinopolului, care o considera pe Fecioara Maria drept o simplă „născătoare de om" (*anthropotokos*) sau „născătoare de Hristos" (*Christotokos*), Sfântul Chiril al Alexandriei († 444) şi Sinodul III Ecumenic (Efes, 431) au proclamat-o „Născătoare de Dumnezeu" (*Theotokos*) şi „Pururea-Fecioară" (*Aeiparthenos*).

Această dublă calitate a Maicii Domnului era înţeleasă drept o implicaţie şi o consecinţă dogmatică indispensabilă înţelegerii ortodoxe autentice a unirii divinului şi umanului în Persoana lui Hristos sub forma unei uniri ipostatice. Dogmatic vorbind, mariologia patristică era un capitol de hristologie şi era indisolubil legată de aceasta din urmă. Hristologia patristică însă concentra esenţa Evangheliei în dublul mister al înomenirii lui Dumnezeu şi al îndumnezeirii omului în Persoana divino-umană a lui Hristos şi în persoanele celor încorporaţi prin credinţă şi Sfintele Taine în Trupul eclezial al Acestuia. În Biserică însă misterul central al divino-umanităţii înomenitoare şi îndumnezeitoare nu e o teză speculativă abstractă. Înomenirea lui Dumnezeu şi îndumnezeirea omului sunt fiecare o întrupare personală

concretă: dacă misterul înomenirii lui Dumnezeu este realizat în Persoana lui Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu întrupat, misterul îndumnezeirii omului e realizat exemplar în persoana Fecioarei Maria Născătoare de Dumnezeu şi prima făptură omenească deplin îndumnezeită prin har[1].

Dar fixarea dogmatică a hristologiei şi mariologiei în secolul IV ratifica doar şi dirija liturgic o devoţiune populară anterioară creată spontan în Biserică în jurul persoanelor lui Iisus Hristos şi Fecioarei Maria în care se manifesta mântuirea realizată. Una din formele acestei evlavii a fost şi apariţia evangheliilor apocrife de origine populară[2]. Distincte de evangheliile apocrife de provenienţă gnostică şi de natură ezoteric-mitologică, evangheliile apocrife populare izvorau doar din curiozitatea credinciosului simplu, doritor de a cunoaşte cât mai multe amănunte din viaţa lui Iisus şi a Fecioarei Maria şi, chiar dacă elementul miraculos şi fantastic abundă, ele par a exploata şi transfigura literar elemente din tradiţia apostolică orală. Aceste evanghelii apocrife populare, care alcătuiesc un veritabil „roman hristologic" sau de „aventuri duhovniceşti"[3], au cunoscut un succes deosebit în rândul maselor de credincioşi şi au fost supuse unui proces de decantare şi receptare critică selectivă de către Părinţii Bisericii; denunţând în ele invazia fabulosului şi legendarului, precum şi distorsiunea şi coruperea lor de către ereticii gnostici, Sfinţii Părinţi au

---

[1] Pentru detalii, a se vedea cursul de mariologie patristică al pr. prof. I. G. COMAN (ed. † Nicolae Corneanu) în: *„Cuvântul trup s-a făcut". Hristologie şi mariologie patristică*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1993, p. 307–426.

[2] Editate pentru prima dată de K. TISCHENDORFF, *Evangelia apocrypha*, Leipzig, 1853, 1876[2]; şi, mai recent, A. DE SANTOS OTERO, *Los evangelios apocrifos*, Madrid, 1956, 1991[7] şi M. ERBETTA, *Gli apocrifi del Nuovo Testamento*, 4 vol., Torino, 1966–1981.

Principalele piese ale dosarului evangheliilor apocrife sunt accesibile în traducerea românească adnotată şi comentată realizată de CRISTIAN BĂDILIŢĂ: *Evanghelii apocrife*, ed. I: Ed. Humanitas, Bucureşti, 1996; ed. II complet revăzută şi ilustrată: Ed. Polirom, Iaşi, 1999.

[3] C. BĂDILIŢĂ, *op. cit.*, 1999, p. 15.

recuperat şi reţinut anumite episoade semnificative absorbindu-le în omiletică, imnografie şi iconografie, transformându-le astfel în parte integrantă a Tradiţiei Bisericii[4]. Faptul este valabil în primul rând pentru veneraţia Maicii Domnului, unde patru din marile praznice: zămislirea (9 decembrie), naşterea (8 septembrie), aducerea la templu sau intrarea în biserică (21 noiembrie) şi adormirea ei (15 august) pleacă în exclusivitate de la episoade şi elemente cunoscute numai din evangheliile apocrife populare care ofereau detalii despre începutul şi sfârşitul vieţii Fecioarei Maria. Aceste texte apocrife care au în centru figura Maicii Domnului pot fi grupate în două vaste cicluri, cuprinzând fiecare o serie întreagă de redacţii şi prelucrări succesive: ciclul naşterii şi al copilăriei şi, respectiv, ciclul adormirii. Ciclul naşterii şi al copilăriei are la bază faimoasa *Protoevanghelie a lui Iacob*[5]. Text compozit — alături de Evanghelia lui Iacob (cap. 1–16) despre viaţa Mariei până la naşterea lui Iisus, au fost juxtapuse o Evanghelia a lui Iosif (cap. 17–21) despre naşterea lui Iisus şi minunile legate de ea, şi o Evanghelie a lui Zaharia (cap. 22–24) despre uciderea pruncilor şi a lui Zaharia, tatăl lui Ioan Botezătorul —, *Protoevanghelia lui Iacob* a fost descoperită într-un papirus din colecţia Bodmer (*Papyrus Bodmer V*, Geneva), copiat în secolul III, publicat în 1958; É. de Strycker, 1961, data partea ei cea mai veche în anii 130–140, iar ansamblul din anii 150–200, ultimul reprezentând în opinia sa prescurtarea unei versiuni mai lungi. Scopul *Protoevangheliei lui Iacob* pare a fi fost acela de a demonstra fecioria Mariei înainte (cap. XVI, proba apei), în timpul (cap. XIX–XX, „verificarea" ei de către Salome necredincioasa) şi după naşterea (explicaţia expresiei „fraţii Domnului") lui Iisus. *Protoevanghelia lui Iacob* a inspirat o serie de alte evanghelii apocrife şi a cunoscut mai multe

[4] *Ibid.*, p. 17–28, despre valoarea lor dogmatică, liturgică şi literară.

[5] *Ibid.*, p. 35–58 traducere românească şi note, p. 31–34 introducere. O traducere nouă mai sus, p. 221–235.

prelucrări latine, printre care aşa-numita *Evanghelie a Naşterii Mariei* (*De nativitate Mariae*) şi *Evanghelia lui Pseudo-Toma* (secolul VI)[6], o sinteză a evangheliilor apocrife ale naşterii şi copilăriei Mariei şi ale lui Iisus. Şi mai complex apare grupul celor 67 de texte greceşti, siriene, copte, latine, arabe, armene, etiopiene şi georgiene din ciclul Adormirii Maicii Domnului. Inventariate de Jean-Michel van Esbroeck în 1981, ele au fost recent studiate exhaustiv de Simon Cl. Mimouni într-o monumentală monografie[7], acelaşi savant pregătind şi o ediţie critică a întregului corpus. Aici lucrurile sunt mai complicate, deoarece dacă toate aceste texte de „adormire" sau „mutare" (*dormitiones/transitus Mariae*) au în comun anunţarea prealabilă a adormirii de către un înger, sosirea miraculoasă a tuturor apostolilor la Maria pentru a o mai vedea şi auzi înainte de moarte, precum şi ostilitatea evreilor faţă de trupul Mariei în momentul îngropării lui, domină în schimb o mare diversitate în ce priveşte locul morţii (casa Mariei amplasată fie în Betleem, fie pe Muntele Măslinilor, fie în Sion) şi al îngropării trupului (mormântul Mariei situat fie în Valea lui Iosafat, fie în Muntele Măslinilor, fie în Gheţimani), şi, mai cu seamă, în ce priveşte durata şederii trupului în mormânt (3 zile de obicei, dar 206 de zile în tradiţia coptă şi etiopiană care serbează până azi Adormirea pe 16/29 ianuarie iar Înălţarea la cer pe 9/22 august) şi împrejurările sfârşitului Mariei unde sunt atestate trei cazuri distincte:

1) Simplă adormire: după moartea în casa din Betleem sufletul Mariei merge preamărit la Tatăl, iar trupul ei îngropat în valea Muntelui Măslinilor e transportat în rai unde aşteaptă învierea cea de obşte a trupurilor; acesta e

[6] *Ibid.*, p. 131–162 traducere românească şi note, p. 129–130 introducere. Partea I (cap. 1–17) prelucrează *Protoevanghelia lui Iacob*, iar partea a II-a prelucrează aşa-numita *Evanghelie a copilăriei a lui (Pseudo-)Toma* (trad. *ibid.*, p. 89–98, introducere p. 85–87).

[7] SIMON CL. MIMOUNI, *Dormition et Assomption de Marie. Histoire des traditions anciennes* (Théologie historique 98), Paris, 1995.

grupul cel mai vechi atestat de toate textele siriene şi de cel mai vechi text grecesc. Textul celei mai vechi „adormiri" este aşa-numita *Adormire a lui (Pseudo-)Iacob* (*S 3*) în 6 cărţi[8], păstrată într-un manuscris din a doua jumătate a secolului VI; ea afirmă glorificarea sufletului Mariei şi transportarea trupului ei în paradis lângă Pomul Vieţii pentru a fi păstrat nestricăcios în aşteptarea fericirii viitoare desăvârşite la învierea generală a trupurilor; trupul Mariei e înviat doar provizoriu pentru ca Maria să facă împreună cu Apostolii o vizită în lumea de dincolo unde văd raiul şi iadul. *Adormirea lui Iacob* e un text de inspiraţie clar iudaică şi apocaliptică, situat undeva la mijloc între literatura apocaliptică (apocalipsele iudaice, ale apostolilor şi ale Fecioarei) şi cea hagiografică. Ea poate avea drept origine un text iudeo-creştin din secolul II. Aceeaşi orientare strict „dormiţionistă" e prezentă şi în cea mai veche „adormire" greacă, aşa-numita *Adormire a lui (Pseudo-)Ioan* (*G 1*)[9], care a cunoscut o uriaşă difuzare (peste 100 de manuscrise), fiind şi singurul apocrif utilizat ca text liturgic, deşi copiştii nu se abţin să nu semnaleze rezervele lor faţă de final: sufletul Mariei e luat de Iisus la Tatăl, iar trupul îngropat e ridicat după trei zile în rai, lângă Pomul Vieţii, pentru a aştepta aici în nestricăciune, lumină şi mireasmă, învierea universală.

2) Adormire şi înălţare cu trupul la cer ca momente distincte şi separate de un interval de 206 de zile; grup intermediar atestat doar de textele copte şi etiopiene (din prima jumătate a secolului VI).

3) Înălţare la cer sau asumpţie a Mariei la cer, fie a) fără înviere: Maria moare doar aparent, fiind de fapt nemuritoare şi mutată cu sufletul şi (după trei zile) cu trupul la cer;

---

[8] *Ibid.*, p. 91–101; cartea I prolog; II convocarea Apostolilor; III minunile Mariei; IV adormirea; V–VI apocalipsa Mariei: vizitarea raiului (V) şi a iadului (VI).

[9] *Ibid.*, p. 118–127; trad. românească C. Bădiliţă, 1999, p. 225–236; introducere p. 221–223.

fie b) cu înviere: Maria moare aievea, dar este mutată la cer, înviată şi preamărită. Orientarea „asumpţionistă" este comună majorităţii textelor greceşti şi latine care aparţin acestui grup cel mai recent, începând cu a doua jumătate a secolului VI şi sfârşind în Răsăritul bizantin cu marile trilogii închinate Adormirii în secolul VIII de Sfinţii Andrei Cretanul (*G 7*), Ioan Damaschinul (*G 8*) şi Gherman al Constantinopolului (*G 9*) care toate afirmă clar asumpţia sau înălţarea cu moarte şi înviere a Mariei la cer. Prima atestare a asumpţiei cu înviere o găsim într-o altă versiune greacă a *Adormirii lui (Pseudo-)Ioan* (*G 4* sau *R*), păstrată într-un singur manuscris editat în 1955 de A. Wenger[10]. Cele 11 finaluri diferite: fie „dormiţioniste", fie „asumpţioniste" ale *Omiliei la Adormire a lui Ioan al Tesalonicului* († cca 630)[11] sunt un indiciu al dificultăţilor procesului de reinterpretare teologică a literaturii apocrife de către teologii bizantini. În plin secol XV, patriarhul Ghenadie Scholarios afirma la rândul său existenţa celor două curente „dormiţionist" şi „asumpţionist" în înţelegerea soartei trupului Mariei[12]. În secolul IV, „asumpţionismul" se impusese autoritar atât în Occident, cât şi în Orient, determinând însă reacţii de protest şi pledoarii în favoarea revenirii la „dormiţionismul" arhaic din partea lui Paschasius Radbertus

---

[10] *Ibid.*, p. 127–135; traducere românească mai sus, p. 236–250.

[11] *Ibid.*, p. 135–147; trad. românească C. Bădiliţă, 1999, p. 249–264; introducere p. 247–248.

[12] *Ibid.*, p. 20–21: „După aşezarea în pământ, trupul Fecioarei a fost căutat, dar n-a fost găsit, fiind mutat altundeva nu fără motiv, pentru ca trupul care i-a dat lui Dumnezeu trup să primească ceva mai mult decât celelalte trupuri, dar în ce anume constă privilegiul său numai Dumnezeu ştie. Noi, oamenii, presupunem când una, când alta. Unii cred că preasfântul trup al fost mutat în raiul pământesc, unde aşteaptă cea de-a doua venire a lui Hristos, netrebuind să învie atunci ca şi celelalte; căci rămâne în starea în care era la ultima ei suflare şi atunci va fi iarăşi însufleţit de un suflet. Alţii zic că trupul a fost însufleţit a treia zi, sufletul pogorându-se iarăşi din cer şi, după ce a trecut prin prefacerea şi schimbarea pe care le nădăjduim pentru trupuri după înviere, a fost înălţat la cer împreună cu sufletul."

(secolul IX) în Occident şi Ioan Geometrul (secolul X) în Bizanţ[13].

Cercetările au arătat că cele două concepţii „asumpţioniste" despre Adormirea Maicii Domnului reflectă o dispută la sfârşitul secolului V şi începutul secolului V în interiorul a două grupări monofizite: asumpţia „imortalistă", fără înviere, era susţinută de monofiziţii extremi iulianişti (partizanii lui Iulian de Halicarnas) care afirmau incoruptibilitatea trupului lui Hristos şi al Mariei; iar asumpţia „mortalistă" cu înviere era susţinută de monofiziţii moderaţi severinieni (adepţii lui Sever al Antiohiei)[14]. Apărut în mediile monofizite din Ierusalim la sfârşitul secolului V, praznicul Adormirii pe 15 august a fost recuperat de ortodocşii chalcedonieni la sfârşitul secolului VI în contraofensiva lor palestiniană: acum chalcedonienii recuperează de la monofiziţi biserica şi mormântul Maicii Domnului din Ghetimani, iar împăratul Mauricius (580–602) generalizează printr-un edict praznicul Adormirii Maicii Domnului pe 15 august în tot imperiul.

„Dormiţionismul" chalcedonian şi „asumpţionismul" monofizit se oglindesc apoi simetric în cele două tradiţii privitoare la relicvele mariale: acoperământul şi brâul Maicii Domnului aduse la Constantinopol pentru a servi drept „palludia" cu ocazia proclamării, în secolul VI, a capitalei bizantine ca Oraş al Fecioarei; depuse şi venerate în bisericile de la Vlaherne şi, respectiv, Chalkoprateia, celor două relicve li se vor consacra şi două sărbători speciale: 2 iulie, prăznuirea acoperământului (la Vlaherne) şi 30 august, prăznuirea brâului (la Chalkoprateia). Tradiţia „acoperământului" Mariei (aşa-numitul *maphorion*), transmis de Fecioară înainte de moartea sa unei femei din anturajul său şi de către aceasta familiei ei, reflectă curentul „dormiţionist" vechi şi chalcedonian, iar transferul ei la Constantinopol în sanctuarul de la Vlaherne în a doua jumătate a

[13] *Ibid.*, p. 20, 259–261.

[14] *Ibid.*, p. 664–674.

secolului V (cca 472) e atestat de legenda lui Galbios şi Candidos[15]. Salvat de incursiunea avarilor din 5 iunie 619 şi reaşezat solemn la Vlaherne pe 2 iulie 620 (data prăznuirii lui până azi în cultul ortodox), *maphorion*-ul e cel ce asigură în 626, tot în zona fortificaţiilor de la Vlaherne, victoria bizantinilor asupra avarilor care asediau capitala imperiului. Tradiţia „brâului" Maicii Domnului, de fapt turbanul ei, legată de cea a mormântului gol şi a giulgiului de îngropare (*entaphia*) descoperite în el, oglindeşte curentul „asumpţionist" de origine monofizită, iar transferul ei la Constantinopol la începutul secolului VI sub împărătesele Evdokia sau Pulheria e atestat de legenda păstrată în aşa-numita *Historia Euthymiaca*[16]. Cu scopul de a uni locaşurile de cult aparţinând unor comunităţi rivale, exista la Ierusalim o procesiune anuală de la casa Mariei (locul adormirii ei) din Betleem sau, ulterior, Sion, spre mormântul ei din Ghetimani (locul asumpţiei trupului ei), oglindită simetric la Constantinopol în procesiunea săptămânală din fiecare vineri de la Vlaherne (locul acoperământului) spre Chalkoprateia (locul brâului).

Un loc special în cadrul tradiţiilor privitoare la Maica Domnului îl ocupă pe lângă textele apocrife, omiletice şi liturgice, aşa-numitele „Vieţi ale Maicii Domnului". Compoziţii puţin originale şi relativ târzii, ele au fost considerate de un interes secundar şi, ca atare, n-au atras atenţia savanţilor, fiind puţin editate şi studiate. Unicul studiu recent este trecerea în revistă cu caracter preliminar a „Vieţilor Maicii Domnului" din primul mileniu creştin întreprinsă de acelaşi Simon Cl. Mimouni[17]. Interesul pentru gen a apărut, se pare, încă destul de devreme şi s-a manifestat iniţial prin juxtapunerea în manuscrise în ordine

---

[15] *Ibid.*, p. 604–652; trad. românească aici mai sus, p. 251–255.

[16] *Ibid.*, p. 552–562; trad. românească aici mai sus, p. 256–258.

[17] „Les Vies de la Vierge. État de question", *Apocrypha* 5 (1994), p. 211–248; mulţumesc lui Mihail Neamţu pentru amabilitatea de a-mi fi procurat o fotocopie a acestui important articol.

cronologică a unor texte apocrife, fără unificare redacțională însă, cum atestă ms. *British Museum Syr Add 14484* (sfârșitul secolului V – începutul secolului VI), în care sunt copiate unul după altul *Protoevanghelia lui Iacob*, *Evanghelia copilăriei a lui (Pseudo-)Toma* și *Adormirea în 6 cărți a lui (Pseudo-)Iacob*. Cu toate acestea, pentru perioada dinainte de anul 1000 se înregistrează doar cinci *Vieți* ale Maicii Domnului: una siriană de origine nestoriană, dificil de datat, și patru compoziții grecești, din care doar trei au fost editate până acum (și au fost traduse în volumul de față): *Viața* atribuită Sfântului Maxim Mărturisitorul (începutul secolului VII), *Viața* lui Epifanie Monahul (sfârșitul secolului VIII), *Viața* lui Ioan Geometrul și *Viața* lui Simeon Metafrastul (ambele de la sfârșitul secolului X). „De fapt sunt vieți ale Mariei în care sunt întrețesute vieți ale lui Iisus. Din punct de vedere structural, ca o regulă generală, aceste texte încep printr-o naștere și o copilărie a Mariei și se termină printr-o Adormire sau o Înălțare a Mariei, trecând prin episoadele nașterii, copilăriei, botezului, ministeriului, patimii și Învierii lui Iisus. [...] Din punct de vedere doctrinar, Viețile Mariei care ar merita mai degrabă numele de *Vieți ale Mariei și ale lui Iisus*, impun o solidă legătură între Maică și Fiu, între mariologie și hristologie. În acest gen de scrieri există, fără îndoială, o dialectică între doctrinele hristologică și marilogică, în sensul că valoarea uneia e stabilită prin cealaltă"[18].

Cea mai veche *Viață a Maicii Domnului* pare a fi *Viața* atribuită „fericitului părintelui nostru Maxim filozoful și mărturisitorul" (580–662), al cărei original grec s-a pierdut și la care avem acces numai prin traducerea ei georgiană realizată spre anul 980 de monahul Eftimie Ivireanul († 1028). Textul ei a fost recent editat și tradus în franceză de eruditul iezuit Jean-Michel van Esbroeck[19]. Editorul

[18] *Ibid.*, p. 214–215.

[19] MAXIME LE CONFESSEUR, *Vie de la Vierge* (Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium 478–479), Louvain, 1986; trad. româ-

desfăşoară o amplă argumentaţie în favoarea autenticităţii maximiene a acestei *Vieţi*, dar trebuie spus că ea oferă mai degrabă plauzibilităţi[20] decât o demonstraţie irefutabilă: caracterul de compilaţie, precum şi puţinătatea punctelor de contact ale *Vieţii* cu opera autentică a Sfântului Maxim sunt incontestabile. Pe de altă parte, dacă paternitatea maximiană e problematică, caracteristicile topologice (situarea casei Mariei în Sion, cumpărată anterior de Ioan, ucenicul iubit, § 70, 82, 93, 95, 96, 127, tradiţie tardivă, care nu apare înainte de începutul secolului VII şi e atestată ulterior de Modest şi Sofronie ai Ierusalimului), precum şi evitarea de către autor a unei opţiuni tranşante strict „dormiţionistă" sau clar „asumpţionistă" în privinţa interpretării soartei finale a Mariei (cf. § 110, 117, unde se afirmă clar credinţa în adormire, dar nu se ignoră credinţa în asumpţie), pledează toate pentru o datare în prima jumătate a secolului VII[21]. Mai precis, înainte de asediile avare ale Constantinopolului din 619 şi 626, întrucât nu există nici un fel de ecou cu privire la rolul de protecţie militară al capitalei bizantine de către Fecioara Maria, dat fiind că în omilia marială a sincelului Teodor (*BHG* 1058), care se încheie cu un panegiric care exaltă rolul Maicii Domnului în victoria bizantină în aceste asedii, se regăsesc pasaje întregi din această *Viaţă* atribuită Sfântului Maxim. § 126–127 arată limpede că *Viaţa* a fost redactată în vederea praznicului Adormirii Maicii Domnului. Aşa cum sugerează lungul ei titlu, *Viaţa* se prezintă sub forma a ceea ce am putea numi o „biografie doxologică", fiind în acelaşi timp atât o lucrare de lirism omiletic şi hagiografic, cât şi una de hagio-

---

nească diac. Ioan I. Ică jr: SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Viaţa Maicii Domnului*, Ed. Deisis, Sibiu, 1998, 1999², şi postfaţa mea: „O biografie doxologică a Fecioarei Maria în opera Sfântului Maxim Mărturisitorul?" (p. 143–158), în care rezumam în cheie dubitativă argumentele editorului J.-M. van Esbroeck.

[20] J.-M. VAN ESBROECK, „Un texte neuf et ses problèmes", Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium 479, Louvain, 1986, p. IX–XII.

[21] SIMON CL. MIMOUNI, „Les Vies de la Vierge", 1994, p. 221–222.

grafie clasică. Compoziția e deopotrivă un text devoțional și dogmatic, în același timp o mărturie a unei vibrante afecțiuni și venerații față de Maica Domnului, cât și o expunere a sensurilor principalelor evenimente nu numai din viața Fecioarei Maria, cât și din cea a lui Iisus Hristos Însuși, întrucât, așa cum insistă autorul, de la Iisus Hristos și „prin El vine fericirea și slava neprihănitei Sale Maici" (§ 2). Există în această *Viață* atribuită Sfântului Maxim detalii singulare întâlnire numai aici ca, de exemplu, vocea dumnezeiască auzită de Fecioara la vârsta de 12 ani în Sfânta Sfintelor și care-i spune: „Din tine se va naște Fiul Meu!", anticipând astfel Buna Vestire a Întrupării (aceea secvență: voce dumnezeiască și veste îngerească prefațează și episodul Adormirii); mirii de la nunta din Cana Galileii renunță encratic la căsătorie în urma minunii săvârșite de Iisus, el devenind ucenic al lui Iisus, iar ea a Mariei; insistența pe casa lui Ioan din Sion (*n. b.*: cartierul esenian din Ierusalim!) unde va fi și prima biserică, cumpărată de foarte bogatul Zevedei din Galileea; detaliu potrivit căruia Maria Magdalena ar fi suferit martiriu la Roma; precum și acela că în momentul adormirii Maica Domnului ar fi avut 80 de ani (§ 102).

Viața Fecioarei Maria atribuită Sfântului Maxim își declară încă de la început (§ 2) sursele: Scriptura, Părinții — mai cu seamă Grigorie al Neocezareii, Atanasie al Alexandriei, Grigorie al Nyssei și Dionisie Areopagitul — și, în fine, *Protoevanghelia lui Iacob*, apocrif din care scriitorul extrage anumite elemente, deja acceptate și aprobate de Sfinții Părinți mai sus-menționați.

Relatarea începe cu o narațiune privitoare la căsătoria părinților ei, Ioachim și Ana, dependentă în mare măsură de *Protoevanghelia lui Iacob*. Același lucru e valabil și despre materialul privitor la copilăria Mariei, deși aici autorul accentuează hotărât sporirea Mariei în virtuți, slava ei lăuntrică, interpretată în termenii *Psalmului* 44 al hierogamiei mesianice. (Acest fapt ar putea aminti de teologia Sfântului Maxim Mărturisitorul, care preia de la Origen

teoria potrivit căreia virtuţile sunt deja prin ele însele un fel de Întrupare a Logosului divin.) De asemenea, autorul evocă elementele unei teologii a Sionului extrase din diferite părţi ale Vechiului Testament, pentru a evidenţia semnificaţia creşterii şi educaţiei Mariei în Ierusalim, locul ales de Dumnezeu pentru sălăşluirea sa. Logodirea Mariei cu Iosif şi episodul Bunei Vestiri îi dau autorului posibilitatea de a-şi expune hristologia, apropiată de cea maximiană. La aceasta, el adaugă câteva reflecţii privitoare la imnul de slavă al Fecioarei („Măreşte suflete al meu pe Domnul..."), respectiv la fericirea ei de întreaga lume şi la răsturnarea puterilor şi demnităţilor profeţite în cântarea ei, pe care autorul le înţelege ca împlinite în propovăduirea apostolică prin descoperirea tainelor lui Dumnezeu celor săraci, şi de asemenea păgânilor. Urmează apoi episodul Naşterii, unde autorul subliniază mai multe puncte, tratate toate cu o deosebită sensibilitate teologică. Printre ele menţionăm: succesiunea providenţială a Imperiului Roman universalist principilor lui Iuda, deşi Împărăţia lui Hristos nu este doar asupra romanilor, ci asupra întregii creaturi; minunata deşertare de sine (kenoză) prin care Logosul inaccesibil şi necuprins al lui Dumnezeu S-a circumscris pe Sine în peştera din Betleem; lipsa de dureri şi bucuria Mariei la naştere, interpretată în termenii cântării lui Moise din *Deuteronom* 32, 2; mărturia stelei urmate de magi înţeleasă nu ca un fenomen natural, întrucât prin acesta magii au fost eliberaţi de astrologie, ci ca un fenomen orânduit în chip raţional spre a sluji scopului divin al Creatorului; răsturnarea valorilor reprezentată de adorarea de către magi a lui Hristos Pruncul, Care, deşi Împărat bogat ca Unul ce este Logos al Tatălui, intrând în această lume a ales sărăcia, redând astfel demnitatea săracilor; şi, în fine, masacrul pruncilor nevinovaţi prezentat ca o mărturie dată Logosului ca Lumină inteligibilă de către cei de-abia născuţi la lumina cea trecătoare a zilei.

În episodul prezentării Pruncului la Templu, autorul *Vieţii* comentează profeţia dreptului Simeon, potrivit căreia

Pruncul prezentat va fi spre căderea şi ridicarea multora: voia dumnezeiască este pentru viaţa şi îndumnezeirea a toate, dar căderea şi ridicarea multora depinde de fiecare dintre noi. Menţionând sabia care va trece prin sufletul Fecioarei, profeţia dreptului Simeon anticipează în acelaşi timp rolul Fecioarei Maria în Patima lui Hristos, rol căruia *Viaţa* atribuită Sfântului Maxim îi va da o atenţie considerabilă. În ce priveşte relatarea fugii Familiei Sfinte în Egipt, autorul se întoarce la *Protoevanghelia lui Iacob*, utilizând în acelaşi timp şi datele istorice oferite de istoricul evreu Iosif Flaviu pentru a explica situaţia politică din Iudeea în vremea Naşterii Mântuitorului. Întors în Nazaret, în casa Sfintei Familii, Logosul întrupat sporeşte în virtuţi prin supunerea Sa faţă de Legea lui Moise, Maica Sa transformându-se treptat din învăţătoare, Maică a Înţelepciunii, în ucenică, Fiică a Înţelepciunii.

Relatarea privitoare la activitatea publică a lui Hristos se concentrează pe trei aspecte: Botezul; minunile şi învăţătura Domnului; şi ucenicia femeilor pe care autorul le vede ca fiind încredinţate Mariei spre călăuzire şi mijlocire pe lângă Fiul ei. Tocmai existenţa acestor două grupuri: cercul ucenicilor bărbaţi în jurul lui Hristos şi cercul ucenicelor femei în jurul Fecioarei, explică în opinia autorului faptul că evangheliştii confundă uneori numele şi identităţile diferitelor femei pe care le menţionează mai cu seamă relatarea răstignirii, şi care s-ar datora faptului că nu întotdeauna bărbaţii şi femeile erau împreună, aşa cum demonstrează fuga ucenicilor, cu excepţia lui Ioan, de la răstignirea lui Hristos.

În relatarea Patimii, autorul *Vieţii* e preocupat să situeze rolul Fecioarei Maria într-o reconstituire din perspectiva acesteia a întregii naraţiuni a Patimii. El inserează în relatare o tânguire personală a Patimii de natură retorică, pe care o prelungeşte într-o reconstituire a stării sufleteşti atribuită Mariei în vremea Patimii, şi care alcătuieşte o impresionantă combinaţie de elemente emoţionale bine temperate, în care sensibilitatea este încadrată şi explici-

tată teologic. O atenţie deosebită e acordată încredinţării Fecioarei Maria de către Iisus pe Cruce lui Ioan, act prin care Iisus în acelaşi timp o consolează pe Maica Sa cu o consolare văzută şi îl răsplăteşte pe Ioan pentru iubirea şi devotamentul său.

Autorul crede apoi că Fecioara Maria n-a părăsit niciodată mormântul în care se afla trupul mort al Fiului ei, devenind astfel, în ciuda tăcerii Evangheliilor, cea dintâi martoră a Învierii; acest detaliu n-ar fi fost menţionat de Evanghelişti, pe de o parte, pentru că era mult prea bine cunoscut pentru a mai fi menţionat, iar, pe de altă parte, pentru că invocarea mărturiei mamei ar fi putut prejudicia credibilitatea relatării.

Extinzând apoi referinţa din *Fapte* 1, 4 la Apostolii adunaţi în rugăciune împreună cu Maria, Mama lui Iisus, autorul vede în Maica Domnului nu numai inspiratoarea şi modelul vieţii religioase a cercului apostolic, dar şi cea care, din casa lui Ioan din Ierusalim, îi trimite pe Apostoli la misiune, deţinând o poziţie superioară Apostolilor şi împreună-suferind cu aceştia în pătimirile îndurate de ei în cursul misiunilor lor, exact aşa cum suferise împreună cu Fiul ei în vremea Patimii Lui. Ea părăseşte Ierusalimul împreună cu Ioan pentru a arăta că nu e mai prejos decât Apostolii, dar se întoarce în Ierusalim fără el, pentru a arăta că de fapt e mai presus de aceştia, constituind punctul de referinţă al Bisericii Apostolice.

Relatarea Adormirii Maicii Domnului, cu descrierea adunării Apostolilor şi ucenicilor la căpătâiul ei, îl evocă pe Dionisie Areopagitul (*Despre Numele divine* III, 2), iar hristofania din clipa Adormirii exploatează abundenta literatură a Răsăritului creştin privitoare la această temă (*transitus Mariae*). Paralelismul hristologie/mariologie este din nou evident. Odihna Fecioarei n-a rămas netulburată din pricina incidentelor provocate de evreii impioşi, mai cu seamă de unul dintre ei. Acesta încearcă să răstoarne sicriul cu trupul neînsufleţit al Fecioarei, dar este izbit cu sabia de un înger care îi taie mâinile, fiind apoi vindecat

printr-o rugăciune adresată Mariei de către Apostolul Petru. Deşi trupul Fecioarei a fost aşezat în mormânt, trei zile mai târziu, la sosirea unui Apostol întârziat, mormântul e găsit gol. În locul trupului, Apostolii găsesc în mormânt veşmântul şi cingătoarea sau brâul ei. Aceasta două vor fi redescoperite la o familie evreiască din Galileea de către doi patricieni bizantini — Galbios şi Candidos — convertiţi de la arianism la Ortodoxia niceeană în timpul domniei împăratului Leon I (457–474): acestea erau relicvele venerate în timpul Sfântului Maxim în bisericile constantinopolitane ale Fecioarei din Vlaherne (la extremitatea nordvestică a incintei fortificate a Capitalei) şi de la Chalkoprateia (lângă Sfânta Sofia)[22].

Viaţa se încheie cu un imn de o remarcabilă poezie teologică şi inspiraţie lirică, urmat de o scurtă teologie a Adormirii prezentată drept confirmare a înălţării noastre împreună cu Hristos şi a nestricăciunii noastre finale; şi cu o aclamare a Mariei ca mijlocitoare a harurilor dumnezeieşti, „mult mai numeroase decât nisipul mării".

Există o simetrie perfectă între prolog şi epilog atestată de faptul că două texte scripturistice susţin întregul discurs, autorul *Vieţii* nepierzându-le din vedere de-a lungul naraţiunii. Cel dintâi este cântarea lui Moise din *Deuteronom*: încă din deschidere e citat *Deuteronom* 32, 1 înlocuindu-se însă „cerurile" prin „toate neamurile". Această cântare intervine de opt ori în descrierea Patimii şi Învierii, în care rolul Mariei realizează oarecum răzbunarea lui Dumnezeu asupra celor necredincioşi. Autorul se vede pe sine în mod explicit în poziţia celui care trebuie să primească cuvântul ca o nouă întrupare a adierii de rouă cerească după *Deuteronom* 2, 2, graţie mijlocirii Fecioarei pe lângă Fiul său. Cel de al doilea text extrem de

[22] Depunerea veşmântului Maicii Domnului în biserica Vlaherne şi a brâului ei la Constantinopol sunt celebrate până azi în Biserica Ortodoxă pe 2 iulie, respectiv 31 august. (A se vedea oficiile liturgice speciale şi sinaxarele din *Mineiele* pe lunile respective.)

dezvoltat este aplicarea tipologică a *Psalmului* 44 Fecioarei Maria.

Jean-Michel van Esbroeck a studiat cu atenţie relaţiile dintre *Viaţa* atribuită Sfântului Maxim[23] şi *Vieţile* bizantine ulterioare ale Fecioarei datorate lui Ioan Geometrul şi lui Simeon Metafrastul, concluzionând că Ioan Geometrul ar oferi o „metafrază" iar Simeon Metafrastul o „pastişă" a *Vieţii* maximiene[24], care în acest sens ar constitui deci prototipul prin excelenţă al *Vieţii* bizantine a *Maicii Domnului.*

Următoarea în ordine cronologică e scurta *Viaţă a Maicii Domnului* a lui Epifanie Monahul (*BHG* 1049). Ieromonah la mănăstirea Kallistratos din Constantinopol la sfârşitul secolului VIII şi începutul secolului IX, Epifanie Monahul[25] e autorul între anii 783–813 al unei *Vieţi a Sfântului Apostol Andrei* şi al acestei *Vieţi a Maicii Domnului.* Cunoscută în două recenziuni sensibil diferite, această din urmă *Viaţă* a fost editată astfel: prima recenziune de J. A. Mignarelli în 1774[26], iar cea de-a doua de A. Dressel în 1843[27]. Foarte scurtă şi simplă, *Viaţa* monahului Epifanie se rezumă la o compilaţie rezumativă a surselor existente (şi enumerate în prolog). Miraculosul ocupă un loc redus. „Este vorba

---

[23] J.-M. van Esbroeck îşi sprijină ipoteza paternităţii maximiene pe faptul că faimoasa *Relatare despre Galbios şi Candidos* se regăseşte atât în *Viaţa* atribuită Sfântului Maxim, cât şi în omilia lui Teodor Sincelul (începutul secolului VII), precum şi în *Vieţile* ulterioare ale lui Ioan Geometrul şi Simeon Metafrastul (secolul X).

[24] Ipoteza e plauzibilă, dar la fel de posibilă e şi o prelucrarea şi o reasamblare a *Vieţilor* Geometrului şi Metafrastului operată de Eftimie Ivireanul; cf. MIMOUNI, 1994, p. 218.

[25] Cf. JEAN DARROUZÈS, „Épiphane de Constantinople", *Dictionnaire de spiritualité* 4 (1960), col. 862–863, şi J. DRÄSECKE, „Der Mönch und Presbyter Epiphanios", *Byzantinischer Zeitschrift* 4 (1895), p. 346–362.

[26] *Anecdota litteraria*, t. II, Roma, 1774, p. 24–94, reluat în *PG* 120, 186–216. Există şi o traducere latină a lui Paschal Romanul (secolul XII), ed. E. FRANCHESCHINI, *Studi e note di filologia latina medievale*, Milano, 1938, p. 111–124.

[27] *Epiphanii monachi et presbyteri edita et inedita*, Paris-Leipzig, 1843, p. 13–44; această ediţie mi-a rămas inaccesibilă.

bineînţeles de Hristos, dar e mai degrabă o viaţă a Mariei decât a lui Iisus. Această lucrare rezumă destul de bine datele tradiţionale (sau istorice şi legendare) despre Maria acceptate spre sfârşitul crizei survenite între iconoclaşti şi iconoduli"[28]. Epifanie e primul care ne oferă o descriere a aspectului fizic al Mariei (reluată ulterior de Metafrast şi de alţii), precum şi o complicată genealogie a ei: din David (linie regală) după tată şi din Levi (linie sacerdotală) după mamă; după el, Maria ar fi trăit 72 de ani, n-ar fi rămas la mormântul lui Iisus după îngroparea Sa din pricina durerii, după Înălţare trăieşte în casa lui Ioan din Sion (dar Epifanie nu cunoaşte topografia Ierusalimului, confundând Sionul şi Gheţimani), fuge împreună cu comunitatea apostolică în anul 67 la Pella, înainte de războiul cu romanii care avea să ducă la distrugerea Ierusalimului în anul 70; aşezat în mormântul din Gheţimani de apostoli, trupul ei dispare mai apoi în mod miraculos în prezenţa tuturor, deşi Epifanie pare a fi mai degrabă „dormiţionist" decât „asumpţionist"[29].

Următoarea *Viaţă* bizantină în ordine cronologică este cea a lui Ioan Geometrul (zis şi Kyriotes)[30]. Poet şi orator bizantin cultivat din a doua jumătate a secolului X, Ioan a fost ofiţer în armata imperială bizantină; căzut în dizgraţie, s-a făcut monah. Opera sa, în mare parte inedită şi puţin cunoscută[31], cuprinde 5 imne savant elaborate în cinstea Maicii Domnului[32], precum şi o amplă *Viaţă a Maicii Domnului* inedită încă[33] cu excepţia părţii finale dedicate

---

[28] MIMOUNI, 1994, p. 225.

[29] *Ibid.*, p. 227.

[30] JEAN DARROUZÈS, „Géomètre (Jean Kyriotes)", *Dictionnaire de spiritualité* 6 (1967), col. 235–236.

[31] În *PG* 106 găsim un poem fragmentar în 1042 de iambi despre Sfântul Pantelimon (col. 889–902) şi 173 de epigrame (col. 903–1002).

[32] *PG* 106, col. 855–868; ed. critică J. SAJDAK, *Ioannes Kyriotis Geometrae hymni in Sts. Deiparam*, Poznan, 1931.

[33] *Vaticanus graecus* 504 (an 1105), f. 173v–194v. O ediţie critică pentru colecţia „Sources chrétiennes" are în curs J.-M. van Esbroeck.

Adormirii[34]. „Contrar lui Epifanie Monahul şi Simeon Metafrastul, Ioan Geometrul nu se mulţumeşte doar să povestească viaţa Mariei. Opera sa e mai degrabă cea a unui teolog decât a unui hagiograf. Ea furnizează o veritabilă reflecţie spirituală asupra «misterelor» legate de personajul Mariei. [...] Această *Viaţă* a Fecioarei a lui Ioan Geometrul, care se prezintă sub forma unor tratate sau omilii, celebrează toate «misterele» vieţii Mariei şi a lui Iisus în ordine cronologică şi în cadrul sărbătorilor liturgice. Această operă nu e propriu-zis vorbind o predică, ci un tratat în formă de predică, destinat mai degrabă lecturii decât rostirii"[35]. Relatarea cu privire la Adormire e un veritabil manifest în favoarea unei concepţii „dormiţioniste" şi o reacţie împotriva concepţiei „asumpţioniste". Ioan Geometrul afirmă răspicat moartea Mariei care, după el, nu e o pedeapsă rezultată din păcat, ci o necesitate pentru a garanta natura umană a Mariei şi a lui Iisus. El operează o distincţie între *metastasis* sau mutarea sufletului Mariei la cer însoţită de corupţia (*phtora*) naturală a separaţiei lui de trup (nu şi de putreziciunea antinaturală, *diaphtora*, a cadavrului după moarte) şi *metathesis* sau transportarea trupului Fecioarei în paradis pentru a primi darul supranatural al incoruptibilităţii (§ 49, ed. Wenger). Aşa cum spune el, Maria a fost înălţată „întreagă ca şi Fiul ei, dar împărţită şi după desfacere" (§ 48, ed. Wenger)[36].

Dar biografia bizantină standard a Maicii Domnului este cea a lui Simeon Metrafrastul sau Logothetul[37], înalt demnitar bizantin în a doua jumătate a secolului X. Autor al

---

[34] A. WENGER, *L'Assomption de la TS Vierge dans la tradition byzantine* (Archives de l'Orient Chrétien 5), Paris, 1955, p. 363–415 (text), 185–201 (intr.).

[35] MIMOUNI, 1994, p. 230–231.

[36] *Ibid.*, p. 234–235.

[37] J. GOUILLARD, „Syméon Logothète", *Dictionnaire de théologie catholique* 14 (1938), col. 2959–2971, şi M.-H. CONGOURDEAU, „Syméon Métaphraste", *Dictionnaire de spiritualité* 14 (1990), col. 1383–1387.

unei vaste opere istorice, poetice şi devoţionale, nepublicată încă integral, el este cunoscut în primul rând ca autor al faimosului *Minologhion*[38] sau Sinaxar devenit clasic în Bizanţ. Despre Maica Domnului, Simeon Metafrastul a scris o *Viaţă* (*BHG* 1047–1048ab) sub forma unui simplu sinaxar pentru praznicul Adormirii[39], o tânguire funebră a Mariei la moartea Fiului ei (*BHG* 1148)[40], un canon imnografic la naşterea ei, un comentariu la icoana ei romană şi câteva rugăciuni. După o scurtă schiţă a copilăriei Mariei, Simeon trece în revistă de fapt principalele momente ale vieţii lui Iisus de la Întrupare şi până la Înălţare insistând mai ales pe rolul Fecioarei în acestea şi pe legătura ei cu Fiul, îndeosebi în momentele dramatice ale patimii; spre deosebire de Epifanie, pentru Metafrast Maria a rămas la mormântul Domnului şi a fost prima martoră a Învierii Lui; ultima parte a *Vieţii* include relatarea lui Galbios şi Candidos, parte care a circulat în manuscrise şi separat, ca sinaxar pentru 2 iulie. Încă din 1923, M. Jugie[41] a încercat să demonstreze că modelul şi inspiraţia lui Simeon Metafrastul a fost *Viaţa* inedită a lui Ioan Geometrul şi că Simeon Metafrastul n-ar fi făcut altceva decât să facă un rezumat al *Vieţii* Geometrului (urmându-l în poziţia sa „dormiţionistă", sau mai degrabă „asumpţionist"-mortalistă: înălţare cu înviere). Dar în 1955, A. Wenger credea că putea argumenta contrariul, şi anume că relatarea succintă a *Vieţii* lui Simeon a servit

[38] *PG* 114–116.

[39] Păstrată în numeroase manuscrise, a fost editată după cel mai vechi (*Cod. Mosq. bibl. Synod 9/IX (382 Vladimir)*, anul 1063, f. 159v–192v; *BHG* 1047), de V. LATÎŞEV: *Menologii Anonymi saec. X quae supersunt*, fasc. 2, Skt. Petersburg, 1912, p. 347–383; reeditare cu traducere neogreacă la D. TSAMIS, *Meterikon* V, Tesalonic, 1995, p. 338–427, şi *ID.*, *Theometorikon* I, Tesalonic, 1998, p. 56–141; *PG* 115, 529–565 reproduce doar traducerea latină a lui A. Lipomani (1588).

[40] *PG* 114, 201–217.

[41] M. JUGIE, „Sur la vie et les procédés littéraires de Syméon Métaphraste. Son récit de la Vie de la Sainte Vierge", *Échos d'Orient* 22 (1923), p. 5–10.

drept „canava" pentru dezvoltările lui Ioan Geometrul[42]. Dat fiind faptul că Metafrastul şi Geometrul au fost contemporani, chestiunea sensului real al influenţei nu poate fi tranşată încă în absenţa unor ediţii critice adecvate. „Chestiunea dependenţei celor doi autori e din cele mai controversate. Două certitudini pot fi totuşi avansate: *Viaţa* lui Simeon e o naraţiune hagiografică, în timp ce *Viaţa* lui Ioan e o reflecţie teologică şi o meditaţie spirituală; ele ţin deci de două genuri literare diferite"[43].

Puţin editate şi studiate, *Vieţile* bizantine ale Maicii Domnului au cunoscut în schimb o mare vogă în lumea bizantină şi ortodoxă, satisfăcând curiozitatea şi întreţinând evlavia mulţimilor de monahi şi credincioşi faţă de Născătoarea de Dumnezeu şi Pururea-Fecioară Maria, al cărei supranume *Theotokos* rezumă, potrivit Sfântului Ioan Damaschinul († 749) întregul mister al Economiei mântuirii[44] şi a cărei viaţă îndumnezeită este, cum spunea Sfântul Ambrozie al Milanului († 397), „o regulă pentru noi toţi"[45].

diac. Ioan I. Ică jr

---

[42] A. WENGER, *op. cit.* (*supra* n. 34), p. 193–195.

[43] MIMOUNI, *op. cit.*, 1994 (*supra* n. 17), p. 238.

[44] *Expunerea exactă a dreptei credinţe (Dogmatica)* III, 12; *PG* 96, 1029C: „Touto gar to onoma [Theotokos] hapan to mysterion tes oikonomias synistesi."

[45] *De virginibus* II, 15; *PL* 16, 222: „haec est imago virginitatis... ut eius omnium sit disciplina [...] ut quaecunque sibi eius exoptat praemium, imitatur exemplum: secretum verecundiae, vexillum fidei, devotionis obsequium; virgo intra domum, comes ad ministerium, mater ad templum."

Cuprins

I. Trei Vieţi bizantine ale Maicii Domnului

EPIFANIE MONAHUL

Cuvânt despre viaţa Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi anii ei 7

SIMEON METAFRASTUL

Cuvânt despre câte s-au întâmplat de la naşterea şi creşterea Preasfintei Stăpânei noastre de-Dumnezeu-Născătoarea, de la naşterea cu dumnezeiască cuviinţă a lui Hristos Dumnezeul nostru şi până la săvârşirea ei de-viaţă-purtătoare, încă şi despre arătarea veşmântului ei scump şi cum această mare bogăţie s-a făcut comoara creştinilor 27

Tânguirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu atunci când a îmbrăţişat cinstitul trup al Domnului nostru Iisus Hristos 71

MAXIM MĂRTURISITORUL

Cânt şi preamărire, slavă şi laudă a Preasfintei Împărătese, Preacuratei şi Preabinecuvântatei Născătoare de Dumnezeu şi Pururea-Fecioară Maria, şi însemnare cu privire la viaţa sa neprihănită şi fericită de la naştere şi până la moarte 79

Stihirile Sfântului Maxim 213

II. Izvoare

Descoperirea sau protoevanghelia lui Iacob 221

SFÂNTUL IOAN TEOLOGUL ŞI EVANGHELISTUL, Relatare asupra Adormirii Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi cum s-a mutat [la cer] preaneprihănita Maică a Domnului 236

Relatarea găsirii cinstitului acoperământ al preaneprihănitei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarea şi a aşezării lui în sfânta raclă a Vlahernelor 251

Despre aflarea giulgiurilor de îngropare ale Maicii Domnului 256

IPOLIT AL TEBEI, Fragmente despre Maica Domnului ... 259

SFÂNTUL IOAN DAMASCHINUL, Despre Sfânta Născătoare de Dumnezeu 262

*

Vieţile Maicii Domnului — sinteze narative ale tradiţiilor mariologice ale Bisericii (DIAC. IOAN I. ICĂ JR) 267

Editura şi Librăria DEISIS
str. Timotei Popovici, nr. 21, 550164, Sibiu
tel./fax 0269-214272
www.edituradeisis.ro

Difuzare: SC *SUPERGRAPH* SRL
str. Ion Minulescu, nr. 36
031216 Bucureşti, sector 3
tel. 021-3206119, fax 021-3191084

Tiparul executat la *PRINT MULTICOLOR*
str. Bucium, nr. 34, 700265 Iaşi
tel. 0232-211225, 236388
fax 0232-211252

Relativa puținătate a episoadelor evanghelice care o au în centru pe Maica Domnului reflectă atât centralitatea hristologică a Evangheliei Bisericii, cât și discreția și smerenia exemplară care au caracterizat întreaga existență pământească a Fecioarei Maria. Făptură de taină și delicatețe, Maica Domnului n-a lipsit niciodată din predica Apostolilor și din conștiința Bisericii creștine, chiar dacă taina ei s-a transmis fiilor Bisericii mai cu seamă pe calea tradiției orale nescrise.

Tradițiile privitoare la nașterea, viața și adormirea Fecioarei Maria, fixate inițial în scris sub forma literară a unor texte atribuite Apostolilor, au fost sintetizate în Bizanțul secolelor VII–IX într-o serie de Vieți ale Maicii Domnului *redactate de Maxim Mărturisitorul, de Epifanie Monahul și Simeon Metafrastul.*

Aceste trei Vieți *bizantine ale Maicii Domnului au cunoscut o mare popularitate în vechea lume bizantină și ortodoxă. Ele au satisfăcut și satisfac în continuare pe deplin curiozitatea și interesul, precum și evlavia mulțimilor de monahi și credincioși față de Născătoarea de Dumnezeu și Pururea-Fecioară Maria, al cărei supranume* Theotokos *rezumă, potrivit Sfântului Ioan Damaschinul († 749), întregul mister al Economiei mântuirii, și a cărei viață îndumnezeită este, cum spunea Sfântul Ambrozie al Milanului († 397), „o regulă pentru noi toți".*

ISBN 978-973-7859-23-5